

H. SIENKIEWICZ

A KERESZTES LOVAGOK

TÖRTÉNETI REGÉNY A XV. SZÁZAD ELEJÉRŐL

**FORDITOTTA
ZIGÁNY ÁRPÁD**

**BUDAPEST
A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5406-74-4 (online)
MEK-12360

ELSŐ RÉSZ.

I. FEJEZET.

Tyniecben, az apátságához tartozó *Vad Bölény*hez címzett fogadóban, a vendégek figyelmesen hallgatták egy sokat tapasztalt harcos beszédjét, aki nagyon messze földről jött és kalandjairól meg utazásairól mesélt.

Javakorbeli, nagyszakállú férfi volt; a termete óriási, a vállai szélesek. Hosszú haját hálóformájú, üveggyöngyökkel díszített párta fogta össze; viseltes bőrzekéjén mély, acélfényű barázdákat hagyott a sokáig hordott páncél szögletes éle; derekát rézkarikákból készült öv fogta át s ebben szarutokban kés volt, az oldalán pedig rövid kard lógott.

Mellette hosszúhajú, vidám, gondtalan tekintetű ifjú ült, nyilvánvalóan a társa, vagy talán az apródja, mert ez is uti ruhában volt és bőrködménén szintén meglátszottak a páncél nyomai. Kívülük még öten voltak a társaságban: két birtokos nemes Krakó környékéről meg három városi polgár.

A német csaplóros, akinek csak a szeme meg az orra látszott ki fakósárga zubbonyának gallérja alól, időnként meg-megtöltögette a vendégek cserépkorsóit sörrel és szintén figyelmesen fülelt a harcos beszédjére.

De még figyelmesebben hallgatták a városiak. A villongásnak, mely Ulászló király óta nyugtalanította a városi polgárokat és a falusi nemeseket, nyoma is alig maradt s a polgárság ez idő szerint sokkal büszkébben hordozta a fejét, mint a későbbi esztendőkből. Akkoriban még a «legkegyelmesebb király szövetségesei»-nek hívták őket, nagyrabecsülték készségüket is *ad concessionem pecuniarum* s megesett gyakran, hogy a nemesek együtt iddögáltak a kereskedőkkel. Sőt kedvelték és keresték a társaságukat, mert a kereskedőknek mindig volt pénzüik s mivel nem igen voltak szűkmarkúak, gyakran bő áldomásokat fizettek a szegényebb nemeseknek.

Igy hát most is barátságosan csevegve ültek együtt, integetve időnkint a csaplórosnak, aki sietett üres kancsóikat megtölteni.

- Te már jókora darab földet bejárhattál, nemes lovag - mondta az egyik kereskedő.

- Hát az igaz, hogy azok közül, akik most innen-onnan Krakóba özönlenek, csak kevesen láttak annyit, mint én - felelte a lovag, nagyot húzva az előtte álló cserépkorsóból.

- Pedig most ugyancsak sokan özönlenek ám a városba - tette hozzá a polgár. - Nagy ünnepekre készülnek s örül az egész ország. Azt beszélnek és én el is hiszem, hogy a király megparancsolta, hogy a királyné ágyát gyöngyös brokáttal újra kárpitozzák és abból csinálják a mennyezetet is. Aztán meg mindenféle játékokat, lovagi tornákat tartsanak, olyanokat, hogy hozzájuk foghatókat a világ ne látott légyen.

- Én mindenesetre itt maradok Krakóban - válaszolta a lovag - mert hallottam híret a lovagi játékoknak s örülök, hogy az erőmet a porondon összemérhetem másokéival. Különben ez a szándéka az öcsémnek is, mert ámbár még csak tejfölös szájú suhanc, azért elég sok páncélos loagnak nézett már a szeme közé.

A vendégek ugyancsak szemügyre vették a fiatal legényt, aki elégedetten mosolygott, majd hátrasimította hosszú haját és nagyot húzott a sörös kancsóból.

Az idősebb lovag hozzátette még:

- Különben, ha vissza is akarnék fordulni, igazán nem tudnám, hogy hamarjában hová menjünk.

- Ej - kérdezte az egyik falusi nemes - hát hová valók vagytok és mi a nevetek?

- Az én nevem Bogdaniec Mazko, *de eadem*; ez a fiú pedig Zbiszko, a testvérbátyám fia. A címerünkön letört patkó díszlik és «Jégeső!» a harci jelszavunk.

- És aztán merre van ez a Bogdaniec?

- Hogy merre van?... Inkább azt kérdezhetnéd, testvér, hogy merre volt valaha! Mert az bizony eltűnt a föld színéről. Még a Nalecy-zendülés idejében fölégették, kirabolták, a jobbágyok pedig szertezüllöttek. A kastély elpusztult, csak a pusztá ugar maradt meg s még a szomszédságból is mind elszökdöstek a parasztok. A bátyámmal, aki ennek a fiúnak az apja volt, építettünk ugyan valami házfélét, de az árvíz a következő évben ezt is elvitte. Aztán meghalt a bátyám s egyedül maradtam ezzel az árvával.

- Mennyi istencsapás! - szólt az egyik kereskedő.

- Az ám! - folytatta a lovag. - Ekkor azt gondoltam, hogy otthon úgy se igen bírok megélni s mivel ugyanakkor szó volt róla, hogy háború lesz, hát nekem is kedvem jött a háborúra. Jól ismertem a tulcai apát urat is, aki vérbeli rokonom; elzalogosítottam neki a birtokot, a pénzen lovat, fegyvert vettem, a fickót meg, aki akkor még csak tizenkétéves volt, szintén felültem egy gebére s aztán fölcaptam a harcosok közé.

- A fiúval?

- Persze! Akkor ugyan csak gyerek volt, de azért tudott a maga lábán járni. Például az íjat is meg bírta feszíteni. Neki támasztotta a földnek, ráfeküdt és addig-addig csavarta a rugóval a selyma, míg fölhúzta. És az angol íjászok közt, akikkel Vilna mellett mérkőztünk, bizony egy se volt, aki jobban értette volna ezt a mesterséget, mint Zbiszko.

- Hát olyan erős volt?

- A sisakomat ő cipelte utánam; s mikor tizenhároméves lett, ő hordozta a pajzsomat is, pedig ez ugyancsak hosszú és nehéz.

- Csatában pedig nem volt hiány, mi?

- Vitold miatt. A herceg a keresztes lovagokhoz menekült és minden esztendőben betört Litvániába, végre Vilna ellen indult. Seregében mindenféle szemenszedett nép volt. Németek, franciák, skótok - ezek a legjobb íjászok - csehek, svájciak és burgundiak. Végigportyázták az erdőségeket, kastélyokat, apró várakat építettek a végeken s aztán tüzzel-vassal pusztították egész Litvániát irgalmatlan kegyetlenséggel, pokoli módon, hogy a nép ott akarta hagyni hazáját s máshová készült vándorolni, akár a világ végére is, csakhogy minél messzebbre legyen a németektől.

- Mi is hallottuk, hogy valamennyi litván át akar költözködni, feleségestől, gyermekestől, de nem hittük el.

- Már pedig úgy volt. És a litvánok jó emberek, csakhogy nagyon furcsák és különösek. A hajuk kócos, még a főembereik sem igen fésülködnek; sült répával élnek s ezt az edelt minden egyébnél többre becsülik, mert azt mondják, hogy erősek és bátrak lesznek tőle. Együtt laknak a háziállatokkal meg a kígyókkal - mert mindegyiknek van kígyója - az evésben pedig nem ismernek mértéket. Férjes asszonyaikat megvetik, a hajadon leányokat ellenben nagyon tisztelik és sok kiváltságot, jogot adnak nekik.

- No már ezt én is bizonyíthatom - szólt most Zbiszko. - S hozzá a legtöbb leány szép is. Vagy talán - fordult a nagybátyjához - Ryngalla nem gyönyörű-e?

- Ki ez a Ryngalla? - kérdezte kíváncsian az egyik kereskedő.

- Micsoda! Hát még nem hallottatok hírét? - csodálkozott Mazko.

- Most halljuk először a nevét.

- Vitold fejedelem hugáról beszélünk, Henrik mazóviai fejedelem feleségéről.

- De melyik Henrik fejedelemről? Volt ugyan egy ilyen nevű mazóviai fejedelem, aki egyúttal plocki választóherceg is volt, de az már meghalt.

- No hát ez az! Nyilvánvalóan azért halt meg, mert az élete nem volt Istennek tetsző. Mert egyházi méltóságot viselt ugyan, mégis törvénytelen házasságra kelt Ryngallával. Úgy hírlík, hogy ezt mondta: - «Én magam adok rá engedelmet magamnak; a pápa, ha nem is a római, de az avignoni bizonyosan eltűri a házasságomat». - Isten haragja nagy volt, de Vitold nem tehetett semmit, mert Henrik hatalmasabb volt nálánál. Ezért aztán meg is ülték a menyegzőt, nagy bánatára az én Zbiszko öcsémnek, aki szíve királynőjének választotta Ryngalla hercegnőt s örök hűséget fogadott neki, amint a német lovagoknál szokás...

- Úgy van! - vágott közbe Zbiszko hirtelen - ez igaz. S később hallottuk, hogy Ryngalla hercegnő, miután átlátta, hogy nem tisztességes és erkölcsös dolog együtt élni a választófejedellemmel, aki házassága után sem akart lemondani egyházi méltóságáról, megmérgezte a férjét, mivel félt az Isten haragjától. Erre a hírre megkértem egy szentéletű remetét, aki Lublin közelében lakott, hogy oldjon föl a fogadalmam alól.

- Jó, jó! - hagyta helyben Mazko. - De azért bizonyos, hogy a szép Ryngalla most már özvegy s talán rá is szorul a segítségedre.

- Engem ugyan hiába hivatna, mert most már másik úrasszonyt keresek, akinek halálomig szolgálok; később pedig szerzek magamnak hites feleséget is.

- Legelőször is a lovagi övet és az aransarkantyút kell megszerezned.

- Természetesen! Azért jöttünk ide. Mihelyt a királynénak megszületik a gyermeke, megkezdődnek a játékok. Akkor aztán a király sokakat lovaggá üt, akik megérdemlik. Én akárkivel meg merek mérkőzni. Te is tudod, bátyám, hogy a herceg sohasem vetett volna ki a nyeregből, ha a lovam föl nem ágaskodik a hátulsó lábaira.

- De különb legények lesznek ám ott!

Itt aztán közbekiabáltak a krakói kereskedők is:

- Bizony lesznek! S a hozzád hasonlók ki sem mernek állni a királyné elé, mert ott lesz a lovagok színe-java, akiknek hírük van az egész világon. Hogyis gondolsz arra, hogy szembe szállj olyan vitézekkel, akikkel sem itt, sem a cseh, sem a magyar királyi udvarban senki sem mérkőzhetik? Micsoda beszéd ez? Talán bizony náluknál is különb akarnál lenni? Ugyan hány éves vagy?

- Tizenyolc! - felelte Zbiszko.

- No, akkor akármelyik szétmorzsolhat az ujjai közt!

- Az majd elvállik!

Most ismét Mazko szólt közbe:

- Hallottam, hogy a király gazdag jutalmat ad azoknak a vitézeknek, akik a litván háborúból hazajönnek. Ti Krakóból jöttök, tehát megmondhatjátok, hogy igaz-e ez?

- De még mennyire igaz! - kiáltott föl az egyik nemes. - Különben a király bőkezősége ismert dolog az egész világon. De nem könnyű ám hozzáférni, mert a város hemzseg a vendégektől, akik mind a királyi család szaporodásának a hírére meg a keresztelésre jöttek, hogy megtiszteljék felséges urunkat és hódoljanak neki. Ott lesz a magyar király is meg a római császár; legalább azt beszéljük. Aztán meg tömérdek fejedelem, herceg, vajda és lovag, akik mind abban a reményben jönnek, hogy a király egyiküket sem ereszti el üres kézzel. Sőt azt rebesgetik, hogy maga Bonifác pápa is itt lesz, mert rászorul a mi urunk és királyunk szövetségére, segítségére, hogy avignoni ellenfelét legyőzhesse. Ebben a nagy tolakodásban bizony nehéz lesz hozzáférni a királyhoz, de akinek sikerül a színe elé jutni, az ugyancsak bő jutalmat kaphat szolgálataiért, ha meghajtja térdét előtte!

- No, ezt ugyan megtehetem - felelte Mazko - mert egynémely érdemeim már vannak s ha a háború újra kiüt, megint elmegyek. Hadi zsákmányban bő részem volt ugyan, Vitold fejedelemtől is kaptam kárpoztást, hát nem nagyon szorulok rá az ajándékokra. De hiába! Öregszem no s ha a csontjaim megvásznak, szeretném valami békességes tanyában lemorzsolni utolsó esztendőimet.

- A király mindig szívesen látta azokat, akik Olesnica Jaskóval együtt harcoltak Litvániában. S aki onnan hazajövet hozzáfordult, eleget kapott, hogy legyen mit aprítania a tejbe.

A beszélgetést zajos lárma szakította félbe. Kívülről hallatszott be, az ablakon át, melynek tábláit leakasztották, mivel az éjszaka derült és langyos volt. Távolról zajos kiabálás, énekszó és lovak dobogása hangzott. A társaság csodálkozva nézett össze, mert már késő volt s a hold magasan járt az égen. A német csapláros kiszaladt az udvarra s alighogy a vendégei fenékgig üríthették a korsójukat, lélekszakadva jött vissza jelenteni:

- Valami udvari társaság közeledik!

Kisvártatra aztán fiatal, kékzekés fickó jelent meg a küszöbön, a fején ráncos, vörös sapkával; szemügyre vette a vendégeket s aztán így szólt a csaplároshoz:

- Töröld le amott az asztalokat és hozz több világot. Anna Danuta hercegasszony itt akar megpihenni.

Ezzel sarkon fordult és kiment.

Az ivó egyszerre megelevenedett. A csapláros hangosan kiabált legényeinek, a vendégek pedig álmélkodva néztek össze.

- Anna Danuta hercegasszony - kezdte az egyik polgár. - Ez Kiejstut leánya, Janusz, mazóviai fejedelem felesége. A minap két hétig volt Krakóban s aztán Zatorba ment látogatóba Vencel herceghez. Alighanem onnan tér vissza ismét Krakóba.

- Pirók sógor - mondta a második kereskedő - jobb lesz, ha összeszedjük a sátorfánkat és elmegyünk a pajtába szundikálni. Ez a társaság már nem nekünk való.

- Azon nem csodálkozom, hogy éjszaka utaznak - szólt most Mazko - mert nappal éget a nap, mint a tűz. De miért jönnek ide, ebbe a fogadóba, mikor a kolostor az orruk előtt van?

Majd Zbiskóhoz fordulva hozzátette:

- Tudod-e, hogy ez a hercegasszony édes testvére a szép Ryngallának?

Mire Zbisko ujjongva felelt:

- Juhé, annál jobb! Legalább bizonyos, hogy sok szép mazóviai leány lesz a társaságában.

II. FEJEZET.

E pillanatban lépett be a hercegasszony. Középkorú nő, szorosan testhez simuló szürke ruhában, melyet aranyöv szorított a derekához. A barátságosan mosolygó úrasszony mögött néhány udvarhölgy jött, ki idősebb, ki fiatalabb, de gyerekleányok is voltak köztük. Liliom- és rózsakoszorút viseltek a fejükön és soknak lant volt a kezében. Mások friss virágbokrétát hoztak, melyet valószínűleg az úton szedtek. Csakhamar megtelt velük az egész szoba, mert a lányok után jöttek az udvarfiak és apródok. Vígan, jókedvűen tódultak be a tágas ivóba, hangosan beszélgetve, énekelve, mintha megittasultak volna a holdas éjszaka bűbájos mámorától. A férfiak közt két lantos, kóbor deák volt; az egyiknek lant, a másiknak citera volt az övében.

Az egyik leány, aki jóformán még gyerek volt - talán tizenkétéves lehetett - a hercegnővel együtt lépett a szobába és apró, rézszögekkel kivert lantot tartott a kezében.

- Dicsértessék a Jézus Krisztus! - köszönt a hercegasszony, megállva a szoba közepén.

- Mindörökké, ámen! - feleltek a jelenlevők, mélyen meghajolva.

- Hol a csapláros?

A fogadós előállt és a német szokáshoz híven letérdelt a hercegasszony előtt.

- Itt akarunk megpihenni és valamit enni - szólt a hercegasszony. - Mozogj hát, mert nagyon éhesek vagyunk.

A városbeli polgárok már előbb kitakarodtak az ivóból. A két falusi nemes, valamint Bogdaniec Mazko és Zbiszko még egyszer mélyen meghajoltak és szintén távozni akartak, hogy ne zavarják az úri társaságot, de a hercegasszony megállította őket.

- Ti nemes emberek vagytok - mondta - nem vagytok úntokban. Ismerkedjete meg a mi urainkkal. Honnan jöttök és mi járatban vagytok?

Erre egyenkint megmondták a nevüket, a nemzetségüket meg a kastély vagy falu nevét, amely egyszersmind nemesi előnevük is volt.

Mikor a hercegasszony meghallotta Mazkótól, hogy honnan jön, örvendő tapsolt és azt mondta:

- No, te igazán kapóra jöttél! Beszélj, kérlek, Vlnáról, a bátyámról meg a hugomról. Vitold fejedelem is eljön a születésre és a keresztelőre?

- El akart jönni, de még nem tudja, hogy lesz-e érkezése. Ezért előre elküldte az ajándékot a királynénak: a bojárok hozzák a gyönyörű szép sárezüstbölcsőt. Ezzel a követséggel jöttünk mink is, én meg az öcsém s útközben vigyáztunk a sok drága holmira.

- Itt van ez a bölcő? Nem láthatnám meg? És tiszta vertezüstből van?

- Abból. Húszmárkás, nehéz színezüstből. Csakhogy nincsen itt. Már bevitték Krakóba.

- S ti miért maradtatok itt Tyniecben?

- A kolostor kulcsárjához igyekszünk, aki vérbeli rokonunk, hogy a nagyon tisztelendő bencés-rend gondjaira bízunk a háborúban szerzett zsákmányt s azt az ajándékot is, amit a kegyelmes Vitold fejedelemtől kaptunk.

- Isten áldása sokasítsa meg a vagyontokat! Sok zsákmányt szereztek?... De mondjátok csak, mért nem bizonyos, hogy bátyám eljön-e a keresztelőre?

- Mert háborúra készül a tatárok ellen.

- Tudom és eleget aggódom rajta. A királyné nem jóslott jó véget ennek a háborúnak s amit ő jósl, az rendszerint beteljesedik.

Mazko nevetve rázta a fejét.

- Eszem-ágában sincs, hogy rácáfoljak a mi felséges királyasszonyunk jóslatára, de majdnem az egész lengyel lovasság táborba száll Vitold fejedelemmel; ezek pedig mind tapasztalt, csatában edzett férfiak, akikkel nem egykönnyen lehet elbánni.

- Te nem mégy velük?

- Én a többiekkel együtt a bölcsőt hoztam ide; aztán meg öt esztendő óta éjjel-nappal vértben jártam - felelte Mazko, rámutatva a barázdákra, melyeket a páncél szántott bőrzekéjén. - De azért, mihelyt kissé kifujtam magamat, bizony csak elmegyek magam is vagy legalább elviszem az öcsémet - és rámutatott Zbyszóra - aki a bátyám fia. Hadd menjen ő is Mielsztu Ipytkóval, akihez a többi környékeliek szegődtek.

Danuta hercegasszony most a széparcú, daliás Zbyszóra nézett, de a beszélgetés hirtelen abba maradt, mert egy bencés-szerzetes lépett be s egyenesen a hercegasszonyhoz tartott. Miután mély tisztelettel köszöntötte az úrasszonyt, szelid alázattal fölpanaszolta, hogy mért nem tudatta jövetelét a kolostorral s miért nem szállt hozzájuk, hanem inkább ebbe a silány fogadóba, amely nem méltó ekkora megtiszteltetésre. A kolostorban úgy is sok a szoba, a vendégtér, ahol mindenkit szívesen látnak Isten nevében, de legkivált a hercegasszonyt, akinek elődjei és rokonai annyi jót tettek az apátsággal.

A hercegasszony azonban mosolyogva felelt:

- Már csak idefordultunk be, hogy úgy ahogy kinyújtózkodjunk hajnalig, amely már úgy sincs messze. Mert virradatkor megint tovább megyünk Krakó felé. Eddigél nappal aludtunk és inkább éjszaka utaztunk, mert éjjel hűvösebb van; s ámbár ideérkeztünk a kakasok már kukorékoltak, mégsem akartam fölverni az istenfélő szerzeteseket különösen ezzel a világi társasággal, melynek inkább az éneken és táncon, mint a pihenésen jár az esze.

De mivel a szerzetes csak tovább unszolta, így felelt:

- Most már itt maradunk és énekelgetünk, beszélgetünk reggelig. De a hajnali misére át-megyünk a kolostor templomába, hogy Isten szent nevével kezdjük a napot.

- Majd misét mondunk a kegyelmes herceg és hercegasszony jóvoltáért - szólt a szerzetes. - S ha hercegséged nem tisztelte meg házunkat nagybecsű megjelenésével, engedje meg legalább, hogy a borunkkal és más egyéb csekély javunkkal szolgálhassunk.

- Ezt köszönettel fogadjuk - felelte a hercegasszony.

Alig ment el a szerzetes, így szólt az úrasszony:

- Gyorsan, Danusia! Állj föl a padra és dalold el azt a kis dalt, amelyet Zatorban tanultál.

Két udvarfi rögtön padot hozott a szoba közepére; a két lantos deák a pad két végére ült s az a fiatal leány, aki a rézszögekkel kiveret lantot tartotta a kezében, fölállt közéjük a padra. A fején virágkoszorú volt, a haja lebontva omlott le a vállaira; a ruhája égszínké, testhez simuló, apró lábain pedig piros, hosszú orrú cipőcskéket viselt. Olyan elragadó volt ez a csodaszép gyermek, mint az oltárképekre festett ártatlan angyalok; az arcán nyugodt vidámság ült s látszott rajta, hogy nem először énekel a hercegasszony s ekkora társaság előtt.

- Rajta, Danusia, énekelj! - kiáltottak mindenfelől.

A kis leány megpöngette a lantot. Fölvetette fejét, mint ahogy a madarak szokták, mikor énekelni kezdenek, behunyta két szemét s aztán megszólalt vékony, ezüstcsengésű hangján:

De szeretnék vadgalambbá válni,
Kedvesemnek ablakára szállni...

A két lantos diák kísérte a dalt, az egyik a citerán, a másik a nagy lanton; a hercegasszony, aki nagyon szerette az ilyen világi énekeket, gyönyörködve himbálta a fejét hol erre, hol arra... A kis leány pedig tovább énekelt édes madárhangján, amely olyan tiszta és csengő volt, mint a pacsirta szava a tavaszi hajnalon:

Vadgalambját, hej, örömet várná:
Forró csókkal a szívére zárná!

A két lantos diák hűségesen kísérte. Bogdaniec Zbyszko azonban, aki kora gyermekségétől fogva hozzá szokott a harchoz és a vele járó borzalmakhoz, a durva élethez, soha életében nem látott ehhez hasonló valamit, ezért eleinte száj tátva bámult az éneklő kis leányra, majd pedig meglökte az egyik udvari lovag könyökét és azt kérdezte:

- Kicsoda ez a leány?

- A hercegasszony egyik udvari leánya. Van ugyan lantos deákunk elég, de a hercegasszony valamennyinél jobban szereti ennek a kis leánynak a dalait.

- No, azt ugyan jól teszi. Mert ez a kis lány igazi angyal és le se tudom róla venni a szememet. Mi a neve?

- Micsoda, hát még azt se tudod? Danusia a neve! És a szpichovi Jurand az apja, aki hatalmas és vitéz *comes* a végeken.

- Ah, ilyen gyönyörű teremtést emberi szem még sohasem látott!

- Szereti is mindenki, és pedig nemcsak a dalaiért, hanem azért is, mert szép és kedves.

- És ki a lovagja?

- Senki. Hisz jóformán még gyerek!

- A ti udvarotokban lakik?

- Az anyja Litvániából származott, Anna Danuta hercegasszony hazájából, aki nagyon szerette őt és Jurand szpichovi grófhoz adta nőül. Az asszony szívből viszonzta a hercegné szeretetét és az ő tiszteletére kereszteltette leányát Anna Danutának. De öt esztendeje, mikor a németek orozva rajtütöttek az udvarunkon Zlotorjában, a kis Danuta anyja rémületében meghalt. Akkor a hercegasszony magához vette a gyermeket és azóta nevelteti. Az apja gyakran eljön az udvarhoz s örömmel látja, mily jó dolga van a leányának, akit a hercegasszony vett a pártfogásába. Csakhogy valahányszor látja Danusiát, mindannyiszor keserűen megsiratja elhunyt feleségét s ilyenkor mindig azon jár az esze, hogyan állhatna bosszút a keresztes lovagokon, akik megrontották a boldogságát. Egész Mazóviában senki sem volt, aki úgy szerette volna a felségét, mint ő - s miatta már sok német lovag vesztette el az életét.

Zbyszko szemei nagyot villantak s az erek kidagadtak a homlokán; fojtott hangon, hevesen kiáltott fel:

- E szerint az anyját a német lovagok ölték meg!

Rövid szünet következett. Zbyszko ismét csak Danusiát nézte, majd azt kérdezte:

- És azt mondod, uram, hogy a leánynak még nincs lovagja?

De a feleletet nem várta meg, mert ebben a pillanatban az ének elhallgatott. Az egyik lantos diák, kövér, tagbaszakadt fickó, hirtelen fölkel, minek folytán a pad másik vége fölbillent. Danusia megtántorodott és sikoltva tárta ki karjait segítségért; de, még mielőtt leeshetett volna, Zbyszko, mint a vadmacska, odaugrott és ölbe kapta a leányt.

A hercegasszony, aki először hangosan fölsikoltott rémületében, most vígan fölkacagott és azt mondta:

- Ez lesz a lovagod, Danusia! Köszöntlek, ó lovag és kérlek, add vissza nekünk a mi kedves énekes madarunkat.

- Nagyon is illetlen módon vette ölébe a fickó! - mondta most egy pár udvari lovag.

Zbyszko még mindig karjaiban vitte Danusiát s úgy közeledett a hercegasszonyhoz. A fiatal leány egyik karjával átölelte lovagja nyakát, másik kezében pedig magasra tartotta a lantot, attól félve, hogy összetörik. Bár látszott, hogy kissé megijedt, azért mégis mosolygott.

Mikor az ifjú lovag odaért a hercegasszonyhoz, letette eléje a gyermeket, ő maga pedig letérdelt s büszkén fölvetve a fejét, korához mérten meglepő bátorsággal így szólt:

- Legyen a te igéd szerint, nemes hercegasszony! Itt az ideje, hogy ez a gyönyörűséges hajadon lovagot válasszon s annak is elérkezett az ideje, hogy úrnőt válasszak magam is, olyat, akinek szépsége és erénye méltó a tiszteletemre és szolgálatomra. Engedelmeddel hát leteszem a fogadalmat, hogy életem minden viszontagságában mindhalálig hű leszek hozzá!

A hercegasszony arcán meglepődés tükröződött; de nem annyira Zbyszko szavai lepték meg, mint inkább az, hogy a dolog oly gyorsan és váratlanul történt. Ámbár nem volt lengyel szokás, hogy a lovag a kiválasztott hölgynek szentelje és nyilvánosan föl is ajánlja szolgálatait, a német határon, Mazóviában, ahol sok idegen lovag fordult meg, mégis nagyon jól ismerték, sőt gyakran utánozták ezt a szokást. A hercegasszony sokat hallott erről apja udvarában, ahol a művelt Nyugat minden ilyen szokását törvénynek és utánpótlásra érdemes példának tartották, ezért Zbyszko viselkedése sem őt, sem Danusiát nem sérthette. Sőt ellenkezőleg, a hercegasszony örült, hogy a daliás, ifjú lovag szeme és szíve Danusia felé fordult. Ezért vígan szólt a fiatal leányhoz:

- Danuska! Danuska! Elfogadod-e lovagodnak?

A kisleány pedig, amint ott állt a hercegasszony előtt, először is hármat ugrott, hogy a haja csak úgy röpdösött a levegőben, aztán hangosan tapsolva, a hercegasszony nyakába ugrott s mint a gyerek, akinek oly játékszert ígérnek, aminővel csak a felnőttek szoktak játszani, ujjongva fölkiáltott:

- Elfogadom! Elfogadom lovagomnak!

A hercegasszony nevetett, hogy a könnyei is kicsordultak s vele nevetett az egész udvar. Végre, lefejtve nyakáról a leány karjait, odaszólt Zbyszknak:

- Nos, tedd le hát a fogadalmat. De ugyan mit fogadsz neki?

És Zbyszko, föl sem véve a hangos kacagást, féltérdre ereszkedve komolyan és ünnepélyesen így felelt:

- Fogadom, hogy mihelyt Krakóba érünk, rögtön kiakasztom pajzsomat a szállásom kapuja fölé s alája írástudó deák betűivel telerótt papirost szögezek ki, amely azt mondja, hogy Danusia leányasszony, a szpichovi Jurand gróf leánya, a legszebb és legerényesebb hajadon a kerek földön. Ha ki pedig ezt tagadni merné, azzal életre-halálra megharcolok mindaddig, míg csak egyikünk a homokon nem marad - kivéve, ha addig fogságba nem esem.

- Jól van! Látom, hogy ismered a lovagszokást. Hát aztán?

- Mivel Dlugolaszi Miklós lovagtól megtudtam, hogy e nemes hajadon anyja egy német lovag miatt halt meg, aki pávatoll-bokrétát viselt a sisakján, fogadom, hogy durva kenderkötéssel övezem csupasz testemet s addig hordom ezt a kötelet, habár csontig bevág is eleven húsomba, amíg három ily pávatollbokrétát le nem tépek a német lovagok sisakjáról és szívem királynőjének a lábai elé nem teszem.

Most a hercegasszony is elkomolyodott és ünnepélyesen kérdezte:

- Tréfából teszed ezt a fogadást?

- Nem! Isten és a Szent-Kereszt úgy segítsen, mint ahogy komolyan fogadom. És a templomban, a papok előtt is megismétlem ezt a fogadást.

- Dicsőséges föltétel, szembeszállni nemzetünk e gonosz ellenségeivel - mondta a hercegasszony - de én szánlak téged, mert még nagyon fiatal vagy és könnyen életedbe kerülhet a vállalkozás.

E pillanatban közbeszólt Bogdaniec Mazko, aki eddig csak némán vonogatta a vállait, mintha az egész dolog nem tetszenék neki. Odalépett a hercegasszony elé és így szólt:

- Ne sajnáld őt, kegyelmes asszonyom! A halál a csatában is utolérhet mindnyájunkat s a nemes embernek, akár fiatal, akár öreg, ez a legdicséretesebb sora. Aztán meg ez a fiú, aki az én öcsém, érti a hadakozás mesterségét; mert ámbár még fiatal, mégis több párharcot vívott már jeles lovagokkal lóháton és gyalog, lándzsával és pallossal, hosszú és rövid karddal, pajzzsal és a nélkül. Új szokás ugyan, hogy a lovag elszegődötteti magát és szolgálatait szíve királynőjének, de én egy szóval sem korholom Zbiskót azért, hogy ennek a leányasszonynak három pávatoll-bokrétát ígért. Egyszer már segített megszerezni a németeket, csak hadd kergesse őket tovább, ha tudja. S ha e közben egy-két koponya betörik, csak annál nagyobb lesz a fiú híre és dicsősége.

- Amint látom, nem holmi jött-menttel van dolgunk - szólt a hercegasszony.

Majd Danusiához fordulva hozzátette:

- Most ülj a helyemre, mert a mai napon te vagy a legelső személyiség. De ne neved, mert az nem illik.

Danusia odaült a hercegasszony helyére s iparkodott komolynak látszani, de kék szemei mosolyogva villantak le Zbiskóra, aki még mindig ott térdelt előtte.

- Add oda keztyűdet a loagnak! - parancsolta most a hercegasszony.

Danusia odaadta keztyűjét Zbiskónak, aki a legnagyobb tisztelettel vette át, aztán megcsókolta, miközben így szólt:

- Dísznek fogom viselni a sisakomon, de jaj annak, aki érte nyúl!

Majd megcsókolta Danusia kezét és lábát, aztán fölkel. Eddigi komolyságának egyszerre vége lett. Alig tudott hova lenni örömeiben, hogy mártól fogva ez az egész fényes udvar férfinak, loagnak tekinti őt; magasra földobta és ismét elkapta Danusia keztyűjét, miközben félig tréfásan, félig komolyan kiáltotta:

- Jaj nektek, pávatollas németek! Most már ütött a végórátok!

E percben ismét visszatért az előbbi szerzetes, akit most két idősebb rendtársa követett. Hármuk mögött jöttek a kolostorbeli cselédek nagy kosarakkal, melyekben mindenféle, hamarjában összeszedhető jó falat volt, mellettük színgig telt boroskancsók. A szerzetesek köszöntötték a hercegasszonyt, de megismételték neheztelésüket, hogy miért nem tért be hozzájuk az apátságba. De a hercegasszony megint csak azt felelte, amit az imént, hogy mivel

nappal aludt, hogy éjszaka utazhassék, semmi kedve sem volt ágyba feküdni s ezért nem akarta a kolostor békéjét megbolygatni.

Aztán udvarias szóváltás és kölcsönös bocsánatkérések közt abban egyeztek meg, hogy a hercegasszony nemcsak a hajnali misére megy át a kolostorba, hanem ott is reggelizik és ebéd utáni pihen. A vendégszerető bencések azonban nemcsak a mazóviai hercegasszonyt és udvarát hívták meg, hanem a két nemest, valamint Bogdaniec Mazkót és Zbiskót is. Mazkó különben is az apátságba igyekezett, mert a csatában szerzett zsákmánnyal, illetőleg Vitold fejedelem dús ajándékaival, ki akarta váltani ősi birtokát, melyet az apátnak elzalogosított.

A fiatal Zbiszko azonban mit sem hallott a meghívásról, mert közben kifordult az ivóból s a szekerekhez sietett, melyeken az ő meg a nagybátyja holmija volt. Hamarosan előszedte legszebb ruháit, bevittette a vendégszobába és átöltözött, hogy minél szebben, ragyogóbban állíthasson be ismét az ivóba.

Először is gondosan lesimította dús haját, melyet az aranyfonatos hálóba szorított; a hálót borostyánkővekből készült finom mívű lánc tartotta össze, az elejét pedig igazgyöngyök ékesítették. Aztán fölvette aranyhímzéssel és sujtással gazdagon kivarrott fehér selyemköntösét, melynek széles, arabeszkekkel kivarrott bíborszegélye volt; e felső ruhát tenyéryi széles, aranyos övvel szorította derekához, melyről elefántcsontnyelű, berakott munkájú ezüsttőr fityegett. Ez a ruha vadonatúj volt; nem régiben nyerte zsákmányul egy fiatal friziai lovagtól, akit legyőzött. Ekkor fölvette csodaszép nadrágját, melynek egyik szára hosszában zöld- és vöröscsíkos, a másik pedig ibolyaszínű és sárgacsíkos volt, fölfelé pedig mind a kettőt sokszínű kockák tarkították. Végre fölhúzta hegyesorrú bíborszínű bársonycipőjét is s aztán díszesen, ragyogva ismét belépett az ivóba.

Mikor a küszöbön megállt, az egész fényes társaság szeme megakadt rajta. Örült a hercegasszony is, hogy ez a daliás, szép fiatal lovag annyira megkedvelte a kis Danusiát. A kedves leányka pedig, hajlandósága első ösztönének engedve, mint az őzike, odarohant Zbiskóhoz. De akár a fiatal lovag szépsége, akár az udvar hangos csodálkozása és tetszés-zaja, valami megriasztotta; megállt a szoba közepén és, szemét lesütve, zavartan babrált ujjaival a ruháján.

E közben a hercegasszony is közeledett Zbiskóhoz. De nemcsak ő, hanem az udvari lovagok, az udvarhölgyek, a lantos deákok, a szerzetesek, szóval: mindenki közelebről akarta őt látni. A mazóviai leányok kíváncsian, kritikus szemmel s egyúttal bánkódva vették szemügyre Zbiskót, sajnálkozva magukban, hogy a lovag nem őket választotta szíve királynőjének; az éltebb hölgyek és lovagok pedig műértő szemmel vizsgálták a drága ruhát és helyeslőleg, mosolyogva integettek Zbiskónak. Ez pedig félig büszkén, félig megzavarodva ekkora tetszésen, önkéntelenül is izgett-mozgott, ide-oda fordult, hogy annál jobban láthassák.

- Kicsoda ez az ifjú? - kérdezte az egyik szerzetes.

- Egy fiatal lovag - felelte a hercegasszony s Mazkóra mutatva folytatta - öccse ennek a nemesnek s éppen az imént szegődött a mi kis Danusia leányunk szolgálatába.

A bencés egyáltalában nem csodálkozott ezen, mert tudta, hogy az ilyen fogadalom és szolgálat semmire sem kötelez. Igen sok lovag volt, aki férjes hölgyeknek «szolgált» s a leghíresebb, törzsökös nemzetségekben és udvarokban, ahol a nyugoti lovagszokások járták, tényleg minden hölgynek megvolt a maga lovagja. És ha a lovag hajadon hölgynek ajánlotta föl magát és szolgálatait, csak ritkán vette el feleségül is «szíve királynőjét»; - sőt ellenkezőleg, legtöbbször mást vett nőül, de azért «hú maradt» amahhoz, amíg csak erényével és jó hírével megérdemelte a lovag szolgálatait.

A szerzetesek még Danusia fiatalságán sem ütődtek meg, mert abban az időben nem volt ritkaság, hogy tizenöt-tizenhatéves fiúk várnagyok, helytartók és más magasrangú hivatalok

viselői voltak. Hisz a dicsőséges és szentéletű Jadviga királyné is csak tizenötéves volt, mikor Magyarországból Krakóba jött s éppen nem volt ritkaság, hogy a leányok már tizenhároméves korukban férjhez mentek.

Most új szolgák érkeztek a kolostorból, ismét bort meg harapnivalót hozva, utánuk pedig szolgálók nagy tálakban fölvert tojást meg párolgó kalbászokat tettek az asztalra. A finom disznóhús illata szétáradt a szobában s annyira izgatta a vendégeket, hogy mindenki csak enni akart és ki-ki sietett is az asztalhoz.

De addig senki sem ült le, míg a hercegasszony az asztalfőn le nem telepedett. Mellette Danusia ült, a kis leány mellett pedig a hercegasszony kívánságára Zbiszko, akihez így szólt:

- Úgy illik ugyan, hogy egy tálból egyél Danusiával, de azért vigyázz, hogy az asztal alatt rá ne hágj a lábára, mint ahogy ezt a többi lovagok szokták.

Zbiszko nevetve felelt:

- Ezt ugyan nem cselekszem s nem is fogom tenni később sem, amikorra kinyílik ez a feslő rózsabimbó, ha ugyan az Úr Jézus megengedi, hogy akkor is szolgáljak neki. De különben sem hághatnék a lábára, mert hisz a lába még nem is ér le a földre.

- Ez igaz! - felelte a hercegasszony szintén nevetve - de azért örülök, hogy szóltam, mert szavaidból látom, hogy becsületes, illedelmes ember vagy.

Aztán mély csönd lett, mert mindenki csak az evéssel törődött. Zbiszko a legjobb falatokat mind Danusia elé rakta, de azért magáról sem feledkezett meg, hanem ugyancsak jó étvággal evett. A kis leány pedig nem tudva, hova legyen örömeiben, hogy ilyen szép, délceg lovag szolgál neki, boldogan mosolygott és kacsintgatott hol a hercegasszonyra, hol meg Zbiszkóra.

Miután a tálakat elvitték, a kolostorbeli szolgák sorra körüljárták az urakat és hölgyeket s finom, zamatos bort öntöttek a poharakba. Aztán diót meg mogyorót hoztak, ami akkoriban ritka nyalánkság volt és ekkor jőideig a dió meg mogyoró héjának ropogásánál egyebet alig lehetett hallani. Zbiszko most egyre csak a diót törte, olyanformán, hogy az ujjai közt összeroppantotta és hol a hercegasszonyt, hol meg Danusiát kínálgatta az ízletes csemegével. Szóval: előzékeny, szolgálatkész, önmagával nem törődő és udvarias volt, hogy maga a hercegasszony is megkedvelte és Danusiához fordulva azt kérdezte tőle:

- Nos, Danusia, örülsz-e ennek a kitünő lovagnak?

- Ó, de mennyire! - kiáltott föl a kis leány boldogan.

Majd kinyujtván rózsás ujjacskáit, gyöngéden megérintette Zbiszko selyemujjasát s hirtelen visszakupva a kezét, mintha szégyenkeznék, azt kérdezte:

- De vajjon holnap is az enyém lesz-e?

- Holnap is, vasárnap is és mindörökké, vagyis halálomig! - felelte Zbiszko.

Az étkezés jó sokáig tartott, mert a dió után mazsolaszőlővel bélelt édes kalácsot tálaltak föl. Aztán egyes lovagok táncolni szerettek volna, mások meg a lantos deákok vagy Danusia énekét óhajtották hallani. Csakhogy Danusia már bóbiskolt és a szemei is minduntalan lezárultak. Egyszer-kétszer összerázkódott, fölegyenesedett, hol a hercegasszonyra, hol meg Zbiszkóra bámult tágra nyílt, álmos szemével, párszor megdörzsölte őket s végre, bizalmas megnyugvással, odadőlt Zbiszko vállára és elaludt.

- Alszik? - kérdezte a hercegnő.

- Alszik, kegyelmes, asszonyom - felelte Zbiszko - s álmában még talán sokkal szebb, mint ébren.

És meg se moccant, hogy föl ne ébressze valahogy a kedves leányt. De ebben a tekintetben alaptalan volt az aggodalma. Minél nagyobb volt a zaj, a lárma - a lantos deákok énekeltek, pöngették a lantot, mások pedig a cintálokon verték hozzá a taktust - Danusia annál mélyebben aludt s apró kis szája is tátva maradt, akár a halé. Csak akkor ébredt föl, mikor a harangszóra az egész társaság fölugrált és hangosan kiabálta:

- Menjünk a misére, a misére!

- Isten nagyobb dicsőségére menjünk gyalog - mondta a hercegasszony.

S megfogva a hirtelen fölocsudott Danusia kezét, elsőnek lépett ki vele a fogadóból. Az egész udvar pedig nyomon követte.

Lassankint megvirradt. Keleten kivilágosodott, fényben úszott az ég alja és hol zöld, hol vörös világosság váltakozott a szemhatáron, ahol egymásután egyre több és több ragyogó és tündöklő aransáv tünt föl. A növekvő fény előtt az egyre halványuló hold lassankint szökött nyugot felé. Az ég boltja egyre rózsásabb, a szürkület egyre világosabb lett s a bő harmattól fölüdült, megújult természet frissen ébredezett éjszakai álmából.

- Isten jó időt adott - mondogatták a lovagok - de az bizonyos, hogy rekkenő meleg lesz.

- Most már nem baj - nyugtatta meg Dlugolasz az aggódókat - az apátságban megpihenünk és Krakóba csak este felé érünk.

- Bizonyos, hogy ebéd után érünk oda. Pedig mostanában ugyancsak kitűnő ebédek vannak az udvarnál! Hát még a keresztelő!...

- És a tornák, lovagjátékok, amik aztán következnek!

- Kíváncsi vagyok, ott lesz-e Danusia lovagja is.

- Bizonyosan ott lesz. Annyi igaz, hogy derék legény. Hallottátok, hogyan bánt el azzal a hetyke friziai lovaggal? Pedig három évvel idősebb volt, mint ő.

- Talán a mi udvarunkhoz szegődnek... Nézzétek csak, milyen komolyan tanácskoznak.

Valóban tanácskoztak. Az öreg Mazko kezdett elégedetlen lenni azzal, ami történt. Kissé távolabb vezette Zbyszót, hogy szabadabban beszélgethessen vele s aztán így kezdte a mondkáját:

- Őszintén megmondom az igazat, ez az egész dolog nem való neked. Nekem más dolgok motoszkálnak a fejemben. Én odafurakodom a király színe elé: így vagy úgy, de mindenképpen elejbe jutok. Talán a hercegasszony udvara révén könnyebben sikerül. Lehet, hogy kapok valamit; egy vár vagy akár csak egy kastély is, nem megvetendő ajándék. Egy bizonyos: az, hogy Bogdaniecet kiváltom. Ami az apáinké volt, most megint a miénk lesz. De honnan vegyük a jobbágyokat? Az apátúr bizonyosan visszaveszi azokat, akiket ő telepített oda; de mit csináljunk a tömérdek birtokkal parasztok nélkül? Azért figyelj arra, amit mondok. Neked el kell menned Vitold fejedelemhez, hogy hadakozzál a tatárok ellen. Ha a háborút a keresztelő előtt kezdik, ne sokat tétovázz, öcsém, hanem azonnal indulj. Mi hasznod is lenne a lovagjátékokból és a tornákból? Ellenben a háborúból annál több hasznot remélhetünk. Tudod, hogy Vitold fejedelem milyen bőkezű s téged különben is ismer. És ha bátran, vitézül harcolsz, bizonyosan gazdagon megajándékoz. S ráadásul tömérdek rabot is ejthetsz. Annyi a tatár, mint a hangya, csak össze kell fogdosni. Ha legalább ötven parasztot hozhatnál haza Bogdaniecbe... Akkor kiirthatnók az erdőt és feltörhetnők az ugart. Egy csapásra gazdag emberek lennének... Míg így, ez a Danusiával való bolondság semmit sem hajt a konyhára. Ellenben, ha a tatárokra mégy, gazdag zsákmánnyal jöhetsz haza.

Az öreg Mazko mély meggyőződéssel beszélt, de Zbiszko a fejét csóválta csak és így felelt:

- Te a fejedbe vetted, hogy a tatárokkal könnyű lesz elbánni, pedig nem úgy van. Már elfeledted, hogy mit beszéltek róluk a rusznik: «Agyonvert tatár elég hever a csatamezőn, de rabokat nem lehet ejteni, mert aki megél, szélvész módjára vágat el a pusztába». - Hát hogyan fogjam meg őket? Talán ezeken a nehéz járású méneken, amelyeket a német lovagoktól szedtünk el? Hisz a tatárok könnyű lovai csak úgy röpülnek, hogy érhetném hát utól őket?... No, látod-e?... És micsoda zsákmányt szerezhettek köztük? Néhány molyette birkabőrt, egyebet semmit! Bizony még szegényebben térnék haza Bogdaniecbe, mint ahogyan elmentem!

Mazko némán bámult maga elé. Annyi bizonyos, hogy abban, amit Zbiszko mondott, sok igazság volt. De az öreg pár perc múlva ismét megszólalt:

- De hátha Vitold fejedelem gazdagon megajándékozna?

- Ej, az nem bizonyos. Némelyiknek sokat ad, másnak meg semmit, ahogy a kedve tartja.

- Akkor hát mondd, hová akarsz menni, mi a szándékod?

- Szpichovba megyek, Jurand grófhhoz.

Mazko dühösen ráncigálta ide-oda a bőrövét s végre haragosan kiáltott:

- Bár megverne vaksággal a Teremtő!

- Hallgass figyelmesen és szeretettel - felelte nyugodtan Zbiszko. - Én az előbb beszéltem Dlugolaszi Miklós úrral s tőle hallottam, hogy a szpichovi gróf bosszút akar állani a németeken a feleségeért. Elmegyek hát hozzá és segítek neki; te meg én jól ismerjük a németeket, tudjuk, hogyan hadakoznak. Tudod, hogy én nem igen ijedek meg a németektől; aztán meg tudod azt is, hogy a határon túl előbb jutok pávatoll-bokrétához, mint bárhol másutt s végre, mivel ilyen pávatoll-bokrétát nem tűzhet föl sisakjára minden semmiházi jött-ment, bizonyos az is, hogy valahányat legyőzök, mindig nagy zsákmányt ejtek vele. De meg, ha ott fogok rabokat, hát azok nem tatárok lesznek, hanem értenek a szántás-vetéshez és a mezei munkához is.

- Hát egészen elment az eszed, kölyök? Hisz a végeken nincs most háború s a jó Isten tudja, hogy lesz-e és mikor!

- Ó, hogy te mindent olyan jól tudsz, édes bátyám!... Hahaha!... A medvék békét kötöttek a vadméhekkal és mostantól kezdve nem bántják a mézet! Igaz, hogy egyik félnek sincs kész serege, az is igaz, hogy a király rányomta szép pecsétjét a teleírt pergamentre, de azért a végeken olyan zűrzavar van, mint rendes háború idején. Hogy te még ezt se tudtad!...

Pár pillanatig csönd lett. A beszélgetés közben egészen megvirradt s a napsugarak aranyos fénnel árasztották el a magas sziklát, melynek tetején az apátság állt.

- Isten mindenütt adhat szerencsét - szólt végre Mazko szelidebb hangon - könyörögj hozzá, hogy áldja meg szándékosodat.

- Ezt nem is mulasztom el, mert Isten kegyelme nélkül minden hiábavaló.

- És gondolj Bogdaniecre, mert úgy is tudom, hogy nem Bogdaniec miatt, hanem ennek a kis fruskának a kedvéért akarsz Jurand grófhhoz menni hogy rajt üss a németeken.

- Ne beszélj ilyeneket - szólt Zbiszko ingerülten - különben dühbe jövök. Hogy a leány tetszik neked, nem tagadom. Mert mi volt Ryngalla hozzá képest? Vagy láttál már hozzá fogható szép hajadont?

- Mit törődöm én a szépségével! Legjobb lesz, ha jegyet váltasz vele, mihelyt megnő. Utóvégre is hatalmas grófnak a leánya.

Ez a beszéd már Zbiskónak is tetszett és mosolygott rajta.

- Ez az én szándékom is. Most a szívem királynője, később pedig majd a feleségem lesz. És akárhogy zsörtölődöl, tudom, hogy annak idején vígan fogod te is dajkálgatni a gyermekeinket.

Az öreg harcos marcona arca kiderült.

- Bár lennének annyian - mondta szeliden - mint a tengerparti fvény! Aggságunkban békét és házi örömet, halálunk után örök boldogságot adjon mindnyájunknak az Úrnak szent Fia, az édes Jézus!

III. FEJEZET.

A hercegasszony, Danusia, Mazko és Zbiszko már többször megfordultak Tyniecben, de az udvari lovagok közt voltak többen, akik csak most látták először az apátságot. Nagy, tágra nyílt szemekkel bámultak a roppant épületre, a kanyargós, hatalmas bástyafalra, mely hegyre föl, völgynek le mindenütt követte a talaj hullámzását és egészen körülfogta a tágas várkastélynak is beillő apátságot számos melléképületével együtt.

Köröskörül, amerre a szem látott, mindenütt a vagyon, a munka, a jólét és a gazdagság nyomai tüntek szembe; a dombvidéken kertek és gyümölcsösök, lent a völgyekben jól művelt szántóföldek kalászos hullámai, amodább tömérdek szőlő- és komlóföldek; csupa oly színes, csábító, káprázatos kép, mely gazdagságról és jólétről beszélt a mazóviai uraknak, akik otthon, szegény és műveletlen hazájukban ilyesmiről nem is álmodhattak.

Minél közelebb értek az apátsághoz, annál jobban nőtt az udvari emberek csodálkozása. Gyakran azt képzelték, hogy tulajdon szemüknek sem hihetnek.

Amint fölértek az apátsághoz, a főkapu előtt maga az apátúr fogadta a hercegasszonyt, akit egész sereg bencés meg világi úr vett körül. Mint rendesen, most is sok előkelő világi vendége volt az apátságnak; ott voltak továbbá a világi tisztviselők: a várnagyok, kulcsárok, jogtudósok, ispánok, kasznárok meg egész csapat falusi nemes - köztük nem egy hatalmas főúr - akik a Lengyelországban kivételes rendi alkotmány szerint apátsági földeket birtak hűbérben s mint az apátúr hűbéresei, neki tartoztak számadással sáfárkodásukról. A krakói fényes ünnepek híre igen sok ily hűbérest csábított a városba s akiknek nem voltak ott ismerőseik, az apátságban kaptak szállást. Ez volt az oka, hogy az *abbas centum villarum*, a száz falu apátúra, ahogy a tynieci apátot hívták, még a szokottnál is számosabb, fényesebb kíséret élén fogadhatta a hercegasszonyt.

Az apátúr magastermetű, teljesen kopasz férfi volt, sovány, okos kifejezésű arccal és ritkás, szürke bajusszal; a homlokán keresztül mély sebhely barázdája látszott, amit valószínűleg ifjú korában szerezhetett valami lovagi tornán. Szúrós, éles szeme büszkén villogott elő sötét, bozontos szemöldökeinek árnyékából. Mint a többi szerzetes, ő is csuhát viselt, de a csuhára még egy fekete, vörös bélésű köpönyeget öltött, a nyakában pedig vastag aranylánc lógott, melynek végében szintén aranyból készült és drágakövekkel kirakott kereszt díszlett.

Egész alakján, modorán meglátszott, hogy ez a büszke, erős jellemű férfi megszokta a parancsolást, még pedig nem csupán a méltósága erejénél fogva, hanem azért is, mert ismeri a saját értékét és tudatában van magas állásának.

Barátságosan, sőt csaknem alázatosan köszöntötte a hercegasszonyt, kinek férje a mazóviai fejedelmi családból sarjadt, abból a családból, amelyből nemcsak Ulászló és Kázmér lengyel

királyok származtak, hanem anyai ágról a most uralkodó királyné is, a világ leggazdagabb királyasszonya. Fejét meghajtva lépett a hercegasszony elé s a jobbkezeiben tartott kis arany-skatulyával keresztet szántva a levegőben, megáldotta mindnyájukat, miközben így szólt:

- Légy üdvöz, kegyelmes asszonyunk, e szegény kolostor küszöbén! Nursiai szent Benedek, szent Móric, szent Bonifác, aniáni szent Benedek és tolemei szent János, a mi védő szentjeink, akik odafönt lakoznak az örök világosság fényességében, örködjenek fölötted s esedezzenek egészséget, szerencsét és áldjanak meg napjában hétszer, valameddig a földi életed tart!

- Adja Isten, hogy meghallgassák az én hatalmas pártfogóm jóságos szavait - viszonzá a hercegasszony szívből jövő alázatossággal.

És odanyújtotta kezét az apátúrnak, aki udvari szokás szerint féltérden állva fogadta el a nyújtott kezet, melyet lovagiasan megcsókolt. Aztán együtt lépték át a küszöböt.

Látszott, hogy a misével már csak éppen rájuk vártak, mert e pillanatban megkondultak a harangok, csengők, a templomajtóban fölállított emberek pedig megfújták harsogó kürtjeiket, míg mások roppant nagy, vörösrézből kovácsolt, bőrrel bevont üstdobokat puffogtattak; szóval süketítő lármát ütöttek.

Anna Danuta, akit csak fölserdült korában kereszteltek meg, mindig mély megindulással lépett be a templomba, de különösen ebbe, amellyel pompára, nagyságra alig egy-kettő mérkőzhetett egész Lengyelországban. A komor, csúcsíves templom keskeny ablakain csak kevés világosság szűrődött be s ez is homályosabbá lett, míg átsurrant a festett üveglemezeken; legtöbb világosság és fénysugár a főoltárra esett, melynek vörös gyertyavilága egybevegyült a napsugarak fehér világosságával és villogva tört meg a dúsan aranyozott, faragott művű oszlopokon.

Ekkor megjelent a pontifikáló bencés aranyos, virágokkal hímzett drága miseruhájában a két fehér karinges, minisztráló noviciussal, akik jóillatú tömjént égettek az ezüsfüstölőben. És amint a füstölőt lóbálgatva a tömjén fehér füstje fölszállt az ég felé, lassanként ködbe burkolta a papokat és az oltárt, úgy hogy a templom titokteljes fönsége még áhítatkeltőbb, még magasztosabb lett.

A hercegasszony kezeibe temette arcát és mély buzgósággal imádkozott. Mikor azonban fölbúgott az orgona mély, ünnepélyes hangja, ami akkoriban még ritkaság volt a templomokban, mikor a hatalmas kőívek és boltok alatt szerteáradtak a lágy, fönséges és komoly akkordok, melyek Istenhez emelik s egyúttal bánattal töltik el a szívet, a hercegasszony is fölemelte fejét és fölnézett a magasba. Arcán ott ült az alázat és a szorongó áhítat kifejezése, de egyúttal határtalan, földöntúli boldogság is tükröződött szelíd szemeiben, hogy aki rátekintett, azt hihette, hogy azok közül az áldott asszonyok közül való, akik csodás álmaikban megnyílni látják a mennyek országát minden gyönyörűségével együtt.

Mert ámbár Kiejstutnak pogányságban fölserdült leánya, mint általában legtöbb kortársa, a mindennapi életben örömmel és bizalommal épített, számított Isten irgalmára és segítségére, az Úr házában mégis gyermeki alázattal könyörgött az égi segedelemért és félelemmel teljesen emelte föl tekintetét a titokteljes, földöntúli Hatalmassághoz.

A kíséret maga is mély áhítattal imádkozott; az udvarhölgyek a hercegasszonnyal együtt beültek a stallumokba, Zbiszko ellenben meg a mazóviai urak velük szemben térdeltek a pusztá kövön s úgy könyörögték le a Mindenható kegyelmét.

Zbiszko minduntalan Danusiára nézett, aki szemeit lesütve térdelt a hercegasszony mellett s közben egyre azt hajtogatta magában, hogy igenis érdemes volt Danusia lovagjává szegődni. Egyelőre ott viselte derekán a kenderkötelet a ruhája alatt, - de ez csak kezdete volt fogadalmának. Most, hogy a feje és értelme megtisztult a sör és bor mámorától, azon kezdett gon-

dolgozni, hogy voltaképpen mily módon teljesíthetné magára vállalt kötelezettségeit. Háború nem dúlt. A végeken ugyan napirenden voltak az összetűzések és apró csetepaték s ily alkalmakkor ő is kiköthetett volna egy-egy német lovaggal, amint ezt már Mazkónak is mondta, csak hogy - s ez most jutott eszébe - nem minden keresztes lovag viselt ám a sisakján pávatoll-bokrétát! A lovagrend vendégei közül csak azok viselhették ezt az ékességet, akik született grófok voltak; a lovagrend tagjai közül pedig csak a nagykeresztesek s ezek sem mindannyian.

- Évek mulhatnak el - mondta magában - mielőtt háborúra kerül a dolog s évek mulhatnak el, míg a három pávatoll-bokrétát megszerezhetem. Mivel jómagam még nem vagyok lovag, nem is hívhatok ki lovagot páros bajvívásra. Ámbár arra biztosan számíthatok, hogy a keresztelő után tartott lovagi tornákban a király engem is lovaggá üt, de ez még csak a kezdet. Elmegyek Jurandhoz, a szpichovi grófhhoz; vele indulok a harcba és annyi keresztes lovagot ejtek el, amennyit Isten akar és megenged. Ah, de ez sovány vígasztalás, a portyázó, kóborló keresztes lovagok közt egynek sincsen pávatoll-bokrétája!

Aggodalmai közt egyre nyilvánvalóbb lett előtte, hogy Isten mindenható segedelme nélkül semmire sem mehet s ezért így imádkozott:

«Adj nekünk, Uram Jézus, a németekkel és a keresztes lovagokkal háborút, mert ellenségei ők nemcsak a mi országunknak, hanem valamennyi nemzetnek, amely a mi nyelvünkön dicséri a te szent nevedet. Áldj meg bennünket és törd össze őket. Azok a pokol helytartójának és nem a te apostoli szolgálóknak hódolnak s szívük-lelkük mélyéből gyűlölnék minket, mert királyunk és királynénk megtiltotta nekik, amióta a litvánok is részesültek a szent kereszttség kegyelmében, hogy karddal üldözzék és irtsák a te keresztény szolgálókat. Én azonban, a gyarló és bűnös Zbyszko, szánom-bánom vétkeimet és dicsőséges őt szent sebeid emlékére alázatosan könyörgöm segedelmedért. Küldj az utamba, amely gyorsan csak teheted, három nevezetes német lovagot, aki pávatoll-bokrétát visel a sisakján s engedd meg, hogy kegyelmed által legyőzhessem őket. Mert megígértem és lovagi becsületesemre fogadtam, hogy ezt a három pávatollbokrétát elhozom a te szolgálóknak, Danusia leányasszonynak, a szpichovi gróf leányának. Ellenben mindazt, amit ezenkívül a harcban szerzek, hűségesen a te szent Egyháznak ajándékozom, mint köteles adót, hogy te neked is, Uram, hasznod és dicsőséged legyen az én vállalkozásomból és megismerjed, hogy őszintén és igaz szívvel tettem ezt a fogadásomat. És úgy segíts meg engem, ahogy most a szent igazat mondtam. Amen!»

Mind buzgóbban és áhítatosabban fakadt a könnyörgés lelke mélyéről és egyre újabb és újabb fogadalmakat tett. Megfogadta, hogy Bogdaniec kiváltása után minden viaszt a templomnak ad, amit az első esztendőben a méhek csak összehordanak. Ígérte, hogy Mazko, a nagybátyja nem fog ellene szegülni ennek a fogadalomnak s már előre örült, hogy mivel az Úr Jézus bizonyára nagyon várja a viaszt, hisz a gyertyákra szüksége van, ő is számíthat a gyors égi segedelemre, mert az Úr Jézus mindenesetre rajta lesz, hogy minél előbb megkapja az ígért gyertyákat. Most már biztosan számított arra, hogy csakugyan beüt a háború; de ha nem is üt be, föltétlenül hitte, hogy ő azért eléri célját. Erejében és Isten segedelmében bizakodva, akár egész csapat keresztes lovaggal is szembe mert volna szállni, sőt annyira ment, hogy új fogadalmában még két németet ígért Danusiának. Végre azonban józansága mégis fölülkerekedett ifjúi vakmerőségén s azzal csitította, fékezte magát, hogy nem szabad túlságos kívánságokkal kockáztatnia Isten türelmét. Reményei csak még nagyobbra nőttek, mikor a mise után meghallotta, hogy mit beszél a reggeli alatt az apátúr Anna Danuta hercegasszonynak.

Részint jámborságból, de részint azért is, mert a német lovagrend nagymestere nem fukarkodott az ajándékokkal, ahol bőkezűségének hasznát látta, a legtöbb akkori hercegasszony és királyné szerette ezt a rendet. Még az istenfélő Jadviga királyné is, ameddig élt, mindig intette, kérte férjét, hogy ne éreztesse hatalmát a keresztes lovagokkal. E részben csak Anna

Danuta hercegasszony volt kivétel. Családja sokat szenvedett már a német lovagrendtől, hogy szíve mélyéből meggyűlölte a keresztes lovagokat. Ezért, mikor az apátúr Mazóvia felől kérdezősködött tőle, keserűen kezdett panaszkodni a rend nagymesterére.

- Minő sorsa is lehetne Mazóviának - mondta hevesen - amíg ily garázda szomszédjai vannak? Bár látszólag béke van s követek, barátságos levelek mennek innen oda és viszont, azért senki sem biztos a holnapjáról. Egyetlen határvidéki lakó sem tudja, mikor este lefekszik, hogy reggel mire virrad, mert megeshetik, hogy álmában rabszíjra fűzik, ágyában leszúrják vagy fejére gyújtják a házat. A sok eskü, pecsétos pergament semmi biztosíték az árulás ellen. Vagy ki nem emlékszik már arra, hogy mi történt Zlotorjában? A legteljesebb béke idején fogták el és hurcolták börtönbe a szpichovi grófot. A rend kegyetlen, szívtelen és esküszegő. A gyöngéket megveti és eltiporja, a hatalmasokat pedig árulással igyekszik porba dönteni. Aki jót tesz vele, annak gonoszsággal fizet. Van-e még más rend, a világon amely a lengyel hercegeknek és fejedelmeknek annyi jószágát élvezte, mint ez - és mi volt a köszönet? Az, hogy gyűlöl bennünket s ahol teheti, pusztít, öl, rabol, megszegi a békét s orozva üt rajt a védteleneken. S mi haszna teszünk ellene panaszt? Még az apostoli Szentszék feddéseire, tilalmaira sem hederít, mert a keresztes lovagok annyira mentek már konokságukban és dölyfükben, hogy a római pápa ő Szentségét is lenézik. Igaz ugyan, hogy most követséget küldenek Krakóba a keresztelőre, de ezt is csak azért teszik, hogy megengeszteljék a király haragját azokért a gonoszságokért, melyeket Litvániában elkövettek. Mert fekete szívük legmélyén még mindig a királyság s az egész lengyel nemzet elpusztításán gondolkoznak.

Az apátúr nagy figyelemmel hallgatta a hercegasszony beszédjét; időnkint helyeslőleg bólintgatott: - «Úgy van! Igaz!» - s végre így szólt:

- Tudom, hogy a keresztes lovagok követségét Lichtenstein nagykeresztes vezeti Krakóba, akit előkelő származása, vitézsége és nagy esze miatt fölötte becsülnék. Tán találkozni is fogok vele itt, kegyelmes asszonyom, mert nekem már hírt adott, hogy az ereklyéink kedvéért eljön hozzánk Tynieche és misét hallgat nálunk.

A hercegasszony erre a híre hevesen, indulatosan mondta:

- Azt beszélnek... s bár Isten adná, hogy igaz legyen!... hogy nemsokára nagy háború lesz, amelyben a lengyel király és szövetségesei, tehát valamennyi nemzet, mely a lengyelhez hasonló nyelven beszél, a németek és a keresztes lovagok ellen fog harcolni. Mondják, hogy már egy szent is megjósolta ezt a háborút.

- Te szent Brigittát gondolod - vágott közbe az apátúr. - Már nyolc éve, hogy a szentek sorába iktatták. Két jámbor testvér, Linköpingi Mátyás és Alvasterni Péter föl is jegyezték a jóslatot, melyben a szent nagy háborút jövendöl.

Zbiszko, mikor e szavakat hallotta, már nem bírta tovább fékezni izgatott kíváncsiságát, hanem szinte remegő hangon kérdezte:

- És hamar kitör-e ez a nagy háború?

De feleletet nem kapott kérdésére, mert az apát, aki a hercegasszonyon kívül senki mással nem törődött, vagy nem hallotta a kérdést vagy pedig színlelte, hogy nem hallja. A hercegasszony azonban így folytatta:

- A fiatal lovagok persze örülnek ennek a háborúnak, az idősebbek és tapasztaltabbak ellenben így beszélnek: «Nem a németektől félünk mi, sem a kardjuktól és seregüktől, ámbár tudjuk, hogy a hatalmuk nagy és a lovagok vitézek. Nem, nem! Nem tőlük félünk, hanem a keresztes lovagok ereklyéitől, amelyek ellen mit sem tehetünk»...

Anna Danuta elhallgatott, habozva, aggódva nézett az apátúrra és halkán hozzátette:

- Azt beszélük, hogy Krisztus Urunk keresztjének fájából is őriznek egy darabot Marienburgban. Hogy lehetne hát hadat viselni ellenük?

- A frankok királya küldte nekik ezt az ereklyét - mondta az apátúr.

Csönd lett. Majd Dlugolasz Miklós, aki már sok földet bejárt és nagyon tapasztalt lovag volt, így szólt:

- Én rabságot szenvedtem a keresztes lovagok közt és gyakran láttam oly ünnepi körmeneteket, amelyekben ezt az ereklyét körülhordozták. De az oliviai kolostorban ezenkívül még sok más ereklye van, melyek nélkül a lovagrend sohasem lett volna oly hatalmas, mint aminő.

- Hogy lehetne hát hadat viselni ellenük? - ismételte a hercegasszony sóhajtván.

Az apátúr összeráncolta a homlokát s rövid gondolkozás után így felelt:

- Azért nehéz legyőzni őket a harcban, mert Istennek fogadott szolgálói lévén, a szent keresztet viselik palástjukon. Ha azonban megtelik bűneiknek mértéke, akkor védőszentjeik megundorodnak, elfordulnak tőlük s a szent ereklyék nem hogy növelnék hatalmukat, hanem romlásukat fogják okozni. Bár megóvná bennünket Isten a keresztény vérontástól! De ha mégis kitör a nagy háború, a mi országunknak is vannak védőszentjei, akik érettünk esedeznek. Szent Brigitta jóslatai ezt mondják: «A méhek hasznosságával áldottam meg őket s a keresztény föld határán telepítettem le őket. Most azonban ellenem fordultak. Mert nem törődnek a nép lelkével, nem szánják nyomorú testét, ámbár a pogányságból keresztény hitre tért és Hozzám fordult. Úgy bánnak velük, mint rabszolgákkal: nem tanítják meg őket Isten parancsaira s mivel ily módon megfosztják őket a szentségek áldásaitól, még nagyobb és szörnyűbb kárhozatra juttatják őket, mint aminőt pogányságuk miatt érdemeltek volna. Csak azért hadakoznak, mert a zsákmány kapzsisága ösztönzi őket. Ezért elkövetkezik majd az idő, amidőn kitöretnek az ő fogaik és levágnak jobb kezük; amikor megbénul a jobb lábuk, hogy megismerjék gyalázatos, bűnös voltukat»...

- Adja Isten! - kiáltott föl Zbiszko.

A többi lovagok és bencések is fölbátorodtak e jóslat hallatára; az apátúr azonban folytatta:

- Ezért hát bízzál Istenben, kegyelmes asszonyom, mert inkább meg vannak számlálva az ő napjaik, mint a tied; közben pedig fogadd kegyesen ezt a kis dobozt, amelybe egyik védőszentünk, szent Ptolemaeus testvér egyik lábujját zártuk.

A hercegasszony örömeiben szinte reszketve nyult a szent ereklyéért; letérdelve vette át a kis dobozt, melyet azonnal ajkaihoz szorított. S az udvarfiak meg az udvarhölgyek együtt örültek úrnőjükkel, mert egyikük sem kételkedett, hogy ez az égi ajándék szerencsét és boldogságot hoz rájuk meg az egész hercegségre. Boldog volt Zbiszko is, akit az a vérmes remény lelkesített, hogy a háború nemsokára kitör a német lovagokkal.

IV. FEJEZET.

Majdnem dél volt már, mikor a hercegasszony nagyszámú kíséretével és cselédségével elindult Tyniecből Krakó felé. Akkoriban a lovagok, ha nagyobb városba mentek, vagy valami várban híresebb férfit látogattak meg, igen gyakran teljes hadi fegyverzetbe, díszbe öltöztek. A szokásnak megfelelően a páncélt, vértet és sisakot persze mindjárt levetették, amint a kapun beléptek, amire a házigazda rendszeren e szavakkal kérte föl vendégét:

- Rakd le fegyvereidet, nemes vendégem, hisz itt barátod házában vagy!

Mindamelletts nagyon fontosnak és szükségesnek tartották a harcias külsőt a bevonulásnál, mert az ilyen külsőség csak növelte a lovagság becsületét és értékét. Ezért hát Mazko és Zbiszko is teljesen vasba öltöztek és fölvtették a gyönyörű páncélt és vértet, mit a legyőzött friziai lovagoktól vettek el.

Dlugolasz Miklós, aki kenyere javát a harcban és a lovagok közt ette meg s ezért joggal mondhatta, hogy senki sem érti nála jobban a fegyvereket, azonnal kijelentette, hogy a két nemes páncélja csak Milanóban készülhetett, ahol az egész világ legjobb fegyverkovácsai laktak. Ily remek fegyverzetük csak a leggazdagabb lovagoknak volt, mert minden darab egy-egy kis birtokot, falut ért. Ezért azok a friziai lovagok, akiket Mazko és Zbiszko legyőztek, igen előkelő emberek lehettek s legyőzőik becsülete csak még jobban növekedett mindenki szemében.

Saját sisakjuk korántsem volt oly remek és jó, mint a páncél, de annál jobban megbámulták, sőt irigyelték a roppant méneket, melyek gyönyörűen voltak földíszítve. Mazko és Zbiszko délcegen, büszkén ültek a nyeregben s merészen tekintettek le a magasból az egész udvarra. Mindegyik hosszú lándzsát tartott a kezében, oldalukon hosszú kard lógott, a csákány pedig a nyeregkápára volt akasztva. Nagyobb kényelem okáért pajzsukat a szekéren hagyták, de e nélkül is olyanok voltak, mint akik nem a békés városba, hanem egyenesen a dúló harcba indulnak. Mindig a kocsi közelében lovagoltak, melynek első ülésén a hercegasszony ült Danusiával, hátulso ülésén pedig a természetes Ofka udvarhölgy, Jarzabkov Keresztély özvegye meg az öreg Dlugolasz Miklós lovag ültek.

Danusia egyre csak a páncélos lovagokat nézte, míg a hercegasszony újra meg újra szent Ptolemaeus ereklyéjét csókolgatta.

Köröskörül, szinte egymás hátán népes falvak voltak mindenfelé kertekkel, gyümölcsösökkel, hársfaligetekkel, melyekben mint várak álltak a szalmafonatú méhkasok. Az országút két oldalán pedig a búzát termő áldott anyaföld terült el és a zöldelő kalásztenger ide-odahajladozott, hullámozott a szélben s méhéből, mint a csillagok az égen, ki-kivillant a piros pipacs meg a sötétkék búzavirág. Egészen távol, a szántóföldek mögött sűrű erdők sötétlettek, míg a közelben az ezüstös rezgőnyárfa, a jegenyefenyő és a tölgyfaerdőcskéek szinte ragyogtak a nap sugarak kápráztató fényességében. Odább buja rétek kellemes zöldjén örült a szem s akármerre néztek, mindenütt meglátszott, hogy szorgalmas, dolgos nép lakik ezen a földön, olyan nép, amely szereti a munkát és az édes anyaföldet, amely tejjel-mézzel folyó Kánaánnak látszott.

- Itt ugyan meglátszik Kázmér király áldásos uralkodása! - kiáltott föl a hercegasszony. - Itt még talán meghalni sem lehet.

- Az Úr Jézus is örül ennek a kis darab földnek - bólintott rá Dlugolasz Miklós - és Isten áldása szemmel láthatóan lebeg fölötte. Hát még mi lesz, ha köröskörül minden faluban megkondul az imádkozásra hívó harangok szava! Ó, akkor a gonosz lelkek bizonyára eltakarodnak innen és a magyarországi végek sűrű erdeibe rejtőznek, mert nem bírják állani a harangszót. Ezt ugyan tudom.

- Ej, ne ferd az ördögöt a falra - szólt az egyik nemes még mindig kacagva - tudhatnád, hogy a gonosz lélek gyakran szokott kísértetni az országúton Tyniec és Krakó között, különösen így este felé. Majd egyszerre csak előtted terem az óriás, akkor aztán hiába ijedezel.

- Isten óvjon meg bennünket a gonosz lélektől! - kiáltott föl az özvegy Ofka, rémulten keresztet vetve magára.

E pillanatban azonban Mazko, aki lován ülve messzebbre láthatott, mint a többiek, hirtelen megrántotta a kantárszárat és fojtott hangon kiáltott föl:

- Ó, Uram Jézus!... Mi az ott?...

- Micsoda?

- Egy igazi óriás lovagol ott a dombon!

- Az elejtett szó is valósággá válhatik! - kiáltott föl a hercegasszony megdöbbenve. - Ne fecsegetek többé erről az ostobaságról.

Erre a kocsis a félelemtől reszketve hirtelen visszarántotta a gyeplőt és megállította a lovakat. A magos bakról most már ő is látta, hogy a szemközt fekvő halmon egy óriás termetű lovag baktat fölfelé.

A hercegasszony önkénytelenül fölugrott a kocsiban, de mindjárt aztán ismét leült s az arca sárga lett, mint a viasz, mire Danusia rémülten rejtette el arcát úrnője ruháiba.

Most az egész kíséret odatódult a kocsihoz: udvarhölgyek, lovagok, lantos deákok és cselédek némán, megrebbenve tolongtak a kocsi körül. A férfiak ugyan látszólag még mosolyogtak, de nyugtalan tekintetük elárulta belső izgatottságukat, míg a fiatal, halásápadt udvarhölgyek nem is titkolták rémületüket. Csak Dlugolasz Miklós volt aránylag nyugodt s ilyen szavakkal igyekezett megnyugtatni a hercegasszonyt:

- Semmit se félj, kegyelmes asszonyom. Hisz még a nap se nyugodott le, de még ha éjszaka lenne is, szent Ptolemaeus ereklyéje megvédne téged is, bennünket is.

Midőn az ismeretlen lovas fölért a domb tetejére, egyelőre megállt. Mivel a leáldozó nap sugarai ráestek, jól lehetett látni, hogy termete jóval meghaladta a rendes emberi mértéket.

Igazi óriás volt. A távolság közte és a hercegasszony kocsija között legfőlegbb háromszáz lépés lehetett.

- Vajjon miért állt meg? - kérdezte az egyik lantos deák.

- Azért, mert mink is megálltunk - felelte Mazko.

- Nézzétek csak! - kiáltott föl a másik lantos deák - most egyenesen minket vizsgál, mintha azt keresné, hogy kit válasszon ki közülünk.

- Ha bizonyosan tudnám, hogy nem kísértet - szólt a harmadik - odamennék hozzá és fejbe csapnám a lantommal.

A nők most már annyira megrémültek, hogy hangosan imádkozni kezdtek. Zbiszko azonban, aki meg akarta mutatni bátorságát a hercegasszonynak és Danusiának, fölkiáltott:

- Én odamegyek hozzá!

Danusia rémülten, sírva sikoltott föl: - «Zbiszko!... Zbiszko!» - de a fiatal lovag ügyet sem vetett rá. Sarkantyúba kapta a lovát s elszántan az idegen felé vágatott, azzal a szándékkal, hogy szükség esetén leszúrja.

- Az a lovas csak azért látszik olyan nagynak, mert a dombon áll - szólt most Mazko, akinek nagyon éles szeme volt. - Igaz, hogy hórihorgas fickó, de azért nem sokkal nagyobb, mint én vagy bárki más közülünk... Ej, mit! - folytatta aztán vállat vonva - jobb, ha én is Zbiszko után megyek, legalább nem vesznek össze.

Zbiszko gyorsan ügetve kapaszkodott föl a lejtőn s közben fontolgatta, hogy mindjárt leeresztett lándzsával rohanjon-e rá az idegenre, vagy előbb közelebről is szemügyre vegye. Érett megfontolás után azt határozta, hogy egyelőre békésen közeledik az idegen lovaghoz - s

ezt nem is bánta meg. Mert minél közelebb ért hozzá, annál inkább megbizonyosodott arról, hogy az idegen éppen nem kísértet, hanem époly húsból és vérből való lovag, mint ő maga. Igaz, hogy hatalmas, tagbaszakadt férfi volt s a paripája is jóval nagyobb, mint a Zbiskóé, de azért sem a ló, sem a lovas nem látszottak természetfölötti lényeknek. Sajátságos, hogy az idegen teljesen fegyvertelen volt: harang-formájú bársonysüveget viselt s bő, fehér vászonköpönyeg védte a portól zöldes köntösét. Mozdulatlanul ült nyergében s fejét lecsüggesztve, buzgón imádkozott. Úgy látszott, csak azért állt meg, mert a városból idehangzó esti harangszóra az *Úr angyalát* imádkozta.

- Ez ugyan furcsa fickó - gondolta magában a fiatal Bogdaniec - de bizonyos, hogy nem kísértet.

Egész közel ment a különös idegenhez, úgy hogy a lándzsájával is elérhette volna. Ekkor a lovag meglátván a daliás, talpig vasba öltözött fiatal legényt, barátságosan mosolyogva köszöntötte:

- Dícsértessék a Jézus Krisztus!

- Mindörökké, ámen!

- Nem a mazóviai hercegasszony udvara az odalenn?

- De az!

- Tyniecben ebédeltetek?

De Zbisko erre már nem felelt, mert oly valamit látott, amitől a szava is elállt. Pár pillanatig szinte megkövülten nézett le a domb tulsó lejtőjén s a szemének sem mert hinni. Körülbelül négyszáz lépésnyire az országúton több lovagot pillantott meg s az egyik, aki tetőtől-talpig csillogó páncélba volt öltözve, hosszú, fehér selyempalástot viselt, melyen nagy fekete kereszt volt, fejét pedig széles acélsisak fődte s a sisak tetején hatalmas pávatollbokréta ékeskedett.

- Keresztes lovag! - suttogta Zbisko önkénytelenül.

Most már egy percig sem kételkedett, hogy Isten meghallgatta a könyörgését s kegyelme jeléül küldte útjába ezt a német lovagot, hogy mindjárt megkezdhesse tett fogadalma beváltását. Ezért, meg akarván ragadni a kedvező alkalmat, habozás nélkül megsarkantyúzta paripáját, előre hajlott nyergében, a ló két füle közé fektette a lándzsát s egyenesen rárohanva a lovagra, hangosan kiáltozta a családi jelszót:

- Jégeső! Jégeső!...

A keresztes lovag meglepetve rántotta meg lova kantárját, de nem kapott a lándzsáért, mely a kengyelvasba volt szúrva, hanem tétován körülnézett, mintha meg akarna bizonyosodni, hogy a lovag csakugyan őt és nem más valakit akar-e megtámadni.

- Ereszd le a lándzsát! - kiáltott rá Zbisko, aki egyre sarkantyúzta a lovát s újra hangosan kiabált:

- Jégeső! Jégeső!...

Már egészen közel volt a keresztes lovaghoz, mikor ez is megértette, hogy a támadás csakugyan neki szól. Hirtelen előrántotta hát fegyverét és szemközt várta a rohanást, mélyen előre bukva nyergében... És Zbisko lándzsája már csak egy ölnyire volt a keresztes lovag mellétől, mikor a lándzsa nyele, mint a nádszál, darabokra tört s valaki olyan erővel rántotta vissza Zbisko lovát, hogy a nemes paripa, mint a gyertyaszál, fölágaskodott s aztán nagyot horkanva, reszketve megállt.

- Örült fickó! - hangzott a fenyegető kiáltás - mit akartál? Megtámadod a követséget? Meggyalázod a királyt?

Zbiszko föltekintett s az előbbi lovagot pillantotta meg.

- Eressz a németre! - kiáltott föl Zbiszko dühösen. - Mit állsz az utamba? És ki vagy?

- Vissza a kardot! - felelt az idegen fenyegetően. - Vissza a kardot, ha kedves az életed, különben leröpülsz a lóról! A királyi méltóságot sérted meg és törvény elé kerülsz!

S a csatlósok felé fordulva, akik a keresztes lovag nyomában ügettek, dörgő hangon kiáltott rájuk:

- Ide, legények! Rajta, cselédjeim!

E közben Mazko is odaért. Rosszat sejtve nyugtalanul nézett körül. Ámbár érezte, hogy Zbiszko nagy bolondot cselekedett, mégsem akarta cserben hagyni az öccsét, sőt el volt rá szánva, hogy ha kell, fegyveres erőszakkal is kirántja a bajból. A keresztes lovag kíséretében alig volt összesen tizenöt ember s ezeknek is csak lándzsájuk vagy íjuk volt, két, talpig föl-fegyverzett lovag tehát könnyen szétszórhatta őket.

Mindez egy pillanat alatt átvillant Mazko agyán s azért, mint a harapni készülő farkas, összecsikorgatta a fogait s odafurakodva lovával Zbiszko és az idegen közé, fojtott hangon kérdezte.

- Ki vagy te és milyen joggal mered föltartóztatni az utasokat?

- Az én jogomat a király adta - felelte az ismeretlen - őfelsége parancsára vigyázok az utakra; a nevem pedig Tacevi Povala.

E szavakra mind Mazko, mind pedig Zbiszko visszadugták a hüvelybe félig már kirántott kardjukat és lehorgasztották a fejüket. Nem azért, mintha megijedtek volna. Nem! Hanem tiszteletből, mert Tacevi Povala az ország egyik első és leghíresebb lovagja volt, gazdag földesúr, vitéz harcos, akinek a tetteit a lantos deákok országszerte magasztalták vitézi énekeikben. S ráadásul még a király neve és parancsa is növelte a lovag tekintélyét; már pedig, aki ez ellen vétett, könnyen a bakó pallosa alá kerülhetett.

Mazko tehát elnyelte mérgét és most már tisztelettel mondta:

- Dicsőség és tisztesség neked, uram! Dicsőség és tisztesség a te vitézségednek!

- És a tiédnek is, lovag! - felelte Povala - ámbár jobb szerettem volna, ha békességgel és illendőbb módon ismerkedünk meg.

- Hogy érted ezt, uram? - kérdezte Mazko.

De Povala nem is felelt neki, hanem Zbiszkóhoz fordult:

- Hogy vetemedhettél erre az örülségre? Nyílt országúton támadod meg a királyhoz küldött követet? Tudod-e, mi vár rád ezért?

- A gyerek még fiatal - szólt közbe Mazko - s ezért nem igen tudja fékezni magát. De én tudom, hogy te nem lész szigorú bírāja, ha az egész esetet elmondom neked.

- A bírāja nem én leszek - felelte Povala. - Nekem csak az a kötelességem, hogy börtönbe vessem.

- Miért? - kérdezte most Mazko s az arca lángba borult.

- Mert királyi parancsom van rá.

Csönd lett. Majd Mazko habozva mondta:

- A fiú nemes ember... az öcsém.

- Akkor ígérje meg lovagi becsületére, hogy önkényt áll a magas törvényszék színe elé.

- Lovagi becsületesre fogadom! - kiáltott föl Zbiszko.

- Jól van. Mi a neved?

Mazko megmondta.

- Ha Janusz herceg feleségének az udvarából vagytok, akkor kérjétek meg a hercegasszonyt, hogy szóljon értetek a királynál.

- Nem vagyunk udvari emberek - felelt Mazko. - Litvániából jövünk, Vitold fejedelemtől. Bár sohase találkoztunk volna a hercegasszony udvarával! Ez a találkozás hozott szerencsétlenséget az öcsémre.

Most elbeszélte Mazko, mi történt a fogadóban s hogyan szegődött Zbiszko a kis Danusia lovagjává. De egyúttal mérhetetlen dühbe jött öccse örült magaviseletén s fogcsikorgatva rivallt rá:

- Bár maradtál volna Vilnában, te cudar! Mi jutott eszedbe, te izgága, duhaj fickó, hogy megtámadtad azt a lovagot?

- Ej, mit! - felelte Zbiszko vállat vonva. - Az Úr Jézushoz könyörögtem, hogy segítsen meg fogadalmam teljesítésében s bő jutalmat ígértem neki ezért. S mikor megpillantottam azt a keresztes lovagot s a pávatoll-bokrétát, valami belső hang azt súgta: «Üsd a németet! Csoda történt!» Én pedig rajtaütöttem, ez az egész. S ugyan ki cselekedett volna másképen az én helyzetemben?

- Hallgass ide - szólt most Povala. - Én nem akarom a bajodat, mert látom, hogy nem rossz szándékból, hanem csak könnyelműségből, elhamarkodottan hibáztál. Ezért, ha rajtam múlt, mindjárt el is bocsátanálak és nem törődném a dologgal. De ezt csak akkor tehetem, ha az a keresztes lovag megígéri, hogy nem tesz panaszt a királynál. Kérd meg hát, lehet, hogy ő is elnéző lesz az ifjúságod miatt.

- Inkább üljenek fölöttem törvényt, mint hogy egy keresztes lovag előtt meghajoljak! - kiáltott föl Zbiszko hevesen. - Nem, ezt nem tehetem! A lovagi becsületesem tiltja.

Povala komolyan nézett az ifjúra és így szólt:

- Igazságtalanul beszélsz. Valóban jobb lenne, ha csakugyan tudnád, hogy mit tilt s mit nem a lovagi becsületes, akkor talán nem szájaskodnál. Lásd, én rólam mindenki tudja, hogy ki vagyok és bizony mondom neked, hogyha én követtem volna el ezt a hibát, hát nem szégyenlenék bocsánatot kérni.

Zbiszko ugyan átlátta, hogy a loagnak igaza van, de azért mégis így felelt:

- Ha itt köröskörül letapossák egy kissé a földet, mindjárt jó vívóhelyet nyerünk. Ahelyett hát, hogy bocsánatot kérjek a német lovagtól, szívesebben megvívok vele akár lovon, akár gyalog, akár életre-halálra, akár szolgaságra.

- Örült! - vágott közbe Mazko. - A követtel akarsz megverekedni? Hát azt hiszed, hogy kiáll veled, a hitvány semmivel páros viadalra?...

Majd Povalához fordulva tisztelettel kérte őt:

- Légy elnéző hozzá, nemes lovag! A kölyök egészen elvadult a háborúskodásban. Sokkal tanácsosabb tehát, ha távolmarad a némettől, mert különben megint csak megsértené. Én fogok beszélni, én fogok könyörögni s ha a keresztes lovag követsége letelte után mérkőzni óhajt megsértőjével, ám legyen, akkor én magam szállok vele szembe.

- Ez a lovag nagyon előkelő nemzetségből sarjadt s nem mindenkinek áll ki! - jegyezte meg Povala.

- Micsoda! - kiáltott föl Mazko. - Hát nem látod a lovagi övemet és a sarkantyúimat? Velem még a született herceg is mérkőzhetik.

- Ebben igazad van. De vigyázz, nehogy észre vegye, hogy én bírtalak rá a bocsánatkérésre, mert akkor nem békül meg. Most pedig Isten segítsen a szándékodban!

- Én majd előre megyek - mondta Mazko az öccsének - te pedig csak akkor jöjj, ha majd intek neked.

Ezzel ügetve indult a keresztes lovag felé, aki mereven, mozdulatlanul ült a lován, mely nagyságra a tevével vetekedett. Mazko a hosszú háborúskodás alatt meglehetősen megtanult németül s azért ezen a nyelven köszöntötte a lovagot, aki közömbösen hallgatta. Elmondta neki, hogy Zbiszko miért támadta meg s a dolgot a gyerek ifjúi könnyelműségének, meg gondolatlanságának róttá föl, ami azért is megbocsátható, mert Zbiszko a tegnapi fogadalom s a mai könyörgés után azt hitte, hogy valóban Isten küldi útjába a keresztes lovagot. Végül Mazko tisztelettel kérte a lovagot, hogy bocsássa meg Zbiszko elhamarkodott hevesességét.

A keresztes lovag dölyfös, hideg arcán egyetlen izom sem rándult meg. Büszkén kihúzta a derekát s olyan gögösen nézett le Mazkóra, mintha nem is embert, hanem felöltöztetett bábut látna maga előtt. Bogdaniec hamar észrevette ezt a lenéző gögöt s bár a szavai udvariasak voltak, a vére mégis fölfortyant erre a bánásmódra. Beszédje vége felé a szavai már akadoztak, naptól égett arcát pedig lángba borította a szégyen és a harag tüze. S látszott, hogy csak alig fékezi indulatját, sőt kis híja volt, hogy dühében a fogait nem csikorgatta.

Povala mindezt jól láthatta s mivel sajnálta az egyszerű nemes megaláztatását, elhatározta, hogy segítségére megy. Fiatal korában ő is sok kalandot ért a magyar, osztrák, burgundi és cseh udvarokban s mivel németül szintén jól tudott, ezen a nyelven szólt oda Mazkónak színlelt jókedvvel:

- Látod, lovag, hogy a nemes nagykeresztes szóra sem tartja érdemesnek az egész dolgot. A tapasztalatlan ifjak nemcsak a mi országunkban, hanem mindenütt szoktak efféle badarságokat elkövetni. De a tapasztalt, csatákban edzett lovag nem ránt kardot az ily éretlen civódókra, sem a törvény megtorlásával nem fenyegeti őket.

De Lichtenstein - ez volt a keresztes lovag neve - még erre sem válaszolt. Megsodorintva világosszöke bajszát, odábbterelte lovát és Mazkót és Zbiszkót tekintetre sem méltatta.

A két Bogdaniec örült dühében fogait csikorgatva kapott kardjához és Mazko elfulladva hörögte:

- Vigyázz magadra, kutya keresztes! Mert szent fogadalmat teszek és a világ végén is megtalálalak, ha már nem leszel követ!

- Ne bánts, lovag! - csitította őt Povala, bár neki is minden vére az arcába szökött - de most aztán a hercegasszonynak kell szólnia a fiú érdekében, különben könnyen rosszra fordulhat a sorsa.

Ezzel a keresztes vitéz után lovagolt s mikor utólérte, élénk beszélgetésbe elegyedtek. De Zbiszko és Mazko jól látták, hogy a német lovag époly főnhéjazóan bánik Povalával is, mint az imént velük s erre csak jobban fölforrott a vérük. Különben a lengyel lovag már visszatért hozzájuk s mikor elég távol volt a keresztes vitéztől, hogy ez már nem hallhatta, amit mond, így szólt:

- Könyörögtem értetek, de ez a német makacs és hozzáférhetetlen. Kijelentette, hogy csak akkor áll el a panasztól, ha teljesítitek a kívánságát.

- És mit kíván?

- Körülbelül ezt mondta: «Most a mazóviai hercegasszonyhoz megyek, mert köszönteni akarom; aztán pedig kívánom, hogy mind a két lovag szálljon le lováról, vegye le a sisakját és födetlen fejfel kérjen tőlem bocsánatot». Ez pedig nehéz sor, kivált nemes embernek! - tette hozzá Povala s fürkészve nézett Zbiszkozra - de én mégis tanácslom, hogy teljesítsétek a kívánságát. Ki tudja, hogy különben mi érheti a fiút... talán a hóhér pallosa!

Nehéz, nyomasztó csönd lett. Mazko és Zbiszko pár pillanatig révedezve, lélektelenül bámultak a semmibe.

- Nos, mit határoztok? - kérdezte végre Povala.

Ekkor Zbiszko oly nyugodtan és méltósággal, mintha egyszerre húsz évvel megöregedett volna, így felelt:

- Történjék bármi, a férfi akarata is erő és hatalom.

- Nem értelek.

- Még ha két fejem lenne is, mind a kettőt leüthetné a bakó, de a becsületemet a magam akarata dacára, senki sem gyalázzhatja meg.

- Hát te mit felelsz? - kérdezte most Povala Mazkótól.

- Azt felelem - viszonzá Mazko sötéten - hogy ezt a gyereket kiskorától fogva én neveltem... Ő a nemzetségem utolsó hajtása, hisz én már öreg vagyok... De azt, amit az a kutya követel, még sem teheti meg, ámbár igaz, hogy hibázott, mikor megtámadta.

És a nagy szeretet, amellyel édes öccsét szerette, olyan erővel tört ki belőle, hogy átölelte a fiút izmos karjaival, mialatt reszkető ajkai halkán suttogták:

- Zbiszko!... Zbiszko!...

A fiatal Bogdaniec egészen elálmélkodott a szeretetnek e nem várt megnyilatkozásán s maga is elérzékenyedve csak ennyit mondott:

- No, lám! Igazán nem hittem, hogy ily nagyon szeretsz!

Povala is mélyen megindulva szólt:

- Egyre jobban látom, hogy igazi derék nemesek vagytok s mivel a fiú lovagi becsületére fogadta, hogy önkényt jelentkezik a törvényszék előtt, fogságba sem vetem. Különben pedig ne hagyjon el benneteket a bátorságtok. A német lovag egy darabig Tyniecben szándékozik mulatni s ezért én hamarabb beszélhetek a királlyal, mint ő s azt hiszem, oly módon adhatom elő neki az esetet, hogy nem ingerül föl rajta. Mindenesetre szerencse, hogy a lándzsát összetörhettem... Ez igazán nagy szerencse!

- Ej, ha már fejembe kerül a tréfa - jegyezte meg Zbiszko - jobb lett volna, ha összetöröm a német csontjait.

- Lehet, hogy helyt tudsz állni magadért és a becsületedért - mondta most Povala türelmetlenül - de annyi bizonyos, hogy a nyelvedet nem bírod féken tartani.

- Amit mondtam, megmondtam - felelte Zbiszko ingerülten - összetörtem volna a csontjait!

De Povala, rá sem hederítve, megint Mazkóhoz fordult:

- Hidd el, uram, nincs más hátra, mint hogy csuklyát húzzál ennek a fiúnak a fejére, mint ahogy a sólymoknak szokás. Mert különben addig jár a szája, míg egyszer a nyakát szegi.

- Te megmenthetnéd őt, ó lovag - könyörgött Mazko - ha elhallgatnád a dolgot a király előtt.

- De mit csináljunk a némettel? Az ő nyelvét nem köthetem meg!

- Az igaz! Az igaz!

A két Bogdaniec komoran, lesütött fejjel, kelleetlenül lovagolt vissza a hercegasszonyhoz. Velük ment Povala is, akihez néhány csatlósa is hozzászegődött, akik eddig a keresztes lovag cselédjei közt lovagoltak.

Maga a keresztes lovag már ott volt a hercegasszony kíséretében és a pávatoll-bokréta messzire ellátszott fényes sisakján, amint az enyhe esti szél lengette.

- Mily furcsa Isten teremtése is az ilyen keresztes lovag! - szólt végre Povala. - Ha sarokba szorítják, alázatos, mint a kolduló barát, de ha érzi a hatalmát, durvább és gögösebb, mint Lucifer! Most is nem csupán bocsánatkérést követelt tőletek, hanem meg is akart alázni, szégyeníteni benneteket. Örülök, hogy nem sikerült neki.

- Még különb legénynek sem! - kiáltott föl Zbiszko hevesen.

- Ne is mutassátok előtte, hogy aggódtok, mert különben még kinevetne benneteket.

Ezalatt odaértek a hercegasszony kíséretéhez. A keresztes lovag, mihelyt észrevette őket, gúnyos, megvető tekintettel mérte végig a két Bogdaniecet, ezek azonban úgy tettek, mintha nem látnák és föl se vették. Zbiszko odalovagolt a kocsi mellé Danusiához és Krakóról kezdett vele beszélgetni, melyet a domb tetejéről már jól lehetett látni; Mazko pedig az egyik lantos deáknak beszélte el, hogy Tacevi lovag egy kezével nádként törte össze Zbiszko lándzsáját.

- És miért törte össze? - kérdezte a lantos.

- Mert Zbiszko, persze csak tréfából, ráfogta lándzsáját a német lovagra.

A lantos deák ugyan kissé furcsának találta ezt a tréfát, de mivel látta, hogy Mazko ugyancsak hidegen beszél róla, ő sem igen törődött vele. A keresztes lovag azonban egyre ingerültebb lett. Abban a reményében, hogy Mazko és Zbiszko majd alázatosan megkövetik, szégyenteljesen csalódott; a szeme haragosan fölillant néhányszor s kisvártatva bosszúsan és mélyen sértődve elbúcsúzott a hercegasszonytól.

Ekkor már Povala sem türtőztethette magát, hanem félig gúnyosan, félig kihívóan odaszólt neki:

- Légy nyugodt, bátor lovag! A környék csöndes és biztos. Krakóig semmi esetre sem támad meg senki, ámbar egy fiatal lovag tréfából...

- Különös szokások vannak ebben az országban - vágott közbe Lichtenstein epésen - de én eddig sem a védelmedet kerestem, lovag, hanem csak a társaságod kedvéért vágytam kíséretedre. Mindamellettt valószínűleg még látni fogjuk egymást... vagy ebben a királyi udvarban vagy másutt...

Ez az utolsó pár szó leplezett fenyegetésként hangzott, amiért is Povala magasra tartotta kezét és ünnepélyesen felelte:

- Adja Isten!

Aztán könnyedén meghajolt, majd félrefordult s félig hangosan, hogy a körülállók is meghallhassák, ezt dörmögte:

- Sárga csőrű! Legjobb szeretném, ha kiemelhetnék nyergedből és lándzsám hegyén tarthatnálak a levegőben addig, míg a karom elfárad!

Azután élénk beszélgetésbe elegyedett a hercegasszonnyal, akit már régóta ismert. Azon melegében meg akarta kérni a hercegasszonyt, hogy vegye pártfogásába Zbiszkót és szóljon érdekében a királynál, de nem akarta elrontani a hercegasszony jókedvét és inkább tréfás színezettel mesélte el, hogy mi történt Zbiszko és a keresztes lovag közt. Anna Danuta csakugyan jót nevetett Zbiszko mohóságán, hogy ily hamar meg akarta kezdeni a pávatollbokréták aratását, a többiek azonban, akik szintén érdeklődve hallgatták az esetet, a részletekről is kérdezősködtek s egyúttal hangosan álméltak azon, hogy Povala oly könnyen össze tudta törni Zbiszko lándzsáját.

De még jobban elcsodálóztak a hallgatók, mikor Dlugolasz Miklós ezt mondta:

- Ebben a mai elpuhult korban már alig vannak olyan férfiak, aminőket magam láttam fiatal koromban vagy apámtól hallottam a híruket. Most is akad ugyan még egy-egy lovag, aki össze tudja törni a páncélt, pusztá kézzel is fölajzza az íjat vagy ujjai közt meghajlítja a vasrudat, de ezeket ma már atlétáknak tartják és mindenkinél jobban tisztelik, csodálják. Pedig az én időmben minden második lovag külön dolgokat művelt...

- Az bizonyos, hogy régente erősebbek voltak az emberek, mint most - hagyta helyben Povala - de azért még ma is elég lovag van, aki ugyancsak legény a gáton. Nekem ugyan nagy erőt adott az Úr Jézus, áldassék érte a szent neve! De azért még sokkal erősebbek is vannak az országban. Talán ismeritek Garbovi Zavisza lovagot? Ez ugyancsak el tudna bánni velem.

- Én ismerem. Olyan szélesek a vállai, mint más embernek a hossza!

- Hát Olesznicei Dobkót ki ismeri? Egy tornajátékon, amit a keresztesek tartottak Thornban, tizenkét lovagot fektetett le a porba egymásután. Az volt ám a dicsőség!

Most közbeszólt a hercegasszony is:

- De a mi udvarunkban is volt egy lovag: Sztaszko, a medvebőrös, aki még erősebb volt, mint Zavisza és Dobko. Azt beszélik, hogy úgy tudta szorítani a frissen levágott faágat, hogy csurgott belőle a lé.

- Azt én is megteszem! - kiáltott föl Zbiszko.

S bár senki sem szólította föl, hogy megtegye, odaugratott az útszéli fákhöz, lerántott egy vastag ágat s addig-addig nyomta, szorította pusztá kézzel, míg a fa nedve lassankint csakugyan nagy csöppekben hullott az útra.

- Ó, Uram Jézus! - álméltak az özvegy Ofka és összecsapta a kezeit. - Már ezt a fiút csak ne eresszétek háborúba, mert igazán kár lenne, ha a menyegzője előtt halna meg!

- Úgy van, bizony kár lenne! - szólalt meg Mazko megrezzenve, mert eszébe jutott valami, a hóhér pallosa, amelyet Povala az imént emlegetett.

De a hercegasszony, aki mind erről nem tudott, jóízűen nevetett az özvegy szavain s még maga Dlugolasz Miklós is helyeslően bólintgatott, mialatt a többiek hangosan dicsérték Zbiszkót. Akkoriban ugyanis a nyers testi erőt, mely mindent megszerezhetett, természetesen minden egyébnél jobban becsülték és tisztelték. És boldog volt a kis Danusia is, akinek a többi udvarhölgyek félig tréfásan, félig irigykedve mondogatták:

- Bizony örülhetsz, hogy ilyen lovagod akadt!

Eközben Tacevi Povala folyton a hercegasszony oldalán lovagolt, várva a kedvező alkalmat, hogy szót emelhessen Zbiszko érdekében. Végre elszánta magát, közel hajlott a hercegasszonyhoz, röviden elmondta neki Zbiszko összetűzését a keresztes lovaggal és kérte a hercegasszonyt, hogy járjon közbe a királynál Zbiszkóért, különben a fiú könnyen életével fizetheti meg a mai kalandot.

A hercegasszony, aki megkedvelte Zbyszkót, nagyon megijedt és fölötte nyugtalan volt. Rövid gondolkodás után így szólt:

- Persze, kell érte valamit tennünk...

- A krakói püspök kedvel engem - mondta Povala - őt hát megkérhetem, hogy járjon közbe és megkérhetem a királynét is. Minél több szószólója akad a tejfölös szájúnak, annál jobb...

- Ha a királyné a pártjára kel - felelte Anna Danuta - akkor egy hajaszála sem görbül meg. A király mindig nagyon becsülte és szerette feleségét a jámborsága meg a hozománya miatt, de most, hogy örökösrel ajándékozza meg, valósággal bálványozza. De Krakóban van Ziemovit hercegasszony is, a király huga, akit a felséges úr nagyon szeret, hozzá is fordulhatnál. Persze én is megteszem, ami tőlem telik, de Ziemovit hercegasszony többet lendíthet, mert ő édes-testvére a királynak, én pedig csak unokahuga vagyok.

- De tudjuk, hogy a király nagyon szeret és tisztel téged, kegyelmes asszonyom.

- Ah, nem nagyon! - felelte Anna Danuta kissé szomorúan. - Nekem be kell érnem az aranylánc egyetlen szemével, a huga pedig egész aranyláncot kap; nekem elég jó a rókaprém is, de neki már cobolyprém járja. A király egész családjában senkit sem szeret annyira, mint Alexandrát. Nem emlékszem egyetlen egy napra sem, hogy üres kézzel bocsátotta volna el magától...

Igy beszélgetve közeledtek Krakó felé. Az országúton egyre élénkebb lett a forgalom. Sok vidéki nemes vagy lovagi fegyverzetben, vagy csak nyári ruhában, szalmakalapban igyekezett a városba csatlósai élén. Néhányan lóháton, mások kocsin mentek a feleségükkel és leányaikkal, akik szintén látni óhajtották a rég kihirdetett és várva-várt lovagi tornát. Több helyen egészen eltorlaszolták az utat a sóval, viasszal, gabonával, liszttel, szárított hallal, prémekekkel és fával roskadásig megrakott társzekerek, mivel Krakó városának árumegállító joga volt s e szerint a kereskedőknek nem volt szabad elkerülniük a város sorompóit, hanem be kellett menniük, hogy a vámot megfizessék. A sok kocsi tehát hosszú sorban döcögött egymás után a város kapuja felé. Lassanként előtűntek a királyi, urasági és városi kertek is, melyek minden oldalról körülfogták a tornyos Krakó magas bástyáit és várfalait. A város közvetlen közelében a zaj, zűrzavar és lárma tetőpontra hágott s a kocsik, szekerek, gyalog és lovon járó utasok hegyén-hátán összetorlódtak, hogy mozogni is alig lehetett köztük.

- Micsoda város! - kiáltott föl Mazko. - Nincs ennek az egész világon se párja!

- Olyan, mintha örökké országos vásárt tartanának benne! - szólt az egyik lantos deák. - Te már jártál benne, uram?

- Valamikor régen. De most annyira meglep, mintha azelőtt sohasem láttam volna.

- Azt mondják, hogy Jagiello király alatt roppant sokat fejlődött.

- Ez igaz. Amióta a litvániai nagyherceg a trónra ült, mérhetetlen nagy litván és orosz terület nyílt meg a krakói kereskedelemnek. Ennek folytán aztán a város napról-napra gyarapodott mind javakban, mind lakosságban; egész csomó új házsor, palota épült és Krakó ma már a világ egyik legszebb, leggazdagabb és leghíresebb városa.

- Ej, ej - jegyezte meg a másik lantos deák - nem kell becsmérelni a keresztes lovagok városait sem!

- Csak beeresztenék az embert! - szólt Mazko. - Micsoda zsákmányt lehetne ott ejteni!

Povala még mindig a fiatal Zbyszkó sorsát hánytorgatta az eszében, aki most, a városbajövet, úgyszólván egyenesen az oroszlán torkába sietett. A marcona külsejű, lobbanékony természetű lovagnak igazi galambszíve volt; nagyon sajnálta a derék fiút, még pedig legkivált azért,

mert talán csak egyedül ő tudta, mily szigorú büntetéssel fogják sújtani, ha a keresztes lovag csakugyan panaszt tesz ellene.

- Tünődöm, egyre tünődöm - fordult most a hercegasszonyhoz - vajjon szóljak-e a királynénak a dologról vagy sem. Ha a keresztes lovag nem tesz panaszt, akkor szó sem esik az egészről; de föltéve, hogy megvádolja a fiút, sokkal jobb lenne, ha a király előre tudna mindent, legalább haragja első kitörésétől nem kellene félnünk.

- Ha a keresztes lovag romlásba dönthet valakit - felelte a hercegasszony - bizonyos lehetsz róla, hogy meg is teszi. De én megkísérlem rábeszélni Zbiszkót, hogy maradjon a kíséretben. Talán a király sem fog oly szigorúan bánni vele, ha megtudja, hogy a lovagjaim közül való.

Odaintette magához Zbiszkót, aki mihelyt megtudta a hercegasszony szándékát, rögtön leugrott lováról s a legnagyobb örömmel jelentette ki, hogy nincs más óhajtása, mint hogy a hercegasszony udvari emberei közé szegődhessék. Persze, mikor ezt mondta, nem annyira a maga személyes biztonságával törődött, mint inkább azzal, hogy ezentúl folyton és állandóan a kis Danusia társaságában lehet.

Eközben Povala Mazkóhoz lovagolt és azt kérdezte tőle:

- Hol akarsz megszállni, lovag?

- Valamelyik ismerős fogadóban.

- Már egyik fogadóban sincs hely.

- Akkor egy kereskedőhöz megyünk, aki jó barátom. Amylej a neve. Talán nála kaphatunk szállást.

- Hallgasd meg az én ajánlatomat - mondta most Povala. - Jertek hozzám és legyetek az én vendégeim. Az öcséd ugyan megszállhatna a várban a hercegasszony kíséretével, de azt hiszem, jobb lesz, ha egyelőre nem igen kerül a király szemei elé. A harag első föllobbanásában gyakran tesz az ember olyat, amit később aligha tenne. Aztán meg ha elválnátok, akkor mindent kétfelé kellene osztanotok: kocsikat, poggyászt, cselédséget; erre pedig most nincs idő. Viszont nálam, és ezt elhiheted, biztonságban lesztek mind a ketten... Nos, hozzám szálltok?

Mazko, ámbár nyugtalanította, hogy Povala annyira aggódik Zbiszkóért, mégis örömmel fogadta a lovag szíves meghívását s így együtt lovagoltak be a városba. De a csodás kép, ami a városban lépten-nyomon elébük tárult, egyelőre mind vele, mind pedig Zbiszkóval elfeledtette a gondokat. Mert mit is láttak eddig Litvániában és a végeken? Egy-két várat, nagyobb várost csak egyet, Vilmát, amely azonban nagyobb részt romokban hevert és semmiképen sem volt Krakóhoz fogható. Mert itt egyik kőház a másikat érte s valamennyi vetekedhetett mind nagyságra, mind szépségre a litván hercegek és főurak kastélyaival. Volt ugyan Krakóban igen sok faház is, de a két Bogdaniec ezeket is megbámulta, mert toronymagosak voltak és ólomkarikákba foglalt üveges ablakaik olyan vérvörös fényel verték vissza a leáldozó nap sugarait, mintha bent a házban tűz pusztítana. A piac közelében fekvő utcákban részint égetett téglából, részint faragott terméskőből egész házsorok voltak s valamennyinek boltozatos kapuja, kiugró erkélye, a kapu fölött pedig hol kereszt, hol Krisztus- vagy Szűz Mária-szobor ékeskedett. A lapos kőkockákkal kövezett utcák két felén egymást érték a drága holmival túlsufolt boltok, melyeket Mazko mohó kapzsissággal, vizsgálgatott, azon tünődve, micsoda bő zsákmányt ejthetne itt, ha a várost prédára adnák!

De Zbiszkóval együtt mégis a középületeket bámulták leginkább, elsősorban a Nagyboldogasszony főnséges templomát a piacon, aztán a városházát, melynek pincéiben svidnicai sört

mérték, a többi templomokat, a roppant nagy vásárcsarnokot - *mercatorium* - ahol a külföldi portékákat árulták, az arany-, ezüst- és rézolvastókat, a sörfőzőket a sok ezer hordóval, szóval mindazokat a dolgokat, amelyekről a falun lakó, városhoz nem szokott vidékinek sejtelve sem lehet, ha még oly jómódú és gazdag is.

Povala elvezette Mazkót és Zbiszkót a Szűz Mária-utcában levő házába, nagy, tágas szobát adatott nekik, rábízta őket az apródokra, ő maga pedig fölsietett a királyi várba, ahonnan csak késő éjtszaka tért haza. De azért hozott magával néhány jó cimborát vacsorára, akik aztán ugyancsak vígan voltak s bőven ettek-ittak. A házigazda azonban nem igen volt jókedvű s mielőtt egyedül maradt a két Bogdanieccel, így szólt Mazkóhoz:

- Beszéltem a dolgról egy kanonokkal, aki írástudó ember és a törvényeket is érti. Tudjátok-e, mit mondott? Hogy a követséértés főben járó bűn. Imádkozzatok hát Istenhez, hogy a keresztes lovag panaszt ne tegyen.

Ámbár Mazko és Zbiszko nagyon vígan voltak a vacsorán és ugyancsak sűrűn poharaztak, most mégis kijózanodtak és ugyancsak nehéz szívvel feküdtek le. Különösen Mazko nem bírt elaludni s addig hánykódott, forgolódott az ágyában, míg végre kitört belőle a szó:

- Hallod-e, Zbiszko?

- Hallom, bátyám.

- Látod, minél jobban töröm a fejemet a te bajodon, annál jobban félek, hogy a fejedbe kerül ez a bolondság.

- Azt hiszed? - kérdezte Zbiszko félálmosan s mivel a hosszú lovaglásban elfáradt, a fal felé fordult és menten elaludt.

V. FEJEZET.

Másnap a két bogdanieci nemes Povalával együtt ment el a reggeli misére a dómba, nemcsak a köteles áhitatból, de azért is, hogy lássák a királyi udvart és a vendégeket, akik a királyi várban összegyűltek. Povala sok ismerőssel találkozott az utcán, köztük számos olyan lovaggal, akinek neve ismert és híres volt az országban, sőt a külföldön is. Zbiszko bámulva nézte valamennyit és titokban megfogadta, hogyha mostani ügye-baja szerencsésen végződik Lichtensteinnal, minden erejével azon lesz, hogy vitézségre, bátorságra és lovagi erényekre e jeles vitézekkel mérkőzhessék. Az egyik lovag, aki a krakói várnagy rokona volt, azt ujságolta nekik, hogy az a kanonok, akit királyi levéllel küldtek Rómába, hogy hívja meg IX. Bonifác pápát a keresztelőre, azzal az izenettel jött haza, hogy a pápa ő szentsége ugyan még nem tudja, hogy személyesen eljöh-e az ünnepélyre, de mindenesetre elküldi meghatalmazott követét, hogy tartsa keresztvízre a születendő királyi gyermeket. A lovag a pápának azt a kívánságát is megemlítette, hogy iránta való szeretetből kereszteljék az újszülöttet a Bonifác névre. Beszéltek arról is, hogy Zsigmond magyar király legközelebb szintén megérkezik. Zsigmond jövetelére egész bizonyosan számítottak, mert tudták, hogy igen gyakran hivatlanul is ellátogat oda, ahol ünnepeket, lovag- és tornajátékokat tartanak, mert nemcsak király akart lenni, hanem azt is szerette, ha mint lovagot és énekest is dicsőítik.

Mazkónak sok hallgatója akadt. Mivel ő maga többször beszélt Vitold fejedelemmel, jól ismerte minden tervét, szándékát s ezt oly részletesen és érdekesen tudta elmondani, hogy a lovagok feszülten figyeltek minden szavára.

- Ez a hadjárat tulajdonképpen kereszties háború - magyarázta Mazko - mert Vitold pogányok ellen indul. S mivel Vitold, ámbár nagyfejedelemnek hivatja magát, tulajdonképpen csak Jagiello helytartója s az ő nevében kormányozza a litvánokat, világos, hogy a háború érdeme és dicsősége is a királyé lesz. Milyen dicsőséget hoz azonban a csak nemrég megkeresztelt litvánokra s mily nagyon gyarapítja majd Lengyelország hatalmát, ha az egyesült hadak oly vidékre is elviszik a keresztet, ahol eddig a Megváltó szent nevét csak gúnyolódva vagy káromkodva emlegették!

A nemesek kíváncsian hallgatták Mazkót, sokan azonban, akik nem egészen voltak tisztában azzal, hogy tulajdonképpen ki ellen is indul Vitold, azt kérdezték:

- Először is azt mondd meg, ki ellen indít háborút a fejedelem?

- A sánta Timur ellen! - felelte Mazko.

Most pillanatnyi csönd lett. A lovagok ugyan gyakran hallottak egyet-mást a vad tatárhordák és törzsek civódásáról, egyenlenségeiről, de mindez nem igen érdekelte őket. Ellenben nem volt köztük egy sem, aki meg ne döbbsent volna a rettenetes Tamerlán nevének hallatára, amelyet akkoriban szintoly félelemmel és borzadózva emlegettek, mint valamikor régen Atilla nevét. Mert Timur Lenk, a sánta Timur, huszónhét leigázott birodalomnak volt az ura; zsarnoka a moszkovita Oroszországnak, Szibériának, Kínának és Indiának; ura Iszpahánnak, Halebnek és Damaszkusznak, akinek hatalmas keze az arábiai sivatagon át egész Egyiptomig és a Boszporuson át a görög császárságig ért. - Tamerlán az emberi nem kiirtója, aki roppant gulákat rakott levágott emberfejekből; győztes minden csatájában, diadalmas hadvezér, akit soha sereg meg nem állított hódító útjaiban.

Midőn Tochtamysz, akit ő ültetett a «sárga» és «kék» hordák trónjára s még fiának is elismert, hatalma és ereje tudatában függetlenségre kezdett törekedni, a rettenetes «atya» egyetlen kézlegyintéssel lelökte trónjáról és földönfutóvá tette.

Tochtamysz a litván helytartóhoz menekült s Vitoldnak az volt a szándéka, hogy visszaültsi őt trónjára. Ámde ebben az esetben mindenekelőtt a világhódító sánta Timurral kellett megmérkőznie.

Ez volt az ok, hogy a lovagok megdöbbsenve néztek össze és elhallgattak. Végre egy idősebb lovag, Jaglovi Kazko így szólt:

- Annyi bizonyos, hogy nem valami jött-menttel lesz dolgunk.

- S akárhogy fordul a kocka - jegyezte meg Dlugolasz Miklós bölcsen - nekünk ugyancsak kevés hasznunk lesz belőle, mert utóvégre is nem teljesen mindegy-e nekünk, akár Tochtamysz, akár valami más semmiházi uralkodik azokon a Béliál ivadékain?

- Tochtamysz mindenestre megkeresztelkedik - mondá Mazko.

- Az még kérdés. Mert hogy lehetne bízni e pogány kutyák szavában, akik még Krisztusban sem hisznek?

- Az Úr Krisztus nevének dicsősége már magában is megéri azt, hogy meghaljunk érte - jegyezte meg Povala.

- És a lovagi becsület szintén - tette hozzá Garbovi Zavisza. - Én köztünk is sokat tudok, aki elmegy ebbe a háborúba.

- S ráadásul örök földi dicsőséget is szereznek - tódította Tacevi Povala. - Én magam örülök ennek a háborúnak, mert bizonyos, hogy kemény legénnyel kell szembeszállnunk. Ez a Timur legyőzte az egész világot és huszónhét királyságon uralkodik. Micsoda dicsőség a mi népünk-re, ha a hatalmát megtörhetjük!

- Maga a német lovagrend is küld csapatokat Vitoldnak - jegyezte meg az egyik lovag. - A keresztes lovagok kénytelenek erre, mert először nagy gyalázat lenne rájuk, ha nem tennék s másodszer a maguk érdeke is követeli, hogy bebizonyítsák a Szentatyának, hogy szívesen hadakoznak a pogányok ellen. Azt beszélik, hogy Lichtenstein Kuno, a német lovagrend követje, nem csupán a keresztelőre jött, hanem erről a dolgról is tanácskoznak.

- Éppen itt jön! - kiáltott föl Mazko hirtelen.

- Valóban ő az! - szólt Povala arra tekintve. - Úgy látszik, nem sokáig mulatott Tyniecben az apátúrnál.

- Alighanem nyugtalan volt és nem volt maradása - szólt Mazko komoran.

E közben Lichtenstein Kuno elhaladt a beszélgetők mellett, de sem Mazkót, sem Zbiszkót nem ismerte meg, mert tegnap sisakban látta őket, pedig a sisak akkor is elfödi az arc nagyobb felét, ha a rostélyya nyitva van. A keresztes lovag biccentett fejével Tacevi Povalának s aztán apródjától követve lassan, méltóságteljesen fölment a lépcsőkön.

Most megkondultak a harangok, jelentve, hogy a mise megkezdődik; a harangkongás nyomán nagy sereg csóka és galamb röppent föl, melyek a toronyban fészkeltek. Mazko és Zbiszko a többiekkel együtt szintén bementek a templomba. Lichtenstein gyors visszajött nagyon nyugtalanította őket.

De míg az öregebbik Bogdaniec csak alig bírta fékezni izgatottságát, addig Zbiszko aggodalmait csakhamar elnyomta az érdeklődés és kíváncsiság, melyet a királyi udvar látása keltett benne. Soha életében nem látott szebbet, fényesebbet, pompásabbat, mint ez a fölséges templom és a díszes gyülekezet, melyben ott voltak a királyság legelső emberei, egyképpen nagyok és híresek a harcban és a tanácsban.

Legfeszültebben mégis a király jöttét várta Zbiszko s amennyire lehetett, előre is furakodott a stallumokig, melyek mögött, egészen közel az oltárhoz két piros-bársonypárna volt, mert a királyi pár rendesen térden állva szokta végighallgatni a misét. A fényes gyülekezetnek nem sokáig kellett várnia. A sekrestye ajtajában először a király jelent meg, úgy hogy mindenki láthatta. Fekete haja, melynek egy-egy csomója mindig borzasan lógott a homlokába, két oldalt hosszasán omlott le a vállaira, de a füle mögé simítva. Szembetűnő volt simára borotvált arcának sötét színe, valamint hajlott, hegyes orra. Szája szögletei körül mély ráncok voltak; apró, villogó, fekete szemével élénken tekintgetett körül, mintha jól meg akarná nézni, kik és hányan vannak ott, mielőtt az oltárhoz menne. Vonásai jóságosak voltak; de egyúttal meglátszott rajtuk a belső, fojtott feszültség és izgatottság és gyors, bizonytalan mozdulatai mutatták, hogy fél a gáncstól, a gúnyos megjegyzésektől. Ezért szemmel láthatóan vigyázott magára s arra, hogy megóvja királyi méltóságát, melyhez a véletlen szerencse folytán jutott. Könnyű volt észrevenni azt is, hogy a legcsekélyebb ok szörnyű haragra lobbant-hatta s aki látta ideges, ingerült mozdulatait, elhihette, hogy annak idején, mikor a keresztes lovagok csalárdságára rájött, dühösen rivalt rá követjükre:

- Te írásokkal jössz hozzám, hogy megcsalj, én pedig karddal rontok rád, hogy megöljelek!

De mély és őszinte jámborsága most már fékezte és korlátok közé szorította vele született hevességét. Nemcsak az imént megkeresztelt litván fejedelmek és hercegek, hanem a már nemzedékek óta keresztény lengyel nemesek is mindig épültek a király áhitatán, valahányszor a templomban voltak vele. Mert Jagiello időnként félretolta a bársonypárnát és nagyobb töredelme és buzgósága jeléül aláztatatosan térdelt a puszta kövön; gyakran könyörgésre tárta karjait s mindaddig fölemelve tartotta, míg csak a fáradtságtól le nem hanyatlottak. Naponkint legalább három misét hallgatott és mély áhitattal, ájtatosan imádkozott. Mikor Úrfölmutatásra csöngettek, leborult a kőre és úgy imádta a szentostyát, az Úr Krisztus valóságos testét. Mise

végeztével rendesen megkönnyebbülve távozott a templomból, mint aki jótékony álomból ébred föl. Felüdvülve, a hevessége is szelidebb érzelmeknek adott helyet, s az udvari nép csakhamar rájött, hogy ez a legkedvezőbb idő arra, hogy bocsánatát megnyerjék vagy jóságáért könyörögjenek.

Jadviga királyné is a sekrestye ajtaján lépett be a templomba. Mihelyt a stallumok közelében álló lovagok megpillantották, önkénytelenül letérdeltek, már életében megadva neki a szenteknek járó tiszteletet. Zbiszko is letérdelt, mert az egész gyülekezetben senki sem kételkedett abban, hogy Jadviga aki évek óta tart már szigorú bűnbánatot, oly igaz, szent, akinek képe a jövőben az oltárokon fog ékeskedni. Csodatételeinek híre a nemesek és a nép közt szájról-szájra járt. Általánosan beszéltek és hitték, hogy a beteget pusztá kézföltevéssel gyógyítja. Szavahihető szemtanúk állították, hogy a maguk fülével hallották, amint egyszer Krisztus megszólalt az oltáron és beszélt hozzá. A külföldi fejedelmek térden állva tisztelték és hódoltak neki, még a dacos keresztes lovagok is meghajoltak előtte és nem merték kedvét szegni semmiben, sőt maga IX. Bonifác pápa is szentnek és az Egyház kiválasztott leányának nevezte. Egész világ csodálta tetteit s álmélkodva gondolt arra, hogy az Anjou-háznak és a lengyel Piaszt-nemzetségnek ez a csodaszép leánya, a hatalmas magyarországi Lajos gyermeke, aki a legfényesebb királyi udvarban nevelkedett, lemondott a maga személyes boldogságáról, boldogító első szerelméről és nőül ment a «félvad» litván fejedelemhez, csak hogy vele és általa Európa legutolsó pogány nemzetét is megnyerje a kereszt vallásának. S amit nem bírt véghez vinni a németek egyesült ereje, a keresztes lovagok roppant hatalma, a sok keresztes háború és a patakokban ontott vér, azt Jadvigának egyetlen szava megvalósította. Az «apostoli» cím soha szebb és fiatalabb koronás főt nem ékesített, ekkora jámborság, áhítat és önfeláldozás sohasem párosult egy személyben, sem a női szépség ily angyali jósággal és a szelid megnyugással.

Hírét, dicséretét a troubadourok széthordták Európa minden udvarába s a lovagok messze földről jöttek Krakóba, hogy lássák a szent királynét. A nép rajongott érte és csak azt sajnálta, hogy Isten nem áldotta meg gyermekkel választott leányát. De most megszűnt ez a szomorúság is és az örvendetes hír minden nemzetek örömeire szerteszállt a világon; még maguk az idegen királyok is örültek rajta és Rómában nyilvános *Te Deum*-ot tartottak, melyen maga ő szentsége, a pápa pontifikált.

Szorongó örömmel várták a nevezetes, boldog napot s mindenki előre számolgatta, hogy mikor virrad föl a nap, melyen a királyné örökösöt ad a lengyel trónnak. A krakói püspök, aki egyúttal kora híres, tudós orvosa volt, megmondta ugyan, hogy a nevezetes pillanatok bekövetkezéséig több hét is elmúlik, de az akkori szokások értelmében már készülődtek a nagy ünnepekre, melyek rendesen több hétig szoktak tartani.

A királyné karcsú volt és nyúlánk és szép természetéhez jól illett egyszerű, szerény ruhája. Ifjúságában, mikor apja, a dicső emlékezetű Nagy Lajos magyar király udvarában élt, ahol ő volt a legszebb valamennyi udvarhölgy között, fényes, díszes ruhákban járt, arany ékszereket, karpereceket, gyöngyfüzereket, drága gyűrűket és kösöntyűket viselt, de az idők folyamán lassanként abba hagyta a fényűzést s később egyszerűen úgy öltözködött, mint az apácák és még így is aggódott, hogy túlságosan hódol a világi hivalkodásnak.

Jagiello király, midőn először hallotta az örvendetes hírt, azonnal parancsot adott, hogy a királyné szobáját aranyos szövésű brokáttal újra kárpitozzák; ezt azonban a királyné nem engedte. Az erre szánt pénzt kiosztotta a szegények közt s azt mondta, hogy miután a fényűzésről úgy is lemondott, Isten kegyelmét és ajándékát minél szerényebb szobában óhajtja inkább megvárni. De annyiban mégis engedett férje kívánságának, hogy nem öltözködött többé úgy, mint az apácák, hanem valamivel díszesebb ruhákat viselt.

És a templomban levők mindnyájan szeretettel, tisztelettel néztek most rá, amint a sekrestye ajtaján belépett, azt gondolván magukban, hogy a szent asszony földi ékességek és ékszerek nélkül is szép, mert Isten kegyelmének nyilvánvaló jelei ott fényeskednek az arcán és tiszta homlokán.

Jadviga lassan az oltár felé ment; mély áhitattal tekintett föl a magasba, egyik kezében a szentolvasót, a másikban imádságoskönyvét tartva. Az arca halvány volt és kék szemében szelid, kegyes lelkének angyali békéje tükröződött...

Zbiszko meghökkenve, álmélkodva nézte... Már régen megtanulta és tudta, hogy kötelessége szeretni a királyt és a királynét, de eddig inkább csak tisztelte őket. Most azonban, mint mikor a sínylődő parázs egyszerre lobbog a szélből, az ő szívében is föllángolt a lelkesedés és alattvalói hűség lappangó tüze és forró vággyal óhajtotta, bár nyílnék alkalma, hogy őszinte odaadását bebizonyíthassa!... Szeretett volna repülni a végekre, ahol a pogányok garázdálkodtak, hogy halomra ölje őket a szent királyné tiszteletére s magában el-eltűnődött:

- Vitoldhoz kellene szegődnöm... Mert mi más módon szolgálhatnék ennek a szent asszonynak, hisz másutt mindenütt békesség van az országban!...

Az eszébe sem jutott, hogy a kardnál és a csákánynál egyébbel is szolgálhatná a trónt. Ifjúi lelkesedésében egymaga is szembeszállt volna a sánta Timur egész hadseregével s egy pillanatra megfélemezett Danusiáról is. Mert Danusiának csak három német lovag halálát ígérte, Jadviga azonban Istentől rendelt úrnője volt, akinek tiszteletére egész sereg pogányt szándékozott kiirtani...

És mialatt egyre nézte az áhitatosan imádkozó királyné mélyen alázatos, szent alakját, szeretett volna ő is imádkozni érte... De hát még a Miatyánkot se tudta!... Egy vilnai franciskánus ugyan tanítgatta rá, de bizony kevés haszonnal.

- Pater noster, qui es in coelis, sanctificetur nomen tuum¹ - fohászodott Zbiszko, de tovább nem tudta az imádságot és azért így folytatta:

- Adj a mi szeretett királyasszonyunknak egészséget, életet, boldogságot és légy hozzá irgalmasabb, mint a többiekhez...

És mivel ezt a könyörgést ő mondta, akinek feje fölött már ott lebegett a szigorú ítélet, sőt tán maga a halál is, bizonyos, hogy az Úr kedvesen fogadta őszinte fohászadását.

Mikor a misének vége volt, Zbiszko megörült, mert azt hitte, hogy most odaborulhat a szent királyné lábai elé... De az első misét nyomban követte a második s ezt ismét a harmadik, mivel Jagiello király, aki a szent keresztségben Ulászló nevet kapott, mindennap három misét szokott hallgatni.

A harmadik mise után a királyné visszavonult belső termeibe, mert sohasem vett részt a király és vendégeinek lakomáján, ahol az urak vigan, fesztelenül mulatoztak az udvari bolondok, kóbor lantosok s egyéb szórakoztató cselédek mókáin, durva élcein, szóváltásain.

Az öreg Dlugolasz odament Zbiszkóhoz és a hercegnőhöz vezette.

- A reggeli alatt te lész a lovagunk, az enyém és Danusiáé - mondta Anna Danuta jóságosan - ilymódon valami ügyes felelettel megnyerheted a király jóakarátát. A keresztes lovag aztán látva, hogy apród vagy a király asztala körül, talán nem is tesz panaszt ellened.

---

¹ A Miatyánk kezdő sora latinul: «Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék a te Neved»...

Zbiszko kezét csókolt a hercegasszonynak s Danusiához fordult. És ámbár sokkal jobban értett a kardforgatáshoz, mint az udvari szokásokhoz, mégis tudta már a módját, hogy kell viselkednie a lovagnak, ha reggel találkozik szíve királynőjével. Hátralépett hát, csodálkozó arcot vágott és keresztet vetve magára fölkiáltott:

- Ah, Istenem!...

Danusia kissé meglepetve kérdezte tőle:

- Miért vetsz keresztet? Hisz a misének már vége van.

- Azért, mert a te szépséged ezerszerte nagyobb lett tegnap óta.

Az öreg Dlugolasz Miklós, aki a régi idők embere volt és nem szerette az új szokásokat, melyeket a fiatalabb nemzedék az idegen udvarokban tanult, vállat vonva dörmögte:

- Mit vesztegeted a szót erre a leányra? Hisz úgyszólván még liba, szegényke!...

Zbiszko elsápadt és bosszúsan fölcsettant:

- Ne merd ezt még egyszer mondani, öreg...

De az öreg Dlugolasz nagyot sodorintott őszbecsavarodó bajszán és megint csak vállat vonva, felelt:

- Már pedig mondom!

Zbiszko majdnem rárohant és fogcsikorgatva mondta:

- Köszönd ősz fejednek, hogy hallgatok! Különben megtanítanálak, hogy kell meghalni...

- Csak lassan, tacszó! - feddette őt az öreg harcos - hátha én tanítanálak meg rá tégedet...

Ebből komoly civódás fejlődhetett volna, de a hercegasszony most hirtelen közbevágott:

- Elég a szóból!

Majd Zbiszkóhoz fordulva így folytatta:

- Neked meg legyen eszed, fiú és ne keress minduntalan civódást. Józanabb lovagot óhajtottam volna Danusiának s figyelmeztetek, hogyha örökké csak izgágáskodol, ez a hely nem igen való neked.

Zbiszko elvörösödött s bocsánatot kérve a hercegasszonytól, arra gondolt, hogy mivel Dlugolasznak már van fölserdült fia, hát majd attól kér és vesz elégtételt ezekért a szavakért. Mert azt nem tűrhette, hogy bárki ember fia Danusiát libának nevezze, őt magát pedig tacszónak. Egyelőre azonban elhatározta, hogy nem kötekedik senkivel, hacsak lovagi becsülete nem kényszeríti rá.

VI. FEJEZET.

Hangos kürtszó figyelmeztette a vendégeket, hogy a reggeli kész. A hercegasszony kézenfogta Danusiát és bevezette az ebédlőbe, ahol a főurak, nemesek, lovagok és udvarhölgyek már várták. Ziemovit hercegasszony, a király huga, a fölséges úr jobbján ült; a király balján a krakói püspök, ezzel szemben pedig Voitzsch Jastgembetz, egy igen szerény és istenfélő prelátus, a pápa ő szentsége képviselője. Ő mellette ült Anna Danuta hercegasszony, aki után mindjárt kényelmes karosszékből a sziléziai Piaszt-házból való Ojolszky herceg következett, III. Bolek fejedelem fia.

Zbiszko már Vitold fejedelem udvarában is hallott róla s most azonnal ráismert hosszú, sörteszerű hajáról, amely miatt elnevezték «meszelőnek», mert torzonborz volt épűgy, mint a meszelő. Tudta, hogy a herceg vidám, gondtalan férfi, aki jól ért a kardforgatáshoz is, sőt érsekségét a király akarata ellenére fegyveres erővel foglalta el. Ezért Jagiello száműzte az udvarából, a herceg pedig a keresztes lovagokhoz menekült, akik adtak is neki valami szégyenes parochiát Kamens közelében... De ez a herceg ambíciójának kevés volt. Átlátván tehát, hogy a hatalmasokkal jobb békességben, mint civódásban élni, bocsánatot kért a királytól s visszatért az udvarba, várván, hogy majd akad neki való hivatalféle. Addig is minden módon igyekezett hozzáférközni a király jóakaratahoz, ámbár titkon inkább a keresztes lovagokhoz szított, akiknek fényes udvarát, víg életmódját náluk jártában megkedvelte. Most is valamennyi lovag között legszívesebben Lichtensteinnal beszélgetett.

Zbiszko, aki a hercegasszony karosszéke mögött állt, akarata ellenére is egész közel jutott a keresztes lovaghoz és önkéntelenül viszketni érezte a kezét. De türtöztette magát, bár sokáig nézegette Lichtenstein nyakát, vállait, karjait s ilyenkor elégedetten hasonlította össze a keresztes vitéz természetét a többi ott levő lovagokéval.

És volt is rá oka, hogy elégedett legyen, mert a lengyel lovagok herkulesi termete mellett a keresztes vitéz karcsú, nyulánk alakja szinte eltörpült. Ezeket az óriásokat bámulta és irigyelte Zbiszko, Tacevi Povalát, a roppant erejéről híres Zaviszát meg a többieket mind, akik zajosan beszélgettek és türelmetlenül várták a reggelit. De türelmetlen volt a király is, aki kétszer-háromszor idegesen simította hátra a haját. Zbiszko pedig, amint ránézett a felséges úr összeráncolt homlokára, most először döbönt meg, mert eszébe jutott a nagy bűn, amit tegnap elkövetett s amelynek következményeit Povala tegnap megmondta neki.

- Szerencsére - így vigasztalta magát Zbiszko - a német lovag nem is sejtí, hogy itt állok a háta mögött.

Végre behozták a reggeli első fogását: a meleg borlevest tojással, fahéjjal, szekfűszeggel, sáfránnyal fűszerezve s a fűszerek édes, ingerlő illata csakhamar szétáradt a szobában.

Csaruszek, az udvari bolond, aki az ajtó mellett ült padján, a fülemüle dalát utánozta, ami nagyon tetszett a királynak. Egy másik bolond a cselédekkel együtt járt-kelt az asztal körül s oly jól tudta utánozni a darázs zsongását, hogy több vendég ijedten kergette fejéről a vélt darazsat, amin az egész társaság hangosan kacagott.

Zbiszko buzgón szolgált a hercegasszonynak és Danusiának s mikor Lichtenstein megriadva nagyot csapott tenyerével már kopaszodó fejére, torkaszakadtából föl kacagott és vele nevetett Jamunt, a fiatal litván herceg is, aki nevetésben még az ételt is az abroszra ejtette.

A keresztes lovag észrevette a bolond tréfáját, kivett a zsebéből két ezüstdenárt s valamit mondott németül a mellette ülő püspöknek.

- A nemes lovag két denárt ajándékoz neked - mondta a «neszelő» a bolondnak - hogy ne dongj a feje körül. Azt is üzeni, hogy a darazsakat kézzel szokták elkergetni, de az oly bitangokat, mint te, meg szokták botozni.

A bolond zsebre tette a pénzt s élve azzal a szabadsággal, melyhez a magához hasonlóknak joguk volt, így felelt:

- Dobgin vidékén sok a méz, bizonyára azért is tódultak oda a bitangok; verd ki őket onnan, László király!

- Ne, itt van még egy denár - viszonzá a herceg - mert okosan feleltél, de ne feledd, hogy a malborni bitangok, akik elfoglalták Dobgint, fulánkos darazsak és nem jó megbolygatni őket.

- Ej, könnyű őket elhajtani a füsttel! - kiáltott föl Moszkovi Zindarm vállat vonva.

- Vagy karddal és csákánnyal! - tette hozzá az óriás termetű Biszkupitzi Paszko.

Zbiszko szíve megdobbant örömeiben: Malborg a német lovagrend egyik nagy kastélya volt és Dobgint a keresztes lovagok erőszakkal foglalták el; ezekből a szavakból tehát azt következett, hogy hamarosan harcra kerül a dolog Ulászló király és a német lovagrend közt.

Körülbelül ugyanezt gondolhatta Lichtenstein is, aki, mivel sokáig lakott Thornban, szintén értett lengyelül. Merően ránézve Zindarmra szurós, szürke szemével s félig kihívóan mondta:

- Majd meglátjuk, hány zsákkal telik!

- Apáink már látták Plovc alatt, mi pedig Vilna falai alatt - felelte Zindarm dölyfösen.

- Pax vobiscum! - kiáltott közbe a herceg hirtelen. - Pax! Pax!... Béke velünk!... Bizony mondom nektek, hogy a gyűlölet nem egyéb pokolbeli tűznél, amely ellen a víz mit sem használ, mert csak a bor olthatja el!... Bort adjatok hát és éljen a keresztényi szeretet!

- Az igazi keresztényi szeretet - vágott közbe Lichtenstein komolyan - de csak az igazi keresztények közt!

- Micsoda beszéd ez? - szólt most a krakói érsek - hát ebben az országban nem igazi keresztények laknak? Talán a malborgi templomok régibbek, mint a miéink?

- Nem tudom - felelte a keresztes lovas szárazon, megvetően.

A király figyelmes lett s most megsértődött a keresztes lovas beszédjén. Ingerülten csattant föl:

- Hát nem keresztény király vagyok én?

- Az országot keresztény országnak mondják - viszonzá Lichtenstein hidegen - de a szokásai pogány szokások.

E szavakra az udvar legkiválóbb, leghíresebb lovagjai elsápadtak dühükben és fölugrálva az asztaltól, össze-visszakiabáltak:

- Átok és kárhozat!... Követ vagy!... Vendég vagy!... És nem vonhatunk felelősségre!

A fekete Zavisza, a legfélelmetesebb valamennyi közt, minden lovas mintaképe s a lengyel udvar legelseje, haragtól fojtott hangon fordult oda Lichtensteinhez:

- Lovag, te az egész nemzetet meggyaláztad, tudván, hogy büntetlenül teheted, mert követi tisztet miatt szent és sérthetetlen vagy.

Lichtenstein egy csöppet sem törődött Zavisza haragjával s a többi lovagok fenyegetéseivel, hanem lassan, minden szót jól megnyomva felelt:

- A mi rendünk, mielőtt Poroszországban megtelepedett, Palesztinában harcolt, ahol a szaracén nép, bár pogány volt, sohasem támadta meg a követeket, a ti országokban azonban nem így van.

Erre pokoli lárma támadt, úgy hogy a király litván szokás szerint hangosan tapsolni kezdett, hogy csönd legyen. S mikor a zaj elnémult, fölállt az öreg Tencini Topor Jaszko, a krakói várnagy és ünnepélyesen így szólt:

- Nemes Lichtenstein lovas, ha követi minőségében sérelmet szenvedtél, tégy panaszt, mi pedig igazságot teszünk.

A keresztes lovas így felelt:

- Soha semmiféle keresztény országban nem ért az, ami tegnap történt velem: a tynieci úton megtámadott egy idevaló lovas...

E szavakra Zbiszko elsápadt és a királyra tekintett, akinek arcán fájdalmas elkeseredés és harag tükröződött.

Tencini Jaszko elszörnyedve kiáltott föl:

- Lehetséges ez?

- Kérdezd meg Tacevi Povalát - felelte a keresztes lovag - ő is ott volt és látta.

Valamennyien Povalára tekintettek, aki lesütötte szemét és halkán, komolyan felelte:

- Úgy van... igaz...

A lovagok fogcsikorgatva ordították:

- Gyalázat! Gyalázat!... Jobb lett volna neki, ha a föld nyeli el!...

És sokan dühösen öklözték mellüket szégyenükben, elkeseredésükben.

- Miért nem ölted meg? - rivalt rá a király Povalára.

- Azért, mert az a törvény dolga - felelte a lovag.

- De elfogtad legalább? - kérdezte a krakói várnagy.

- Nem... Mivel nemes ember és lovagi szavára fogadta, hogy önként jelentkezik, szabadon bocsátottam.

- De nem fog jelentkezni! - gúnyolódott a keresztes lovag.

E pillanatban szomorú hang csendült meg a lovag háta mögött.

- Jaj volna, ha jobb szeretném a gyalázatot, mint a halált! A bűnös én vagyok: Bogdaniec Zbiszko.

A lovagok mind rá akartak rohanni, hogy fölaprítsák, de a király megállította őket... A szemei villámokat szórtak, hangját a düh csaknem elfojtotta.

- A bakó ölje meg! - kiáltott föl - s fejét hadd küldje el a keresztes lovag Malborgba.

Aztán odafordulva a fiatal litván herceghez, aki közelében ült, Zbiszkóra mutatott és így szólt:

- Fogjad el, Jamunt!... és jól őrizd, ha kedves az életed!

A herceg megdöbbenve ugrott föl és rátette kezét Zbiszko vállára, aki halkán mondta:

- Én nem szököm el...

A krakói várnagy intett kezével, annak jeléül, hogy beszélni óhajt s mikor csönd lett, így szólt:

- Kegyelmes királyom, engedd, hadd győződjék meg a keresztes lovag, hogy nem a te haragod, hanem a törvény ítéli halálra a vakmerőt, aki a követ életére tör... Holnap törvényt ülünk fölötte.

Hangosan és szilárd szóval mondta ezt, majd Jamunthoz fordulva így folytatta:

- Zárasd be a toronyba... Te pedig, Tacevi Povala, holnap tanuskodni fogsz a törvény előtt.

Povala ekkor lopva Lichtensteinra tekintett és így szólt:

- Figyelmeztetlek benneteket, ó nemes lovagok, hogy a bűnös nem meglett férfi, hanem jóformán még gyerek...

- Ez igaz! - bólongattak többen és ingerülten, méltatlankodva néztek a keresztes lovagra.

Jamunt kivezette foglyát a teremből és lassan ment vele a torony felé. Őszintén sajnálta Zbiszkót, mert mint minden igazi litván, ő is szíve mélyéből gyűlölte a kereszteseket.

Odasúgta hát a szomorú Zbiskónak:

- Tudod-e, mit tehetnél?... Kösd föl magad ma éjszaka a börtönben. A király nagyon dühös és bizonyos, hogy leütteti a fejedet. Minek szereznéd meg ezt az elégtételt annak a hitvány németnek?... Inkább kösd föl magad!

Zbisko keserűen, szemrehányóan felelt:

- Micsoda beszéd ez?... Úgy látom, hogy a keresztvíz nem használt semmit a te pogány lelkednek, ha még azt sem tudod, hogy az öngyilkosság a legnagyobb bűnök közül való. Tartsd meg magadnak az ilyen tanácsot, azt mondom!

Jamunt vállat vont és szánakozva viszonáz:

- A fejedet így is, úgy is levágják... Hát mindegy!

Zbisko szerette volna párbajra hívni a fiatal Jamuntot, de ekkor hirtelen megpillantotta a komor tornyot s eszébe jutott, hogy ő tulajdonképpen fogoly.

Ezalatt a teremben a lovagok és a hölgyek mind Danusiával foglalkoztak.

A szegény leány holtra rémült, a lélegzete is elállt. Az arca halásápadt volt, könnyei sűrűn hulltak, de szólni nem bírt, csak könnyei fátyolán át nézett a királyra.

Végre maga Jagiello is észrevette és megkérdezte:

- Miért sírsz?

- Kegyelmes király! - szólt helyette Anna hercegnő - ez a leány szpichovi Jurand leánya s az a boldogtalan ifjú az ő lovagja volt. Megfogadta, hogy három pávatollat hoz neki a német lovagok sisakjáról s mikor meglátta a kereszties vitézt, azt hitte, hogy Isten küldi útjába, ezért támadta meg. De nem gonoszságból tette, csak meggondolatlanságból. Légy hát irgalmas, hatalmas király! Kegyelmezz meg neki!

S megfogva Danusia kezét, odatérdelt vele a király lábai elé, aki meghökkenve lépett vissza...

Danusia zokogva könyörgött:

- Bocsáss meg Zbiskónak... Bocsáss meg!...

S odacsúsza térdein a meghatott király elé, arcát Jagiello palástjába rejtette.

- Kelj föl - szólt a király halkán. - Zbisko nagyot vétett... meggyalázta a király tekintélyét... Meg kell hát halnia.

De a leány átkarolta a király térdeit s nem tudván egyebet mondani fájdalomában, egyre csak ezt hajtogatta:

- Bocsáss meg Zbiskónak!... Bocsáss meg!

A lovagok hangosan beszélgettek; az egyik azt mondta:

- Szpichovi Jurand bátor, derék lovag; a németek rettegnek tőle.

- Zbisko is derék, bátor fickó - mondta Povala. - Vitézül harcolt Vilna alatt.

A király azonban nem volt hajlandó a kegyelemosztásra.

- Zbisko megsértette a követet - mondta halkán. - Csak ő bocsáthat meg neki.

- Bocsáss meg annak a fiúnak! - szólt Zavisza Lichtensteinhoz.

- Bocsáss meg neki! - könyörögtek a hercegasszonyok.

- Bocsáss meg neki! - ismételték a lovagok is.

A keresztes lovag dölyfös örömmel nézett végig a könyörgőkön. Aztán, mintha a részvét mégis csak legyőzte volna gőgjét, lehajtotta a fejét és halkán így szólt:

- A Megváltó Krisztus megbocsátott a zsidóknak, akik megfeszítették őt a Golgotán...

A krakói püspök helyeslően bólongatott:

- Úgy van! Úgy van!

- Hogy ne bocsátanék meg tehát én is - folytatta Lichtenstein - aki keresztény és keresztes lovag vagyok?

- Dicsőség Krisztusnak! - kiáltott föl Tacevi Povala.

- És néked is, nemes lovag! - toldották meg a többiek.

Most Lichtenstein ismét megszólalt:

- De én követ vagyok és Krisztus rendjének a képviselője. Aki engem bánt, a rendet, sőt Krisztust magát sérti meg... Ha a ti törvényeitek megtürik ezt, ám hadd tudja meg valamennyi keresztény király!

Halálos csönd lett, csak Danusia görcsös zokogását meg az elképpedt lovagok lihegő lélekzését, fojtott fogcsikorgatását lehetett hallani. Ugyanazok, akik az imént még kardra akarták hányni Zbiskót, most sajnálták őt s azon kezdtek tanácskozni, hogy miképpen menthetnék meg.

Anna Danuta azt gondolta, hogy magához a királynéhoz fordul, hogy lépjen közbe Lichtensteinnél s ha ez nem lenne elég, írjon a rend nagymesterének s általa kényszeríttesse Lichtensteint a bocsánatra.

Ez az út látszott legbiztosabbnak, mert Jadвига királynénak oly nagy volt a tekintélye, hogyha a nagymester megtagadná a kérését, bizonyos, hogy a pápa és valamennyi keresztény fejedelem fölúdulna ellene.

Szerencsétlenségre a krakói püspök, aki a királyné kedvelt orvosa volt, megtiltotta, hogy előhozzák előtte ezt az esetet, mert attól félt, hogy a szelid lelkű királynét nagyon is fölízgatná ez a halálos ítélet s mostani állapotában veszedelmére lehetne.

- Az ő egészsége drágább az országnak, mint tíz lovag élete - mondta a tudós püspök - s aki mégis felízgatná ezzel a hírrel, nem kerüli el sem a király haragját, sem az egyházi büntetést.

Anna Danuta megdöbbsent; nem volt hát más hátra, mint hogy addig könyörögjön a királynak, míg csak meg nem bocsát Zbiskónak. Ez pedig nem volt valószínű és Tencini Jaszko, a várnagy ki is jelentette, hogy ha a keresztes lovag meg nem bocsát, a halálos ítélet bizonyos.

A lovagok mind föl voltak háborodva Lichtenstein ellen s nem egy mondogatta félhalkan:

- Igaz, hogy követ és nem lehet párbajra hívni... De ha visszamegy Malborgba... majd megadja az árát...

Povala még aznap meglátogatta Zbiskót a toronyban s elmondta, hogy mi történt távozása után a teremben. Zbisko, mikor meghallotta, hogy Danusia térdre borult érte a király előtt, sírva fakadt és így kiáltott föl:

- Hogy az Isten áldja meg s adjon nekem módot, hogy lóháton meg gyalog is kockára tehessem érte az életemet! Három németet ígértem neki, de annyit kellett volna ígérnem, a hány éves... Ó, csak szabadítson ki az Úr innen, majd megfizetem neki, amivel tartozom!

- Mindenekelőtt az Egyháznak kell fogadalmat tenned - intette őt Povala - mert Istennél a kegyelem. Most pedig hallgass ide: bocsánatot kérni, ha hibáztunk, nem szégyen... így tanítja a Megváltó is... Kérj hát bocsánatot Lichtensteintől s azzal vége lesz mindennek.

- Mivel te tanácsolod - felelte Zbiszko - megteszem. De ha a keresztes ugyanazt követeli, amit a tynieci úton, akkor inkább üssék le a fejemet. Majd bosszút áll értem a bátyám, ha Lichtenstein már nem lesz követ.

- Mazko már elment hozzá - mondta Povala - majd meglátjuk, hogy mi hírrrel jön haza.

Mazko csakugyan járt a német lovagnál, de eredménytelenül. Lichtensteintől egyenesen fölment a királyhoz s mikor beeresztették hozzá, mély bánattal letérdelt elébe, mondván:

- Fölséges király!... Az öcsém vétkezett s ezért igazságos, hogy bűnhődjék... De tulajdonképen nem ő a bűnös, hanem én, hogy nem fékeztem szilajságát s nem tanítottam meg a lovagi és udvari szokásokra... De a folytonos harcban nem értem rá... Ó, fölséges király, légy kegyelmes! Nincsen senkim ezen a fiún kívül, hogy élek meg nélküle, ha őt is elveszítem?

- Meggyalázott engem és a törvényt - felelte a király. - Mit tehetek én?

Mazko könyörögve tárta ki karjait a király felé.

- Együtt harcolt velem Vilna alatt a te dicsőségédért, uram király!... Ha a keresztes lovag elégtételt kíván, ám legyen, érje be az én fejemmel; neki úgy is mindegy lehet, akárkinek a fejét ütik le, csak fej legyen. Én már öreg vagyok s inkább magam haljak meg, mint az öcsém s vele a nevem és nemzetségem.

Mazko zokogva ölelte át a király térdeit, aki meghatva így felelt:

- Nem engedhetem meg, hogy egy ártatlan lovag elveszítse az életét...

- Aztán meg - tette hozzá a várnagy - ha öcséd el is fogadná ezt az áldozatot, örök életére bélyeges ember lenne.

- Ó, bizonyára nem fogadná el - sóhajtott Mazko - de nem is kellene megmondani neki... Csak aztán, ha már megtörtént. Akkor tudom, hogy bosszút állna értem.

- Kövesd meg a keresztes lovagot - tanácsolta a várnagy.

- Már ott jártam nála.

- És mit mondott?

- Hogy a tynieci országúton kellett volna bocsánatot kérnünk tőle.

- És hát miért nem kértetek?

- Mert azt akarta, hogy szálljunk le a lovunkról és levett sisakkal kövessük meg.

A király éppen felelni akart, mikor egyik lovagja bejött jelenteni, hogy Lichtenstein óhajtana a király elé járulni.

- Maradjatok itt! - mondta a király Mazkónak és a várnagynak.

Aztán bejött a keresztes lovag s meghajolva a király előtt, így szólt:

- Fölséges király! Itt az írásos panaszom Zbiszko lovag ellen.

- Add oda a várnagynak - szólt a király halkán, Tencini Jaszóra mutatva.

Lichtenstein dölyfösen kiegyenesedett s ezt felelte:

- Én a ti törvényeiteket nem ismerem, de azt hiszem, hogy a követ csak a királlyal tárgyalhat.

Jagiello apró szemei fenyegetően megvillantak, de azért mégis elvette az írást Lichtensteintől és némán odaadta Jaszknak.

Ez olvasni kezdte s aztán az arca hirtelen elkomorodott.

- Lichtenstein lovag! - kiáltott föl szomorúan - oly nagyon követeled ennek a fiatal suhancnak a halálát, mintha csak a rend is félne tőle! Hát a keresztes lovagok már a gyerekektől is rettegnék?

- Mi nem félünk senkitől! - felelte Lichtenstein gőgösen.

- Még Istentől sem! - tette hozzá a várnagy sóhajtva.

VII. FEJEZET.

Másnap törvényt ültek Zbiszko fölött. Tacevi Povala mindent elkövetett, hogy tisztára mossa Zbiszkót, de nem sikerült; nem tagadhatta, hogy ha ketté nem töri a fiatal lovag lándzsáját, Lichtenstein holtan fordul le nyergéből. Zbiszko azzal védelmezte magát, hogy mikor neki-nyargalt Lichtensteinnak, messziről figyelmeztette, hogy védje magát; hozzátette még azt is, hogy ha tudta volna, hogy a német lovag követ, semmiképp sem támadta volna meg.

- Meg mersz esküdni rá - kérdezte a várnagy Zbiszkótól - hogy nem láttad a keresztet a lovag köpönyegén.

- Nem - viszonzá Zbiszko nyíltan - ha nem láttam volna a keresztet, azt hittem volna, hogy a lovag közülünk való és nem is támadtam volna meg.

- De mit kereshetett volna az a keresztes lovag Krakó környékén, hacsak nem követségben jár vala fölséges királyunknál?

Erre már Zbiszko nem tudott felelni s a többi jelenlevők is aggodalmasan csóválták a fejüket.

- Mivel nem tudad, hogy mit cselekszel, - folytatta a várnagy ünnepélyesen - Isten meg fog bocsátani neked, bár a törvénynek le kell sujtania reád; ajánld magadat a Boldogasszony pártfogásába.

Zbiszko elsápadt s keresztet vetve magára, így felelt:

- Legyen meg az Úr akaratja!

Aztán Mazko felé fordulva a német lovagra kacsintott, mintha mondaná bátyjának: «El ne feledd a bosszút!» - s amint Mazko bólintott a fejével és marcona tekintettel végigmérte Lichtensteint, a keresztes lovag is megérthetett valamit a néma szembeszédből, mert önkénytelenül összerezzen.

A várnagy a többi bírakkal átment a szomszédos terembe, hogy meghozza az ítéletet, a lovagok pedig körülfogták Lichtensteint és fejcsóválva, halkán mondogatták:

- Imádkozzál, hogy Isten irgalmasabb legyen hozzád az utolsó ítélet napján, mint te voltál a mai napon...

Lichtenstein legkivált csak az óriás termetű Zavisza véleményével törődött, akinek széles híre kelt nemcsak Lengyelországban, hanem Magyarországon és Németországban is. Elnevezték a «lovagság tükrének» és szavait, ítéleteit törvényként idézték mindenfelé. Ő hozzá fordult most a német lovag s kegyetlenségének mintegy mentségül így szólt:

- Ebben az esetben csak a nagymester adhatna kegyelmet.

- Ehhez a személyes sértéshez a nagymesternek semmi köze...
- De nekem, mint a rend követjének követelnem kellett a sértés megtorlását.
- Lichtenstein! Te mindenekelőtt lovag vagy.
- S talán vétettem a lovagság törvényei ellen?
- Mindenesetre olvastad a lovagság törvényeit s tudod, hogy a tiszta és feddhetetlen lovagnak két állatot kell utánoznia: az oroszánt és a bárányt. Vajjon melyiket utánoztad most?
- Isten meg fog jutalmazni azért, hogy többre tartottam a rend becsületét, mint a lovagság gyarló törvényeit.
- Isten ítélni fog - felelte Zavisza komolyan - számon kéri a kegyetlenséget és a dölyföt meg az alázatosságot is!

Párbeszédjüket a bíróság visszatérése szakasztotta félbe. Mély csönd lett. A várnagy ünnepelesen a terem közepére ment bírótársaival, kezébe vette a feszületet s aztán megparancsolta Zbyszónak, hogy térdeljen le. A kancellár fölolvasta az ítéletet, amelyet ugyan senki sem értett, mert latinul volt, de azért mindenki tudta, hogy halálra szól.

Zbyszko megadással hallgatta végig az ítéletet s mikor a kancellár elhallgatott, többször töredelmesen verte a mellét, fölfohászodván:

- Isten legyen irgalmas szegény bűnös lelkeknek!

Mazko odatért melléje és gyöngéden, sírva megölelte... A lovagok és hölgyek félrefordították fejüket, hogy titkolják könnyeiket.

Még ugyanaznap este a herold hangos kürtszó mellett hirdette ki Krakó utcáin, hogy Bogdaniec Zbyszko lovag, mivel a keresztes lovagrend követjét oroszva megtámadta, fejvesztésre ítéltetett.

Mazko haladékot kért az ítélet végrehajtására s ezt mihamar meg is kapta. Egyrészt szokásban volt haladékot adni a halálra ítéltnek, hogy rendbe hozhassák földi ügyüket-bajukat, másrészt Lichtenstein sem sürgette a halálos ítélet végrehajtását, látva a nagy többséget, mely nyíltan kárhoztatta kegyetlenségét.

Zbyszko tehát nyugodtan várhatta utolsó napját. Mazko mindennap meglátogatta börtönében és vigasztalgatta. Közben elbeszélgettek egyről-másról és leginkább azon keseregtek, hogy kihál a nemzetségük.

- Meg kellene nősülnöd, kedves bátyám - mondta egyszer Zbyszko.
- Ugyan, hogy beszélhetsz ilyesmit a halálos órád előtt! - sóhajtott föl Mazko. - Még ha eszembe jutna is ez a bolondság, előbb meg kell bosszulnom a halálodat.
- Hogy az Isten áldjon meg ezért! - kiáltott föl Zbyszko - ennél nagyobb vigasztalást nem is mondhattál volna!... És mikor hívod ki?
- Mihelyt nem lesz követ. És nem is tagadhatja meg.
- Nem! Nem tagadhatja meg.
- Akkor pedig megöölöm... mint azt a friziai lovagot... Emlékszel-e?... Akinek csákánnyal törtem be a fejét.

Zbyszko elégedetten sóhajtott és azt mondta:

- Most már könnyebben halok meg.

- Minek erre gondolni? - felelte Mazko ingerülten. - Ha meg kell halnod, azért tisztességben halsz meg és nem szórják szét a szélben csontjaidat, hanem én magam teszem tölgyfakoporsóba és haza viszem Bogdaniecbe, ahol apáink nyugszanak...

Zbiszko megfogta bátyja kezét, megcsókolta és szeretettel mondta:

- Köszönöm, bátyám!... Hogy az Isten áldjon meg!

E közben a két mazóviai hercegasszony nem felejtkezett el Zbiszkóról. Ziemovit hercegasszony, akit a keresztes lovagok szerettek és becsültek, mert szíves hajlandóságát sokszor tapasztalták, elhatározta, hogy levelet ír a rend nagymesterének, amelyben megkéri, hogy ajánlja Zbiszkot megkegyelmezésre Jagiello királynak.

De biztos ember kellett, aki a levelet és a választ gyorsan vigye-hozza. A hosszú útra maga Mazko vállalkozott s tele örömmel, reménnyel sietett megvinni a jó hírt Zbiszkónak.

A szegény fogoly eleinte ujjongott, mintha már megnyitlak volna börtöne ajtai, de aztán hirtelen elcsüggedt és szomorúan sóhajtotta:

- Ki remélhet valami jót a németektől?... Lichtenstein is megtehetette volna, hogy a királyt nagyobb elnézésre kérje, de nem tette.

Aztán sírva összeölelkeztek és elváltak... Az éjszaka viharos volt s mialatt odakint egyre dörgött és villámlott, Zbiszko letérdepelt börtönében és mély áhitattal imádkozott Istenhez, szent akaratjára bízván sorsát.

Másnap nagy öröm érte. Anna Danuta hercegasszony látogatta meg és vele jött a kis Danusia, aki a lantját is elhozta. Zbiszko féltérde bocsátkozott előttük s megemlékezvén lovagi kötelességről, ékes szavakban kezdte magasztalni Danusia szépséget.

A hercegasszony szomorúan nézte őket, majd sóhajtva mondta:

- Ne dicsérd őt, Zbiszko! Mert ha Mazko nem hoz kedvező választ, nemsokára sokkal szebb dolgokat látsz a mennyekben.

Ezzel a szemei könnybe lábbadtak és Danusia is sírva fakadt. Zbiszko pedig, alig bírván fékezni szorongó szívének szilaj dobogását, fölkiáltott:

- Nem válthatom be a fogadást, amit neked tettem, Danusia! De ha ott leszek Isten előtt, könyörögni fogok hozzá: «Bocsásd meg az én vétkeimet, ó Uram! S ha valakinek kegyelmet akarsz adni a földön, add meg a szpichovi Jurand gróf leányának!»

És ekkor Zbiszko arra kérte Danusiát, hogy énekelje el még egyszer azt a dalt, amelyet akkor énekelt, mikor először találkoztak a tynieci csapszékben. S Danusia, ámbár könnyei fojtogatták, mégis eldalolta édes, szeliden csengő hangján:

De szeretnék vadgalambbá válni,
Kedvesemnek ablakára szállni:
Kis galambját, hej, örömet várna,
Forró csókkal a szívére zárná...

Kétszer is elfojtotta hangját a könnyű, úgy hogy abban kellett hagynia a dalt és a hercegasszony meg Zbiszko együtt sírtak vele.

Aztán Zbiszko megfogván Danusia kezét, föl- s alásétált vele a szűk börtönben.

- Ha Isten megszabadítana - mondta halkan - ha Isten megszabadítana... és apád sem ellenkezne...

Danusia átölelte az ifjú nyakát és fejét odahajtotta Zbiszko vállára, aki zokogva folytatta és egyre ismételte:

- Feleségül vennélek!... Feleségül vennélek!...

VIII. FEJEZET.

Krakó lakosságát gyászos hír rendítette meg. Június 21-ikén este szájról-szájra járt az ujság, hogy a királyné beteg. Az orvosok egész éjszaka ott virrasztottak mellette s komoly arcuk semmi jót sem jelentett. Topor Jaszko, a kormányzó, rögtön lovas követségeket küldött a királyért, aki nem volt otthon, a nép pedig szorongó szívvel tódult a templomba, ahol a papok egész nap könyörögtek a szent királyné jobbulásáért.

Másnap reggel a hajnali mise után úgyszólván egész Krakó ott tolongott a királyi kastély előtt, várva az új híreket; s kívülről, a vidékről is egyre özönlött a kastély felé a nép, melyet az aggasztó hírek zavartak ki otthonukból.

Végre megjelent a lépcsők tetején a krakói püspök fényes kíséret és udvari cselédség élén. Figyelmeztette a tömeget, hogy csöndben legyen, mert a zaj bántja a felséges királynét, akinek, tette hozzá, az éjszaka kis leánya született.

A jó ujságot nagy örömmel fogadták, kivált mikor annak is híre ment, hogy a királyné és az újszülött a legjobb egészségben vannak; erre a nép, mivel kitörő ujjongását nem bírta magába fojtani, szétoszlott, eltávozott a királyi palota környékéről és a városban szerte-szétadta jelét zajos jókedvének.

Másnap azonban a hírek megint nem voltak biztatók. A templomok megteltek ájtatos néppel, amely buzgón könyörgött a királyné és leánykája egészségeért. Lehetetlennek hitték, hogy Isten elvegye tőlük a szent királynét, aki a maga boldogságának föláldozásával térítette keresztény hitre Európa utolsó és egyetlen pogány nemzetét.

De július 13-ikán a harangok komor kongása szomorúan jelentette az aggódó népnek, hogy Jadwiga királyné kis leánya meghalt. A palotából leverő rossz hírek érkeztek; a lovagok arca sötét, mogorva volt, a hölgyek szemeiben ott ültek a könnyek és szájról-szájra járt a hír, hogy Szkarmibey Szaniszló, a híres tudós, egy percre sem távozik a beteg királynétól, aki minden nap megáldozik.

Sokan azonban még mindig reméltek, azt gondolván, hogy az ég beéri egy áldozattal is, de július 17-ikén már szélteben beszéltek, hogy a királyné a végét járja. Ekkor a nép mind odacsődült a palota elé, a boltokat bezárták, a maga ügyével-bajával senki sem törődött s az összegyűlt rengeteg tömeg halálos csöndben, némán várakozott. Délután öt óra tájban búsan kondult meg a székesegyház nagy harangja... Eleinte senki sem értette meg a szörnyű híradást, de mégis elszorult a szíve mindenkinek, kivált mikor a franciskánusok s a többi templomok harangjai is megkondultak.

Végre megértette a nép, hogy a harangok a királyné halálát siratják; s mikor a palota tornyára föl húzták a halálfejes fekete lobogót, zokogva jajdult föl a fájdalom minden szívben. A lovagok megszagatták köntösüket és szinte megkövülten néztek a szomorú jelre; mások zugolódtak és szemrehányóan tekintettek föl az égre fájdalomban és keserűségükben...

- Mit értek az áldozatok, az imák, a körmenet?... Ime a királyné mégis meghalt!

És valamennyien látni akarták utoljára. Ám a várnagy nem eresztett be senkit, kijelentvén, hogy a szent királynét úgyis ravatalra teszik a székesegyházban.

Este felé az elkeseredett tömeg is széteszlott a városban, ahol mindenki a királyné utolsó órájáról, a temetésről meg azokról a csodákról beszélt, amelyek állítólag röviddel halála után történtek a ravatal mellett; ezeknek valóságában senki sem kételkedett, sőt sokan azt is mondták, hogy a megboldogult királynét nemsokára szentté avatják.

De nemcsak a köznép, hanem a főnemesség és a lovagi rend is meg volt győződve, hogy a szentéletű királynéval Lengyelország legfényesebb csillaga tünt le a haza egéről. Az emberek azt kérdezték egymástól: «Mi lesz most?» - Némelyek tudni vélték, hogy Jaghiello király aligha marad meg a trónján, hanem visszavonul hazájába, Litvániába s keserűen fájlalták, hogy a lengyel udvar, mely a leghatalmasabb és legfényesebb volt egész Európában, most a legutolsó egyikévé törpül.

Mások megemlékeztek arról is, hogy a király, megunván a keresztes lovagrend hatalmaskodásait és jogtalan, erőszakos birtokfoglalásait, több ízben hadat akart neki izenni s hogy ettől csak Jadviga királyné tartotta vissza. Most azonban, hogy a mennyei fényesség csarnokaiba költözött, ki tudja, nem tör-e ki a háború.

Ez a gondolat megdöbbenetette Lichtensteint is, aki oly fontosnak tartotta e nem várt halálestet, hogy maga akarta megvinni a híret Malborgba a lovagrend nagymesterének. A magyarországi követek és a többiek is rögtön futárokat indítottak útnak fejedelmeikhez a szomorú hírel.

Jaghiello királyt annyira megtörte a csapás, hogy az összehívott államtanácsnak kijelentette, hogy leteszi a lengyel koronát és visszavonul litvániai birtokaira. Mérhetlen fájdalmát nem enyhítette semmi vigasztalás és legkivált azon gyötrődött, hogy nem lehetett jelen a szent asszony utolsó óráin.

- Nélküle én már nem vagyok király - kesergett sírva a krakói püspöknek - csak szegény bűnös, akinek nincsen semmi vigasztalása.

A városban egyébről sem beszéltek, mint a temetésről. Jadviga ravatalát a dómban állították föl, kissé ferdén, hogy a nép jól láthassa a szent királyné földi maradványait. A papok egész nap imádkoztak s a gyertyák ezrei rávetették vörös fényüket a megboldogult szelid arcára, mely mosolyogni látszott a virágok között... Olyan volt, mint a paradicsombeli szent angyalok. Ravatalához odavitték a betegeket, bénákat s a templomban föl-fölhangzott az anya sikoltása, akinek beteg fiacskája hirtelen meggyógyult, vagy a béna ujjongása, akinek megmeredt tagjai egyszerre hajlékonyak lettek...

*

Zbiskórol mindenki megfeledkezett, de ki is törődött volna vele és szenvedéseivel? Börtönőrétől megtudta, hogy a királyné beteg, behallotta a tömeg halk morajlását is és mikor a harangok búsan megkondultak, megsejtette a szomorú valót.

Térdre roskadt és buzgón imádkozott a szent királyné lelki üdveért. Úgy érezte, mintha egyetlen pártfogóját vesztette volna el benne s most már élnie sem érdemes. Igaz, mély szomorúság fogta el, hogy néha nem is evett, csak járt föl s alá szűk cellájában, mint a ketrecbe csukott fenevad.

Senki, senki sem látogatta meg többé s Zbisko már azt gondolta, hogy maga a jó Isten is megfeledkezett róla s ott kell sinylődni élete napig abban a sötét, szomorú börtönben. Még Mazko sem mutatkozott... Már egy hónapja elmúlt, mióta Malborgba ment és még mindig nem jött vissza, pedig az a város nincs a világ végén!

A szegény fogoly napról-napra szótlanabb, csüggedtebb lett; órákig elüldögélt a vasrácsos ablak előtt, melyen már hűvösebb levegő áradt be, az ősz közeledtét jelentvén s még akkor se igen fordult meg, mikor a poroszló behozta szükös ebédjét.

Végre egy napon, amint börtöne ajtaja csikorogva fordult meg sarkaiban, ismerős hang szólította meg:

- Zbiszko!

A fiatal fogoly fölugrott, megdörzsölte káprázó szemeit s alig bírta kinyögni:

- Bátyám!...

Forró szeretettel ölelték meg egymást, majd sírva panaszkodott:

- Már azt hittem, hogy vissza sem jössz!

- Bizony kis híja volt - felelte Mazko.

Zbiszko ránézett az öregre, aki fáradtnak, soványnak, összetörtnek látszott és megdöbbenve kérdezte:

- Mi történt veled, bátyám?

Mazko leült az ágyra és lihegve, zihálva beszélt el:

- Alig értem a határon túl, megtámadtak... egy gyilkos meg is szúrt a lándzsájával... Szerencsémre a jó Isten segítséget küldött, különben most nem igen lehetnék itt...

- És ki volt ez a segítség?

- Jurand, a szpichovi gróf - felelte Mazko.

Aztán rövid pihenés után így folytatta:

- A rablólovagokat, akik megtámadtak, Jurand még aznap délután szétverte s alig fele menekült meg. Engem Szpichovba vittek, ahol három hétig vivódtam a halállal. Isten nem akarta, hogy meghaljak és megengedte, hogy visszajöjjek hozzád, bár nyavalyás vagyok.

- Hát nem is voltál Malborgban? - kérdezte Zbiszko csüggedten.

- Nem... De minek is mentem volna oda? A levelet poggyászommal együtt elrabolták, de majd megkérem Zemovítov hercegasszonyt, hogy írjon egy másikat... Hanem azt már nem vihetem el magam, mert a halál a fejem fölött libeg... Nézz ide!

És megmutatta nyálát a tenyerén, amelyben vérnyomok voltak.

- S ez mindig így van?

- Bizony így! - sóhajtott Mazko - mert a lándzsa a bordáim közé hatolt. Téged is megviselne az ilyen nyavalya. Szpichovban egy kicsit jobban voltam, de ez a nagy út megint összetört, mert siettem.

- Hát miért siettél? Inkább az egészségedre kellett volna vigyáznod!

- Azért, mert itt akartam érní Zemovítov hercegasszonyt, hogy írjon egy másik levelet. Jurand azt tanácsolta, hogy menjek vissza hozzá a levéllel, ő majd elküldi a nagymesternek valamelyik német fogollyal, mert a börtönében mindig van néhány német lovag, akiket bosszúból sanyargat, mert megölték a feleségét.

Mazko köhögni kezdett... Zsebkendője, melyet a szájához tartott, tele lett vérrel.

- Csak legalább téged megmenthetnék! - sóhajtott Mazko.

- Beszéltél már valakivel?
- Voltam a krakói várnagynál és tőle tudtam meg, hogy Lichtenstein már elutazott.
- És mit mondott a várnagy?
- Azt mondta: «Le kell fejeztem az öcsédet, nem a Lichtenstein kedvéért, hanem azért, mert a törvényes ítélet parancsolja. Akár itt van Lichtenstein, akár nincs, az már az ő sorsán nem változtat. Csak a király kegyelmezhetne meg neki».
- És hol a király?
- A temetés után Oroszországba utazott.
- Akkor hát nincs remény!
- A várnagy is ezt mondja! - sóhajtott Mazko szomorúan.

Zbiszko csüggedten járt föl s alá a cellában, majd megfogva s megcsókolva Mazko kezét, így szólt:

- Isten jutalmazzon meg mindenért, amit értem tettel, még a halálozáért is, ami szintén miattam ér... De tedd meg még egy kérésemet. Könyörögj a várnagynak, hogy eressen el becsület-szóra három hónapra... Akkor visszajövök... Tudod, Lichtensteint akarom párbajra hívni; egyikünknek meg kell halnia.
- Félek, hogy semmi sem lesz belőle - felelte Mazko a fejét csóválva - de azért megpróbálom.
- Köszönöm, bátyám. Hát Danusia?
- Danusia beteg; Anna hercegasszony csak őmiatta maradt itt Krakóban, különben már rég hazament volna.
- Beteg? - kiáltott föl Zbiszko megrendülve. - És csak most mondod?
- Légy nyugodt - csitította Mazko. - Már jobban van, csak a szobából nem szabad még ki-jönnie. Ezért nem is látogatott meg.

Zbiszko, mikor magára maradt, reménykedve gondolt arra, hogy a várnagy talán megadja neki a háromhavi haladékot s akkor számadásra vonhatja Lichtensteint. Lázasan, türelmetlenül várta hát bátyját, de mikor az öreg Mazko zihálva, köhécselve visszajött hozzá a börtönbe, rögtön leolvasta arcáról, hogy hiába reménykedett.

- A várnagy azt mondta - szólt Mazko - hogy legfőlebb egy-két hetet adhat, amennyi elég, hogy rendbe hozd a családi ügyeidet.
- Egy-két hét!... Ezalatt a határig se juthatok el!
- Mégsem adhat többet, pedig velem együtt maga Anna Danuta hercegasszony is kérte. Azt mondta, hogy sajnál, mintha csak a tulajdon öccse volnál, de mit sem tehet a törvény ellen, mert csak a király kegyelmezhet meg... A hercegasszony össze is pörölt velem, hogy miért sanyargat ily sokáig a börtönben... S a várnagy erre bosszúsan fölcsattant, hogy még a héten végez veled...

Mazko hangja elhalt, csak alig hallhatóan suttogta még:

- Istennél a kegyelem!
- Ily hamar!... ily hamar! - szólt Zbiszko halkán, összerázkódva.
- Odatérdektem a lába elé - folytatta Mazko - és úgy könyörögtem neki. De ő csak azt mondta, hogy találjak valami kibuvót, törvényes szokást vagy más effélét, ami megmenthetne, mert ő nem segíthet.

Zbiszko lecsüggesztette a fejét, de arcán inkább harag és bosszúvágy, mintsem kétségbeesés tükröződött. Mazko odament hozzá és suttogva így szólt:

- Hallod-e... Mikor Vitold herceget a király foglyul ejtette, a herceg asszonynak öltözött és úgy szökött meg a börtönből. Itten most nincsen asszony, de felöltözhetsz az én ruhámba... kívül már sötét van, senki sem ismer rád... Én már öreg vagyok és hozzá halálos beteg... Te megnősülhetsz, hogy ki ne haljon a nemzetségünk s aztán megverekedhetsz Lichtensteinnal is...

Mazko már vetkőzni kezdett, de Zbiszko hevesen fölkiáltott:

- Esküszöm a keresztre, hogy nem szököm meg!

- És ugyan miért?

- Mert ez gyalázatosság.

Csönd lett, csak Mazko ziháló lélekezését és az udvarban dévajkodó katonák lármáját lehetett hallani.

- Hallgass ide - mondta végre Mazko - ha Vitoldra nem volt gyalázat, hogy megszökött, rád nézve sem lesz az.

- De Vitold herceg volt, aztán meg gazdag és hatalmas, én pedig szegény vagyok és nincs egyebem a becsületemen kívül... Téged pedig szeretlek s nem akarom, hogy meghalj értem!

A sok csatát ért, vad harcok közt megöszült kemény szívű harcos remegve tárta ki karjait öccse felé és zokogva ismételte:

- Zbiszko!... Zbiszko!... Zbiszko!...

IX. FEJEZET.

Másnap a városháza előtt hozzáfogtak a vérpad fölállításához.

Anna Danuta hercegasszony sorra járta a kanonokokat, törvénytudókat és órák hosszáig tanácskozott velük, hogy nem tudnának-e olyan kibuvót, törvényes szokást, amely meggátolhatná a halálos ítélet végrehajtását.

A tér már kora hajnalban megtelt kíváncsi néppel. Szájról-szájra járt a hír az elítélt szépségéről, fiatalságáról s úton-útfélen emlegették a különös fogadalmat, mely vérpadra juttatta a fiatal lovagot. A lovagok nagy számmal gyülekeztek össze, hogy testületileg adják jelét rokonszenvüknek a boldogtalan Zbiszko iránt, akit mindenki őszintén sajnált.

A vérpadot vadonat új posztóval vonták be; három ember állt rajta: az óriás termetű hóhér, akinek széles vállait vérpíros köpönyeg fődte s kezében a fényesre köszörült pallos villogott, meg két segédje, akik felgyúrt ingujjban ácsorogtak mellette, kezükben a kötelet tartva; amodább a sarokban a koporsó fekete posztóval leterítve.

A Boldogasszony templomának harangjai egyre zúgtak, fölriasztva a galambok ezreit. A nép mély részvétellel nézte az öreg Bogdaniec Mazkot, aki halálsápadtan két lovagra támaszkodott; azt hitték, hogy ő az elítélt apja. Tacevi Povala az első sorban állt és kézen fogta a kis Danusiát, akit tetőtől-talpig fehér ruha fődött és szőke fejcskáján zöld koszorút viselt. Senki sem tudta, hogy miért öltözött így, de mindnyájan sajnálták, mert a szegény leány halálsápadt volt és kék szemei minduntalan megteltek könnyekkel. A nép részvéte lassankint tompa morajjá fajult, félhangosan zúgolódni kezdtek a törvény és a bírák szigorúsága ellen, sőt valaki azt kiáltotta, hogy szét kell rombolni a vérpadot...

Ebben a pillanatban a tér túlsó felén megjelentek az alabárdosok s a tömeg legott elcsöndesült. A csillogó fegyverzetű, vértés alabárdosok után a talpig feketébe öltözött csuklyás barátok jöttek s láttukra a nép szinte megilletődött; aztán a litván gárda következett, csupa szemenszedett atléta, valamennyi fejfelé magasabb a közönséges embernél. Végre megint egy csomó alabárdos s ezek közt az elítélt, kit jobbról a pap, balról a főtörvényszék kancellárja kísért.

Zbiszko arannyal hímzett, díszes fehér ruháját vette föl a szomorú útra s olyan volt benne, mint valami mesebeli herceg. Bátran, szilárdan ment a vérpad felé, bár az arca halálsápadt volt. Néha-néha bámulva, révedezve nézett körül a nagy tömegen, mintha nem tudná, hogy minek van ott... Majd megpillantván a vérpadot, a pribékeket, megrezsent, keresztet vetett magára és áhítattal megcsókolta a szent keresztet, mit a pap eléje tartott.

A nők körös-körül sírtak és hangos zokogásuk szemmel láthatóan megdöbbenetette Zbiszkót... E pillanatban egy fiatal leány bokkrétát hajított feléje; a virág odaesett Zbiszko lábai elé, aki fölvette és hálásan mosolygott a szép leányra... Ez pedig görcsös, fuldokló zokogásra fakadt.

Zbiszko megértette, hogy a lovagok, a zsebkendőket lobogtató hölgyek és a résztvevő tömeg előtt erősnek kell látszania ebben az utolsó órában. Fölemelte hát fejét és szinte mosolyogva ment a halál elé, mint az a lovag, aki a tornában győzelemre indul.

A tömeg egyre izgatottabb, nyugtalanabb lett s az alabárdosok alig bírták visszanyomni az áradatot, kik nagy ügyel-bajjal, szép szóval inkább, mint erővel utat nyitottak a vérpadig s kezdtek fölfelé menni az első lépcsőkön.

De Zbiszko és a pap még föl sem értek, mikor Tacevi Povala fölkapta Danusiát, odarohant a vérpadra és hangos szóval kiáltotta:

- Megálljatok!

Szavára, mint a mennydörgés zajára, megdöbbenve álltak meg a litvánok, az alabárdosok és senki sem merte útját állni a nagyhírű lovagnak, akit oly gyakran láttak az udvarnál a király oldalán. És mialatt a lovagok és a nép, nem is tudván talán miért, egyre hangosabban kiabálta: «Megálljatok!... Megálljatok!»... Povala odament Zbiszkóhoz és karjaiba tette a kis Danusiát.

A fiatal lovag azt vélve, hogy Danusia búcsúzni akar tőle, gyöngéden megölelte és megcsókolta a kis leányt, ez azonban nem viszonzta a csókot, hanem hirtelen letépte fejről a fehér fátyolt, betakarta vele egészen Zbiszko arcát és ujjongva, zokogva kiáltotta:

- Az enyém!... Az enyém!...

- A tiéd! - harsogták rá a lovagok köröskörül. - Menjünk a várnagyhoz!...

- A várnagyhoz!... A várnagyhoz!... üvöltötte a tömeg tombolva.

A pap hálás örömmel tekintett föl az égre; az alabárdosok lebecsátották fegyverüket; a litvánok elégedetten néztek össze.

Volt egy régi lengyel szokás, amely szerint ha egy ártatlan leány a fátyolát ráterítette a halálra ítélt fejére annak jeléül, hogy a felesége akar lenni, a bűnöst nem végezték ki, sőt meg sem büntették. S ezt mindenki tudta Krakóban s most már az is köztudomású lett, hogy Zbiszko kegyelmet kapott.

S mialatt a lovagok diadalmasan vitték Zbiszkót és Danusiát a várnagyhoz, a tömeg nekiesett a vérpadnak, melyről a hóhérok egy szempillantás alatt eltűntek és izzé-porrá törte a gyászos alkotmányt.

*

Ezt a kibuvót Anna Danuta hercegasszony találta ki s ettől a perctől fogva Zbiszko meg Danusia a nép bálványai lettek. De hátra volt még, hogy a várnagy is megerősítse a törvénnyé vált szokás fölmentő erejét s ezért a lovagok és a nép mind a királyi palota felé tódultak.

Az öreg várnagy kijött a tágas verandára és hosszú szakállát simogatva nyájasan nézett Zbiszkóra, aki Danusiát még mindig az ölében tartotta. Aztán odalépett a fiatal párhoz, meg-simogatta Danusia aranyszőke haját s azt mondta:

- Legyen hát a tiéd, ha magad választottad!

A tömeg tapsolva, éljenezve kiabált:

- Igaz bíró vagy, az Isten áldjon meg érte! Bár te ítélnél fölöttünk is, ha tévedünk!

Zbiszko és Danusia hálálkodva borultak térdre Anna Danuta hercegasszony előtt.

- Éljen az új pár! - kiáltott föl Tacevi Povala.

A várnagy a hercegnőhöz fordulva így szólt:

- A jogszokás szerint azonnal jegyet kell váltaniuk.

- Éljen!... Éljen!... - kiabáltak a lovagok tapsolva.

- Hát váltsanak jegyet! - felelt a hercegasszony örvendezve - a házassághoz azonban még a szpichovi gróf Jurandnak, az apának beleegyezése is szükséges.

MÁSODIK RÉSZ.

I. FEJEZET.

Az öreg Mazko, miközben a halálát várta, melyet Czipek, a vén franciskánus szerzetes megjövendölt neki, komolyan tanácskozott a jövőről Zbiszkoval. Mikor Zbiszko még kis fiú volt, a bogdanieci ősi kastélyt a hatalmaskodó szomszédok fölgyújtották és Mazko hajlék nélkül maradt öccsével.

Mind a mellett sohasem feledkezett meg Bogdaniecről s Litvániába is csak azért ment, hogy a szerzett zsákmány árán visszaváltsa földjeit és fölépítse a család ősi fészket.

A zsákmány jócskán jövedelmezett s az öregnek meglehetősen összeg készpénze volt, nem is számítva a sok egyéb prédát, amit még nem volt ideje pénzzé tenni. Most azonban sok mindent eladott; két-három vég remek flandriai posztót, sok drága köntöst, sőt a fegyvereit s a drága vértet is, amit a friz lovagoktól vett el.

- Úgyis meghalok már nemsokára! - sóhajtott szomorúan - minek nekem a fegyver.

- De hátha meggyógyulsz, bátyám? - vigasztalta Zbiszko.

- Szó sincs róla! Érzem, hogy a lándzsa hegye még beljebb került a bordáim közé; azt már csak a jó Isten maga húzhatná ki.

- Medvehájjal kellene élned, bátyám! - mondta Zbiszko,

- Az ám - sóhajtott Mazko - Czipek atya is azt mondta. De hol vegyünk itt medvehájat? Ha Bogdaniecben volnánk!...

- Akkor hát menj oda! - szólt Zbiszko - minek töltöd itt a drága időt.

- Hát te? - kérdezte Mazko. - Tudom, jobb szeretnél a szpichovi Jurand udvarába menni, hogy a németek ellen indulhass...

- Bizony szeretnék odamenni, bátyám. De a te egészséged előbbre való s azért inkább elkísérlek Bogdaniecbe.

- Te jó fiú vagy, Zbiszko! - mondta Mazko elérékenyedve. - De mindegy, ha el is kísérsz, nem sok időt vesztegetsz vele... Én már úgy sem soká húzom... És hová még azután?

- Legelőször is Anna Danuta hercegasszonyhoz, akinek udvarában megszerzem a lovagi övet, mert anélkül Lichtenstein nem verekednék meg velem...

- Hát aztán?

- Aztán Malborgba megyek s a föld alól is előkerítem Lichtensteint... Először őt hívom ki páros csatára s utána a többi lovagokat, akik pávatollas forgót viselnek a sisakjukon... Isten bizonyára megsegít és teljesíthetem a fogadalmamat.

- Isten adjon szerencsét a vállalkozásodhoz, fiam! - szólt Mazko áhitattal. - Ha győzöl, elég zsákmányban lesz részed, hogy az árán fényes kastélyt építtethess apáid földjén. De hát aztán?...

- Meglátogatom szpichovi Jurand grófot... Úgy illik, hogy elmenjek hozzá, mert Danusiának ő az apja.

- És ha nem adja hozzád a leányát?

- Miért ne adná? Nem vagyok-e én is époly esküdt ellensége a német lovagoknak, mint ő?...

E pillanatban föltárult az ajtó és két hatalmas termetű, furcsa viseletű ember lépett be. Sárga kaftán és bő bugyogó volt rajtuk; mindketten mélyen hajlongtak s kezüket hol a homlokukra, hol a mellükre tették.

- Kik vagytok? - kérdezte Mazko.

- A te rabszolgáid - felelt a két idegen tört lengyel nyelven.

- Hogy-hogy?... Ki küldött benneteket?

- A vitéz Zavisza küldött ajándékba Zbiszko lovagnak.

- Micsoda? - kiáltott föl Mazko örömmel. - Hát aztán miféle szerzet vagytok?

- Törökök vagyunk, kegyelmes efendim.

- Törökök? - ismételte Zbiszko s álmétkodva tapogatta őket. - Akkor hát pogányok vagytok?

- Nem, - felelte az egyik - a gazdánk már megkereszteltetett.

Zbiszko és Mazko ugyancsak megörült az ajándéknak, mert a rabszolgák abban az időben drágák voltak. De jóformán még föl sem ocsudtak meglepetésükből, máris új meg új ajándékok érkeztek. Tacevi Povala gyönyörű paripát küldött drága nyereggel, csótárosan; egy másik lovag remek magyar szablyát, mely testvérek közt is megért száz ezüstmárkát; aztán még sok egyéb drágaságot kaptak.

Mazko annyira megörült a sok ajándéknak, hogy szinte a baját is elfeledte. S mikor a lengyel lovagok látogatóba jöttek hozzájuk, vidám poharazás közben egyre csak a jövőről beszélt.

- Már alig várom, hogy Zbiszko bosszút álljon Lichtensteinon! - mondta sóvárogva.

- Kérdés, hogy megveresz-e vele! - tamáskodott Zavisza.

- Akkor nem is igazi lovag! - felelte Tacevi Povala.

- Nem úgy van ám! Mert Lichtenstein nem laikus lovag, mint a rend legtöbb tagja, hanem szerzetesi fogadalmat tett, az ilyeneknek pedig nem szabad párbajt vívniok.

- Sebaj! - szólt közbe Zbiszko vigan - majd találkozom vele a harcmezőn.

- Azt mondják, hogy mostanában nem lesz háború - vélte Zavisza.

- Már pedig lesz - felelte Povala - mert a farkassal nem igen lehet békében megférni.

- Előbb a tatárokkal számolunk le! - szólt most közbe valaki. - Vitold fejedelem seregét már tönkre is verték a kutyafejűek.

Ez igaz volt s pár hóval előbb általános rémületet keltett egész Lengyelországban. A rettenetes Timur Lenk forgószélként söpörte el a litván sereget s azt sem tudták, hogy él-e Vitold fejedelem vagy elesett ő is a csatában. De a béna tatár vezér még habozott, nem bírta elszánni magát, hogy északnak vagy délnek forduljon-e s ez a veszteglése megnyugtatta kissé a megrettent országot.

Mikor a poharak legjobban csengtek, egy nemes apród lépett be gyönyörű sólyommadárral a kezében, aki köszöntötte a lovagokat s így szólt Zbiszkóhoz:

- Anna Danuta hercegasszony üdvözlét küldi s azt izeni, hogy még csak az éjszaka marad Krakóban, mert holnap hazautazik.

- Talán beteg valaki otthon, hogy ily nagyon siet?

- Nem. Vendég érkezett Mazoviából.

- Ki?... Talán a herceg jött meg?

- Nem, nem a herceg, hanem Jurand, a szpichovi gróf.

Zbiszko érezte, hogy a szíve elszorul és époly hevesen dobban meg, mint mikor halálos ítéletét olvasták föl előtte.

II. FEJEZET.

Jurand gróf nagyon szerette egyetlen leányát s gyakran megtörtént, hogy a leghevesebb harcot is ott hagyva lóra pattant, hogy meglátogassa a kis Danusiát.

Ez a leány volt mindene, amióta nejét eltemette. Úgy látszott, hogy csak két érzésnek van helye szívében: a leánya iránt való bálványozással határos szeretetnek s annak a szilaj gyűlöletnek, mellyel megboldogult neje hóhérjait, a keresztes lovagokat üldözte.

Zbiszko, mihelyt meghallotta, hogy Jurand megérkezett, azonnal a hercegasszonyhoz sietett ugyanazzal az apróddal, aki a hírt hozta. Ezer aggodalom támadt szívében az úton; hátha Jurand nem egyezik bele a jegyváltásba és apai hatalma jogán megtagadja tőle Danusia kezét?...

Odaértek a kastélyhoz és az apród bevezette Zbiskót a hercegasszony belső termeibe, amelyek egyikében Jurand a leányával beszélgetett.

Zbiszko keresztet vetett magára és dobogó szívvel lépett be a terembe, melynek nehéz függönyét az apród fölemelte. Mivel kissé sötét volt, az első pillanatban nem látott senkit, de aztán nemsokára észrevette Danusiát, aki az apja ölében ült. Ők azonban nem hallották a lovag lépéseit, azért Zbiszko megállt, köhécselt és így szólt:

- Dicsértessék a Jézus Krisztus!

- Mindörökké, ámen! - felelte Jurand és fölállt.

Danusia pedig Zbiszko elébe futott, megfogta a kezét s úgy vezette előbbre.

- Zbiszko!... Megjött az apám!

Zbiszko megcsókolta Danusia kezét s kézt kézben tartva Jurand elé járult.

- Azért jöttem, hogy üdvözljelek; tudod, ki vagyok?

Mélyen meghajolt Jurand előtt, de a gróf hirtelen megragadta karját, visszatartotta s az ablakon beáradó világosságnál szóttanul, merően nézte az ifjút.

Zbiszko is kíváncsian nézett Jurandra. Magas, szőkehajú, nagybajuszú, marcona férfi volt ez; ragyaverte arcán egyetlen acélszürke szeme oly élesen furódott az ember lelkébe, mint a tőr.

Jurand szóttanul egy faragott székre mutatott s ő maga is leült, egyre vizsgálva a fiatal lovagot.

Zbiskót kihozta sodrából ez a némaság.

- Hallod-e - mondta kissé ingerülten - nem igen tetszik nekem, hogy úgy üljek előtted, mint a bírám előtt.

Most Jurand is megszólalt:

- Te meg akarsz verekedni Lichtensteinnal? - kérdezte.

- Meg.

A gróf szeme különös fénnel villant meg s az arca mintha földerült volna egy kissé.

- Ő miatta? - kérdezte, Danusiára mutatva.

- S ugyan ki másért? - felelte Zbiszko hevesen. - A bátyám bizonyára elmondta neked, hogy ünnepélyesen megfogadtam, hogy három pávatollas forgójú német lovagot legyőzök. Ez volt a fogadalom, amit Danusiának tettem, de azóta megsokszoroztam ezt a számot, mert bosszút akarok állni a németeken Danusia anyjáért is.

- Jaj nekik! - kiáltott föl Jurand.

Megint csönd lett. Majd Danusia felé fordulva gyöngéden, halkán mondta:

- Ő mentett meg a vérpadtól...

- Ezt már tudom - felelte Jurand.

- És mind e dolgokról mi a te véleményed? - kérdezte Zbiszko szorongva.

- Ha mi fogadalmat tettél, meg kell tartanod - felelte Jurand komolyan - ez a lovagszokás törvénye.

Zbiszko tulajdonképpen nem ezt kérdezte, de nem igen volt bátorsága azt megtudakolni, ami legjobban nyomta a szívét. Végre mégis megemberelte magát s látható zavarral így folytatta:

- Tudnod kell, hogy... hogy Danusia rám borította a fátyolát s az a franciskánus, aki mellettem állt a kereszttel, hallotta... hallotta, amint Danusia mondta, hogy... hogy: «Ő az enyém!» - És ez igaz is, mert nem leszek másé mindhalálig... Istenemre mondom!

Ezt mondván letérdelt s hogy megmutassa, mennyire ismeri a lovagszokást, megcsókolta Danusia ruhájának szegélyét, amint a széken mellette ült. Majd fölkelvén, odafordult Jurand-hoz és azt kérdezte:

- Láttál-e már szépet hozzá foghatót?

Jurand kezeibe rejtette az arcát és rekedten felelt:

- Láttam, de azt a németek ölték meg.

- Ide hallgass hát! - kiáltott föl Zbiszko szilajon. - Mind a kettőnket megsértettek, álljunk rajtuk közösen bosszút!... Nálamnál nem lesz hívebb szolgád és harcosod; én is a csaták viharai közt nőttem föl, csak kérdezd meg a bátyámat; ő majd elmondja, hogyan verekedtem Vilna alatt a friziai lovagokkal. És Danusiáért akár a sárkánnyal is kiállok egy szál kardra s inkább százszor elveszítem az életemet, mint hogy csak egyszer is lemondjak róla!

Jurand még mindig kezeibe rejtette az arcát és hallgatott; végre, mintha mély álomból ébredt volna föl, szomorúan így szólt:

- Tetszel nekem, fiú... De Danusia nem lehet a tied.

Zbiszko meghökkenve nézett Jurandra és nem tudott szólni. De Danusia, akinek hízelt, hogy már nem kis leány többé, hanem menyasszonya ennek a szép lovagnak, a segítségére jött s apja szavait hallván, legott fölugrott, odaborult Jurand ölébe és halkán suttopta:

- Apám, ne rikass meg!...

Jurand mindennél jobban szerette leányát és gyöngéden simogatta aranyos haját; az arca még szomorúbb lett, mint előbb, de nem felelt.

Ekkor, Zbiszko fölcsupdva megdöbbenéséből, azt kérdezte:

- Ellene akarsz szegülni Isten akaratának?

Jurand sóhajtva felelte:

- Ha Isten akarja, tiéd lesz a leány, de én nem adhatom neked.

Ezt mondván, karon fogta Danusiát és indult vele kifelé. Zbiszko el akarta állni az útját, Jurand meg is állt egy pillanatra és ünnepélyesen így szólt:

- Nem tiltom, meg, hogy teljesítsd lovagi kötelességeidet, de kívánom, hogy ne kérdezz tőlem többé semmit, mert én semmit sem mondhatok neked.

Ezzel kivezette Danusiát a teremből.

III. FEJEZET.

Anna Danuta hercegasszony másnap reggel hazafelé indult és Zbiszko napi járóföldre elkísérte. Útközben többször igyekezett Jurand gróf közelébe férkőzni, aki éppenséggel nem kerülte őt, sőt azt is megengedte, hogy az akkori lovagszokások szerint Zbiszko ott sürgölődjék Danusia körül és udvaroljon neki. De mihelyt a jegyváltásra és a menyegzőre terelte a beszédet az ifjú, azonnal elhallgatott és az arca komor lett.

Zbiszko a hercegasszonyhoz fordult, de ez sem tudott neki semmi vigasztalót mondani.

- Bizonyosan valami titok vagy fogadalom van a dologban - mondta.

- Nekem azt mondta - felelte Zbiszko - hogy ha Isten akarja, akkor Danusia az enyém lesz.

- Ugyanezt mondta nekem is - szólt a hercegasszony. - Én csak azt ígérhetem neked, hogy pártolni fogom a kérésedet, mert tudom, hogy Danusia szeret. De viszont te se felejtkezzél meg esküdről és maradj hű a menyasszonyodhoz.

- Isten haragja érjen utól, ha másként cselekszem! - kiáltott Zbiszko hevesen.

- Jól van; akkor hát figyelj ide. Ha hazakísérted bátyádat Bogdaniecbe, jöjj hozzánk s a férjem majd lovaggá üt. Lehet, hogy ezalatt az idő alatt Jurand is megváltozik, bár azt hiszem, hogy ezúttal is beleegyezett volna frigyetekbe, ha valami titkos fogadalom nem kötné. Ha majd együtt harcoltok a németek ellen, bizonyára még jobban megkedvel, mert hogy tetszel neki, már most látom.

Most elkövetkezett a búcsúzás nehéz pillanata. Zbiszko először a hercegasszony elé térdelt és megköszönte neki minden jóságát. Anna Danuta nyájasan fölemelte és egynehány orvosságot, talizmánt ajándékozott neki a beteg Mazko számára. Ekkor Zbiszko Danusia előtt térdelt le, megcsókolta a leány ruhája szegélyét s azt mondta neki:

- El ne felejts engem, én szép nefelejcssem!... El ne felejts engem, édes paradicsommadaram!

Danusia pedig, mintha csak a bátyja lett volna, a nyakába borult Zbiszkónak és így felelt:

- Nem megyek haza nélküled!... Nem megyek haza!...

És hevesen zokogott és esdve nézett apjára, aki nem haragudott meg ezekért a szavakért, sőt nagyon barátságosan búcsúzott Zbiszkótól.

- Isten járjon veled minden utadon - mondta neki - és kérlek, ne neheztelj rám!

- Hogy neheztelhetnék Danusia apjára? - viszonzá Zbiszko.

Jurand megszorította az ifjú kezét és szeretettel mondta:

- Isten legyen veled, fiam és segítsen meg igaz szándékaidban!

Ezzel megsarkantyúzta lovát és elvágatott.

Zbiszko bánatosan tért vissza Krakóba, ahol mindent elmondott Mazkónak. Az öreg azonban kedvetlen volt, mert a testében maradt lándzsahegy nagyon gyötörte és csak kurtán felelgetett. Másnap aztán útnak indultak ők is. Mazko természetesen szekéren, jó puha derékaljon.

De a kocsirázás még inkább megviselte és most egész testét a láz gyötörte. Zbiszko megjedtt arra a gondolatra, hogy bátyja az úton meghalhat. Nagyon szerette az öreg Mazkót, aki fölnevelte és apját és anyját pótolta oly hosszú éveken át.

Ha itt az országúton éri utól a halál s nem részesülhetne a vallás vigaszaiban, akkor lelke örökre elkárhozik. Erre pedig szörnyű még gondolni is!

És mindeme bajának, nyomorúságának a keresztes lovagok az okozói... S erre a gondolatra dühöngő, keserű bosszúvágy fogta el szívét, amely tehetetlenségében annál jobban sajgott, mivel nem volt módjában, hogy vérevő haragját bárkin is kitölthesse.

Éjjel a szabad ég alatt háltak meg s a pihenés szemmel láthatólag jót tett Mazkónak, mert a láza alábbhagyott.

- Jobban vagyok - ujságolta az öccsének.

- Hála Istennek, bátyám! - felelte Zbiszko megkönnyebbülve. - De azért mégis azt hiszem, hogy jó lesz, ha valamelyik kolostor felé fordulunk, hogy meggyónhassál és megáldozhassál... Mindnyájan Isten kezében vagyunk!

- Bűnös vagyok és örömmel gyónok meg - felelte Mazko. - Hátha az Úr Jézus szent teste könnyebbséget hoz a nyavalyámra is... Jól aludtál-e?

- Dehogy aludtam! - sóhajtott Zbiszko szomorúan.

- Aztán mi háborgatott?

- A szerelem!

Az öreg Bogdaniec megcsóválta a fejét, föl akart ülni, de a mozdulatára sajgó fájdalmat érzett az oldalában. Fölszisszent szegény s így szólt:

- Hajdanában józanabbak voltak az emberek...

Megint nagyot nyögött és így folytatta:

- Bár akkor is voltak ily... félkegyelműek...

A szekér lassan döcögve ért az erdőszélhez. Az út kanyarulatánál fölbukkantak a bányászok apró házacskái, mögöttük a pénzverő város, Olkusia rovátkos bástyái, melyeket Kázmér király építtetett; a falakon belül pedig a tornyos szentegyház, melyet Ulászló király emeltetett Isten nagyobb dicsőségére.

Ennek a templomnak a plébánosa meggyóntatta és megáldoztatta Mazkót, sőt szállást is adott az utasoknak aznap éjszakára. Másnap a két Bogdaniec kora reggel ismét útnak indult, egyenesen Szilézia felé, amelyen keresztül akartak vágni, hogy hamarabb hazaérhessenek.

A vidék puszta volt és csöndes, mert abban a háborúban, melyet Ulászló király viselt az oppelni herceggel, a tartománynak ezt a részét is földúlták s a két Bogdaniec napokig sem látott embert a letarolt földeken.

Az út kezdett már unalmas lenni. Mindössze napi járóföldre voltak Bogdaniectől, de már mind a ketten nagyon belefáradtak, mert nappal a tikkasztó hőségben kellett utazniuk, éjjel pedig pihenés helyett folyton nyitva kellett tartaniuk a szemüket, mivel a környék éppen nem volt bátorságos.

Egyszerre csak patkózaj és hangos lónyerítés ütötte meg a fülüket.

- Haramiák! - kiáltott föl Zbiszko és talpra ugrott fekvőhelyéről.

Mazko, aki nem aludt, a csillagokra nézett és megnyugtatta öccsét.

- Mindjárt virrad, ezek hát nem rablók, mert a rablók ilyenkor haza igyekeznek. Inkább utasok lesznek.

Zbiszko azonban mégis fölállította csatlósait a szekerek előtt és megparancsolta, hogy húzzák föl az íjaikat. Pár perc múlva fölbukkant az út kanyarulatánál egy lovas, akit nagyszámú kíséret követett. A lovasnak eszébe sem jutott, hogy elbujjék, sőt inkább torkaszakadtából énekelt s Zbiszko, bár a szavakat nem érthette, mégis jól hallotta, hogy a dal végén vigan hejehujáz. Ez megnyugtatta, mert ebből megtudta, hogy a lovas földijük. De azért elővigyázatból mégis rákiáltott, mikor a lovas közelebb ért:

- Megállj!... Miért jössz utánunk?

- S te miért mégy előttem?

- Felelj, mert lövetek!

A lovas felelet helyett másik dalra gyujtott rá:

Az országúton két víg cimbor,
Hogy összejött, - egynek se volt bora,
Hejehuja haj!
Akinek nincs bora, igyék vizet,
Az élet úgyis vékonyan fizet,
Hejehuja haj!

Zbiszko elálmélkodott ezen a feleleten, de még jobban csodálkozott, mikor ugyanaz a hang azt kérdezte:

- Hogy van az öreg Mazko?... Él-e még, szegény?

Mazko fölült és meglepetve kiáltott:

- Nini!... Ezek földik!

Zbiszko előbbre lépett s azt kérdezte:

- Mondd hát, ki vagy?

- Zich vagyok Zgogelitzből; már egy hete követlek benneteket.

- Ó, bátyám! - kiáltott föl Zbiszko ujjongva - hallod-e, a szomszéd van itt!

- Hogy vagy, öreg? - kérdezte Zich, kezét fogva Mazkóval. - Hallottam, hogy a németek elbántak veled.

- Az ám - panaszkodott Mazko - orozva megtámadtak s a lándzsa hegye bíz' bent maradt a bordáim között.

- Ettél-e már medvehájat?

- Hol vettük volna? - szólt közbe Zbiszko. - De alig várom, hogy hazaérjünk. Ott van elég medve.

- Talán Jaghienkának is lesz - mondá Zich.

- Ki az a Jaghienka? - kérdezte Mazko. - A feleségednek, úgy tudom, nem ez volt a neve.

- Ó, a feleségem három éve hogy meghalt! - sóhajtott Zich. - Isten vegye a kegyelmébe a lelkét!... Jaghienka a leányom... egészen az anyja, épen olyan jó gazdasszony is.

- Én bizony nem igen emlékszem rá - felelt Mazko elgondolkozva. - Még egész kicsi volt, mikor elmentem hazulról.

- Szent Ágnes napján mult tizenöt éves; én se láttam már egy év óta.

- Hát hol jártál?

- Vitold fejedelemmel harcoltam a tatárok ellen. De a szerencse ugyancsak került bennünket! A seregnek több mint a fele ott hagyta a fogát...

Majd Zbiskóhoz fordulva fölkiáltott:

- Szent Isten! Mikor utoljára láttalak, akkora voltál, mint az öklöm, most pedig meglett férfi vagy!... Aztán még le is akartál löni!

- Nem tudtam, hogy ki vagy...

- Krakóban már hallottam felőled Povalától; azt mondja, hogy Jurand nem akarja hozzád adni a lányát... Se baj, fiú!... Gombház, ha leszakad, lesz más és ha meglátod Jaghienkát...

- Sohasem felejttem el Danusiát!

- Neki adom hozományul Mocsidolát, ahol a malom van; majd meglátod, hány lovag fog leborulni előttem, csak hogy megkaphassa a leányt!

Zbisko vállat vont, mintha mondaná:

- No, én ugyan sohasem borulok le előtted!

Amire Zich mintegy feleletképen félhangosan dudolni kezdte:

Házam előtt szól az ének,
Jönnek-mennek a legények;
elvinnék a lányomat...

- Isten tartsa meg a jókedvedet! - szólta Mazko - a te szomszédságodban ugyancsak vigan leszünk!

- Hát én bizony nem is szeretek búsulni - felelte Zich és vigan tovább dudorászott.

Zich, aki híres volt szívességéről és vendégszeretetéről, minden áron azon igyekezett, hogy Mazko és Zbisko Zgogelitzbe menjenek, hogy ott a vendégei legyenek, de az öreg Mazko hallani sem akart erről, bár Zich azzal bízta, hogy Jaghienka fogja ápolni és bizonyosan meg is gyógyítja.

Beszélgetésüket hangos kürtszó zavarta meg. Zich rögtön megállította a lovát és hallgatózni kezdett.

- Valaki vadászik az erdőben - mondta.

- Talán az apátur - vélte Mazko. - Az erdő az övé...

- Valamikor pedig a tiéd lesz! - felelte Zich mosolyogva.

- Nem az enyém, nem!... Zbiskóé!

A kürtszó most még közelebből hallatszott s egyúttal a csaholó kutya-falka is közeledett.

- Álljunk meg! - kiáltott föl Zich - mindjárt itt lesznek.

- Talán erre jön a vad is - szólt Zbiszko leugorva lováról.

S fölhúzva íját, letért az országútról, egyenesen arra felé, amerről a kürtészó s a kutyák csaholása hallatszott... Egyszerre csak vad robaj, ágak recsegése, ropogása törte meg az erdő csendjét s kisvártatra egy roppant bölény tört ki a sűrűből. A szeme vérben forgott, tajtékos nyelve kilógott szájából s amint az útmenti árokban megbotlott, leroskadt első lábaira; de aztán ismét fölugrott és tovább akart vágatni... E pillanatban azonban süvöltve érte egy nyíl éppen a szügyén; a szörnyű állat iszonyatosan elbődült, egyet fordult maga körül, aztán leroskadt, meghempergett a porban és vadul kapált elerőtlenedő lábaival. Zbiszko pedig előugrott egy fa mellől, kezében az újra fölhuzott íjjal és ujjongva mondta:

- Megöltem!

- Derék lövés volt! - helyeselte Zich - biztos és halálos. De jönnek a vadászok és majd maguknak követelik a zsákmányt.

- Csakhogy nem adom ám oda - felelte Zbiszko. - Itt lőttem le az országúton: az pedig senkié.

- Hátha az apátúr vadászik?

- Annak odaadom.

Tíz-tizenkét kutya rohant ki az erdőből és vad ugatással támadt a lelőtt vadra.

- Itt vannak a vadászok! - mondta Zich. - Jöhettek már - kiáltott feléjük - a bölénynek vége.

Egyszerre csak megdörzsölte a szemeit, előre nyujtotta a nyakát és úgy bámult a közeledőkre.

- Vagy megvakultam, vagy pedig...

- Nos, mi az? - kérdezte Mazko.

- Jaghienka!... A leányom! - kiáltott föl Zich.

Valóban egy leány lovagolt legelül; egyik kezével a kantárt fogta, másikban az íját, a hátán keresztben pedig a nyílvevesszőkkel tele puzdra feküdt. Hullámos dús haja ziláltan lógott le vállaira, az arca tűzben égett, a keble gyorsan, szakadozottan lihegett.

Mikor megpillantotta a lovagokat, kissé meghökken s vissza akart fordulni... De aztán hirtelen megismerte Zichet s ekkor örömmel, csengő, lágy hangon kiabált feléje:

- Apám!... Apám!... Édesapám!...

Odanyargalt eléje, leugrott lováról és a nyakába borult Zichnek, aki szintén leszállt; pár pillanatig csak az apa és leánya csókjait lehetett hallani. Aztán Jaghienka szeretettel kérdezte:

- Hát megjöttél a háborúból?... És nem esett semmi bajod?

- Nem ám!... Hát neked?... Látom, hogy nincs semmi bajod, különben aligha járnál itt vadászni... a más erdejében.

- Az apátúr megengedte,... sőt ő maga adott hajtókat és kutyákat is...

- Na, ez derék! - örvendezett Zich - ezért még egyszer megcsókollak.

- Sokáig hajsoltam ezt a bölényt - felelte Jaghienka - de az igaz, hogy szép állat!... Három nyilat lőttem rá... az utolsó megölte...

- Meg, de nem a tied!... Ez lőtte meg a bölényt! - szólt Zich és Zbiszkóra mutatott.

Jaghienka hátrasimította a haját és bizalmatlan tekintettel mérte végig Zbiszkót.

- Ismered? - kérdezte Zich.

- Nem...

- Nem csoda, mert egészen megváltozott. Hát az öreg Bogdaniec Mazkót megismered-e?

- Szent Isten! Ez volna Bogdaniec Mazko? - kiáltott föl Jaghienka s odalépve a szekérhez, megsókolta az öreg nemes kezét. - Jaj, de örülök, hogy láthatlak!...

S megölelte a vén Mazkót.

- Sebet kapott a németektől - magyarázta Zich - azért fekszik betegen a szekéren.

- Micsoda németektől?... Hát nem a tatárokkal hadakoztatok?

- Én nem voltam ott - felelte Mazko - én meg Zbiszko Litvániában voltunk és ott harcoltunk.

- Hát Zbiszko hol van? - kérdezte Jaghienka körülnézve.

- Nini!... Még utóbb meg sem ismered! - kiáltott föl Mazko nevetve.

- Hát ő az? - szólt a leány halkán és tetőtől-talpig megbámulta a fiatal lovagot.

- Ő bizony!... Úgy-e, hogy megnőtt?

- Jer hát és csókolj meg - szólt Zbiszko, a leány felé menve - hisz mi régi ismerősök vagyunk!

Jaghienka azonban visszalépett s mélyen elpirulva mondta:

- Nem... ne... Szégyenlem magam...

- De hisz együtt játszottunk a porban! - szólt Zbiszko.

- Ó, emlékszem!... Most nyolc éve voltál nálunk utoljára Mazkóval... Szegény boldogult anyám mézet és diót hozott nekünk, te pedig csak azt vártad, míg mind kimentek a szobából... akkor aztán megvertél és minden diómat elvetted.

- Most már nem tenné - mondta Mazko - Vitold fejedelem udvarában meg a krakói királyi várban megtanulta a lovagszokást.

Jaghienka a bölényre nézett s azt kérdezte Zbiszkótól:

- Igazán te ölted meg?

- Persze, hogy én!

- Mutasd meg hát, hová lőtted a nyíladat.

- Nem láthatod meg, mert a tolláig bement a húsba.

- Ne is firtasd a dolgot - szólt közbe Zich - mindnyájan láttuk, hogy Zbiszko ejtette el.

Jaghienka megint ránézett a fiatal lovagra meg a fölhúzott íjra... Zbiszko pedig meg akarván mutatni, hogy tudja a lovagszokást, féltérdre bocsátkozott s úgy nyujtotta át fegyverét a leánynak, aki - maga sem tudta, hogy miért - ismét elpirult és zavarában a ruhája ráncait kezdte igazgatni.

IV. FEJEZET.

Mindjárt másnap, hogy Bogdaniecbe érkeztek, az öreg Mazko örömmel tapasztalta, hogy rokona, az apátúr jól gazdálkodott a zálogba vett birtokon. A földeket mindenütt jól műveltette, jobbágyokat és rabul ejtett idegen katonákat telepített le a környéken, mely lassankint

megnépesedett. Új magtárt is építtetett, meg juhaklot és ló- meg tehénistállót, csak a majorházzal nem törődött, mert ő maga bizony sohasem lakott benne. Ennek a külső falai megrepedeztek, a vakolat meg lekívánkozott róluk; belül pedig a szobákban rozsdá marta a falakra aggatott fegyvereket, pajzsokat és bútor sem igen volt sehol.

Az öreg Mazko mégis boldog volt; annyi esztendő után ismét megtérhetett az ősi fészekbe, ahová a csaták zajából annyiszor visszavágyott. A verőfényes, szép őszi napon kiült a ház elé egy fatörzsre s elégedetten szívta a balzsamos levegőt, midőn egyszerre csak közelgő lódobogást hallott.

Odanézett s látta, hogy Jaghienka éppen akkor ugrik le a lováról.

- Dícsértessék a Jézus Krisztus! - köszöntötte őt a leány, akinek arca egészen kipirult a gyors vágatásban. - Eljöttem tudakolni, hogyan vagy, mert apámuram kérdezteti, hogy jobbult-e már az egészséged.

- Jobbulni nem jobbult, de nem is rosszabbodott - felelte Mazko. - Hanem legalább a magam fészékében alhatom.

- De nem igen lehet kényelmes ez a fészek, a beteg pedig gondos ápolásra és kényelemre szorul.

- Hozzászoktam már a nélkülözéshez a háborúban. Különben van mindenünk bőven, még tegnap levágattam egy ökröt és két ürüt, a jobbágyok meg hoztak tojást, vaját és lisztet... Hanem azért sok egyébünk nincs még... De majd meglesz az is lassankint.

- No hát én küldtem nektek két ágyat a hozzávalóval meg kenyeret, lisztet, sózott húst, szárított gombát, sört és mézet, szóval mindent, amim csak volt odahaza.

Mazko, aki mindig szerette az ajándékot, megsimogatta a leány haját és azt mondta:

- Isten megáld ezért téged is, az apádat is; mihelyt rendbe leszünk, majd összeszámolunk, leányom.

- Ó, nem vagyunk mi németek, hogy visszavegyük, amitadtunk.

- Majd Zbiskót küldöm át - felelte Mazko elmosolyodva - hogy köszönje meg a jóságokat, neked is, apádnak is... Mondd csak, Jaghienka, tetszik neked az a fiú?...

- Én bizony nem igen néztem meg.

- No, akkor nézd meg most, ehol jön, ni!

Zbiszko, aki ép a lovakat itatta, meglátván Jaghienkát, azonnal feléje sietett, de a leány egészen Mazko felé fordult, mintha csak mutatni akarta volna, hogy nem Zbiszko, hanem Mazko kedvéért jött ide. Az ifjú azonban nem vette ezt észre; vigan köszöntötte Jaghienkát és megcsókolta a kezét.

- Miért csókolsz nekem kezét? - kérdezte a leány - hisz én nem vagyok pap!

- Ez a lovagszokás - felelte Zbiszko.

- A másik kezét is megcsókolhatnád - mondta most Mazko - annyiféle jót hozott nekünk.

Zbiszko körülnézett s mivel a leány fekete lovánál nem látott egyebet, csodálkozva tekintett Mazkóra.

- A szekerek még nem értek ide - szólt Jaghienka halkan.

Mazko elmondta öccsének, hogy mi mindent küld nekik Jaghienka s ekkor Zbiszko is hálásan köszönte meg a sok ajándékot.

- Ne énekelem köszönd - felelte a leány zavartan - apám küldte az ágyakat is.

- Azok nélkül ugyan ellehetnék - szólt Zbiszko könnyedén. - A háborúban bizony nem igen feküdtünk ágyakban.

- Hát ellenséget öltél-e már? - kérdezte Jaghienka kíváncsian.

A két Bogdaniec összenézett és nagyot nevetett. Aztán Mazko töről-hegyre elmondta Zbiszko viselt dolgait: a vilnai ostromot, a friziai lovagokkal vívott páros csatát s végre azt is, hogyan támadta meg Zbiszko a tynieci országúton Lichtenstein Kuno lovagot.

Jaghienka nagy figyelemmel hallgatta az elbeszélést s mikor az öreg elhallgatott, lelkesülten kiáltott föl:

- Milyen szép is férfinak születni!

- Még szebb, ha valaki olyan szép, mint te vagy! - felelte Zbiszko.

- Ó, láttál te már nálamnál szebbeket is! - sóhajtott a leány szomorúan.

Zbiszko ugyancsak bizonygatta, hogy de bizony nem igen látott s ebben igazat is mondott, mert Jaghienka valóban szép volt. Csupa élet, ifjúság; sugár termetű, széparcú, kékszemű leányka, szóval olyan, aminőt messze földön keresve sem lehetett volna találni.

Nemsokára megjöttek a szekerek Zgogelitzből s egész alkonyatig eltartott, míg a jobbágyok lerakták és behordták róluk a sok holmit a majorba. Ekkor Jaghienka elbúcsúzott s mikor föl akart ülni lovára, Zbiszko hirtelen ölbe kapta és úgy tette föl a nyeregbe.

- Milyen erős vagy! - szólt a leány halkán.

Felelet helyett Zbiszko azt kérdezte:

- Nem félsz a fenevadaktól?... Már öreg este van...

- Elhoztam a lándzsámat - felelte Jaghienka. - Jóéjszakát!

- Jóéjszakát!... A napokban átmegegyek hozzátok és mindent megköszönök édesapádnak.

- Csak gyere. Szívesen látunk! - búcsúzott a leány.

Ezzel megsarkantyúzta a lovát és elvágatott.

- Derék leány! - mondta Mazko. - Még csak tizenötéves és máris jó gazdasszony.

- Az ám, - hagyta helyben Zbiszko - és Zich nagyon szereti.

- Nekiadja Mocsidolit malmostul.

Zbiszko elgondolkozott és nem felelt.

- Nos, mi bánt? - kérdezte Mazko.

- Jaghienka eszembe juttatta Danusiát - felelte Zbiszko sóhajtva - és most szinte fáj a szívem.

- Menjünk be - szólt Mazko - már későre jár az idő.

Nagynehezen fölkelt és Zbiszkóra támaszkodva bevánszorgott a házba.

Másnap Zbiszko Mazko unszolására elment Zgogelitzbe, hogy megköszönje Zichnek a küldött sok szép holmit. Bátyja kíváncságra fölvette gyönyörű aranyhímzésű fehér köntösét s elvitte magával a két török csatlóst is, hogy annál nagyobb legyen a tisztesség.

Az öreg Zich tárt karokkal fogadta, Jaghienka pedig akkorát bámult a daliás szép lovagon, hogy majd elejtette a boros kancsót.

Aztán Zich végigvezette vendégét a házban; megmutogatta neki a kényelmes szobákat, a szép bútorokat, szőnyegeket, a színig telt éléskamrát, az istállókat, fészereket és minduntalan ismételte, hogy ez a sok istenáldás mind Jaghienkéé.

- Szép ház ez nagyon! - kiáltott föl Zbiszko őszinte csodálkozással - milyen jó is lehet benne lakni!

- Mocsidoliban is ugyanígy van minden - jegyezte meg Zich. - Emlékszel-e még rá?... Az ám csak az igazi Kánaán!... De miért nem eszel és iszol?... Jaghienka, önts bort a poharakba.

- De hiszen eszem már meg iszom is, urambátyám!

- Hol szerezted ezt a szép övet? - kérdezte Zich.

- Litvániában, - felelte Zbiszko elégedetten. - De ez még semmi! Hanem szereztünk vagy öt szekér prédát, ami vagyont ér... Egy részét már eladtuk Krakóban, a többi még megvan.

- Én is bánom, hogy nem Litvániába mentem inkább - felelte Zich. - A tatároknál bizony nem szerezhettem sokat. No de se baj! Nem énekelnél valamit, öcsém?

- Szívesen, urambátyám, de előbb hadd énekeljen Jaghienka.

- No jó, - hagyta helyben Zich - egyik a másik után... Menj csak, leányom, hívd be azt a lantos fiút.

A lantos fiú bejött, leült a padra és megpöngette a húrokat. Aztán apja nagy unszolására Jaghienka kissé szégyenkezve énekelni kezdett:

De szeretnék vadgalambbá válni,
Kedvesemnek ablakára szállni:
Kis galambját hej, örömet várna,
Forró csókkal a szívére zárná...

Zbiszko fölugrott és hevesen kérdezte:

- Hol tanultad ezt a dalt?... Honnan tudod?

Jaghienka bámulva nézett rá.

- Honnan tudom?... Hisz itt mindenki tudja! De mi bajod?...

Zich azt vélvén, hogy Zbiszko a kelleténél többet ivott, jóakaróan tanácsolta neki:

- Vesd le az övedet, öcsém, mindjárt megkönnyebbülsz.

Zbiszko igyekezett elfojtani fölindulását és halkán így szólt:

- Bocsáss meg, Jaghienka... Eszembe jutott valami arról a dalról... De dalolj csak tovább, kérlek.

- Talán elszomorít?

- Nem, nem! - felelte Zbiszko és a hangja remegett. - Akár egész éjszaka is elhallgatnám.

Leült, kezeibe temette arcát és hallgatott. Jaghienka pedig tovább énekelt:

Távol tőled szomorú az élet,
Nem lehetek boldog, csak te véled:
Te vagy az én bús szívemnek párja,
Érted omlik könnyeimnek árja...

De itt hirtelen elhallgatott. Észrevette, hogy Zbiszko sír; ujjai között két nehéz könnycsepp szántotta végig az ifjú arcát. Jaghienka hozzámert és gyöngéden kérdezte:

- Mondd, mi bajod?

- Semmi... semmi - felelte Zbiszko sóhajtva. - Hosszú volna elmondani... Semmi!... semmi!

- Talán sokat ittál?

- Ej, ej! - vágott közbe az öreg Zich tréfásan - húzd meg a fülét, ha búsúl!... attól majd jókedve lesz.

- Legalább visszaadja a kölcsönt - felelte Zbiszko fölvidulva - míg kicsiny volt, úgyis eleget bántottam!

- De nem fájt! - szólt Jaghienka nevetve.

S azon való örömeiben, hogy Zbiszko nem szomorú többé, pajzánul meghúzkodta a füleit.

- Nesze hát!... Nesze hát!...

- Bort ide, leány! - kiáltott föl Zich elégedetten.

Jaghienka kifutott s kisvártatra nagy kancsó bort, finom juhsajtot és két ezüstbillikomot hozott be. Az öreg Zich, akinek fejébe szállt a bor, fölkapta a kancsót és bánatosan sóhajtott:

- Lányom, lányom!... Szegény árva lányom, mi lesz belőlem, ha elvisznek téged?

- Az pedig nemsokára megtörténik! - szólt Zbiszko halkán.

Zich szívből kacagott.

- Persze, persze!... A leány még csak tizenötéves, de már tetszenek neki a legények... Látod, most is...

- Apám, én mindjárt kimegyek! - szólt Jaghienka szégyenkezve.

- Már ugyan hová mennél? - zsörtölődött az öreg. - Bezzeg nem megy ki, ha itt van a fiatal Vilko, az öreg Bgiozov fia vagy az a rogovi Sztan!... Pedig ugyancsak ordítanak, ha berúgtak...

- Bánom is én! - szólt a leány vállat vonva.

Zbiszko Jaghienkához fordulva azt kérdezte:

- Hát neked melyik tetszik jobban?

- Egyik sem.

- Vilko nagyon mogorva - jegyezte meg Zich.

- És aztán?

Jaghienka mosolyogva felelt:

- Olyan szőrös, mint a medve; meg éppen olyan kövér is.

Zbiszko a homlokára ütött és fölkiáltott:

- Ah, jó hogy eszembe jutott!... Ha már annyi szívességet tettél velünk, nem adnál-e egy kis medvehájat is?... A bátyámnak inni kellene belőle és Bogdanieczen nincs egy csöpp se.

- Nekünk volt, de elfogyott - felelt Jaghienka. - Hanem ez erdőben sok a medve... különösen tifeledek a radzikovszki ingoványban...

- Akkor sebaj! - Holnap sebtiben fogom a bárdomat és leütök vele egyet.

- Magad? - kérdezte Jaghienka nyugtalanul.

- Persze, hogy magam. Ha többen lennénk, a medve megriadna.

Jaghienka összerezzent és halkán suttogta:

- A múlt évben Bezduk vadászt szétépte egy medve... Veszedelmes ez a vadászat...

Jaghienka Zbiskóhoz lépett és gyorsan, halkán kérdezte:

- Mikor mégy? Holnap?

- Holnap, napszállat után.

- Hová?

- Ahová te mondtad, a radzikovszki ingoványba.

- Akkor a tó mellé menj, - szólt Jaghienka - ott van a legtöbb medve...

V. FEJEZET.

Zbisko másnap reggel csakugyan kiment a radzikovszki ingoványba, hogy megnézzé a helyet. A tó körül friss medvenyomokra akadt s ott találta Vavreket, az erdőkerülőt is, aki a tó partján egy kunyhóban aludt a kutyákkal. Megkenték mézzel a fák törzseit, hogy odacsalják a fenevadat s aztán Zbisko hazament.

Estére kelve bő, ujjatlan kaftánt vett magára, a fejére pedig drótsisakot tett, hogy a medve meg ne karmolhassa; fegyvernek erős vasvillát meg szekercét vitt magával. Odaérve a reggel kiválasztott helyre, Zbisko keresztet vetett magára és türelmesen várakozott.

A lehanyatló nap vérvörös sugarai szinte lángba borították a százados faóriások csúcsait, melyeken baljóslatúan károgtak a varjak; itt-ott megsörrent a csalit és apróbb csordákban vaddisznók törtettek árkon-bokron keresztül az ingovány belseje felé.

- Mindjárt jönnek a farkasok is! - gondolta magában Zbisko.

Közben ismét halálos csönd lett és Zbisko elgondolkozott... Azon tűnődött, hogy Danusia eddig már otthon van Mazoviában és bizonyosan türelmetlenül várja őt... De nem fog sokáig várni. Mihelyt Mazko meggyógyul, azonnal utána indul s megtudja, miféle titkos akadály az, amely miatt Jurand gróf nem akarja hozzáadni a leányát. S ha ezzel tisztában lesz, legyőz minden akadályt, diadalmaskodik a sátánon is és...

Összerezzent; közvetlenül a háta mögött halk neszt hallott. Két kézre markolta a vasvillát és visszafojtott lélekzettel várakozott... A nesz közeledett, egy-egy száraz ág halkán megreccsent, mintha valaki óvatosan jött volna feléje... Időről-időre minden elcsöndesedett, aztán újra meg-megroppantak a gallyak...

Zbisko így okoskodott:

- Vén dög lehet, mert nagyon óvatos... Hátha farkas?

A nesz megszűnt. Zbisko hallotta, hogy a rejtélyes valaki lefekszik, az ágak még egyszer megreccsentek s aztán halálos csönd lett...

Eltelt egy negyedóra s a mély csöndet semmi se zavarta. Zbisko álmélkodása a tetőpontra hágott.

- Medve nem lehet - tűnődött magában - mert az nem fekszik ily sokáig mozdulatlanul... De farkas sem lehet...

Hirtelen összeborzadt.

- Hátha a gonosz lélek?...

Egyszerre csak megzizzentek a bokrok és gallyak... erős szuszogás és hortyogás hallatszott. Bizonyára az előbbi medve volt, amely elaludt.

- Vagy talán kettő is? - tanakodott Zbiszko.

Az ágak hirtelen szétváltak előtte s egy nagy, fekete tömeg közeledett feléje lomhán.

- Előre hát! - kiáltott föl Zbiszko.

S két kézre markolván a vasvillát, nagyot dobbantott előre vetett jobblábával. A medve tompa hangot hallatott, fölállt két hátulsó lábára s a karjait kitárta, hogy megölelje ellenfelét... Zbiszko pedig, aki csak erre várt, teljes erejéből a hatalmas fenevad mellébe dőfte a vasvillát.

Irtózatossá fordult a sötét erdő néma csöndjéé. A medve ki akarta tépni testéből a vasvillát, de ennek az ágai annál mélyebbre furódtak vonagló testébe; a föld megrengett a hevesen dulakodók lábai alatt... A medve nagy rántásokkal igyekezett Zbiszkót földre teríteni, hogy megragadhassa, de az ifjú jól érezte, hogy vége van, ha összeroskad. Minden erejét megfeszítette hát és fogait csikorgatva markolta meg a vasvilla nyelét, vigyázva dühödt ellenfelének minden mozdulatára.

- Vagy én, vagy te! - hörögte elszántan.

És irtózatossá fordult haragjában inkább meghalt volna, sem hogy elérje a vasvillát. De a heves küzdelemben lassankint fáradni kezdett, megbotlott egy gallyban és elbukott...

E válságos pillanatban sötét árnyék jelent meg a háta mögött s egy másik vasvilla furódott be a fenevad testébe.

- Kapd föl a szekercét! - kiáltott valaki.

Zbiszko mit sem törődve azzal, hogy honnan jön a váratlan segítség, hirtelen fölkapta a szekercét s minden erejével suhintott vele... A tompa suhanásra recsegő nesz következett s a medve hörögve összeroskadott.

Az ifjú kiejtette kezéből a szekercét és lihegve támaszkodott meg egy fatörzsön. Pár pillanatig tartott, míg le tudta győzni a halálos fáradságot s fürkészve nézett a sötét árnyékra, mely éppen a válságos percben jött segítségére.

- Ki vagy?

- Jaghienka - felelte egy vékony, csengőhang.

Zbiszko álmélkodásában szólni sem bírt s talán a fülének sem mert volna hinni, ha ugyanaz a hang nem folytatja:

- Várj csak, tüzet gyujtok.

És csiholni kezdett... A szikrák múltó fényénél Zbiszko látta, hogy csakugyan Jaghienka áll előtte; látta a leány halvány arcát, fekete szemöldökeit, rózsapiros ajkát s olyan őszinte, igaz hála kelt szívében, hogy gondolkodás nélkül odaugrott hozzá, szeretettel megölelte és megcsókolta az arcát.

Az acél meg a kova kiesett Jaghienka kezéből.

- Eressz el, eressz el! - suttogta a leány erőtlenül, de azért nem igyekezett szabadulni az ifjú karjaiból.

- Hogy az Isten áldjon meg! - hálálkodott Zbiszko. - Ki tudja, mi lett volna belőlem, ha meg nem segítsz!

Jaghienka, mialatt a sötétben az acélt meg a kovát kereste, könnyedén így szólt:

- Féltettelek, mert eszembe jutott, hogy Bezduk is elment egyszer vadászni a medvére... vasvillával és szekercével, mint te... s a fenevad darabokra tépte... Mazko agyonbúsulta volna magát utánad s ezért jöttem el én is, hogy segítek, ha rám szorulsz.

- Hát te voltál ott a fenyőfa mögött?

- Én.

- Én meg azt hittem, hogy valami kísértet!

- Magam is félttem, mert nagyon veszedelmes hely ez az ingovány. Azt mondják, hogy el-kárhozott lelkek kísértének benne.

- Hát miért nem szóltál, hogy itt vagy?

- Félttem, hogy hazakergetsz...

E közben meggyúlt a tapló, Zbiszko száraz avart tépett s pár perc múlva pattogva égett a tűz, melynek vörös világa rásütött a vérében heverő roppant medvére.

- Hatalmas állat! - mondta Zbiszko elégedetten.

- Majdnem egészen lecsaptad a fejét! - felelte Jaghienka.

És megtapogatta az állatot, hogy elég kövér-e.

- Van rajta két esztendőre való háj!

- Hanem a te vasvillád ketté törött - mondta Zbiszko.

- Ez már baj, - sópáncodott Jaghienka, - mit mondjak otthon?

- Miért?

- Apám nem eresztett volna el... Nem is tudja, hogy itt vagyok, mert akkor szöktem el, mikor mind aludtak már... Neked sem szabad szólnod senkinek...

- Hát akkor nem szólok.

Tovább beszélgettek a tűz mellett; Zbiszko sokáig nézte Jaghienko szép arcát s aztán őszinte lelkesedéssel kiáltott föl:

- Nincs hasonló hozzád a kerek földön!... Akár háborúba is elmehetnél!

A leány Zbiszkóra emelte ragyogó szemeit és szomorúan mondta:

- Zbiszko... ne gúnyolódjál...

VI. FEJEZET.

Jaghienka kiolvasztotta a medve háját és Mazko azon melegében megivott belőle egy nagy pohárral.

- No, ez igazán jó volt! - mondta, letéve a poharat. - Most már hiszem, hogy kipusztítja belőlem azt a vasdarabot.

- Bizonyos, hogy meggyógyulsz tőle - mondta Jaghienka. - Hanem jó lenne, ha fogadalmat is tennél valami szentnek.

- De melyiknek? - tünődött Mazko.

- Legjobb lenne - tanácsolta Zbiszko - ha a megboldogult szent királynéhoz folyamodnál. Fogadd meg, hogy elzarándokolsz Krakóba a sírjához, ha meggyógyít. Ő a mi pátronánk s bizonyára meg is segít.

Ez a gondolat Jaghienkának is tetszett, Mazko tehát fogadalmat tett s ettől kezdve fokozottabb bizalommal itta a medvehájat. De a reménye csakhamar lelohadt; tíz nap múlva panaszkodni kezdett, hogy fáj az utolsó bordája. Ráadásul megrohanta a láz is, az ereje pedig rohamosan fogyott.

Egy éjszaka hirtelen felköltötte Zbiszkót.

- Gyujts gyorsan világot!

Zbiszko leugrott az ágyáról, meggyújtotta a mécset és odasietett bátyjához.

- Mi történt? - kérdezte ijedten.

- Megvan a lándzsa vége... fogom a körmeimmel...

- Húzd ki, bátyám!... húzd ki!...

Mazko fájdalmasan nyögött és hörgött...

- Itt van! - kiáltott föl végre, de kínjában kicsordultak a könnyei.

- Adj hálát Istennek és szent Hedvignek! - örvendezett Zbiszko. - Most már bizonyosan meggyógyulsz.

- Ó, hogy ég az a seb!... Jaghienka azt mondta, hogy hódfaggyúval kellene megkenni.

- Holnap bizonyosan lövök egyet.

Mazko mélyen elaludt s csak későn reggel ébredt föl. Akkorra már ott volt Jaghienka s mikor az öreg enni kért, pár lágy tojást adott neki, hogy ne terhelje meg a gyomrát.

Mazko jó étvággal evett, megivott rá egy kancsó sört s kérte, hogy hívják át az öreg Zichet.

A szomszéd átjött s mikor Zbiszko meg Jaghienka elmentek a hódvadászatra az ingoványba, víg poharazás közben dicsérték a fiatalokat.

- Nincs jobb fiú ennél a Zbiszkónál! - dicsekedett Mazko. - Aztán bátor, erős és okos. Mikor vesztetni vitték Krakóban, sírt minden leány és virágokat szórtak elébe... Pedig milyen leányok voltak!

- Csak nem voltak szebbek, mint az én Jaghienkám?

- Szebbnek nem voltak szebbek, mert Jaghienka gyönyörű leány...

- Bizonyos, hogy a te öcséd is szép fiú - hagyta helyben Zich.

- Láttad-e, hogy egy csapással ölte meg azt a nagy medvét?

- Láttam, de Jaghienka is segített ám neki.

- Micsoda?... Jaghienka?...

- Persze!... A leány utána ment s mikor látta, hogy Zbiszko élete veszélyben forog, a segítségére sietett...

- Hogy erről Zbiszko nem szólt nekem! - csóválta a fejét Mazko.

- Mert Jaghienka nem akarta - felelte Zich. - Nekem se igen tetszett a dolog, de Jaghienka megnyugtató. Féltette Zbiszkót s ez legyőzött minden kifogást. Különben Zbiszko nemes ember...

- Már az igaz - bólogatott Mazko - és az is bizonyos, hogy szívesen vannak együtt... Kár, hogy Zbiszko már másnak esküdött hűséget...

- Ez csak afféle lovagszokás, - mondta Zich vállat vonva. - Zbiszko csak azt köteles beváltani, amit a keresztes lovagokra nézve ígért... Csak a pávatollas forgókat kell megszereznie... Többi fogadalmi alól az apátúr fölloldozhatja... És az apátúr maholnap megjön.

- Igazán? - örvendezett Mazko. - Különben is mi értéke lehet Zbiszko fogadalmának, ha Jurand nem adja hozzá a leányát? Pedig nem adja... Lehet, hogy másnak ígerte vagy az Istennek szánta.

- Mondtam már, hogy az apátúr úgy szereti Jaghienkát, mintha édestestvére lenne. Legutóbb is, mikor itt járt nálunk, azt mondta, hogy többet hagy Jaghienkának, mint a rokonainak.

Mazkónak nem igen tetszett ez a beszéd, de Zich rögtön kibékítette.

- De én nem számítok erre - mondta. - Jaghienkának így is elege van. Nekiadom egész Mocsidolit.

- Mindjárt az esküvő után? - kérdezte Mazko.

- Mindjárt.

- Bogdaniecnek fele Zbiszkoé s ha Isten egészséget ad, rendbehozom annak rendje-módja szerint az egész birtokot - szólt Mazko. - Csak legalább Danusiát feledné el!... Akarsz egy kis mézet?

- Kérlek...

- Csak jönne már az apátúr! Ő bizonyára tud majd jó tanácsot adni... A fiatalok meg majd összeszoknak... Úgyis nagyon szeretnek együtt vadászni... És ha neked sincs kifogásod...

- Dehogyan van!... Én már rég egymásnak szántam őket.

- Akkor hát igyunk egyet!

- Zbiszko és Jaghienka egészségére!

*

A két öregnek igaza volt, a fiatalok nagyon szívesen voltak együtt, egyedül azonban igen-igen unatkoztak. Jaghienka azzal az ürüggyel, hogy Mazkót ápolja, naponként átrándult Bogdaniecbe, Zbiszko pedig merő kötelességtudásból átjárt Zgogelitzbe megköszönni ezt a szívességet.

Jaghienka, bár mindenkivel szemben hideg, tartózkodó, sőt büszke volt, Zbiszkóval szemben szelíd, szinte engedelmes magatartást tanúsított; viszont Zbiszko, bár Danusiához való hűségében állhatatos akart maradni, valahányszor nyergébe emelte Jaghienkát, érezte, hogy a szíve hevesebben dobog.

Mialatt a két öreg otthon iddógált, a fiatalok gyalog mentek az erdőbe és vidáman beszélgettek.

- Amott van a mesgye! - mondta Jaghienka egy tisztásra mutatva, - azon túl már Rogov Sztáné az erdő.

- A vőlegényedé? - kérdezte Zbiszko tréfásan.

- Csak amolyan vőlegényem - felelte Jaghienka kacagva - mint a Bgiozov Vilko. Apám megtiltotta nekik, hogy verekedjenek; ezért aztán csak csipkedik egymást, ám minden vasárnap együtt isszák le magukat.

- Ostobák! - kiáltott föl Zbiszko. - Mikor apád nem volt itthon, az egyik vagy a másik meg-rohanhatott és elrabolhatott volna téged.

Jaghienka kék szemei megvillantak.

- Ha az csak úgy menne! - szólt gúnyosan. - Én is tudok ám az íjjal, lándzsával banni!... Majd visszakergettem volna őket!... Aztán meg itt volt az apátúr is, attól pedig nagyon félnek!

- No, én ugyan nem félnék tőle! - kiáltott föl Zbiszko. - Esküszöm, hogy az ő helyükben el-raboltalak volna!

Jaghienka arca ragyogott a boldogságtól.

- Igazán elraboltál volna? - kérdezte. - Igazán?

Kis patakhoz értek, amely a nagy esőzésben megdagadt, úgyhogy a gázlójánál is mély volt. Zbiszko ölbekapta Jaghienkát, hogy átvigye.

- Csak kapaszkodjál jól a nyakamba - mondta a leánynak.

- Hisz magam is átgázolhattam volna! - felelte Jaghienka halkán.

Zbiszko óvatosan ment előre; előbb mindig kipróbálta a lábával a patak fenekét, hogy elég szilárd-e s csak aztán lépett előre. Már egészen átérték a tulsó partra, mikor Jaghienka, aki szorosán odasimult lovagjához, így szólt:

- Zbiszko!

- Nos?

- Nekem nem kell se a Sztán, se a Vilko...

Zbiszko óvatosan letette Jaghienkát a homokos partra és kissé megindultan felelt:

- Isten küldjön neked egy harmadikat, egy jobbat.

Az odsteini tó, ahová igyekeztek, nem volt messze. Odaérve fölmásztak egy roppant korha-dozó fűzfára, melynek ágai mélyen benyúltak a víz fölé. Aztán mély csöndben vártak... Egy-szerre csak Zbiszko látta, hogy egy hatalmas hód, frissen lerágott gallyal a szájában, beugrik a tóba és vígan úszik; rá akarta fogni az íját, de az alatta ülő Jaghienka megelőzte... Az új idege nagyot pendült s a nyíl süvöltve ütötte meg az állatot, mely rögtön elbukott, de a következő percben ismét feljött a víz színére.

- Eltaláltam!... eltaláltam!... - ujjongott Jaghienka.

A hód néhányat vonaglott még s aztán mozdulatlanul úszott a tó színén.

- Bemegyek érte! - mondta Zbiszko.

- Nem... ne! - kérte őt Jaghienka. - Itt nagyon iszapos a víz fenéke, könnyen beleragad az ember lába. Estére úgyis otthon lesz a hód Bogdaniecben, csak gyerünk.

Elégedetten indultak hazafelé; Zbiszko a hódokról kérdezősködött és Jaghienka elmesélte a furcsa állatok szokásait, hogy milyen szép várakat építenek a vízben, hogy mily óvatosak és furfangosak... De egyszerre csak fölkiáltott:

- Ó, Istenem! Ott felejtettem nyilaimat a fűzfán! Várj meg itt, mindjárt visszajövök.

És még mielőtt Zbiszko szólhatott volna, már vissza is szaladt. De nagyon sokáig maradt oda, úgyhogy Zbiszko nyugtalankodni kezdett.

- Talán nem találja meg? - tűnődött magában.

És készült ő is visszafelé, de alig pár lépésnyire szemben találkozott Jaghienkával, aki vállain hozta az elejtett hódát is.

- Nini! - kiáltott föl álméltkodva - hát ezt hogy fogtad meg?

- Bementem érte a vízbe... csupa vizes lett a hajam is... Nem akartam, hogy te menj be érte, mert a víz mély s aki nem tud úszni, könnyen belefulhat...

- Hála Isten, csakhogy megvan a hód! - örült Zbiszko. - Most már hamarosan meggyógyul a bátyám és én elmehetek innen nemsokára.

- Hát nem szeretsz itt lenni? - kérdezte Jaghienka szomorúan.

- Nem beszélt neked soha Zich Danusiáról?

- De beszélt... csak annyit, hogy betakarta arcodat a fátyolával... és hogy minden lovag választ magának egy hölgyet, akinek dicsőségeért harcol... Szép-e az a Danusia?... Beszélj róla!

Zbiszko nem vette észre Jaghienka nagy fölindulását s komolyan, ünnepélyesen felelt:

- Ő az én szívem királynője, szerelmem, mindenem. Nem mondtam még senkinek, de tebened bízom, mert gyerekkorunk óta ismerjük egymást. Elmennék érte a világ végére is, mert a kerek földön nincs hozzáfogható leány. A bátyám csak hadd maradjon itthon Bogdaniecben, de én visszamegyek Danusiához. Mit törődöm az egész világgal az apátúrral, a vagyonnal!... Amit megfogadtam neki, azt életem árán is beváltom!...

- Ezt nem tudtam - szólt Jaghienka reszkető hangon.

Ekkor Zbiszko elmondott mindent Jaghienkának; hogyan találkozott először Danusiával Tyniecben, mint esküdött meg neki, hogyan került a börtönbe, hogyan szabadította meg Danusia a vérpadtól... S végre elmondta azt is, hogy Jurand megtagadta tőle Danusiát.

- De reményelem, hogy végre mégis csak nekem adja! - fejezte be sóhajtva.

E közben kiértek az erdőből, amelyen kívül a csatlósok lovakkal várták őket. Jaghienka fölült a magáéra és elbúcsúzott Zbiszkótól:

- A szolga hazaviheti a hódát. Nekem vissza kell mennem Zgogelitzbe.

- Isten áldjon meg a szívességédért! - hálálkodott Zbiszko.

És elvágtatott. Mikor eltűnt a fák mögött, Jaghienka kezébe rejtette az arcát és keserves zokogásra fakadt.

VII. FEJEZET.

E beszélgetés után három napig nem ment Bogdaniecbe, a negyedik napon reggel átlovagolt és jelentette, hogy az apátúr megérkezett.

Mazko nagyon izgatott lett a hírről. Igaz, hogy megvolt a pénze, amellyel kiválthatta ősi örökét a zálogból, de minden attól függött, hogy az apátúr hajlandó-e a felszerelésekkel együtt visszaadni Bogdaniecet. Kérdezősködött tehát Jaghienkától, hogy milyen ember az apátúr, jókedvében van-e s mit beszél róluk.

Jaghienka elmondta, hogy az apátúr vígkedélyű ember, sok kispap és lantos van a kíséretében, gyakran eltréfálódzik Zichcsel.

- Azt hiszem - folytatta Jaghienka - legjobb lenne, ha Zbiszko csupa tiszteletből elébe menne...

- Ez jó lesz! - hagyta helyben Mazko s behivatta az öccsét.

- Öltözzél föl - mondta neki - és menj elébe az apátúrnak. Ezzel aztán a kedvében járhatasz.

- Elhoztam a kockát is - mondta Jaghienka - ebéd után játszani szokott... Igaz, hogyha veszít, hát megharagszik és a földhöz vágja a kockát, de ha nem ellenkeznek vele, nincsen nála jobb ember a föld hátán.

- Okos leány vagy, hugom! - dicsérte őt Mazko - s ha nem volnék ilyen vén ember, már régen megkértelek volna, hogy légy a feleségem.

Jaghienka nem felelt, csak nézett szomorúan Zbiszkoéra.

- Menj öltözködni - szólt Mazko az öccsének - és mondd az embereknek, hogy hintsenek szénát a szekérbe; magam is átmegegyek veled Zgogelitzbe. Ennek, tudom, megörül az apátúr is...

- Többet ér az egészséged, mint az apátúr öröme - felelte Zbiszko. - Jobb, ha itthon maradsz, még megártana a rázós szekér.

De Mazko hallani sem akart erről s így aztán mind a hárman együtt indultak Zgogelitzbe.

Zich és az apátúr a ház előtt borozgattak; körülöttük ült a kíséret is, köztük több vándor lantos meg egy zarándok, akit hosszú botjáról és a csuháján lógó kagylókról lehetett megismerni.

Zich menten fölugrott, mikor a vendégeket megpillantotta, de az apátúr meg sem mozdult. Zich meg Zbiszko karonfogva támogatták Mazkót, akit a szekér kissé megviselt.

- Még nem gyógyultam meg teljesen - mondta az öreg, kezét csókolván az apátúrnak - de mégis magam akartam kegyelmed elé jönni, hogy megköszönjem, amit Bogdaniecben tettél és kiesdjem szent áldásodat.

- Örülök, hogy jobban vagy - felelte az apátúr. - Hát ez a legény kicsoda?

Zbiszko mélyen meghajolt és szintén kezét csókolta.

- Ugyancsak megnőttél, fiú! - folytatta az apátúr, végignézve az ifjún - de mintha kisasszonyképed volna.

Mazko mosolyogva jegyezte meg:

- Ez a kisasszony megtáncoltatta a németeket és egyik táncosa sem állt többé talpra.

- Jól tud lőni is! - szólt Jaghienka szinte öntudatlanul.

Az apátúr merően ránézett a leányra, aki hirtelen elpirult és zavarában halkán mondta:

- Én magam láttam.

- Csak aztán a szívedet ne lőjje meg! - mondta az apátúr tréfásan.

Mindenki hangosan kacagott és Jaghienka majd a föld alá süllyedt szégyenében. E közben Zich maga mellé ültette Mazkót a padra és megparancsolta Jaghienkának, hogy hozzon bort.

- Csak tréfából mondtam, hogy kisasszony vagy - fordult az apátúr Zbiszkoéhoz. - Tudom, hogy jól megállod a sarat és vitézül harcoltál Vilna alatt a németekkel... Zich mindent elmondott rólad... Tudok a fogadalmadról is; azokat a pávatollakat meg kell szerezned, mert a lovagi becsület kívánja; de ha ezenkívül is van valami fogadalmad, amit megbántál, csak mondd nekem bátran, mert van rá hatalmam, hogy földdjalak alá.

- Hm... Ki oldhatja föl a fogadalmat, amit a lovag a szívében tett?...

- Vigyázz, hogy úgy ne járj, mint a német Beigard! - szólt az apátúr.

- Hát ő hogy járt?

- Megégették, mert azt merete mondani, hogy a közönséges ember is épúgy ismeri a vallás titkait, mint a fölszentelt pap.

- Nagyon szigorúan büntették meg!

- Sőt nagyon igazságosan! - felelt az apátúr hevesen. - Kigúnyolta a vallás misztériumát... Hogyan is ismerhetné a közönséges ember Isten útjait, szándékait?

- Úgy van! úgy van! - kiabáltak az apátúr kísérei.

- Ti pedig hallgassatok! - förmedt rájuk az apátúr. - Semmiháziak vagytok! Ott hagyátok a szent könyveket a lant kedvéért és egyebet sem tudtok, csak minisztrálni... Ezért is tartlak benneteket csupán.

- De miért hordanak kardot? - kérdezte Zbiszko.

- Mert még nincsenek fölszentelve. Különben én is hordok magammal egy nagy kést s a mult évben bizonyos földek birtoka miatt kihívtam Bgiozov Vilkót. De nem fogadta el a kihívást.

- Hogyis verekedhetett volna meg egy pappal? - csodálkozott Zich.

Az apátúr nagyot ütött öklével az asztalra és dühösen mondta:

- Ha kardot veszek a kezembe, persze, hogy nem pap vagyok, hanem nemesember!... Az a hitvány nem fogadta el a kihívást, mert jobbnak gondolta, hogy éjjel orozva támad meg Tulcsa mellett... Attól fogva sohasem teszem le ezt a kést... *Omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cunctisque sese defendere permittant!*²

A latin szavaknak megvolt a hatásuk, bár senki sem értett belőle egy szót sem. Mindnyájan helyeslően bólongattak és bámulták az apátúr nagy tudományát. Ez pedig, felsőbbsege diadalát élvezvén, nyugodtabban folytatta:

- Különben láttam a Bgiozov fiát; együtt iddógált Sztánnal a ksesznói csapszékben. Nem ismertek rám és éppen Jaghienkáról beszélgettek... meg rólad, Zbiszko!

- Mi közük hozzám? - kérdezte az ifjú vállat vonva.

- Semmi; csak az nem tetszik nekik, hogy hazajöttél. Vilko azt mondta: «Ha jól elverem, majd nem lesz olyan szép!» - Sztán pedig hozzátette, hogy félsz tőlük, azért nem mutatod magad a korcsmában.

Zich és Mazko jelentőségteljesen kacsintottak egymásra. Rögtön eltalálták, hogy ezt a mesét csak az apátúr találta ki s csodálták okosságát, hogy ily módon akarja Zbiszko szívét szerelemre tüzelni Jaghienka iránt.

Az apátúr pedig pár pillanatnyi szünet után hozzátette:

- Annyi bizonyos, hogy jól megtermett legény mind a kettő.

Zbiszko vállat vont és közömbösen kérdezte:

- Holnap vasárnap lesz, úgy-e?

- Az.

- Elmentek a templomba?

---

² Minden törvény és minden jog megengedi mindenkinek, hogy az erőszakot erőszakkal hárítsa el és magát védelmezze.

- El.
- Hová? Ksesznóba?
- Oda.
- No, jól van. Én is elmegyek.

VIII. FEJEZET.

Zbiszko csakugyan elment másnap reggel Ksesznóba s még az úton utólérte az apáturat és Zichet meg Jaghienkát. Meg akarta mutatni az apátúrnak, hogy nem fél Vilkótól meg Sztántól és nem bujkál előlük.

Az apátúr Zbiszkóval beszélgetett, akinek ma nagyon jó kedve volt.

- Talán bizony esküvőre mégy? - kérdezte tőle az apátúr s merően a szeme közé nézett.
- Nem én! - felelte Zbiszko vigan. - Arra még ráérek!

- Az ember sohasem ér rá a boldogságán munkálkodni - szólt az apátúr. - És hogy tudná akárki, hogy boldog lesz-e, ha nem tudja, hogy ki az, akit élete párjának választ?... Ezért, mielőtt messzire mégy, nézegess szét magad körül, mert sokszor a közelben van az, amit a távolban keresünk.

- Úgy van! - dünnyögte az apátúr kísérete.

Jaghienka megértette, mire céloz az apátúr és lopva Zbiszkóra nézett, aki lehajtotta fejét, mintha mélyen gondolkoznék.

Ksesznóhoz közel érve az apátúr kigombolta bő köpönyegét, hogy könnyebben férhessen a vadászkeséhez és így szólt:

- A vén Bgiozov alighanem sok emberrel jön a templomba... Lehet, hogy megtámad bennünket...
- Csak nem ment el az esze! - kiáltott fel Zich kissé meghökkenve.
- Sebj! - vigasztalta őt az apátúr - ha kedve van táncolni, majd megtáncoltatjuk.

Zbiszko odalovagolt Jaghienkához és azt mondta neki:

- Ksesznóban majd mutasd meg, hogy melyik a Vilko és melyik a Sztán... Szeretném őket megismerni.
- Jól van - felelte Jaghienka halkán.
- És ne állj szóba velük, ha megszólítanak. Érted?
- Értem.

A templom elé érve Vilko és Sztán azonnal elősiettek a tömegeből, hogy majd lesegítik Jaghienkát a lóról, de Zbiszko megelőzte őket, karonfogta a leányt s megvetően végigmérve vetélytársait, bevezette őt a templomba.

Odabent a két ifjút új csalódás érte; mindegyik előre sietett, hogy majd ő nyújtja a szentelt vizet Jaghienkának, de Zbiszko itt is lefőzte őket. Jaghienka az ő kezéből vette a szentelt vizet.

Vilko és Sztán majd megpukkadtak dühükben. Kiszaladtak a templomból és fogcsikorgatva lótottak-futottak egy darabig a téren nagy álmélkodására az összegyűlt jobbágynépnek.

Végre kissé alább hagyott a dühük és megálltak tanakodni.

- No mi lesz? - kérdezte Sztán - elverjük-e mindjárt?

- Ott bent a templomban?

- Nem! Mise után.

- Zichsel jött meg az apátúrral - morgott Vilko. - És Zich megtiltotta, hogy verekedjünk... Ez a szerencséd, különben rég betörtem volna a bordádat...

- Vagy én a tiedet! - felelte Sztán, ökölbe szorítva a kezét.

De hirtelen eszébe jutott, hogy a közös ellenség legyőzésére legjobb, ha szövetkeznek; elfojtotta hát a dühét és azt kérdezte:

- Nos, mit tegyünk? Bogdaniecbe küldjük neki a kihívást?

E percben a kelepelők megszólaltak a - templomnak még nem volt harangja - s a mise megkezdődött.

- Menjünk be a templomba - mondta Vilko. - Aztán majd tanácskozunk.

De a mise alatt kissé lehült a mérgük; s mise után, mikor mind kijöttek a templomból, a két ifjú tisztelettel köszöntötte az öreg Zichet és Jaghienkát, sőt még az apáturat is, bár tudták, hogy ellensége az öreg Vilkónak.

- Menjünk a korcsmába - dörmögte Vilko bosszúsan.

És eloldalogtak. Az apátúr pedig övéivel lóra ült és hazafelé ügetett Zgogelitzbe.

De alig voltak százlépcsnyire Ksesznótól, mikor Zbiszko hirtelen megállította a lovát és így szólt:

- Majdnem elfeledtem, hogy misét is kell mondatnom a bátyám szerencsés fölgyógyulásáért... Vissza kell mennem...

- Ne menj vissza! - könyörgött ijedten Jaghienka.

- De megyek!... Ne is várjatok meg... Sokáig tarthat.

- Isten legyen veled! - mondta az apát halkán.

S mikor Zbiszko visszafordult, meglökte Zichet a könyökével:

- Érted-e!

- Mit?

- Hogy verekedni ment vissza...

- De hátha baj éri?... Az a két duhaj legény nagyon erős...

- Szó sincs róla!... Zbiszko most Jaghienkáért verekszik meg velük s akkor nem gondolhat többé Jurand leányára...

- Hát a fogadalma?

- Az alól föloldom én! - mondta az apát s a kezeit dörzsölte.

Ekkor Jaghienka odalovagolt apjához és szomorúan kérte:

- Édesapám, küldd vissza két-három emberedet Ksesznóba...

- Miért?... Hogy leigyák magukat a korcsmában?

- De elejét vehetnék a civódásnak...

Az apátúr fürkészve nézett Jaghienkára és így szólt:

- Az se volna baj, ha megölnék...

- Akkor öljenek meg engem is! - kiáltott föl Jaghienka.

És keserves sírásra fakadt. Az apátúr, aki csak ezt várta, odafordult hozzá a lovával, betakarta a palástjával és vigasztalni kezdte:

- No, ne félj semmit... Lehet, hogy összevesznek, de Sztán és Vilko szintén nemesemberek és nem orgyilkosok. Zbiszko bizonyára legyőzi őket, ha mind a kettővel kell is megverekednie... Az meg most már bizonyos, hogy nem veszi feleségül Jurand leányát.

- De ha őt szereti, akkor nekem nem kell - zokogott Jaghienka.

- Ha nem kell, miért sírsz hát?

- Mert félttem...

- Asszonyész! - felelte az apát mosolyogva - hiszen ha érted verekszik, jele, hogy szeret!

- Igazán? - kiáltott föl Jaghienka ujjongva, de könnyei fátyolán át gyanakodva nézett az apátra, hogy nem tréfál-e vele.

Ezalatt Zbiszko visszalovagolt Ksesznóba, megrendelte a misét bátyja fölgyógyulásáért s aztán elment a csapszékbe, remélve, hogy ott találja Sztánt és Vilkót.

A két ifjú csakugyan ott volt és sört ivott. Zbiszko odament az asztalukhoz s akkorát csapott rá az öklével, hogy az egész korcsma megdöngött bele. Aztán eléjük dobta keztyűjét és fitymáló orrhangon, mint a rangbeli lovagok szokták, elmondta a kihívás szokásos szövegét:

- Ha akármelyitek vagy bárki más a szobában levő lovagok közül tagadni merné, hogy Danusia kisasszony, Jurand szpichovi gróf leánya, nem a legszebb és legerényesebb a föld hátán, azt én élet-halálra kihívom!

A két ifjú eltátotta a száját álmélkodásában, de az apátúr is elcsodálkozott volna, ha hallja vala ezt a kihívást.

- Ki volt ez a leány?... Egyikük sem hallotta hírét... S ha nem Jaghienkéért verekszik Zbiszko, akkor mit akar itt köztük?...

Vilko tért magához először a nagy álmélkodásból. Eszébe jutott a csúfos fölsülés a templom előtt és a templomban. Hirtelen fölforrt a vére, odalépett Zbiszko elé és fogcsikorgatva így szólt:

- Kutya! Nincs szebb leány Jaghienkánál a kerek földön!

Sztán is föluggott; a csapszékbeli vendégek pedig körülfogták a lovagokat, mert sejtették, hogy komoly dologról van szó.

*

Jaghienka hazaérte után rögtön elküldött egy szolgát Ksesznóba, hogy nézze meg, mi történt a korcsmában, ez azonban leitta magát és csak másnap tért vissza. Ellenben egy másik szolga, akit Jaghienka Bogdaniecbe küldött, hogy bejelentse az apátúr látogatását, pár óra múlva visszatért és jelentette, hogy Zbiszko otthon van s az öreg Mazkóval kockázik.

Ez megnyugtatta Jaghienkát. Ő is szeretett volna átmenni Bogdaniecbe az apátúrral, de nem tehette, mert tudta, hogy az apátúr komoly dolgokról akar beszélni Mazkóval, tudniillik a zálogba vetett birtok kiváltásáról.

Az apátúr kísérete hangos énekléssel közeledett Bogdaniec felé. A parasztok letérdeltek az úton és keresztet vetettek magukra, az apátúr pedig jóságosan adott áldást rájuk. A két Bogdaniec, mikor meghallották az éneket, elébe mentek a várva-várt vendégnek és bevezették a nagy terembe, ahol az asztalon nagy ezüstkancsó terpeszkedett mézes borral telve.

Mazko udvariasan fölkérte az apáturat, hogy üljön le és igyék egyet; de mivel már Zgogelitzben megebédelt volt, megköszönte az italt s fürkészve nézett Zbiszkóra, aki nyugodtan mosolygott, mintha mi sem történt volna.

- Menjünk be a szobádba - mondta az apátúr Mazkónak. - Ti pedig - fordult a kíséretéhez - ne zajongjatok, de ne is hallgatózzatok!

Bent a szobában leültek s az apátúr azt kérdezte Zbiszkótól:

- Mikor jöttél meg Ksesznóból?

- Most.

- És mit végeztél?

- Misét mondtam a bátyám meggyógyulásáért.

Az apátúr hmgotva csóválta a fejét. Nem tetszett neki a dolog.

- Talán nem találkozott azokkal a fickókkal? - tünődött magában bosszúsan. - Vagy nem is kereste őket?... És én csalatkoztam volna?

Elvörösödött mérgében és gyorsan szedte a lélekzetét. Majd hirtelen azt mondta hevesen:

- Beszéljünk a földekről... Van-e pénzetek? Ha nincs, akkor Bogdaniec az enyém.

Mazko, aki ismerte már az apátúr természetét, kinyitotta a ládafiát, elővett egy zacskó pénzt, amelyet már előre elkészített s tisztelettel mondta:

- Szegények vagyunk ugyan, de a pénz az megvan. Amivel tartozunk, megfizetjük, sőt még ráadást is szívesen adunk, amiért tekegyelmed oly jól gondját viselte a földjeinknek.

Ezt mondván, megcsókolta az apátúr kezét és Zbiszko is ugyanígy cselekedett. Az apátúr, aki ekkora szelidséget és alázatosságot nem várt, kissé meghökkent, mert szeretett volna vitába elegyedni; most azonban nem tudott mit mondani és zavartan dörmögte:

- Mit beszélsz nekem ráadásról?

- Mert semmit sem akarunk ingyen elfogadni - felelte Mazko, remélvén, hogy ezzel fölingerli az apáturat.

Az apátúr valóban meg is haragudott.

- Igazán? - kiáltott föl hevesen. - Hát hogyha semmit sem akarnék elfogadni?

- De el kell fogadnia...

- Nekem nem parancsolsz!... Azt teszem, ami nekem tetszik, s ha úgy tetszenék, hogy az út közepére szórjam ezt a pénzt, ahhoz sincs senkinek semmi köze. Nesze hát, itt a pénz!...

S ezzel úgy vágta földhöz a zacskót, hogy kettérepedt s a pénz szertegurult a szobában.

- Hogy az Isten áldja meg tekegyelmedet! - kiáltott föl Mazko, aki csak ezt a szerencsés fordulatot várta - tekegyelmedtől, mivel rokonom meg pap is, elfogadom ezt a nagylelkűséget.

Az apátúr pislákolva nézett Mazkóra és bosszúsan mondta:

- Tudd meg, hogyha elfog a harag, akkor is tudom, mit cselekszem... Tedd el a pénzt, mert ennél többet úgy sem kapsz tőlem.

- Nem reméltünk még ennyit sem...

- Ami halálom után marad, mind a Jaghienkáé.

- A föld is? - kérdezte Mazko ártatlanul.

- A föld is! - kiáltott föl az apát hevesen.

Az öreg Bogdaniecnek nem tetszett ez a beszéd. Fejcsóválva mondta:

- Korán van még a halálra gondolni... Isten éltesse tekegyelmedet még száz esztendeig és jutalmazza meg magasabb méltósággal is...

- Talán bizony meg sem érdemleném? - kérdezte az apát.

- Már hogyne!... Senki se jobban, mint tekegyelmed!

Ez az alázatos, tisztességtudó beszéd jól esett az apátúrnak.

- Hallgassatok ide - mondta megszelidülve - ti rokonaim vagytok, Jaghienka pedig csak a keresztleányom. De én szeretem azt a leányt meg az apját is, mert náluknál jobb ember nincs a föld kerekén... Ki merne róluk rosszat mondani?

Mazko sietett bizonyítani, hogy keresve sem találhatna az öreg Zichnél jobb szomszédot.

- Jaghienkát pedig - tette hozzá - úgy szeretem, mintha édesleányom lenne, mert ő gyógyított meg... S ezt sohasem felejttem el.

- Átkozottak lennétek mind a ketten, ha ezt elfelejtenétek - mondta az apátúr, merően ránézve Zbiskóra - s én menten kitagadnálak benneteket. Ellenben megtaláltam a módját, hogyan lehetne a halálom után mindent szépen nyélbe ütni.

- Adná Isten! - sóhajtott Mazko elégedetten - bizony tízszer is búcsút járnék a megboldogult királyné szent sírjához!

Az apátúrnak szemmel láthatólag tetszett ez a beszéd. Elégedetten folytatta tovább.

- A leány joggal válogatós, mert jó családból való és gazdag... Mit neki Vilko és Sztán, mikor herceget is kaphat?... De én tudnék neki alkalmas férjet... S ő sem mondana nemet, mert tudja, hogy szeretem azt az ifjút...

- Boldog lesz, aki bekötheti a fejét! - kiáltott föl Mazko.

Az apátúr Zbiskóhoz fordult.

- Hát te mit gondolsz? - kérdezte tőle.

- Azt, amit a bátyám.

Az apátúr arca földerült; megveregette Zbiszko vállait s azt kérdezte:

- Miért nem engedted a templomnál Vilkónak és Sztánnak, hogy Jaghienkához közeledjenek?

- Nehogy azt higgyék, hogy félek tőlük.

- És szentelt vizet is te adtál neki?

- Én.

- Akkor hát vedd el.

- Úgy van, vedd el! - ismételte Mazko elégedetten.

Zbiszko nyugodtan felelt:

- Hogy vehetném el, mikor Tyniecben az oltár előtt esküdtem hűséget Danusiának, Jurand gróf leányának?

- Azt fogadtad neki, hogy a német lovagok ellen harcolsz - felelt az apát - de azért nőül veheted Jaghienkát.

- Mikor megszabadított a vérpadtól, megesküdtem neki, hogy nőül veszem.

Az apátúr arca elborult, a szemei villogtak, a fülei meg vérpirosak lettek... Fojtott haraggal mondta:

- A te szavad pehely és én vagyok a szél... Elfújom.

Zbiszko a fejét rázta.

- A lovagi becsületedre fogadtam, annak pedig magam vagyok a gazdája és őrizője.

Az apátúr nem lévén hozzászokva a feleléshez, reszketett haragjában... Mazko is megijedt és rákiáltott Zbiszkóra:

- Zbiszkó, mit beszélsz?

Az apát fölemelte öklét és dühösen mondta:

- Én... én tudom, miért beszél így!... Mert a nyúlnál is gyávább és nem igazi lovag!... Mert fél Sztántól és Vilkótól!

- Persze!... - felelte Zbiszko vállat vonva - azért törtem be mind a kettőnek a fejét Ksesznóban!

- Irgalmas Isten! - kiáltott föl Mazko, összecsapva a kezét.

Az apátúr elsápadt; csodálkozása nagyobb volt a haragjánál, de hamar átlátta, hogy hasznára fordíthatná Zbiszkónak ezt a győzelmét s azért édeskés hangon kérdezte:

- S miért nem szóltál róla semmit?

- Szégyeltem magam... Azt hittem, hogy nemesemberekkel van dolgom, pedig hát csak haramiák. Vilko leszakított egy deszkát az asztalról, Sztán meg egy másikat s aztán mind a ketten egyszerre rohantak rám... Én fölkaptam a padot és...

- De még élnek? - kérdezte Mazko ijedten.

- Hogyne!... Csak a fejük törött be.

Az apátúr a homlokát törülgette.

- Hát hogyha így van - mondta - ha megverekedtél Jaghienkáért és két embernek betörted a fejét, akkor a lovagja lettél és nőül is kell vened a leányt...

Diadalmasan mosolyogva nézett Zbiszkóra, de Zbiszko is mosolygott és így felelt:

- Csakhogy nem Jaghienkáért verkedtem meg velük...

- Hanem?

- Hanem azért, hogy Danusia a legszebb leány a föld hátán...

Az apátúrral fordulni kezdett a világ... Megtántorodott, majd hirtelen kirohant a szobából, kikapta a zarándok kezéből a nagy botot s jobbra-balra hadonászva, dühösen kiabált az embe-
reire:

- Ki innen, ki innen, hitvány semmirevalók! Lóra, lóra!... El ebből a házból, el Istennek szent segedelmével!

Mazko hiába szaladt utána, hasztalan könyörgött, hogy ő nem oka semminek, az apátúr rá sem hederített. Fölpattant a lovára és elnyargalt, a kísérete pedig sietve követte a poros országúton.

Az öreg Bogdaniec leverten tért vissza a házba.

- No, ezt jól csináltad! - szólt Zbiszko-hoz elkeseredve.

- Mindennek az az oka, hogy itthon maradtam - felelt Zbiszko. - A te kedvedért tettem... Nem akartalak betegen itt hagyni.

- És most mi lesz?

- Hát elmegyek.

- Hová?

- Mazoviába, Danusiához... Aztán meg a németekre.

Mazko nagyot sóhajtott s rövid szünet után így szólt:

- A pénzét itt hagyta... De nem öröklünk tőle semmit...

- Mit törődöm vele! - felelt Zbiszko - amíg a kardom megvan, hát megszerzem vele, ami kell!

Mazko elgondolkozott.

Amit óhajtott, mindennek az ellenkezője történt. Szerette volna, ha Zbiszko feleségül veszi Jaghienkát, de erre most már gondolni sem lehetett. Az apátúr is megharagudott rájuk; Vilko és Sztán meg betört fejjel bizonyára a bosszúra gondolnak. Legjobb lesz hát, ha Zbiszko csakugyan elutazik és minden bajnak elejét veszi.

- Ha már csakugyan meg kell szerezned a német sisakokat - mondta szomorúan - hát jobb, ha most még el... Isten kísérjen az utadon!... Én átmegyek Zgogelitzbe, talán kibékíthetem az apáturat és Zichet... Különösen az öreg Zichet sajnálom... S te nem gondolsz a szegény Jaghienkára?

- Isten adjon neki ép egészséget és minden jót! - felelt Zbiszko.

HARMADIK RÉSZ.

I. FEJEZET.

Mazko pár napig várakozott, hogy nem kap-e hírt Zgogelitzból, de mikor látta, hogy feléje sem néznek, elhatározta, hogy maga megy át megtudni, mi történik a szomszédnál. Szerencséjére egyedül találta Jaghienkát; a leány igen szomorúnak látszott, de éppoly szívesen fogadta Mazkót, mint azelőtt; még kezét is csókolt neki.

- Itthon van az apád? - kérdezte tőle Mazko.

- Vadászni ment az apátúrral, de megjön nemsokára.

Jaghienka bevezette vendégét a nagyterembe, megkínálta hellyel és azt kérdezte:

- Ugy-e, unatkozol Bogdaniecben?

- Bizony unatkozom - felelte Mazko - hisz te is tudod, hogy Zbiszko elutazott.

A leány sóhajtva mondta:

- Tudom. Azon a napon is láttam, mikor elment... Azt reméltem, hogy eljön hozzánk búcsúzni, de nem törődött velünk.

- Hát hogy jöhetett volna ide? Az apát darabokra tépi s az apád is bizonyára kikergette volna.

Jaghienka tagadólag intett.

- Én nem engedtem volna, hogy valaki megbántsa!

Mazkót mélyen meghatották ezek az egyszerű szavak. Megölelte Jaghienkát és halkán mondta:

- Áldjon meg az Isten, édes leányom... Tudom, hogy szenvedsz, de nekem sincs jókedvem... Az apátúrnál meg a tulajdon édesapádnál is jobban szeretlek s azt mondom, hogy inkább pusztultam volna el a sebeimben, mintsem Zbiszkónak ezt a tettét megérjem.

A leány elsápadt; a szíve összeszorult, hogy csak halk hangon tudta suttozni:

- Nem akarom többé látni... S jobb szeretném, ha a sírástól megvakulnék, mintsem együtt lássam a Jurand leányával.

S arcát a kötényébe rejtve sírva fakadt.

- Csillapodjál, kicsinyem - vigasztalta őt Mazko gyöngéden. - Igaz, hogy elment, de Isten megteheti valahogy, hogy a Jurand leánya nélkül jöjjön vissza.

- Ó, lehetséges az? - kesergett Jaghienka.

- Jurand nem akarja nekiadni Danusiát.

E szavakra némi remény éledt a szegény leány szívében. Fölemelte könnyes arcát és majdnem örvendve kiáltott föl:

- Ezt már Zbiszko is említette nekem; de hát csakugyan igaz?

- Aminthogy Isten az égben van!

- De miért nem adja neki a leányát?

- Azt senki sem tudja. Alighanem valami fogadalmat tett. De Zbiszkónak mégis el kellett mennie, mert Danusia az életét mentette meg s ezt meg kell hálálnia... Meg kell szereznie a német lovagok pávatollas forgóit, amelyeket lovagi fogadalommal ígért neki... De azért ne félj; meglátod, hogy majd visszajön, még pedig nagyon hamar, mert tudom, hogy sajnál téged...

- Ó, akkor nem ment volna el! - sóhajtott Jaghienka.

- Pedig sajnált, ha mondom - ismételte Mazko határozottan. - Láttam rajta, hogy nagyon nehezeire esett az indulás és mikor búcsúzás közben azt kérdeztem tőle, hogy nem gondol-e rád, lassan ezt felelte: «Isten adjon neki jóegészséget és áldja meg mind a két kezével»... a szemei pedig tele voltak könnyel.

- Nem igaz! Nem igaz! - vágott közbe Jaghienka - hanem azért csak mondj el mindent.

- Esküszöm, hogy igaz! - felelte Mazko komolyan. - Sőt azt is hiszem, hogy Zbiszko máris jobban szeret téged, mint Danusiát.

- Adja Isten! - kiáltott föl Jaghienka, hirtelen, de nyomban rá mélyen elpirult szégyenében.

Mazko úgy tett, mintha észre sem venné a leány zavarát és tovább vigasztalta:

- Sohse búsulj, lelkem! Én tudom már, hogy mi lesz. Zbiszko elmegy Mazoviába, legyőz néhány német lovagot és a forgójukat elviszi Danusiának...

- De hátha baj éri? - aggódott Jaghienka.

- Attól ne félj! Láttad, hogyan bánt el Sztánnal és Vilkóval... Aztán meg a kezem alatt tanult meg hadakozni... Nyugodt lehetsz, hogy megjön.

- De mikor?

- Ha nem lesz türelmed és nem vársz rá, magára vessen. Miért ment el... Most egyelőre békítsd meg az apádat meg az apáturat, hogy ne haragudjanak rá.

- De hogyan?... Apám nem haragszik annyira, inkább szomorú; az apáttal pedig veszedelmes dolog Zbiszkóról még csak beszélni is... Szörnyen megszidott a csatlós miatt is...

- Miféle csatlós miatt?

- Már csak elmondom ezt is - felelte Jaghienka röstelkedve. - Volt egy cseh szolgánk, akit apám Bolaszlavetz mellett ejtett foglyul; derék, hűséges ember, Glava a neve. Az apám nekem ajándékozta, én meg jó fegyvereket adtam neki és elküldtem Zbiszkóhoz, hogy legyen a segítségére s adjon hírt, ha valami baj érné az útban... Pénzt is adtam neki és Glava megígérte, hogy mindhalálig hűségesen szolgálja Zbiszkót.

- Milyen jó vagy, édes leányom! - kiáltott föl Mazko megindulva. - Áldjon meg az Isten érte! Hát Zich beleegyezett?

- Eleinte hallani sem akart róla... De mikor térden állva könyörögtem neki, akkor megengedte. Az apát azonban nagy haragra lobbant, mihelyt megtudta s úgy kiabált, hogy azt hittük, hogy itt a világ vége!... Apám elbújt a félszerbe, én meg addig sírtam, könyörögtem neki, míg végre megesett a szíve s egy gyöngysorral is megajándékozott. De mit törődöm én azzal, hogy szidnak, pirongatnak! Csakhogy Zbiszkónak egyel több védelmezője van!

- Esküszöm, hogy nem tudom, kit szeretek jobban, téged-e vagy Zbiszkót! - szólt Mazko megindultan s ismét megölelte Jaghienkát. - Én is adtam neki csatlósokat meg pénzt, bár nem akarta elfogadni.

E pillanatban távoli kutyacsaholás jelezte, hogy a vadászok hazatérőben vannak.

- Az apám meg az apátúr! - kiáltott föl Jaghienka. - Menjünk ki a kapuba, jobb lesz, ha az apát már messziről meglát.

És csakugyan kimentek a kapuba s ott várták meg a vadászokat, akik csakhamar megérkeztek néhány elejtett farkassal és vaddisznóval.

Az apátúr mihelyt megpillantotta Mazkót, ösztönszerűen fölemelte a lándzsáját, nem ugyan azért, mintha kárt akart volna tenni az öregben, hanem inkább, mert kívül-belül gyűlölte Bogdaniecet. Az öreg úgy tett, mintha észre sem venné ezt a mozdulatot és mélyen meghajolt; Jaghienka nem látott semmit, mert a szeme megakadt az apát két kísérőjén: Sztánon és Vilkón, az udvarlóin.

- Micsoda? - szólt halkán. - Hát ezek mit keresnek itt?

Mazko összerezett, mikor megpillantotta a két vetélytársat. Az jutott az eszébe, hogy valamelyiknek odaadhatják Jaghienkát és vele Mocsidolit meg az apátúr pénzét, földjeit s a keserősége csak annál nagyobb lett, mikor látta, hogy Bgiozov Vilko, akinek az apja megtámadta az apáturat, most lesegíti a főpapot a lóról és karonfogva vezeti befelé...

- Az apátúr megbékül az öreg Vilkóval s a leánynak adja mindenét! - gondolta magában Mazko.

De Jaghienka, mintha csak olvasott volna az öreg Bogdaniec lelkében, gúnyosan mondta:

- Látom, hogy már kiheverték a Zbiszko simogatásait... De azért megkímélhettek volna a látogatásuktól.

Mazko ránézett Jaghienkára; a leány arca lángba borult haragjában, szemei szinte villámokat szórtak, amint végigmérte két udvarlóját, szóval meglátszott rajta, hogy egész valója fölháborodott s keserűségét haragos gyűlölet váltotta föl.

Mazko csüggedten suttopta:

- Te azt fogod tenni, amit az apátúr parancsol neked.

- Nem! - felelte Jaghienka határozottan - ő fogja azt tenni, amit én akarok.

Mazko bosszúsan sóhajtott föl magában:

- Hol is volt annak az ostoba kölyöknek a szíve, hogy nem szeretett ebbe a leányba?

II. FEJEZET.

Zbiszko fájdalommal teljesen távozott Bodganiecből, úgyhogy alig-alig fojthatta vissza könnyeit. Először is a bátyjától való válás esett nehezére, akitől sohasem vált meg eddig, de Jaghienkától is fájdalmas volt a távozás, mert ámbár gondolatai mindig ott jártak Danusia körül, a zogelitzai kislány alakja minduntalan föl-föltünedezett emlékében.

Úgy tetszett neki, mintha csak tegnap éjjel lettek volna együtt a veszedelmes medvevadászaton s aztán látni vélte Jaghienkát, amint lelőtte a hódot, majd amint a ksesznói templomban imádkozik... És ilyenkor szomorúan sóhajtott s korholta önmagát:

- Miért is nem mentem át hozzá elbúcsúzni?...

De aztán megdöbbsent ezektől a gondolataitól. Abban a meggyőződésben volt, hogy bűnt követ el, ha Jaghienkára gondol, mikor útban van Danusiához, akinek szerelmével és életével

tartozik. És mikor ez eszébe jutott, újra látni vélte Danusiát, amint letépi fejről a menyasszonyi fátylat és ráborítja az arcára, hangosan kiáltván: «Ő az enyém!... az enyém!»...

Mialatt Zbiszko ezeken az ellentétes gondolatokon és érzelmeken töprengett, a cseh Glava, akit Jaghienka küldött utána, utólérte őt és alázatosan köszöntötte:

- Legyen áldott az Úr neve - mondta mély tisztelettel.

Zbiszko kétszer-háromszor látta ugyan már a csatlóst Zgogelitzben, de nem ismert rá s azt kérdezte:

- Ki vagy?

- A te alázatos szolgád, nemes lovag.

- Az én szolgám?... - csodálkozott Zbiszko - az én szolgálaim amott jönnek utánam...

És a két törökre mutatott, akiket Zavisza ajándékozott neki, meg arra a két tagbaszakadt fickóra, akit Mazko adott melléje.

- Ezek az én szolgálaim - folytatta - de hát te ki vagy?... És ki küldött ide?

- Jaghienka kisasszony, a zgogelitz Zich leánya.

- Jaghienka?....

Zbiszko nem tudta mire vélni a dolgot s mivel épp az imént szent fogadalmat tett szívében, hogy hű marad Danusiához, így felelt:

- Menj haza és köszönd meg nevemben a kisasszony jóságát, de mondd neki, hogy nincs szükségem rád.

- Nem mehetek haza, nemes lovag, mert a kisasszony neked ajándékozott s én megesküdtem, hogy híven szolgálak élted fogytáig.

- Ha nekem ajándékozott, akkor az én szolgám vagy...

- Úgy van, uram...

- Nos, ha a szolgám vagy, akkor parancsolom, hogy fordulj vissza és menj haza, de mindjárt.

- Megesküdtem, uram... nem tehetem. S ámbár most szegény rabszolga vagyok csupán, valamikor én is nemesember voltam és tudom...

Zbiszko ingerülten vágott közbe:

- Takarodjál!... Micsoda badar beszéd ez?... Akaratom ellenére akarsz a szolgám lenni?... Pusztulj innen, különben lövök!

A cseh alázatosan meghajolt, elővett egy farkasbundát és odanyújtotta Zbiskónak:

- Ezt Jaghienka kisasszony küldi neked.

- Hát azt akarod, hogy betörjem a bordádat?... - kiáltott föl Zbiszko és megemelte a lándzsáját.

- És ezt az erszényt is neked küldi...

Zbiszko már-már át akarta szúrni a cseh csatlóst, de hirtelen eszébe jutott, hogy Glava csakugyan nemesember s csak azért maradt rabul Zgogelitzben, mert nem volt pénze, hogy kiváltassa magát. Leeresztette hát a lándzsáját s nem tudta, mit tegyen.

Glava pedig odaborult a lábai elé és így szólt:

- Ne haragudj rám, nemes lovag, de ha nem engeded meg, hogy melletted lovagoljak, háromszáz-négyszáz lépésről követlek, mert megesküdtem a lelkem üdvösségére, hogy szolgád leszek.

Zbiszko nem felelt és szótlánul lovagolt tovább. A cseh pedig puzdrájával a hátán meg csákánnyal a vállán melléje csatlakozott és elégedetten ügetett tova, jól beburkolózva bölénybőrszubájába, mert hideg szél fújt és hópelyhek szállingóztak a levegőben.

A szél egyre csípősebb lett s a törököknek, bár nehéz bunda volt rajtuk, ugyancsak vacogott a foguk. Zbiszko néhány percig gondolkozva nézte a bundát, amit Jaghienka küldött utána s aztán megparancsolta Glavának, hogy adja rá. Nem is fázott többé, mihelyt magára vette és szívében hálásan gondolt arra, hogy mily jó és gondos leány is az a Jaghienka! Aztán, magához szólítván új csatlósát, kérdezgetni kezdte:

- Tudja az öreg Zich, hogy a kisasszony elajándékozott téged?

- Tudja, uram.

- És megengedte?

- Meg, de nagynehezen... Eleinte szörnyen kiabált és a kisasszony könnyörögve járt utána; aztán sírva fakadt és térdre borult az öregúr előtt, de nem szólt egy szót sem... Így tartott ez egy darabig, míg végre az úr beleegyezett hogy a kisasszony elküldhessen s neked ajándékozhasson, de kikötötte, hogy a tőled való búcsúról le kell mondania.

- Milyen jó leány! - gondolta Zbiszko magában. Majd azt kérdezte:

- Hát az apátúr?

A cseh elmosolyodott és így felelt:

- Hallottam, hogy egy óránál tovább bömbölt és korholta a kisasszonyt, de a vége mégis az lett, hogy olyan szép nyakravaló gyöngsorral ajándékozta meg, hogy talán Krakóban sincs párja. A kisasszony el tud bánni az apátúrral meg az apjával is.

Elhallgattak; a hó sűrűbben kezdett hullani s lassankint megfehérítette a tájéket.

Egyszerre csak Zbiszko megállította a lovát: panaszos hangot hallott az erdőből s ez a hang szinte elhalt a szél zúgásában és a hajladozó fák csikorgásában.

Egy ember bukkant elő a fák közül és Zbiszko elé állva fölkiáltott:

- Keresztények! segítetek Isten szegény szolgáján, aki bajba esett...

- Mi bajod?... Ki vagy? - kérdezte Zbiszko.

- Isten szolgája vagyok, bár még nem szenteltek föl... Ma reggel megszökött a lovam minden megszentelt ereklyémmel együtt és fegyvertelenül maradtam itt e vadonban, úgyhogy félek a farkasoktól...

- Ha miattam pusztulnál el - felelte Zbiszko - nekem kellene felelnem a bűneidért; de ki biztosít, hogy igazat beszélsz-e s nem vagy-e csavargó vagy földönfutó?... Az erdőben sokféle bitang nép lakik.

- Megtudhatod, uram, hogy ki vagyok, ha megnézed, amit a ládámban őrzök. Csupa kincs és neked is adok belőle, ha segítesz rajtam!

- Azt mondod, Isten szolgája vagy s még azt sem tudod, hogy az irgalmasságot jutalom reménye nélkül, ingyen kell cselekednünk? De mid maradhatott, ha a lovad csakugyan elszaladt a ládáiddal?

- A lovat fölfalták a farkasok, de a ládákat nem bántották. Magam cipeltem őket idáig vissza.

S két nagy poggyász darabra mutatott, melyek ott heverték az út mentén.

Zbiszko gyanakodva nézett az «Isten szolgájára», aki inkább valami banditához hasonlított, a cseh csatlós pedig gúnyosan mondta neki:

- Lehet, hogy Rómában is jártál, de hidd el, hogy olyan huncut és olyan német az ábrázatod, mintha a söriváson kívül egyébhez sem értenél.

- Reszkess az örök kárhozattól - felelte az ismeretlen - mert olyan emberrel beszélsz, aki tavaly húsvétkor a Szentatya asztalánál ette a piros tojást. Hogy beszélhetsz sörről ebben a farkasordító hidegben? Inkább adj bort, ha van s egyhavi tisztítóüzbeli szenvedésedet elengedem érte.

- Hogyan tehetnéd ezt? - felelt a cseh - hisz nem is vagy pap!

- Az igaz, de itt hordom a ládáimban a búcsúcédulákat.

- És hová igyekszel velük? - kérdezte a cseh, de azért nem adott bort.

- Az éjjel valami istállóban hálok meg, holnap pedig, ha ez a nemes és nagylelkű lovag megajándékoz egy paripával, tovább megyek Malborgba.

A város nevét hallván Zbiszko, kíváncsi lett és azt kérdezte:

- Malborgba való vagy?... S onnan is jössz talán?

- Odavaló vagyok, uram.

- De nem lehetsz német, mert nagyon jól beszéled a nyelvünket.

- Pedig német vagyok és Zanderus a nevem; a nyelveteket csak azért tudom ilyen jól, mert Thornban születtem, ott pedig lengyelül beszélnek.

- S mennyi ideje, hogy Malborgban voltál?

- Előbb megjártam a Szentföldet, aztán voltam Konstantinápolyban, Rómában s Franciaországon át mentem Malborgba, most pedig Mazovia felé vagyok útban...

- Voltál Plockóban és Varsóban is? - vágott közbe Zbiszko.

- Voltam, uram, és Isten adjon egészséget és minden jót a hercegasszonyoknak. Alexandra hercegasszonyt nagyon szeretik a németek, de Anna Danuta hercegasszony is igen kegyes lélek.

- Varsóban van az udvar?

- Nem ott, hanem Csehanovban, ott beszéltem a hercegasszonyokkal is, hogy az Isten árássa el őket szent kegyelmével!

Zbiszko szeretett volna kérdezősködni Danusiáról, de habozott; félt, hogy az ismeretlen, aki gazember is lehetett, észreveszi a szerelmét és lóváteszi. Azt kérdezte hát:

- És miféle holmid van?

- Először is a búcsúcédulák - felelte Zanderus - ebből sok mindenféle van. Ötszázestendős, háromszázestendős, meg ötvenestendős is, hogy a szegények is kevesbíthessék purgatóriumbeli szenvedésük éveit. Van olyan cédula, amely a már elkövetett bűnök bocsánatát biztosítja, de van olyan is, mely a jövőre szól s előre megváltja a büntetést. Valamennyin rajta van a szentpecsét, úgyszintén az ereklyéken is, bár egynémely ember, mint például a szeradzi perjel is, annyit ért az ilyesmihez, mint a hajdu a harangöntéshez.

- Mit csinált a szeradzi perjel?

- Ó, uram! Bár csalódnám, de azt hiszem, hogy az a perjel eretnek és az ördög szolgája.

- Szóval közönséges csalónak nézett, úgy-e?

- Hacsak engem bántott volna, felebaráti szeretetből megbocsátanám, de szent ereklyéim valódiságában is kételkedett és ezért Isten bizonyára irgalmatlanul megbünteti.

Zbiszko nem felelt. Mivel megszánta a nyomorultat, fölültette a cseh vezetéklovára, fölrakatta a ládáit is és megengedte, hogy vele menjen.

Éjjelre Szeradzbán szálltak meg a csapszékben és Zbiszko másnap meglátogatta a perjelt, akinél két misét rendelt meg; egyet Mazko fölgyógyulásáért, a másikat meg azért, hogy Isten segítse győzelemre a német lovagok fölött.

A perjel, mint akkoriban a lengyel főpapok nagyrésze, nem rokonszenvezett a keresztes lovagokkal, akik gögjükkel, kegyetlenségükkel és féktelen szilajságukkal mindenütt maguk ellen hangolták a szíveket. Ezért, mikor megtudta Zbiszko szándékát, így kiáltott föl:

- Isten büntetése előbb-utóbb utoléri őket, de azért ne térj le szándékodról, amelyet két okból is dicséretesnek vélek; először, mert nemzeted ellenségei, másodsor, mert bűnös emberek ellen indulsz.

- Ámen! - felelte Zbiszko.

Aztán szóba hozta Zanderust, akivel tegnap találkozott az úton. A perjel óva intette, hogy ne higgyen neki, mert közönséges csaló, aminő sok jár-kel mostanában az országban. Különben a püspök pástorlevélben figyelmeztette az egyházi hatóságokat, hogy üldözzék az ily szélhámosokat, akik az Egyház bűnbocsátó hatalmával és ereklyéivel visszaélnek.

Zbiszko gondolkozva ment vissza a csapszékbe s meg is mondta Zanderusnak, hogy a perjel csalónak tartja őt.

- A perjel nem ért a pecsétekhez - felelt a német. - Hanem majd írok a püspöknek s akkor kiderül az igazam.

- Hát írni is tudsz? - csodálkozott Zbiszko.

- Tudok bizony! Akár papirosra, akár deszkára, ahogy akarod.

Ez kapóra jött Zbiszkónak. Úgyis az volt a szándéka, hogy megiratja azt a kihívást, - ez a német hát jókor jött.

- Hát írd meg nekem! - kiáltott föl elégedetten - akkor legalább tovább tart.

A szolgák most simára gyalult deszkát hoztak, amelyre Zbiszko diktálására Zanderus fölírta a kihívást. A deszkát Zbiszko kiakasztotta a csapszék ajtaja fölé, mellé szögeztette a pajzsát s odarendelte a két törököt; ha valaki megérinti kardjával a pajzsot, jele, hogy a kihívást elfogadta.

De úgylátszott, hogy Szeradznak lakói nem valami harcias természetű emberek, mert két nap is eltelt anélkül, hogy a pajzsot valaki bántotta volna. Ez nagyon leverte Zbiszkót, aki el is határozta, hogy haladéktalanul továbbutazik.

III. FEJEZET.

Szeradzon túl az út sűrű erdőségen át vezetett s az ily vidékeken a rablók meg a fenevadak gyakran meg szokták rohanni az utasokat. De Zbiszkrét ez a körülmény nem aggasztotta; Mazoviára gondolt egyre s attól félt, hogy Danusiát már nem találja ott.

- Hátha Jurand férjhez adta?... Máshoz kényszerítette?...

Egyheti serény utazás után egy este végre föltűntek előtte a csehanovi kastély tornyai. Zbiszko megállt egy útszéli fogadóban, magára vette vértjét és sisakját, kezébe a lándzsát, felült lovára s keresztet vetve magára, elindult a kastély felé, ahová lovagszokás szerint talpig fegyveresen akart megérkezni.

Alig lovagoltak pár száz lépésnyire, mikor a cseh, aki mellette ügetett, fölkiáltott:

- Uram, lovagok jönnek utánunk!... Úgy látom, hogy keresztetek.

Zbiszko megfordította a lovát és visszanézett. Nem messze mögöttük csillogó kis csapat közeledett az úton; a csapat élén hatalmas méneken két lovag vágatott teljes fegyverzetben, fehér köpönyegben, melyre fekete kereszt volt varrva s a sisakjukon lengő tollak libegtek.

- Istenem, a keresztetek! - dörmögte Zbiszko.

És szinte ösztönszerűen leeresztette lándzsáját, ő maga pedig előre hajlott nyergében, mialatt így tanakodott magában:

- Mikor a börtönben voltam, megfogadtam, hogy nem három, hanem annyi pávatollas forgót hozok Danusiának, ahány ujjam van; egyelőre, hacsak nem követek ezek is, hármat utamba hozott a jó Isten...

Ezzel fölegyenesedett nyergében, megsarkantyúzta lovát és lassan a keresztetek felé ügetett. Közelükbe érve hangosan fölkiáltott:

- Dícsértessék az Úr Jézus neve!

- Ámen! - felelte az egyik lovag, aki nem viselt páncélt és sisakot, úgy hogy hosszú haja a vállaira omlott.

- Adj' Isten! - folytatta Zbiszko.

- Fogadj Isten!

- Dicsőség szent Györgynek!

- Ő a mi pátronusunk. Köszöntlek, lovag.

Erre Zbiszko elmondta, hogy kicsoda és mi járatban van; a hosszúhajú lovag is megmondta a nevét. Kropivnici Endreknek hívják s hozzátette, hogy a fejedelem vendégeit kíséri: Gottfried testvért, Rothger testvért és Fulcon de-Lorsch urat Lotharingiából, aki szintén látogatóba jött a mazoviai fejedelem udvarába. Mikor nevüket hallották, a lovagok egyenkint fölemelkedtek nyergükben és meghajtották a fejüket; Zbiszko fényes fegyverzetének láttára azt hitték, hogy valami előkelő személyiség, akit a fejedelem küldött eléjük.

Kropivnici Endrek így folytatta:

- Engem pedig azért küldött vendégei elébe a fejedelem, mert erre mifelénk mindenki gyűlöli a németeket. Azt mondják, hogy álnok nemzetség s míg elül megcsókol, hátul orozva leszúrja az embert. Ezért aztán a lovagok üldözik, ahol csak érik őket.

- És ki a legnagyobb ellenségük? - kérdezte Zbiszko.

- Jurand, a szpichovi gróf - felelte Endrek - akitől a keresztes lovagok jobban félnek, mint a haláltól.

Erre a névre megdobbant Zbyszko szíve; elhatározta, hogy kérdezősködik Danusiáról.

- Tudom, hogy kicsoda - mondta látszólag közömbösen - hallottam a nevét; apja Danusiának, akit Anna Danuta nevelt és tartott az udvarában mindaddig, míg férjhez nem ment...

Endrek csodálkozva kérdezte:

- Ki mondta neked, hogy Danusia férjhezment? A leány még csak gyermek s egy hete sincs, hogy láttam a hercegasszony mellett.

Zbyszko szerette volna megölelni a lovagot ezért a jó hírért, de fékezte boldogságát s színlelt nyugalommal felelt:

- Hallottam, hogy Jurand férjhez akarja adni...

- A hercegasszony, de nem Jurand! - vágott közbe Endrek. - De Jurand beleegyezése nélkül ő sem tehet semmit, bár igaz, hogy Danusia jegyet váltott egy lovaggal, akit nagyon szeret.

- Nagyon szereti? - kiáltott föl Zbyszko.

Endrek elmosolyodott és azt mondta:

- Ó, ó! Úgy látszik, nagyon is szíveden fekszik ez a leány...

- Mindenesetre - felelte Zbyszko - mert régi ismerősöm.

A kis csapat ügetve indult el a kastély felé s Kropivnici Endrek azt kérdezte Zbyszkótól:

- Bocsáss meg, lovag, mi is a neved?... Már nem emlékszem rá.

- Bogdaniec Zbyszko.

- Nini! Ez igazán furcsa! Ez a neve annak a lovagnak is, aki a Jurand leányát akarja feleségül venni.

- Nos, nem is tagadom, hogy én vagyok az! - felelte Zbyszko kissé büszkén.

- Nincs is rá okod!... Az udvarban nagyon szeretnek téged s tudom, hogy örülni fognak jöttödön. A hercegasszony sokat beszél rólad.

- Egyébiránt - folytatta - a mi fejedelmünk nemrégiben járt Malborgban, ahol nagy pompával fogadták, most pedig sok előkelő keresztes lovag vendége van a csehanovi kastélyban. A keresztesek furfangosak, szeretnék lekenyerezni a herceget, hogy háború esetén velük tartson vagy legalább ne segítsen a lengyel királynak.

Zbyszko ránézett a keresztes lovagokra és azt kérdezte:

- Talán ezek is abból a szándékból mennek a fejedelemhez?

- Ki találhatná ki a keresztesek gondolatjait?

- Hát az a harmadik kicsoda?

- Az nem keresztes, de nagy úr lehet, mert három társzeker podgyász jön utána.

- Nem lehetne megverekedni vele? - kérdezte Zbyszko.

- Isten őrizz! A herceg rám bízta, hogy őrizzem őket és Csehanovig egy hajuk szálának sem szabad meggörbülnie.

- Hátha én mégis kihívnám és ő elfogadná?

- Akkor előbb velem kellene megverekedned; mert amíg élek, nem tűröm, hogy bántódása legyen.

Zbiszko helyeslően bólintott és így felelt:

- Látom, tudod a lovagi törvényeket; veled semmiesetre sem verekszem meg, mert barátod akarok lenni, de ha Csehanovba érünk, találok rá módot, hogy megvívhassak a németekkel.

- Az már más; Csehanovban valószínűleg lovagi tornák is lesznek és ha a fejedelem meg a rend nagymestere megengedik, akkor verekedhetsz velük.

- Van egy deszkám - dicsekedett Zbiszko -, amelyre fölirattam, hogy Danusia a világ legszebb és legerényesebb hajadona... Aki tagadja, életre-halálra kihívom.

- Ez a lotharingiai lovag is akasztott ki egy ilyen írást - felelte Endrek - de eddig senki sem hederített rá.

- Micsoda? - kiáltott föl Zbiszko - azt kívánja, hogy dícsérjem az ő hölgyét?... No, még csak az kellene!

És végigmérte Fulcon de-Lorsch lovagot, akinek sisakrostélya alól két szelíd szem pislogott ki, az arca pedig szomorú volt; a nyakába vastag kötél volt kerítve, mely lelógott a vértjén.

- Miért viseli azt a kötelet a nyakán? - kérdezte Zbiszko.

- Ezt bizony nem tudom - felelte Endrek - mert a lovag nem ért lengyelül és Rothger is csak keveset tud a mi nyelvünkön. De azt hiszem, mindaddig viseli, míg csak valami nagy hőstettet nem visz végbe.

- Zanderus! - kiáltott föl Zbiszko.

- Mit parancsolsz, uram? - kérdezte a német odalovagolva.

- Kérdezd meg ettől a lotharingiai lovagtól, hogy ki a legszebb és a legerényesebb hölgy.

Zanderus lefordította a kérdést és Fulcon így felelt:

- Ulrika de-Elner!

Zbiszko vére fölforrt; megsarkantyúzta lovát és nekirontott volna a lovagnak, ha Endrek közbe nem ugrat és föl nem kiált:

- Itt nem fogtok megverekedni!

Zbiszko megint Zanderushoz fordult:

- Mondd a lovagnak, hogy Danusia mellett senki a dámája.

Zanderus lefordította a sértést, mire de-Lorsch megállította lovát, lehúzta egyik kesztyűjét s odadobta Zbiszko lova elé a hóba. Zbiszko intett a cseh csatlósnak, aki lándzsája hegyére szúrta a kesztyűt annak jeléül, hogy gazdája elfogadta a kihívást.

Kropivnici Endrek szigorúan, bosszúsan szólt rá Zbiszkóra:

- Ismétlem, hogy nem fogtok megverekedni, amíg én vezetlek benneteket.

- Nem én hívtam ki - felelte Zbiszko - láttad, hogy ő dobta lábaim elé a kesztyűjét.

- Igen, mert előbb megsértetted... Most pedig vége legyen, mert én is tudok ám bánni a lándzsával.

- Veled nem verekszem.

- De pedig előbb velem kell megverekedned, mert én megígértem, hogy megvédem a fejedelem vendégeit.

Zbiszko átlátta, hogy most hiába is erőlködnék tovább; lefordította tehát Zanderusszal az esetet s megizente a lotharingiai lovagnak, hogy a kihívást meg kell ismételniük Csehanovban.

De-Lorsch figyelmesen hallgatta Zanderus szavait s annak jeléül, hogy megértette, erősen megrázta Zbiszko kezét, ami lovagszokás szerint annyit jelentett, hogy mindig és mindenütt szívesen megverekszik ellenfelével.

Már alkonyodott, mikor a kis lovagsapat megérkezett Csehanovba, ahol Dlugolasz Miklós fogadta őket. Az udvar nem volt otthon, mert a fejedelem, szórakoztatni akarván a csitnai és janszborki nagykereszteseket, kivitte őket hajtóvadászatra a kurpaszki erdőbe, ahova a hercegasszony s az udvarhölgyek is mind vele mentek.

Zbiszko azonban mégis akadt ismerősre, az öreg Ofkára, a hercegasszony kulcsárnőjére, aki nagyon megörült az ifjú lovagnak.

- De kár, hogy Danusia nincs itthon! - fecsegett az öreg asszony. - Bizony rá sem ismernél, fiam! Nagyon megnőtt az a lány és még mindig nagyon szeret téged. Fülig pirul, ha csak a nevedet hallja!... Hát a bátyád hogy van? Miért nem jött el ő is veled?... Furcsa bizony az a szerelem! Érte élünk, érte halunk... Danusia minden nap fölment a torony tetejére s onnan leste, hogy nem porzik-e az út... nem jönnek-e a lovagok, mert egyre csak téged várt...

- Megyek is hozzá mindjárt, csak megítatom a lovakat! - kiáltott föl Zbiszko.

- Jó lesz, jó lesz... De vezetőt is vigy magaddal, mert eltévedhetnél az erdőben.

Mikor Dlugolasz vacsorára hívta a lovagokat, Zbiszko azt mondta, hogy ő elmegy az udvar után és vezetőt kért. A keresztes lovagok, mivel nagyon fáradtak voltak, letelepedtek a kandalló mellé, ahonnan nem akartak kimozdulni; de-Lorsch ellenben kijelentette, hogy Zbiszkóval megy s hozzálépven, ismét megszorította háromszor a kezét.

IV. FEJEZET.

De azért az úton sem verekedhettek meg, mert Dlugolasz, akinek Kropivnici Endrek mindent elmondott, indulás előtt megeskettette a két lovagot, hogy a fejedelem és a nagykeresztes engedelmé nélkül nem fognak megívni.

A két lovag meg is esküdött s mikor az óra éjfél ütött, mind a ketten lóra ültek és vezetőikkel elindultak az erdőbe. Egész csapat szolgálta lovagolt előttük égő fáklyákkal, hogy elriassza a farkasokat, amelyek ilyenkor nagy csordákban kóboroltak a hófödte vidéken s az utasokat is megtámadták.

Turbojev, az egyik vezető, aki németül is jól tudott, a lotharingiai lovaggal beszélgetett. A német lovag azt hitte, hogy a litvánok és a mazóviaiak még pogányok, mert úgy hallotta a keresztesektől s nagyon csodálkozott, hogy mindenütt templomokat és kereszteseket látott; akkor pedig, mikor meghallotta, hogy a boldogult Jadviga királyné még a félvad litvánokat is megtérítette, egészen elkedvetlenedett; ő ugyanis azért jött idáig, hogy a pogányokkal verekedjék.

Aztán Zbiszko is belevegyült a társalgásba, oly módon, hogy az öreg Turbojev volt a tolmács közte és a lotharingiai lovag közt. Zbiszko beszélt a vilnai ostromról, a friziai lovagokról s egyéb páros viadalairól, ami nagyon tetszett de-Lorschnak, mert látta, hogy nem közönséges

lovaggal fog verekedni. Majd mikor megálltak pihenni, borozás közben elmondta, hogy Ulrika de-Elner már nem kisasszony, hanem negyvenesztendő asszony és hat gyermeknek anyja... Amire Zbiszko odalett szörnyű álmétkodásában... Micsoda! Hát egy idős asszonyról merete azt állítani, hogy szebb Danusiánál?...

Csehanovtól Praznisig, ahol a fejedelmi vadászkastély volt, jó időben csak két óráig tartott az út, de most a nagy hóban a sok pihenéssel csak hajnal felé értek oda.

A kastély roppant nagy földszintes faház volt üveglakokkal; előtte a kutak voltak meg két istálló, köröskörül pedig a kunyhók, melyeket gallyakból hevenyésztek és bőrökkel terítették be.

A sok tábortűz, mely mindenfelé égett a kunyhók előtt, fantasztikus világot vetett a vadászokra, akiket Fulcon lovag eleinte fenevadaknak nézett, mert tetőtől-talpig állatbőrökbe bujtak s a fejükön is nagy, szőrös süvegeket hordtak. A német lovag legkivált a vadászok nagy számán csodálkozott. Meg is jegyezte:

- A ti fejedelmeitek egész sereggel mennek vadászni is, akárcsak a csatába.

- Jele, hogy van elég emberük - felelte az öreg Turbojev.

- De most mit csinálunk? - kérdezte Zbiszko. - A kastélyban még mindenki alszik.

- Megvárjuk, míg fölébrednek - felelte Turbojev - mert a fejedelem ajtaján nem lehet bezörgetni, ha alszik.

Ezzel odavezette őket az első tábortűzhöz, ahol a vadászok tisztességtudóan helyet csináltak nekik s még frissen sült vadpecsenyével is megkínálták őket.

De-Lorsch álmétkodva nézte a nagy sürgés-forgást a vadászkastély körül; kisebbszerű vásár volt ott, mert az erdőben lakó kurpiak itt szokták becserelni a vadakat és az állatbőröket meg a sok gombát, ámbrát, gyógyfüvet és gyökeret lisztért, sörért, sóért s más egyébért, ami a rengetegben nem termett.

Mialatt de-Lorsch a hatalmas, tagbaszakadt, edzett népet bámulta, Zbiszko egy percre sem vette le szemét a fejedelmi vadászkastélyról s kis híja volt, hogy hangosan nem kiabálta Danusia nevét.

A nagy faháznak csak egyetlen ablaka volt világos: a konyháé, ahol a szakácsok már javában készítették a reggelit. Egyszerre azonban hirtelen föltárult a nagy ajtó s be lehetett látni a terembe, melyben sok világ égett.

Egy férfi lépett ki belőle. Zbiszko rögtön megismerte; az egyik kóbor lantos volt, akit sokszor látott a hercegasszony kíséretében. Most, hogy megismerte, fölugrott s gyorsan feléje szaladt. De-Lorsch csodálkozva kérdezte:

- Mi az?... Mi történt?

- Semmi - felelte Turbojev - Zbiszko szerelmes a hercegasszony egyik udvarhölgyébe és szeretné minél előbb látni.

- Ah! - sóhajtott a lotharingiai lovag és szívére tette a kezét.

S fájdalmasan, nyögve sóhajtozott, hogy az öreg Turbojev megütődve nézett rá:

- Vajjon elment-e az esze, hogy így nyögdecssel azért a vén asszonyért?

De azért mégis bevezette a nagyterembe, ahol sok lovag ült a terített asztal körül s bemutatta nekik a lovagokat. Zbiszko élénk beszélgetésbe merült ismerőseivel, akik mind nagyon örültek jövetelének s az is látszott rajtuk, hogy ugyancsak nagyra becsülik a már nagyhírű fiatal lovagot.

Most bejött a két keresztes lovag is: Danfeld Gugo és Löwe Siegfried; az egyik a csitnai, a másik a jansborgi várnagy. Mind a kettő nagykeresztes és aransarkantyús lovag.

Danfeld kövér ember volt s nagy sörivő, vastag ajkakkal, ravaszul pislogó apró szemekkel; Löwe szikár, magas férfi nemes vonásokkal. Zbiszkónak úgy tetszett, hogy Danfeldet látta már Vitold fejedelem udvarában, ahol Henrik, a plotzi püspök kivetette nyergéből a tornán, de nem emlékezett rá egész bizonyosan...

Aztán Janush fejedelem is megjelent a küszöbön; a keresztesek és a lovagok mind feléje fordultak és mélyen meghajoltak. A fejedelem nyájasan viszonzta a köszöntést; nagy, kerek, bajusztalan arca volt, haját elül rövidre nyiratta, hátul pedig hosszan vállára omlott.

Kürtző jelezte, hogy a fejedelem asztalhoz ül; a harmadik kúrtharsogásra megnyílt a jobboldali ajtó s kilépett rajta Anna Danuta hercegasszony, akit lebontott hajú, csodaszép szőke leány követett, vállán a kis ezüstlanttal...

Zbiszko előrelépett és elébük térdelt mély jobbágyi hódolattal. A teremben halk moraj támadt; némelyek kárhoztatták ezt a szolgálai megalázkodást, mások ellenben helyesnek mondták, mert Zbiszko a leánynak adósa volt életéért.

Sem a hercegasszony, sem Danusia nem ismerte meg mindjárt Zbiszkót, mert háttal fordult a világosságnak; sőt Anna Danuta eleinte azt hitte, hogy a lovag kegyelmet kér tőle, mert talán a férje valamiért megbüntette... De Danusiának éles szeme pár pillanat múlva ráismert és halkán fölsikoltott:

- Zbiszko!

Aztán odaugrott hozzá, a nyakába borult és össze-visszacsókolta.

A hercegasszony rángatni kezdte Danusia ruháját, amin aztán mindenki nevetett. A leány fülig pirult és szégyenében elbujt a hercegasszony mögé, aki intett Zbiszkónak, hogy keljen föl s megkérdezte tőle, hogy meggyógyult-e Mazko s miért nem jött el ő is.

Zbiszko szórakozottan felelgetett s egyre csak Danusiát nézegette, aki a jelenlevők nagy multságára minduntalan elődugta fejcskáját a hercegasszony ruhái közül; még a fejedelem is nevetett. E közben behozták az első fogást s a hercegasszony azt mondta Zbiszkónak:

- Ha már itt vagy, légy a lovagunk. Te pedig - fordult Danusiához - jer már elő, mert összehéped a szoknyámat.

Danusia előbujt; szép volt a leány, hogy a lovagok mind megcsodálták és rajta feledték a szemüket.

A csitnai várnagy is fölkelte és de-Lorsch megkérdezte tőle:

- Ki ez a gyönyörű leány?

A kövér keresztes lovag odahajolt de-Lorschhoz és úgy súgta a fülébe:

- Az ördög leánya.

De-Lorsch arca elborult erre a feleletre és szemrehányóan mondta:

- Nem illik lovaghoz a szépséget kigúnyolni!

- Én aransarkantyút viselek és fogadalmat tettem! - felelte Danfeld gögösen.

Ez nagy méltóság volt és de-Lorsch tisztelettel hajtott fejet a lovag előtt, de megjegyezte:

- Én a brabanti király unokaöccse vagyok.

- Pax! pax! - felelte a keresztes lovag kissé megjuhászodva. - Dicsőség a hatalmas fejedelemnek és rendünk igaz barátjának. Én sem tagadom, hogy szép ez a kisasszony, de tudod-e, ki az apja?

Mielőtt de-Lorsch felelhetett volna, a fejedelem megtudván, hogy kinek a rokona, odahivatta és maga mellé ültette. Vele szemben ült a hercegasszony Danusiával, míg Zbiszko a hátuk mögött állt.

Zbiszko az egész reggeli alatt nem vette le a szemét Danusiáról, aki most százszorta szebbnek tetszett neki, mint mikor elvált tőle. Ekkor érezte csak, hogy igazán szereti, nem hálából, mint mikor az életét megmentette, hanem igaz szívből, őszinte szerelemmel, amely egyre jobban úrrá lett rajta...

Végre a kürtszó jelt adott az indulásra s a hercegasszony így szólt hozzá:

- Maradj velünk; mi hárman együtt megyünk.

A hercegasszonyt és Danusiát Zbiszko segítette felülni a lóra s azután ők is a többiek után indultak. Jóideig némán, szótlánul lovagoltak, úgy hogy Anna Danuta odafordult Zbiszkóhoz és azt mondta neki:

- Miért hallgatsz? Beszélj hát Danusiával...

De Zbiszkónak nem volt mondani valója... Többszörös kísérlet után végre megnyílt az ajka és halkán suttozta:

- Danusia!

- Mit akarsz?

- Szeretlek...

Többet nem bírt mondani; de úgy látszott, hogy Danusiának ez is elég, mert fülig pirult és szintén halkán suttozta:

- Én is szeretlek...

Megint csönd lett. Majd a hercegasszony azt kérdezte Zbiszkótól:

- Hát nagyon unatkoztál nélküle?... Beszélj el mindent apróra, hogy éltél otthon és mit csináltatok a bátyáddal.

És Zbiszko elbeszélte mindent, csak Jaghienkáról hallgatott. De nem szándékosan, mert eszébe sem jutott a szegény leány... Ő most csak Danusiát látta!... És a mint bokrosabb, sűrűbb fák közé értek, odahajolt Danusiához és gyöngéden megcsókolta.

De tél volt és a galyak lombtalanok voltak, úgy hogy a vadásztársaságból többen meglátták.

- Megcsókolta a hercegasszony szemeláttára! - mondta Danfeld a lotharingiai lovagnak.

- Jele, hogy nemsokára összekelnek.

- No ezek alaposan belebolondultak egymásba! - gúnyolódott a keresztes.

- Én azonban szívesen cserélnék a lovaggal! - kiáltott föl de-Lorsch.

- Magam is! - szalasztotta ki a száján Danfeld önkénytelenül.

De rögtön alázatosan hozzátette:

- Fogadalmat tettem, uram.

De-Lorsch elmosolyodott, mert tudta, hogy a lovagrend tagjai nem igen szokták megtartani a fogadalmakat és azt kérdezte:

- Miért mondtad az asztalnál, hogy Danusia az ördög leánya?

Danfild ekkor elmondta Zlotori történetét, ahol a fejedelem várat akart építeni, de a keresztes lovagok elrabolták egész udvarával együtt, midőn az építkezéseket ment megnézni s ez alkalommal Danusia anyja szörnyet halt rémületében. Aztán elmondta, hogy Jurand rémes bosszút esküdött a keresztes lovagok ellen. S mialatt beszélt, hangja elfulladt a gyűlölettől... Mert nagyon jól emlékezett még arra a napra, midőn Juranddal találkozott; úgy megrémült a rettenetes embertől, hogy cserbehagyta katonáit, podgyászát, fegyvereit és halálra sarkantyuzva lovát futott haza Csitnába, ahol bele is betegedett a nagy ijedségbe.

Mikor meggyógyult, a rend törvényszéke ítelt fölötte; igaz, hogy fölmentették, mert azt állította, hogy a lova megbokrosodott és az ragadta el akarata ellenére, de azért a magasabb tisztségek útját elzárták előtte...

Mindezt persze nem mondta el de-Lorschnak, csak Jurand szörnyű kegyetlenségeiről beszélt; azt sem mondta el, hogy amióta itt van, heves szerelemre gyulladt Danusia iránt, aki leggyűlöltebb ellenségének a leánya.

- Szörnyű nép ez! - fejezte be Danfild a szavait - szíve mélyéből gyűlöli a rendet. Bár adná Isten, hogy mind egy lábig kiirthatnók őket!

- Igazad van! Még a pogányok közt sem merné megtenni egy fejedelem sem, hogy várat építsen a ti földeteken.

- A várat ellenünk építette ugyan, de a maga földjén, mert Zlotori az ő birtoka volt.

- Annál nagyobb hálával tartoztok Istennek, hogy győznötök engedett. S hogy végződött a háború?

- Háború nem volt.

De-Lorsch meghökkenve bámult Danfeldre.

- Micsoda?... Hát béke idejében támadtátok meg a nőket, az udvart és a fejedelmet, aki várat építtetett a maga birtokán?

- A rend minden cselekedete jogos, kivált az ilyen félpogányokkal szemben!

- De én mégis azt hiszem - felelte de-Lorsch - hogy az a félelmetes lovag csak jogos bosszút áll fiatal felesége gyilkosain.

- Aki kezét a keresztesekre emeli, az ördög cimborája.

De-Lorsch elgondolkozva csóválta a fejét s bizonyára kellemetlen dolgokat felelt volna a csitnai várnagynak, ha nem érnek a tisztásra, ahol a vadakat kellett megvárniuk. Itt megállt az egész társaság s a fejedelemmel együtt mindenki leszállt lováról.

V. FEJEZET.

A tapasztalt vadászok sorbaállították a fiatalabbakat a tisztás körül, hogy mindenki jól lőhessen, a hajtók pedig elszéledtek az erdőben, hogy fölverjék és a vadászok elé tereljék a vadat.

A fejedelem a tisztás közepén állt, mert a fővadász tudta, hogy arra tör ki a legtöbb vad; Janush íjat tartott a kezében, mellette hosszú lándzsája, két oldalt pedig hatalmas termetű két bátor lovag állt, hogy megvédjék a fejedelmet minden veszedelem ellen.

A hercegasszony és Danusia nem szálltak le lovaikról, mert a fejedelem nem engedte; azt mondta ugyanis, hogy lovon könnyebben menekülhetnek, ha esetleg valami dühödt vadkan vagy bölény nekik rohan.

De-Lorsch engedelmet kért, hogy a hercegasszony szolgálatára lehessen s nem messze tőle állt meg szintén lóháton, vállára vetve lándzsáját. Zbiszko azonban leszállt lováról, lándzsáját leszúrta a hóba s íjával Danusia mellé állt.

A tisztáson halálos csönd volt. Az erdő mélyéből fölhangzott az első kürtszó, melyet a távoli visszhang ismételt. Minden vadász figyelmesen nézett a hóval fődött bokrokra, miféle állat bukkan ki először a sűrűből?

Az erdőben tömérdek volt a vadkan, bölény, sőt a medve is, de a hajtók nagyon messziről kezdték a hajtást és jó darabig kellett várni, míg az űzött vadak erre menekülnek.

Imitt-amott kibukkant a bokrok közül egy-egy farkas. Majd vaddisznók is jöttek hosszú sorban. A kézi dárdák süvöltve szálltak a levegőben... a tiszta havat pirosra festette a kicsurranó vér s a vaddisznók csordája rőfögve széledt el, visszacsörtetve a sűrűbe. Egynéhány belekeverőzött a hálókba s ott fetrengett, vonaglott, míg a vadászok meg nem ölték az őzekkel, szarvasokkal, farkasokkal együtt, melyek tömegestől, vad rohanással, vakon siettek vesztükbe.

A kürtök harsogtak, a kutyák csaholtak, a vadak bőgtek, vonítottak, üdvöltöttek s a kép színes, izgató, mozgalmas volt, hogy a keresztes lovagok ámulva-bámulva nézték, de-Lorsch pedig hangosan ujjongott és kijelentette, hogy ehhez foghatót még a csatában sem látott.

A hercegasszony szívvel-lélekkal vett részt a vadászatban, rálőtt minden vadra, amely elég közel járt hozzá s ha eltalált egy-egy őzet, szarvast vagy vadkant, odavolt örömeiben. Az urak is tőlük telhetőleg kitétek magukért s a tisztáson csakhamar százával heverték a nemes vadak.

Csak Zbiszko nem törődött a vadászattal; nekitámaszkodva Danusia lovának egyre mosolygott, beszélgetett vele. A leány se látott Zbiszknál egyebet; mintha az egész világ meghalt, megszűnt volna rájuk nézve azon a kicsiny világon kívül, melyet egymás szeméből olvastak ki...

De-Lorsch figyelmét most roppant medve vonta magára, mely ordítva rohant a fejedelemre. Janush egész közel hagyta jönni a medvét s aztán egy csapással leterítette; a fenevad hörögve akart talpra állani, de már nem volt jártányi ereje se; elbődült még egyszer s aztán holtan terült el.

A lotharingiai lovag megdöbbenve nézte a mosolygó fejedelmet; az jutott eszébe, hogy a német lovagrendnek kemény munkája akad, ha mérkőznie kell ezzel a fejedelemmel, akinél a lovagjai sem alábbvalók, mert mindegyik époly bátran és gondtalanul várta a dühös fenevadakat, mint ő.

Most egyszerre tizével, huszával rohantak be a tisztásra a bölények. A roppant állatok lábai alatt megrengett a föld, rekedt bőgésük baljóslatúan töltötte be a levegőt s a vadászok ösztönszerűen kaptak fegyvereikhez. A kutyafalka dühös csaholással száguldozott a bölények nyomában, melyek visszafordultak rájuk s nekiszögezve bozontos fejüket a földnek, igyekeztek felöklelni üldözőiket.

Egy óriási bölény apró ugrásokban közeledett a vadászok felé, majd hirtelen kitört jobbra s azok felé az apró bokrok felé iramodott, melyek mögött a lovak álltak; ott vadul kapálta a földet s megfente szarvait a hóban, mintha csak fegyverét élesítené a viadalra.

A vadászok megrettenve kiabáltak:

- A hercegasszony!... Mentsétek meg a hercegasszonyt!

Zbiszko fölkapta lándzsáját s elszántan szaladt a bölény felé; néhány litván lovag utána ment halni készen, hogy megmenthesse a híres Kiejstut leányát, aki ép ekkor lőtt rá az állatra és nyíla a fenevad nyakába furódott.

- Eltaláltam! - ujjongott Anna Danuta - most már nem fut el.

De szavait oly vérfagyasztó bömbölés nyelte el, hogy a lovak nyihogva ágaskodtak föl, a megsebzett bölény pedig vad rohanással rontott neki.

E válságos percben előugratott de-Lorsch, elállta a fenevad útját, leeresztette lándzsáját és teljes erejéből nekidöfött.

A lándzsa hegye az állat nyakát érte, bele is ment a húsba, de a bölény vadul félreugrott, a lándzsa nyele ívben meggömbült és nádszálként törött ketté; a fenevad pedig leszegte fejét s iszonyatos ökleléssel hasította föl a lotharingiai paripáját, mely a szó szoros értelmében a levegőbe röpült s mikor halálra sebezve visszaesett, maga alá temette gazdáját.

De-Lorsch mozdulatlanul hevert a földön, mintha meghalt volna. A bölény szemei vérben forogtak, a tajték nagy darabokban hullott szájából; egy pillanatra megállt, mintha új áldozatot keresne, majd ismét nekiesett a döglött lónak és irtózatos haraggal döfte, marta, tiporta.

E percben ért oda Zbiszko és teljes erejéből a fenevad oldalába döfte lándzsáját. De a fegyver megsiklott a nagy lökéstől az állat bordáin és Zbiszko elbukott a hóban. Az elszörnyedés rémes ordítása tört elő száz torokból.

- Vége van!... Vége van!...

A bölény rárohant Zbiszkóra és rengeteg teste elfödte egy percre az ifjú lovagot... Csak azt lehetett látni, hallani, hogy a fenevad hörögve toporzékol, tombol és tapossa a boldogtalant...

Glava, a cseh csatlós, akit Jaghienka ajándékozott Zbiszkónak, örült ugrással bukkant elő a bokrok közül, két kézre fogta vasas buzogányát, megcsóválta a feje fölött s lábujjhegyre állva irtózatos erővel sujtott le a bölény fejére... Tompa reccsenés hallatszott, a közelállók látták, mint föccsent szét az állat agyveleje... aztán hörgő bögés hallatszott még s a fenevad holtan roskadt össze.

A hercegasszony és Danusia rémulten futottak szegény Zbiszkóhoz, aki sápadtan, félholtan hevert a maga s a fenevad vérében. Föl akart kelni, de csak visszaesett és halkan suttozta:

- Danusia!... Danusia!...

Ajkaira habos tajték tolt s erre elhagyta az eszmélete. A lovak hamar puha fekvőhelyet csináltak neki bundákból, elállították a vérzését taplóval s a fővadász tanácsára hóval kezdték dörzsölni a végtagjait.

- Hacsak a bordái törtek be s a hátgerincének nincsen baja, akkor megél - mondta a fővadász a hercegasszonynak.

Ugyanakkor mások de-Lorsch lovagot állították talpra. A lotharingiai csak az eséstől ájult el s mivel a bölény nem őt, hanem a lovát marcangolta, nem is történt egyéb baja, csak a karja ficamodott ki.

Megpillantván Zbiszkót, aki élettelenül hevert a földön, eszébe jutott, hogy mi történt.

- Hát ő mentett meg a haláltól! - szólt halkán. - S talán életével fizetett bátorságáért?

- Súlyosan megsebesült szegény - mondta az öreg Turbojev.

- Mától fogva nem ellene, hanem mellette akarok harcolni! - fogadta meg de-Lorsch ünnepélyesen.

Most a fejedelem is odajött a lotharingiai lovaghoz és őszintén megdicsérte bátorságáért, amellyel elhárította a veszedelmet a hercegasszonyról.

- S mivel a bátor, derék lovagoknak szűkiben vagyunk, - folytatta a fejedelem - kérlek, nemes lovag, maradj az udvaromban. Én szeretlek és nagy hálával vagyok adósod, engeddd, hogy leróhassam ezt a tartozásomat.

De-Lorsch lelke mélyéig megrendült e jóleső dicséret és szíves meghívás hallatára. Szinte kifiamodott karjának a fájdalomát sem érezte és repeső szívvel gondolt arra, hogy hőstettének híre kel s ez a hír eljut hazájába, Lotharingiába meg unokabátyja, a brabanti király udvarába is.

E közben Zbiszko magához tért egy pillanatra, ép annyi időre, hogy rámosolyoghatott Danusiára, aki mellette térdelt; aztán megint elájult s oly halkán, szakadozottan lélezett, hogy a lovagok komoran csóválták a fejüket; nem hitték, hogy megéri az estét. De a hajtók, akik közül a legtöbb tele volt ily baleseteknél kapott sebhellyel, azt mondták, hogy nem kell félni, mert a lovag kiheveri a bajt.

A lovagok szent Mihály lovát rögtönöztek faágakból és azon vitték hazafelé Zbiszkót. Danusia is velük akart menni, még pedig gyalog, de a hercegasszony nem engedte meg, mert nagy volt a hó s a lovagoknak különben is sietniök kellett.

Danföld Gugo segítette felülni Danusiát a lóra s ezt mondta:

- Van nekem Csitnában egy csodabalzsamom; egy remetétől kaptam s három nap alatt hozhatnék belőle.

- Isten áldjon meg érte, nemes lovag! - sóhajtott Danusia.

- Isten számon tart minden jócselekedetet, de hát tőled mi jutalmat remélhetek?

- S mit adhatnék én neked?

A keresztes odahajolt a leányhoz és az ajkai megmozdultak... De nem bírta kimondani, amit akart, csak ezt felelte:

- A mi rendünkben vannak apácák is; majd egyik elhozza a balzsamot... A jutalomról majd később beszélünk.

VI. FEJEZET.

Visonok bekötözte Zbiszko sebeit, de nem ígérhette meg, hogy az ifjú fölgyógyul, mert ámbár csak egy bordája tört be, nem lehetett tudni, hogy a nagy rázkódástól nem szenvedett-e belső sérüléseket is.

De-Lorsch estefelé nagyon elbágyadt és másnapra kelve már meg sem tudta mozdítani a karját. A betegetek a hercegasszony, az udvarhölgyek és Danusia ápolták föl váltva Visonok utasításai szerint.

Zbiszkónak gyakori vérhányása volt, de azért az eszméletét nem veszítette el s megtudván Danusiától, kinek köszönheti az életét, behivatta a hű cseh csatlóst és megköszönte neki a nevezetes szolgálatot. Egyúttal eszébe jutott Jaghienka is, aki a derék szolgát nekiadta s erre az emlékre úgy érzékenyült, hogy sírva fakadt.

Glava szerényen csak ennyit mondott:

- Megesküdtem a kisasszonynak, hogy védelmezni foglak s ezért nincs is mit köszönnöd; az életeddel neki vagy adósa, uram, nem nekem.

Zbiszko fájdalmasan fölsóhajtott és halkán mondotta:

- Ha meghalok, te visszamégy Zgogelitzbe és mindent elbeszélsz; akkor majd imádkozhatnak értem. Azt akarom, hogy itt vagy Csehanovban temessenek el.

- Jobb lesz Csehanovban. Hallottam, hogy a fejedelem két-három nap múlva visszamegy Csehanovba s onnan Varsóba.

- Talán csak nem hagynak itt egyedül! - sóhajtott föl Zbiszko és ismét elájult.

Csakugyan nem is hagyták egyedül, mert a hercegasszony még aznap megkérte a fejedelmet, hogy hadd maradjon Zbiszko mellett ő és Danusia, mert a beteget Visonok véleménye szerint nem lehet Varsóba szállítani.

A lábbadozó de-Lorsch azzal az ürüggyel, hogy védelmezni fogja a hercegasszonyt, szintén a vadászkastélyban maradt.

Történt e közben, hogy Janush fejedelem és vendégei, a keresztes lovagok, kissé összekülönböztek.

Az indulást megelőző napon Gottfried és Rothger testvérek a vadászkastélyba jöttek egy de-Fursi nevű lovag kíséretében, aki nem nagyon jó híreket hozott a keresztes lovagoknak.

Azt hozta hírül, hogy a lubovi várnagy vendégei - ő maga, továbbá de-Begrov és Meiningen lovag - meghallván a rettenetes Jurand szpichovi gróf hírért, kihívták a vakmerő lovagot. A lubovi várnagy kezdetben ellenezte a dolgot, azt hozván föl okul, hogy most béke van a rend és a mazoviai fejedelemség közt, de aztán abban reménykedve, hogy talán megszabadul ettől a szörnyű ellenségtől, megadta az engedelmet a párbajra.

A lovagok elküldték a kihívást, mire Jurand azt üzenté vissza, hogy várja őket Szpichov porosz határán két másik társával. A lovagok azonban nem akartak odamenni, mire Jurand hirtelen, váratlanul rajtuk ütött, Meiningennek levágta a nyakát, Begrovot pedig foglyul ejtette és hazavitte a szpichovi börtönbe. Csak de-Fursi lovag menekült meg s átvágván a mazoviai rengetegen, egyenesen Csehanovba jött, hogy megtorlást kérjen Janushtól.

- Miféle elégtételről beszélsz? - kérdezte Janush, meghallgatva a kereszteseket. - Ha Jurand hívta volna ki a vendégeiteket vagy orozva ölte volna meg őket, akkor törvény elé hívnám és meg is büntetném, de ti magatok hívtátok ki s indultatok ellene... Azt csak nem parancsolhatom meg neki, hogy ne védje magát, ha kihívjátok, megtámadjátok s fegyverrel akarjátok elvenni birtokait?

- Nem a rend hívta ki, hanem a vendégek - jegyezte meg Danfeld.

- De vendégeiért szintén a rend felelős! - viszonzá a fejedelem. - Aztán meg a lubovi várnagy is adott melléjük katonákat.

Löwe Siegfried közbeszólt:

- Begrovot ki kell szabadítani a fogságból, mert a családja főrangú, hatalmas törzs, egyik oszlopa a rendnek.

- És Meiningen halálát is meg kell bosszulni - tette hozzá Danfeld.

A fejedelem fölugrott, de aztán fékezte magát, mert megemlékezett arról, hogy a német lovagok most vendégek nála.

- Várnagy - szólt nyugodtan - te keresztet viselsz a köpönyegeden. Nos, ennek a keresztnek a nevében, igaz lelkedre mondd, igaza van-e Jurandnak vagy sem?

Danfeld hallgatott, de helyette Löwe felelt:

- Begrovot ki kell szabadítani a fogságból.

A fejedelem nagyot sóhajtott s fölnézett az égre, mintha onnan esdene türelmet, Löwe Siegfried pedig hozzátette:

- Különben is a rend nem csupán erről az egy sérelemről panaszkodik. Sem Palesztinában, sem Erdélyországban, sőt még Litvániában sem túrtünk el annyi sérelmet, mint amennyivel ez a zsvány szpichovi gróf elhalmoz bennünket.

Janush fejedelem megcsóválta a fejét és így felelt:

- Hajdanta a keresztetek szívesen látott vendégek voltak Szpichovban és Jurand csak akkor esküdött bosszút ellenük, mikor bálványozott nejét megölték. S ti hányszor támadtátok meg nyiltan és orozva?... Sőt önmagamat is - folytatta a fejedelem maró gúnnyal - nem fogtatok-e el a magam birtokán, teljes béke idejében?... S ha a lengyel király közbe nem lép, talán még ma is ott synylódném börtönötökben!

A keresztet lovagok elsápadva néztek össze; röstelték, hogy a fejedelem de-Fursi lovag hallatára veti szemükre ezt a gyalázatosságot.

Legelőször Danfeld kezdett mentegetőzni:

- Az tévedés volt, de mi helyrehoztuk azzal, hogy szabadon bocsátottunk, még pedig nem azért, mintha a lengyel királytól féltünk volna, hanem azért, mert ez volt az igazság. A határ-villongásokért pedig szintén nem lehet felelős a nagymester, ez más országokban is így van a végeken.

- Akkor hát miért kívánjátok, hogy megbüntessem Jurandot?

- Mert megérdemli.

Janush összekulcsolta kezeit és fölsóhajtott:

- Istenem, adj türelmet!

- Figyelembe kell vened azt is - folytatta Danfeld - hogy a mieink csak közönséges lovagokat bántanak, ha bántanak, míg a te alattvalóid a rend tagjait üldözik s ezzel Isten ellen támadnak. S mily büntetés lehet elég szigorú azokra, akik a szent keresztet sértik?

- Elég volt! - kiáltott föl a fejedelem haragosan. - Isten nevét ne használd pajzsul, mert különben...

S ezzel oly hevesen kapott a kardjához, hogy a keresztetek tanácsosnak tartották hallgatni.

Csönd lett. Majd a fejedelem odafordult de-Fursi lovaghoz s azt kérdezte:

- Hogy történt a kihívás és támadás?

- Mikor a szpichovi gróf elfogadta kihívásunkat - felelte a lovag - mi hárman útnak indultunk a lubovi várnagy katonáival. Félúton voltunk mikor Jurand követet küldött hozzánk, hogy bocsássuk haza a rend katonáit és csak hárman menjünk a határra, ahol ő két társával fog reánk várni...

- Meg mersz esküdni erre? - kérdezte Danfeld hirtelen, remélve, hogy de-Fursi meghazudtolja önmagát.

De a lovag szívére tette kezét és ünnepélyesen mondta:

- A becsületesre esküszöm, hogy így történt. Sőt Begrov meg én bele is egyeztünk ebbe, de Meiningen nem akarta.

- Jól van! - kiáltott föl a fejedelem. - Most hát ítélek.

S odafordulva Danfeldhez, gúnyosan folytatta:

- Csitnai várnagy, te mindenkinél jobban tudod, hogy Jurand nem szokott meghátrálni semmiféle kihívás előtt. Ha tehát bármelyitek meg akar verekedni velem, én megengedem a párbajt s ha Jurand vesz, Begrovot váltságdíj nélkül szabadon bocsátatom. Egyebet nem tehetek.

Ezzel fölkel és faképnél hagyta a kereszteseket. Ezek elsápadtak és a fogait csikorgatták dühükben, sőt Danfeld ököbe szorította a kezét s úgy ment neki de-Fursi lovagnak:

- Miért nem mondtad, hogy Jurand orozva támadott meg benneteket?

- Mert az nem igaz.

- Hazudnod kellett volna!

- Én harcolni jöttem ide, nem hazudni.

- Ó, a harcban nagyon bátor voltál!...

- Csak úgy, mint te, mikor Csitnáig futottál Jurand előtt.

- Pax! Pax! - kiáltott közbe Löwe s a két civódó közé állt - becsüljük meg a rend vendégeit.

Gottfried is közbeszólt:

- Jobb, ha abba hagyjuk. Jurandot úgy sem büntetik meg, mert most az egyszer igaza van.

Pár percnyi szünet után Löwe Siegfried ezt mondta:

- Begrov lovagot minden áron meg kell szabadítanunk. Gyűjtsük össze Insbork, Csitna és Lubov egész helyőrségét s egyesült erővel rohanjunk meg Jurandot. Ideje, hogy végezzünk vele.

Danfeld, aki legfurfangosabb volt köztük, minden oldalról meghányta-vetette a dolgot s azt mondta:

- Ha győzünk, a nagymester elégedett lesz, követségek járnak ide-oda, új frigyeket kötnek és semmi bajunk sem lesz. De ha megvernek bennünket, a rend nem kel védelmünkre és nem indít hadat a fejedelem ellen. A nagymester nem akarja ellenségévé tenni a lengyel királyt, aki jóbarátja a fejedelemnek. Volna azonban más tervem is, mindennél többet érő.

- Micsoda? - kérdezte Löwe.

- Jurandnak van egy leánya, - mondta Danfeld - akit mindennél jobban szeret a világon.

- Tudjuk... Danusia...

- Nos, ha elrabolhatnók ezt a leányt, Jurand nemcsak Begrov lovagot adná oda érte, hanem minden birtokát, sőt magamagát is.

- Szent Györgyre, igazad van! - kiáltott föl Gottfried.

Csönd lett. A keresztesek meghökkentek, annyira vakmerőnek találták a tervet. Végre Rothger így szólt Siegfriedhez:

- A te okosságod és tapasztalásod fölér a bátorsággal, mondd hát, mit gondolsz erről a tervről?

- Azt, hogy érdemes vele foglalkozni.

És Rothger hozzátette:

- Gondoljátok meg, hogy a leány nemcsak udvarhölgye a hercegasszonynak, hanem kedvence is, akit tulajdon gyermekeként szeret. Gondoljátok meg, testvérek, mekkora zajt fog ez a dolog csapni.

Danföld kacagva kiáltott föl:

- Hisz te mondtad, hogy Schomberg megfojtotta Vitold gyermekeit! S mi volt a büntetése? Ó, ha sikerülne bilincsbe vernünk Jurandot, bizonyára szép jutalmat kapnánk!

- Az alkalom kedvező - mondta Löwe Siegfried. - A fejedelem elutazik, a hercegasszony egyedül marad itt kísérvivel; de nagy dolog lesz ám, ha béke idején megrohanjuk a fejedelem kastélyát... Ez nem Szpichov, sem nem Zlotori... A király, sőt a pápa is panaszt fog tenni... Jaghiello csörtetni fogja a kardját s ti is tudjátok, hogy a nagymester szívesen elveszi ugyan, amit lehet, de nem akar háborúba keveredni Krakóval... Lärmázni fognak Mazoviában meg Lengyelországban is...

- De közben Jurand az akasztófán fog himbálózni - vágott közbe Danföld. - S ki mondja, hogy Jurand leányát a fejedelem kastélyából raboljuk el?

- A csehanovi várból még kevésbé rabolhatjuk el, ott háromszáz testőr vigyáz rá!

- De hátha Jurand megbetegszik és elküld a leányáért? A hercegasszony nem gátolhatja meg, hogy hazamenjen az apjához s ha a leányt az úton elrabolják, ki mondhatja, hogy mi raboltuk el?

- S ki teszi beteggé Jurandot?

Gugo elmosolyodott és cinikusan mondta:

- Van az udvaromban egy aranyműves, akit a gazságai miatt kergettek el Malborgból... Tud pecsétet is metszeni... aztán meg vannak mazoviai embereim is.

- Most már értem! - kiáltott föl Gottfried.

- Isten segítse szándékodat! - kiáltott föl Rothger. - Saltzbach és Schomberg sem találhatna ki ennél okosabbat. Én már látom Jurandot a malborgi várkapu előtt kötéllel a nyakában...

- És leányát a rend szolgálatába kényszerítjük - tette hozzá Danföld.

Löwe élesen nézett Danföld Gugóra s az ajkába harapva mondta:

- Jól van!... Siessünk hát Csitnába.

VII. FEJEZET.

A négy keresztes és de-Fursi lovag elbúcsúzott a fejedelemtől, aki drága nyestbundákat, sőt pénzt is ajándékozott nekik, mert nem akarta, hogy üres kézzel távozzanak udvarából. A lovagok hálálkodva fogadták az ajándékot s azt mondták, hogy imádkozni fognak a fejedelem lelki üdvéért, amin mindenki mosolygott Mazoviában, mert tudott dolog volt, hogy a fejedelem mily keményen bánt el velük tegnap.

Löwe Siegfried kezét csókolta a hercegasszonynak, Danfeld Gugo pedig odament Danusiához s halkán ezt mondta neki:

- Nekünk a rosszért is jóval kell fizetnünk és szeretnünk kell az ellenségeinket is; majd küldök egy apácát, aki elhozza a csodatevő balzsamot.

- Hogy köszönjem meg a jószágodat? - kérdezte Danusia.

- Szeresd a rendet és szolgálj - felelt a lovag kenetesen.

De-Fursi lovag, aki szintén ott volt a búcsúzásnál, alig tudta levenni szemeit Danusiáról. Mihelyt kint voltak a kastélyból s az országúton ügettek Csitna felé, meg is kérdezte:

- Ki volt az a szép leány, akivel búcsúzás előtt beszélgettél?

- Jurand leánya - felelt Danfeld.

- Akit el akartok rabolni?

- Az.

- Akkor hát mért voltál hozzá oly nyájas és mért ígérted, hogy balzsamot is küldesz neki?

Löwe Siegfried, aki szintén tett fogadalmat, komolyan vette ezt az esküjét és ismét merően nézett Danfeldre, úgy, hogy ez szükségét érezte megmagyarázni magaviseletét.

- Azért ígértem meg neki a balzsamot sebesült vőlegénye számára, hogy ha elrablása után esetleg szemrehányásokat tennének, elmondhassuk, hogy nemcsak hogy bántani nem akartuk, hanem még orvosságot is küldtünk neki.

Ez a magyarázat tetszett Löwe Siegfriednek; elégedetten mondta:

- Okosan tetted! Csakhogy megbízható emberrel küldd neki a balzsamot.

- Majd a rend egyik apácáját küldöm el, ez aztán alaposan szemügyre vesz mindent és ki-tapasztalja a körülményeket.

- S kikkel raboltatod el? - kérdezte Löwe.

- Van egy pár emberem, akik azért szöktek meg Mazóviából, hogy föl ne akasszák őket; ezek nem félnek semmitől és mindenre készek, ha jó jutalmat ígerek nekik...

- S ha véletlenül elfogják az embereidet?

- Mi közöm hozzájuk?... Mi nem ismerjük őket! Mi bizonyíthatja, hogy mi írtuk a levelet?

Gottfried vállatvonva szólt közbe:

- Mit féltek annyira, ha meg is tudják, hogy mi akartuk elrabolni a leányt?... Hisz előbb-utóbb úgy is meg kell tudniuk!... Mert ha sikerül, csak üzenünk kell Jurandnak, hogy «a lányod a kezünkben van, add érte cserébe Begrov lovagot és magadat!»... Már pedig, ha ezt üzenjük neki, akkor mindenki tudni fogja, hogy mi raboltuk el.

- Természetes! - kiáltott föl de-Fursi, akinek különben sem tetszett az egész vállalkozás. - Minek titkolni az olyasmit, ami előbb-utóbb napfényre kerül?

Danfeld hangosan föl kacagott és azt kérdezte Gottfriedtől:

- Mondd csak, testvér, hány éve hordod a köpönyegedet?

- Hat éve.

- Nos, ha még egyszer hat évig hordtad, te is jobban fogsz konyítani a rend politikájához. Én ezt fogom izenni Jurandnak: «A leányod Schomberg kezében van... Ha mukkanni mersz, jussanak eszedbe Vitold gyermekei!»

Rothger helyeslőleg bólogatott.

- Oly jól fundáltad ki ezt a tervet, hogy Isten is megsegíti a szándékunkat.

- Isten megáld minden törekvést, mely a rend javára szolgál - tette hozzá Löwe Siegfried a szemeit forgatva.

A keresztesek elhallgattak. De-Fursi kissé elmaradt tőlük és gondolkozóba esett.

Hacsak arról lett volna szó, hogy azért rabolják el Danusiát, hogy kicserélhessék érte Begrov lovagot, nem szólt volna semmit; de a keresztesek nemcsak Begrovot akarták kiszabadítani, hanem meg akarták ölni Jurandot, sőt talán Danusiát is, hogy minden gyanut elhárítsanak magukról.

Ez nem tetszett neki; s midőn Danfeld Schomberget és Vitold fiait emlegette, végigfutott rajta a hideg borzadás és megdöbbenve kérdezte magától, hogy azok a lovagok, akik köpönyegükön hordják a keresztet, elkövethetnek-e ekkora gaszágokat?...

Hogy mégis tisztán lásson a dologban, elszánta magát, hogy kikérdezi Danfeldet. Odalovagolt hozzá és azt kérdezte:

- Ha Jurand a kezébe adja magát, szabadon bocsátod a leányt?

- Nem, mert akkor mindenki megtudná, hogy mi raboltuk el.

- Hát mit csinálsz vele?

Danfild pokoli módra vigyorgott s halkán dörmögte:

- Azt csak bízd reám.

De-Fursi megértette a szörnyű feleletet és arcán az utálat tükröződött. Pár pillanatnyi szünet után hangosan fölkiáltott:

- Junghingen Ulrik testvér, a lovagok virága és dicsősége, ezt mondta nekem egyszer: «A malborgi öreg lovagok közt még találni egy-kettőt, aki méltó a kereszt viselésére, de a többiek csak gyalázatára válnak a rendnek!» - Ezt mondta a nagymester testvéröccse.

- Mindannyian gyarló bűnösök vagyunk - dörmögte Danfeld - de a keresztet szolgáljuk.

- Hát a lovagi becsület semmi? Azt hiszed, hogy Istennek tetsző dolgot művelsz, ha gyalázatosságokat követsz el?... Nos, halljad hát: én nemcsak hogy nem segítek nektek, hanem meg is tiltom, hogy véghez vigyétek szándéktokat!

- Mit tiltasz meg?

- Az árulást, a csalást, a gaszágokat!

- Ugyan úgy-e?... Hát elfeledted, hogy Jurand elvette mindenedet és most koldus vagy?... Ha a rend nem ad egy falat kenyeret, éhen halsz!... Aztán meg te csak magad vagy, mi pedig négyen vagyunk... Hogy gátolhatnád meg hát a szándékunkat?

- Úgy, hogy visszamegyek a fejedelemhez és mindent elmondok neki! - kiáltott föl de-Fursi meggondolatlanul.

A keresztesek összenéztek; Danfeld jelentős pillantást vetett Löwe Siegfriedre s aztán így szólt:

- De-Fursi lovag, a te őseid közül többen szolgáltak a rendben, de te nem akarsz belépni, mert tudod, hogy a hitványokat nem fogadja be.

- Azaz, hogy a becsületeseket nem fogadják be!
- Vigyázz! A rend azokat is meg tudja büntetni, akik nem tagjai!

E fenyegetésre de-Fursi ingerülten kirántotta a kardját s kezét a markolatra téve, ünnepélyesen fölkiáltott:

- Esküszöm e vasra, amelynek kereszt a formája, esküszöm szent Dénesre és lovagi becsü-
letemre, hogy mindent elmondok a nagymesternek és a mazóviai fejedelemnek!

Danfeld ismét Siegfriedre nézett, aki most alig észrevehetően bólintott. Erre Danfeld gúnyo-
san mondta:

- Szent Dénes a hóna alá vehette levágott fejét, de ha egyszer a tied lehull...
- Még fenyegetsz is? - vágott közbe de-Fursi méltatlankodva.
- Nem, csak megöllek! - kiáltott föl Danfeld.

S kirántva vadászkesztését, markolatig de-Fursi mellébe döfte.

A lovag fájdalmasan fölsikoltott és használni akarta kardját, de ekkor már rajta ütött a másik
három kereszt is és mind a négyen irgalmatlanul szúrták-vágták.

De-Fursi hiába igyekezett védekezni, lebukott lováról és vonagló ujjaival görcsösen markolta
a havat.

Danfeld révedezve nézett körül s rekedten mondta:

- Nem látott meg senki?
- Nem, senki sem - felelte Löwe.
- Akkor panaszt tehetünk, hogy a mazóviai lovagok megrohantak bennünket és megölték de-
Fursit... Így majd híre kél a fejedelemnek, hogy gyilkosokat tart az udvarában...

De-Fursi hörgött, nyögött, egész teste még egyszer megvonaglott, ajkain véres tajték
buggyant ki... azzal vége volt.

Rothger ránézett s fölkiáltott:

- Látjátok, testvéreim! Így bünteti meg Isten az árulásnak még a gondolatát is.
- Amit cselekedtünk, a rend dicsőségére szolgál! - mondta Gottfried.

E percben lódobogás döbbsentette meg a gyilkosokat.

Danfeld halkán suttozta:

- Ki lehet?... Már egész közel van...

Löwe, akinek legjobb szeme volt mindük közt, így felelt:

- Megismerem... az a csatlós, aki a bölényt agyonütötte.
- Dugjuk el a késeket, hogy meg ne ijedjen - tanácsolta Danfeld. - Azután vigyázzatok: én
szúrom meg először, ti pedig végezzetek vele.

Glava, mert ő volt, mikor vagy tízlépésnyire ért a lovagokhoz, hirtelen visszarántotta a lovát...
Meglátta a vérben úszó lovagot a havon meg a gazdátlan paripát s nagyon megdöbbsent, de
színlelte, hogy mit sem lát és hangosan fölkiáltott:

- Alásan köszöntlek benneteket, nemes lovagok!
- Rád ismertünk - felelte Danfeld hozzá közeledve. - Valami üzenetet hoztál?

- Engem Bogdaniec Zbiszko lovag küld. Én vagyok a csatlósa s azért küldött engem, mert ő maga személyesen nem jöhet, mivel a bölény a vadászon megsebesítette.

- S mit kíván a gazdád?

- Azt üzeni, hogy hazug vádakkal rágalmaztátok Jurand szpichovi grófot és hitvány rókák vagytok, ha ki pedig rossz néven venné szavait közületek, azzal kész megverekedni, mihelyt az ereje engedi.

- Mondd meg a gazdádnek, hogy a rend lovagjai Jézus kedvéért türelemmel viselik a sértéseket, de a nagymester engedelmé nélkül nem fogadhatnak el semmiféle kihívást, hanem majd írunk Malborgba az engedelemért.

A cseh csatlós lopva de-Fursi holttestére nézett; a kihívás tulajdonképen neki volt szánva, mint közönséges világi lovagnak, mert azt Zbiszko is jól tudta, hogy a keresztes lovagoknak nem szabad párbajt vívniok... És a világi lovagot ez a négy keresztes meggyilkolta!

Glava nem tudta, mi történhetett a lovagok közt, de ösztönszerűen megérezte, hogy nagy veszedelem fenyegeti... S nagy aggodalommal látta, hogy Danfeld, miközben beszélt, egyre közelebb férközött hozzá, a többi három lovag pedig félkörben állta el az útját... S neki fegyvere sem volt, mert a nagy sietségben csak úgy pőrén ugrott föl a lovára!

Most Danfeld ismét megszólalt:

- Én csodatevő balsamot ígértem a gazdádnek s ő hálából párbajra hív; nem csodálkozom ezen, mert a lengyelek alávalósága tudott dolog. De minthogy a gazdád már úgy is halódik s nemsokára meg kell jelennie az Úr ítélőszéke előtt - s ekkor balkezével megfogta a csatlós vállát - vidd meg neki oda ezt az üzenetet...

Glava látta, amint Danfeld jobbkezében megvillant a vadászkesz, melyet a torkának szegett... de mint a villám, megragadta a keresztes csuklóját, vad erővel hátrafacsarta, hogy menten kimarjult a vállánál s mialatt a gyilkos irtózatosan fölördített fájdalmában, megsarkantyúzta lovát, mely roppant ugrással szökkent ki a rárohanó keresztesek köréből.

Rothger és Gottfried, akik utánanyargáltak, Danfeld újabb ordítására megálltak s visszafordulva látták, hogy Löwe alig bírja nyergében tartani az elalélt lovagot.

Gottfried előrevágtatott és visszakiabálta a szolgákat, akik a szekerekkel előrehaladtak. Azt mondotta nekik, hogy Danfeld hirtelen rosszul lett és szekérre kell fektetni.

A csitnai várnagy arca elkékült, majd elfehéredett s a homlokán nagy csöppekben gyönyözött a hideg veríték; a feje meg himbálózott ide-oda, mintha már nem is élne.

Löwe egyre hajszolta a lovakat, hogy siessenek és hóval dörzsölgette Danfeldet, aki csak a határ felé tért eszméletre.

- Hogy vagy? - kérdezte Löwe.

- Már nem fáj semmim, de úgy érzem, mintha hiányozna a jobbkarom.

- Csak megdermedt... a meleg szobában majd helyretesszük... Adjunk hálát Istennek, hogy a dolog így végződött.

Most Rothger és Gottfried is odalovagoltak a szekérhez.

- Ez nagy szerencsétlenség - mondták. - Mitévők legyünk most?

- Azt mondjuk, hogy a csatlós ölte meg de-Fursit - felelte Danfeld elhaló hangon.

VIII. FEJEZET.

A cseh lóhalálban vágatott haza a vadászkastélyba, ahol mindent elmondott a fejedelemnek. Szerencséjére az udvari lovagok látták, hogy fegyvertelenül indult el a keresztesek után, sőt az egyik tréfából még utána is kiáltott, hogy vigyen magával fegyvert, mert a keresztesek különben lehuzatják és megbotoztatják.

A fejedelem szörnyű haragra lobbant; az első pillanatban üldöztetni akarta a gyilkosokat azzal a szándékkal, hogy elfogatja s mindaddig fogva tartja őket, míg a nagymester méltó büntetést nem szab rájuk, de aztán lemondott erről a tervéről, mert átlátta, hogy úgy sem lehetne már utolérni a szökevényeket.

- Megírom a dolgot a nagymesternek - mondta haragosan. - Hadd tudja meg, mit csinálnak a lovagjai; elég sok gázságot követtek már el, itt az ideje, hogy megbüntesse őket.

Majd odafordult a lovagokhoz s így kiáltott föl:

- Azt nem értem csak, miért ölték meg a vendégüket! Ha ez a cseh nem fegyvertelenül ment volna utánuk, azt hinném, hogy...

Visonok sietett megjegyezni:

- A csatlósnak semmi oka sem lehetett rá, hogy megölje a lovagot, mert hisz nem is ismerte; aztán meg, ha lett volna is fegyvere, hogyan támadhatott volna meg egymaga öt kipróbált harcost, akiknek szolgálk is voltak?

- Ez igaz - hagyta helyben a fejedelem. - Lehet, hogy azért veszték össze a lovaggal, mert nem akart a kedvükért hazudni. Emlékszem, hogy mikor Jurandot bevádolták, mindenféleképpen integettek neki, hogy mondja, hogy a szpichovi gróf hívta ki és támadta meg őket először.

- Erős fickó lehet ez a Glava - szól most a fővadászmester. - A szolgál meg a gazdája méltók egymáshoz. Ha Zbiszko nincs ott, a bölény bizonyára nekimegy a hercegasszonynak. De-Lorsch és Zbiszko mentették meg a felséges asszonyt.

- Derék ifjú, az bizonyos - tette hozzá Visonok - csak hálni jár bele a lélek, mégis kihívta a lovagokat!... Igazán Jurandhoz illő vő.

- Krakóban nem akarta hozzáadni Danusiát - mondta a herceg - de azt hiszem, hogy most már beleegyeznek.

- Isten jóra fordít mindent! - szól most a hercegasszony, aki kevéssel előbb jött be és hallotta a fejedelem szavait. - A fiatalok oly igazán szeretik egymást, hogy Isten ellen való véték lenne elválasztani őket.

- Ha Isten is úgy akarja, boldogok lesznek, - felelte a fejedelem. - Én magam, mihelyt Zbiszko fölépül, gondoskodni fogok, hogy megjutalmazzam bátorságáért.

- Az aransarkantyúnál nem adhatnál neki nagyobb jutalmat - szól Anna Danuta szinte könyörögve.

A fejedelem elmosolyodott és azt mondta:

- Danusia vigye be neki. Ha majd Zbiszko fölgyógyul, végrehajtjuk a lovaggátítás ceremóniáját is. De most siess, hadd vigye be Danusia rögtön az ajándékot, mert az öröm annál nagyobb, minél váratlanabb.

A hercegasszony megölelte férjét és többször kezet csókolt neki. A fejedelem pedig vidáman mondta:

- Ez igazán jó gondolat volt, kedvesem!... Hívd be azt a leányt.

- Danusia!... Danusia! - kiáltozott a hercegasszony.

A szomszéd szobából kijött Danusia; a szemei vörösek voltak a sok sírástól és virrasztástól, most is valami kenőccsel bajlódott, amit Visonok rendelt a betegnek.

- Jer ide, - mondta a fejedelem - és tedd le azt a kotyvalékot.

Danusia kissé habozva közeledett, mert félt a fejedelemtől de Janush megsimogatta a haját és szeretettel kérdezte:

- Úgy-e, bánatos vagy?

- Igen! - felelte Danusia.

És valóban az volt, mert bárhogy erőlködött, mégis csak elfogta a sírás.

- Miért sírsz? - kérdezte a fejedelem gyöngéden.

- Zbiszko nagyon rosszul van.

- Ne félj semmit, majd meggyógyul! Igaz-e, Visonok atya?

- Hál' Istennek - felelte a jószívű pap - inkább készülhetünk a nászára, mint a halálára.

Most így szólt a fejedelem:

- No, hát adok neked olyan orvosságot, amitől Zbiszko végkép meggyógyul.

- Talán a keresztesek elküldték a balzsamot? - kérdezte Danusia.

- Azzal a balzsammal, amit a keresztesek küldenek, a kutyákat kend meg s ne azt a lovagot, akit szeretsz. Én más valamit adok neked.

S a lovagokhoz fordulva megparancsolta:

- Hozzátok be az aranysarkantyúkat.

Aztán elvette tőlük s odaadta Danusiának.

- Vidd be Zbiszkónak s mondd neki, hogy én küldöm. Ha aztán meggyógyul, amint reméljük, ünnepélyesen is lovaggá ütöm Csehanovban vagy Varsóban.

Danusia zokogva csókolgatta a fejedelem kezét s aztán beszaladt a sarkantyúkkal Zbiszkóhoz.

A hercegasszony, aki látni akarta a két szerelmes örömét, a leány után ment. Zbiszko, akinek nagyon fájtak a sebei, Danusia lépteire arra felé fordította halvány arcát és azt kérdezte:

- Megjött már a csatlósom, kedvesem?

- Ej, ne törődjél velem! Én sokkal jobb ujságot hozok. A fejedelem lovaggá tett s ezt küldi neked.

És odatette a beteg ágyára az övet meg az aranysarkantyúkat.

Zbiszko sápadt arca kigyúlt örömeiben. Álmélkodva nézett Danusiára, majd az aranysarkantyúkra s azt kérdezte:

- Nekem?... igazán nekem küldi?...

Most lépett be a hercegasszony. Zbiszko föl akart ülni és bocsánatot kért, hogy nem köszönheti meg térdenállva ezt a nagy kegyet, mert kitalálta, hogy ezt a boldogságot a hercegasszony szerezte neki.

Mialatt a két hölgy megigazította Zbiszko feje alatt a vánkosokat, bejött a fejedelem is néhány lovagjával. Intett Zbiszkónak, hogy ne mozduljon s odalépve hozzá, így szólt:

- Mivel te életedet kockáztattad miérettünk és még most is betege vagy hősi önfeláldozásodnak, megajándékozlak az aranysarkantyúval, amelyet megérdemelsz.

- Felséges fejedelem! - kiáltott föl Zbiszko - szívesen föláldoztam volna száz életet is...

De a hercegasszony szájára tette a kezét és Visonok megtiltotta neki a beszédet. A fejedelem pedig így folytatta:

- Azt hiszem, tudod a lovagok kötelességeit és majdan méltóképen viseled tisztességedet. Szolgálnod kell isteni Megváltónknak, küzdened a pokol hatalma ellen, hűnek lenned uralkodóhoz, kerülnöd a hiába való civakodást s védelmezned a gyöngéket elnyomóik ellen. Isten segítsen és a boldogságos Szűzanya!

- Ámen! - mondta rá Visonok áhitattal.

A fejedelem rátette kezét Zbiszko fejére s elmentében még azt mondta:

- Ha meggyógyultál, jöjj utánam Csehanovba; majd odahivatom Jurandot is.

*

Három nap mult el a lovaggáütés óta s ekkor egy nő meghozta a balzsamot és vele jött a csitnai várórség kapitánya is, aki levelet hozott a keresztesektől.

A négy lovag az eget és földet hívta tanunak, hogy mily méltatlan sérelmet szenvedtek Mazóviában s a bosszuló Isten büntetésével fenyegetőzve követelték «szeretett barátjuk és vendégük» gyilkosának megbüntetését. Danfeld még külön panaszt is terjesztett a fejedelem színe elé, kárpótlást kérve eltört karjáért.

A fejedelem a kapitány jelenlétében tépte darabokra a hazug levelet.

- A nagymester gyilkosokat küldött hozzám, hogy szövetkezzem vele, de ez nem sikerült. Sőt megmondhatod a gazdáidnak, hogy szentül hiszem, hogy ők maguk ölték meg vendégüket s ugyanúgy akartak elbánni a cseh csatlóssal is. De mindezt megírom a nagymesternek s azt is, hogy máskor válogassa meg jobban a követjeit, ha azt óhajtja, hogy semleges maradjak, ha a rend és a krakói király közt kiüt a háború.

- Felséges fejedelem - kérdezte a kapitány - ezt a feleletet vigyem meg a hatalmas és ájtatos testvéreknek?

- Ha nem elég, hozzáteheted azt is, hogy meggyőződéseem szerint gyávák és nem lovagok.

A kapitány elutazott, mert a fejedelem aznap indult Csehanovba; csak az apáca maradt ott a balzsammal, de ezt a gyanakvó Visonok nem használta, annál inkább, mert Zbiszko egész éjjel aludt s reggelre a láza is elmúlt.

Az apáca alázatosan, nesztelenül sürgött-forgott mindenfelé a vadászkastélyban; egyik karja föl volt kötve, mert amint mondta, megütötte a szél. Mivel jól tudott lengyelül, elbeszélgetett Zbiszko és Danusia cselédjeivel; Jurand leányának egy rózsát is ajándékozott, amelyről azt mondta, hogy Jerikóból való.

Egy reggel így szólt Danusiához:

- Hogy az Isten áldjon meg, kisasszony! Ma éjjel azt álmodtam, hogy két lovag közeledik feléd a havas úton; az egyik betakart fehér köpönyegével s a másik fölkiáltott: «Csak havat látok és a leány nincs sehól!»

Danusia csodálkozva kérdezte:

- Mit jelent ez az álom?

- Hogy azé leszesz, aki jobban szeret.

- Zbiskóé! - kiáltott föl Danusia.

- Az arcát nem láttam, csak a fehér köpönyeget s mindjárt fölébredtem, mert nagyon fájt a karom.

E pillanatban lépett be Visonok és azt mondta:

- Adj hálát Istennek és menj be Zbiskóhoz, mert fölébredt és enni kér. Ma már sokkal jobban van.

Zbisko valóban jobban volt, színe és ereje kezdett visszatérni s most már az orvos is biztosra vette, hogy fölépül. A hercegasszony nagyon örült ennek a javulásnak, de az általános elégedetlenséget még aznapon megzavarta egy nem várt esemény.

Néhány csatlós és szolgál levelet hozott Anna Danutának, melyben az öreg Kaleb, Jurand házi papja azt írta, hogy Szpichov várának majd a fele leégett s a grófra ráesett egy égő gerenda, úgy hogy a feje összeégett s félő, hogy elveszti még meglévő szemevilágát is.

Jurand látni akarta leányát, mielőtt végkép megvakulna s arra kérte a hercegasszonyt, hogy küldje el rögtön azokkal a csatlósokkal és szolgálakkal, akik a levelét viszik, mert különben is beteg és sebesült lévén, nagy szüksége van leánya ápolására.

Mikor Visonok fölolvasta a levelet, a hercegasszony nagyon elszomorodott; azonnal behívatta a küldöttség vezetőjét, hogy kikérdezze a tüzvészről és Jurand állapotáról.

A megjelent zsoldos nem az öreg Tolima volt, aki Jurandot mindig kíséreni szokta s ez meglepte a hercegasszonyt. De az ismeretlen megmagyarázta, hogy az öreg Tolima veszedelmesen megsebesült az utolsó összecsapásnál; egyébként pedig Jurand nagyon beteg és forrón óhajtja látni leányát s azt is meghagyta, hogy csak addig időzzenek a kastélyban, míg a lovak és emberek kissé megpihennek.

A hercegasszony azonban nem akarta ily hirtelenül és erőszakosan elszakítani a két fiatal szívet egymástól, ezért másnapra halasztotta az indulást és előbb Danusiának, aztán meg Zbiskónak mondta el a rettenetes ujságot.

- Nem tehetünk semmit! - sóhajtott a hercegasszony szomorúan - a leánynak az apja parancsol.

- Nem tehetünk semmit! - ismételte Zbisko s behunyta szemeit, mintha a halált várná.

De a halál nem jött. Helyette mély, gyilkos szomorúság lopózott a boldogtalan ifjú szívébe, aki látta az örömtelen jövő sivár napjait, amidőn már nem fogja hallani a kedves leány gyöngéd, édes hangját... És arra gondolván, hogy Jurand talán férjhez akarja adni Danusiát s ő többé sohasem fogja látni a szeretett leányt, szívében mérhetetlen fájdalom támadt s égető könnyei nagy, nehéz csöppekben szántották végig sápadt, beesett arcát.

Majd a hercegasszony felé fordulva fuldokló hangon mondta:

- Sohasem fogom viszontlátni Danusiát... Soha!... Soha!...

Anna Danuta szintén nagyon szomorú volt; halkán, reménytelenül felelt:

- Hátha mégis!... hátha mégis!... Isten jósága és irgalma végtelen... Csak légy türelmes és ne emészd magad, mert megölhet a bánat.

E pillanatban lépett be Danusia és sírva mondta:

- Ó, hogy sajnálom apámat!... És téged is, édes Zbiszko!

Zbiszko fájdalmasan jajdult föl:

- Hogy élek meg nélküled? Hűséget esküdtem neked, szeretlek és a lelkem még a halálom után sem feled el téged... Szeretnék térdre borulni a hercegasszony előtt s úgy könyörögni neki, de nem tudok, mert minden csontom össze van törve; térdelj hát le te és könyörögj, hogy adja meg azt a kegyet, amit kérünk.

Danusia csakugyan térdre borult, a hercegasszony pedig meghatva kérdezte:

- Mit tehetek értetek? Ha a leányt nem eresztem haza beteg édesapjához, Isten engem büntet meg...

Zbiszko összetette a két kezét és halkán, szorongva könyörgött:

- Felséges asszony... Jurand már Krakóban kikoszorózott és bizonyára most is úgy cselekszik. Ha Visonok összeadna bennünket, akkor nem fájna úgy a válás, mert tudom, hogy a feleségem megy Szpichovba, akitől semmiféle földi hatalom nem választhat el.

A hercegasszony meghökkenve ugrott föl a váratlan kérelemre:

- Nem tehetem!...

- Felséges asszonyom - könyörgött Zbiszko.

- Felséges asszonyom - könyörgött Danusia is.

- Nem, nem! - felelte a hercegasszony. - Apja beleegyezése nélkül nem tehetem.

- Isten törvénye erősebb mindennemű köteleknél - jegyezte meg Zbiszko.

- Nem, nem lehet!

- Ki az apa? A fejedelem... Ki az anya? Te vagy, felséges asszonyom...

És Danusia sírva ismételte:

- Anyám... édes jó anyám!

- Igaz, hogy majdnem anyád voltam, szegényke - mondta most a hercegasszony - és Jurandnak is én szereztem feleséget. De az apa beleegyezése nélkül hogy adhassam férjhez a leányát? Ámbár mindaddig eltitkolhatnók előtte a dolgot, míg máshoz nem akarja kényszeríteni vagy kolostorba adni Danusiát.

- Mindenesetre! - kiáltott föl Zbiszko.

- Hadd gondolkozzam rajta - mondta a hercegasszony. - Hát a fejedelem? Lehet, hogy ő is rossz néven veszi a dolgot és megharagszik... És hogyan utazhatnék el Danusia már holnap?... Rossz sejtések gyötörnek... Hát te nem félsz apád haragjától, Danusia?

- Én meghalok, ha ez a házasság nem történik meg - sóhajtott Zbiszko.

Danusia zokogva borult a hercegasszony nyakába, aki végre így szólt:

- Visonok atya nélkül semmit sem tehetek. Menj, Danusia és hívd be.

A leány kiszaladt, Zbiszko pedig hálásan suttopta:

- Hogy az Isten áldja meg felségedet!

- Ó, csak türtőztessed a hálálkodásodat, mert még nem tudom, lesz-e valami a dologból. Különbén előbb meg kell esküdnöd, hogy nem akadályozod tovább Danusia elutazását, nehogy Jurand mindkettőnket megátkozzon.

- Esküszöm! - mondta Zbiszko.

- Ezt ne feledd el. Danusiának egyelőre mit sem szabad szólnia otthon a házasságról. Én majd meghívom az apját Csehanovba s akkorra megkérem a fejedelmet, hogy ő mondjon el neki mindent. Talán Jurand is belenyugszik.

- Sőt talán majd örül is, hogy így fordult a dolog! - reménykedett Zbiszko.

Visonok belépett és meghajtotta magát. A hercegasszony elmondta neki a fiatalok kívánságát, a jó pap pedig keresztet vetve így szólt:

- Az Atya, Fiú és Szentlélekisten nevében, ámen! Lehetetlen őket összeadnom, ádventben vagyunk.

- Igaz! - szólt a hercegasszony halkan.

Csönd lett. Visonok szavai mindnyájukat elcsüggesztették.

- Hacsak az apa beleegyezése hiányzanék - folytatta Visonok atya - azzal nem sokat törőd-ném, mert Janush fejedelem és Anna Danuta hercegasszony akaratát parancsnak venné a szpichovi gróf. De félek a püspöktől... Ámbár, ha itt lenne, alighanem megadná a diszpenzációt...

- A püspök szeret és tisztel bennünket - szólt a hercegasszony.

- Ezért hiszem, hogy megadná a diszpenzációt - mondta Visonok.

Majd mintha csak magában beszélne, töprenkedve folytatta:

- Különbén van elég sok nyomós és sürgető ok... A leánynak el kell utaznia... az ifjú halálos beteg: *in articulo mortis*...

- Én majd kieszközlöm tőle utólag a diszpenzációt - szólt a hercegasszony - és bizonyosan tudom, hogy a püspök nem tagadja meg.

A jószívű Visonok, mivel kiskorától fogva szerette Danusiát, megszánta őt és így szólt:

- Félek ugyan a püspöktől, de fejedelmem fölkent feleségének szava megindít... Ámbár mulasztást követek el...

- A diszpenzáció meglesz - ismételte a hercegasszony.

- És nekem van egy emberem - szólt Zbiszko bágyadtan - akinek mindenféle bűnre van búcsú-cédulája...

Visonok ugyan nem igen hitt a Zanderus céduláinak érvényességében, de azért elhatározta, hogy teljesíti a hercegasszony óhajtását. Meghajlott hát és azt mondta:

- Legyen meg az akaratod, felséges asszonyom.

Zbiszko boldogan mosolygott, Danusia ujjongva fölkiáltott; aztán mind a négyen összebujtak és meghányták-vetették a dolgot. Elhatározták, hogy mindent titokban tartanak és csak Csehanovban mondják meg a házasságot Jurandnak; Visonok levelet ír neki, amit Danusia magával visz s ebben arra kéri, jöjjön minél előbb az udvarhoz, ott hamarabb gyógyul meg és nem is fog úgy unatkozni, mint Szpichovban.

Elhatározták, hogy Zbiszko és Danusia meggyóznak, az esküvőt pedig éjjel tartják meg, amikor mindenki alszik. Zbiszko a cseh Glavát akarta tanunak hívni, de aztán eszébe jutott,

hogy a csatlóást Jaghienka ajándékozta neki s ekkor szinte látta a szegény leány halvány arcát, könnyes szemeit és hallani vélte szomorú hangját, amint könyörög: «Ne fizess rosszal a jóért, ne tégy boldogtalanná»... s erre összeszorult a szíve fájdalomában. Megértette, hogy Jaghienka boldogtalan lesz és sokat fog sírni, szenvedni... De mit tehetett érte Zbiszko?... Hogyan tehetette volna őt is boldoggá?

Majd lassanként megnyugtatta magát, hogy semmit sem vétett Jaghienka ellen s ezzel visszavért a nyugalma is, úgy hogy elégedetten, örömmel gondolt Danusiára és a menyegzőre. Behívatta csatlósát és azt mondta neki:

- Ma meg akarok gyónni és áldozni; öltöztess föl oly szépen, mintha csak a király színe elejbe készülnék.

Glava csodálkozva nézett gazdájára, de Zbiszko mosolyogva folytatta:

- Ne félj semmit, nem azért gyónok és áldozom, mert a halálomat várom, hanem azért, mert Visonok nemsokára elmegy a hercegasszonnyal s föl akarom használni az alkalmat, míg itt van.

- S te nem mégy velük, uram?

- Ha jobban leszek, én is elmegyek, de Istentől függ minden.

A cseh megnyugodott, előszedte az aranyhímzésű fehér ruhát és gondosan megfésülte, felöltöztette Zbiszkót. Aztán elégedetten nézett rajt végig és így szólt:

- Ha járnai tudnál, szinte azt lehetne mondani, hogy esküvőre indulsz.

A hercegasszony ezalatt Danusiát öltöztette föl s csak azon búsult, hogy a leánynak nem lesz menyasszonyi koszorúja.

- Szegény árva! - kiáltott föl - hol vegyünk virágokat... A hó alatt csak moha terem...

Danusia is elszomorodott; a falon néhány elhervadt koszorú csüngött s Danusia örömmel mondta:

- Ezekből használok egyet; Zbiszko ennek is örülni fog.

A hercegasszony eleinte nem akart ebbe beleegyezni, mert azt hitte, hogy ez szerencsétlenséget hozhat, de szükségből mégis belenyugodott.

Visonok meggyóntatta Zbiszkót és Danusiát; a hercegasszony pedig kora este megparancsolta cselédjeinek és Jurand szolgáinak, hogy feküdjenek le.

Nemsokára mély csönd volt a vadászkastélyban, csak az ebek csaholtak néha, mikor egy-egy farkas tévedt arra.

Éjfél tájban a hercegasszony kézen fogta Danusiát és levezette Zbiszko szobájába, ahol Visonok már várta a szent ostyával.

A tűz ropogva égett a hatalmas kandallóban. Danusia sápadt volt és nagy fölindulásában behunyta a szemeit. Zbiszkónak úgy tetszett, hogy nem földi teremtetést, hanem égből leszállt angyalt lát maga előtt; s ez a hite csak jobban megerősödött, mikor Danusia letérdelt, összetette kezeit és mély áhitattal nézte a papot, aki a szent ostyát kezében tartva, halkán mondta:

- Ecce-Agnus Dei... Domine, non sum dignus...

A szobában csak a pap mély, ünnepélyes hangját lehetett hallani; kívül a szél búgott a rengőben.

Mikor megáldoztatta a két jegyest, Visonok kiment s kisvártatra de-Lorsch lovaggal tért vissza.

- Azt gondoltam, hogy jobb, ha két tanu előtt esketem meg őket - mondta Visonok - ezért kértem meg a lovagot, aki megesküdt, hogy megőrzi a titkot.

De-Lorsch előbb a hercegasszony, majd Danusia előtt hajtott térdet s aztán mozdulatlanul, áhítatos komolysággal állt ott fényes vértetében, melyre a kandalló lobogó tüze vérvörös lángcsikokat rajzolt.

A pap Danusia kezét a Zbischkóéba tette és imádkozva összekötötte mind a kettőt a stórával. A hercegasszony kebeléből mély sóhaj szakadt föl s kissé szorongva gondolt arra, hogy Jurand akarata ellenére cselekedett; de megnyugtatta a gondolat, hogy e házassággal boldoggá tett két fiatal szívet.

Zbischko és Danusia egymásután ismételték a pap szavait:

- Én... hitvesemül veszek... téged.

Mire Anna Danuta fölkiáltott:

- Isten oltalmazzon benneteket!... Most már egymáséi vagytok.

Zbischko lankadtan hanyatlott vissza párnáira s bár a sebei nagyon fájtak, mégis boldogan mosolygott Danusiára, aki gyöngéden simogatta az ifjú fejét... De-Lorsch meghatva esküdt meg, hogy élete árán is védelmezni fogja a fiatal pár boldogságát.

A hercegasszony kibontott két palack bort, ami nélkül menyegzőt ülni nem igen lehetett. Zbischko elégedetten kiáltott föl:

- Most már boldog vagyok... bárha el kell utaznod messzire.

- Majd Csehanovban találkozunk, kedvesem - vigasztalta Zbischkót a leány.

A csöndes éjszaka és a közeli válás gondolata mindnyájukat elszomorította. Egy darabig sóhajtván hallgattak, végre a hercegasszony azt mondta:

- Dalolj valamit, Danusia, dalolja még utoljára, mielőtt elmegy!

Danusia bágyadt volt ugyan és levert, de azért kiszaladt a lantjáért és sietve kérdezte:

- Mit énekeljek?

- Azt a dalt, amit Tyniecben énekeltél, mikor Zbischko először látott - válaszolt a hercegasszony.

- Ó, jól emlékszem rá! - kiáltott föl Zbischko.

És Danusia ismét elénekelte az édes, bánatos dalt:

De szeretnék vadgalambbá válni,
Kedvesemnek ablakára szállni:
Kis galambját, hej, örömet várná, -
Forró csókkal a szívére zárná...

Távol tőled szomorú az élet,
Nem lehetek boldog, csak te véled:
Te vagy az én bús szívemnek párja, -
Érted omlik könnyeimnek árja...

Mikor idáig ért, elcsuklott a hangja és reszkető ajkai panaszos zokogásra fakadtak.

- Danusia!... Danusia! - kesergett Zbischko.

- Miért sírsz? - kérdezte a hercegasszony.

- Magam sem tudom... csak érzem, hogy szomorú vagyok... Nagyon fáj, hogy el kell távoznom tőled és Zbiskótól.

A hercegasszony, de-Lorsch és Visonok vigasztalni igyekeztek Danusiát; azt mondták, hogy úgyis csak rövid időre megy el s a karácsonyi szent ünnepekre Csehanovban bizonyára viszontlátják egymást s Danusia apja is osztozik majd az általános örömben.

Zbisko megölelte fiatal feleségét és apró, fehér kezecskéit csókolgatva szerelméről beszélt neki...

Az udvaron nesz hallatszott... A hercegasszony az ablakhoz ment és sóhajtva mondta:

- Már itatják a lovakat.

- Hajnalodik - jegyezte meg Visonok. - Imádkozzuk el az Ave Máriát...

S mikor elimádkozták, hozzátette:

- Borús nap lesz... Jurand csatlósai már készülődnek a hazautazásra.

A hercegasszony, Danusia és Zbisko szemei megteltek könnyel; Zbisko megcsókolta még egyszer Danusiát s mikor a felesége kiment a szobából, fejét a párnák közé rejtette, hogy elfojtsa fájdalmának szilaj kitörését.

Már virradt.

Glava bekopogott gazdája ajtaján, hogy megkérdezze, vajjon jól aludt-e?

- Told az ágyamat az ablakhoz, - parancsolta neki Zbisko.

A hű csatlós nehéz bundát terített gazdájára, mert nagyon hideg volt, kinyitotta az ablakot s odatolta gazdája ágyát...

Kint havazott. Az udvaron a befogott szánok körül már készen álltak Jurand csatlósai és fényes vértjük ragyogott a téli nap szürke verőfényében...

Danusia útra készen hirtelen beszaladt Zbiskóhoz és megölelte:

- El kell mennem, el, de a tiéd vagyok, drága férjem!

- Az enyém!... - suttogta Zbisko.

És az ablakon át nézte, amint fölül a szánkóra és még egyszer megöleli, megcsókolja a hercegasszonyt. Aztán Visonok megáldotta Danusiát, aki utoljára is Zbiskó felé intett.

- Isten veled, Zbisko!... A viszontlátásra Csehanovban!... Isten veled!...

És úgy tetszett, hogy a sűrű pelyhekben hulló hó mindent elföd, elborít, eltemet... Még a távozonak édes búcsúszavát is...

NEGYEDIK RÉSZ.

I. FEJEZET.

Az idő nagyon hidegre fordult. A folyók egymásután befagytak. A földet öles hó fődte s az utazás nagy veszedelmekkel járt, mert a farkasok üvöltöző csordákban száguldozták be a vidéket.

Zbiszko egyedül maradt szolgálival és Zanderussal a vadászkastélyban. Lábbadozása annyira haladt, hogy föl is kelhetett az ágyból, de még gyöngé volt és az utazásra nem gondolhatott. Sokat gondolt Danusiára s a távollét bánatát nagyon enyhítette az a biztos tudat, hogy most már semmi hatalom sem választhatja el őket.

Egy héttel karácsony előtt Zbiszko már lóra is ülhetett, de a vértjét és a fegyvereket még nem bírta el. Időtöltésből gyakorolhatta magát a fegyverforgatásban; a kardot csak elbírta valahogy, de a csákány bizony nehéz volt neki. Mindamellet két nappal karácsony előtt parancsot adott, hogy nyergeljenek, mert Csehanovba akart menni.

Glava tudta, hogy úgylis hiába ellenkeznék, hamar utánalátott mindennek s még aznap elindulhattak.

Útközben Zbiszko elmondta a hű csatlósoknak, hogy hová mennek és mi a szándéka.

- Sokáig maradunk-e Csehanovban? - kérdezte Glava.

- Nem tudom - felelte Zbiszko. - Pár napig bizonyára megpihenünk és hálát adunk Istennek, hogy meggyógyított.

E közben több kereskedővel és lovaggal találkoztak, akik szintén a mazóviai udvarba igyekeztek. A nagy társaságban most már kellemesebb volt az utazás, ámbár a lovak néhol övig süllyedtek az öles hóba, amelyet sok helyen a szolgálknak kellett ellapátolniuk, hogy a szánkók továbbmehessenek.

Estefelé heves hózivatar tört ki, úgy hogy kétlépcsnyire is alig láttak. Néha-néha fölillant a távolban egy-két pislogó világ, a csehanovi kastély ablakai, melyeket kivilágítottak, hogy a sötétben tévelygők odatalálhassanak.

- Micsoda idő! - sóhajtott Glava. - Szerencse, hogy már közel vagyunk a városhoz...

- Ó, nem látom a világosságot! - kiáltott föl Zbiszko hirtelen.

A csatlós kimeresztette szemét, keresve a kastély világos ablakait, de ő sem látta, ellenben néhány közelgő lovat vett észre a sötétben.

- Mit akartok? - rivalt rájuk s föl húzta íját.

- Elétek jöttünk, a fejedelem küldött.

- Dicsértessék az Úr Jézus neve!

- Mindörökké, ámen!

- Mutassátok meg hát az utat - szólt Zbiszko.

- Honnan jöttök? - kérdezte az egyik lovas.

- A vadászkastélyból - felelte Zbiszko.

- Forduljatok egyenesen jobbra.

Az utasok szót fogadtak s mikor a karaván elindult, Zbyszko megkérdezte a lovagot:

- Sok vendége van a fejedelemnek?

- Bizony elég sok!

- Talán köztük van Jurand is, a szpichovi gróf?

- Még nem jött meg, de minden órán várják. A fejedelem embereket is küldött elébe, hogy el ne tévedjen.

Nemsokára beértek a városba, melynek utcái néptelenek voltak, mivel mindenki otthon készülődött a szent karácsonyest méltó megünneplésére. Itt a karaván szétszlott; a kereskedők elszéledtek a városban, Zbyszko pedig a többi lovagokkal együtt a várba sietett, melynek felvonóhídjai le voltak eresztve.

Zbyszko kíváncsian kérdezősködött a várnagytól, hogy kik és mik a vendégei a fejedelemnek.

Jurand még nem volt ott, bár tudták, hogy már útban van; ellenben de-Lorsch ott tartózkodott és Zbyszko megörült, hogy újra kezet szoríthat a derék lotharingiai lovaggal.

- Menjünk - sürgette őt a várnagy - mert a fejedelem és a hercegasszony asztalhoz ülnek.

Az ebédlőteremben két nagy kandalló volt, melyekben egész hasábfák égtek. A lovagok és udvarhölgyek élénken beszélgettek, jártak-keltek a terített asztalok körül, várva a fejedelmet és a hercegasszonyt.

Mikor a fejedelem belépett, Zbyszko legott elébe térdelt és kezet csókolt neki. Janush intett Zbyszkonak, hogy keljen föl s halkán így szólt:

- Tudok mindent; eleinte bántott a dolog, mert engedelmem nélkül cselekedtetek, de átlátom, hogy nem volt rá időtök, hogy értesítetek. A feleségem pedig annyit beszélt, addig könyörgött, hogy végre is ki kellett békülnöm...

- Adná Isten - kiáltott föl Zbyszko ujjongva - hogy mielőbb meghálálhatnám ezt neked, felséges uram...

- Adj hálát Istennek azért, hogy meggyógyított - felelte a fejedelem - s ha majd a hercegasszonyt köszöntöd, mondd meg neki, hogy szívesen fogadtalak. Ennek bizonyára megörül, az ő öröme pedig az enyém is. Juranddal majd beszélek az érdekedben s reményelem, hogy megbékül, mert nagyon szereti a hercegasszonyt.

Zbyszkot lelke mélyéig meghatották a fejedelem atyai szavai; szeretett volna felelni rájuk, de nem tudott...

E percben lépett be a hercegasszony udvarhölgyei élén. Zbyszko rögtön hozzásietett s a hercegasszony szívesen fogadta őt. Kezet fogott vele, örült szerencsés fölgyógyulásán és említette, hogy várják Jurandot.

- Az ebédet nem halogathatjuk - folytatta - mert a fejedelem nem akarja, de Jurandot minden órában várjuk. Már embereket is küldtünk eléje, mert eddigelé minden évben eljött hozzánk karácsonyra. Én aztán holnap beszélek vele a szentmise után s mivel a fejedelem is támogatni fog, a legjobbat remélem.

Ebédhez ültek s a szolgák fölhoradták a fogásokat. Kint a vihar egyre hevesebb lett s a szél süvöltve rázta az ablakokat, a tornyokon pedig élesen csikorogtak az ércakasok.

Abban a pillanatban, midőn Visonok fölállt, hogy megáldja a kenyeret, melyet a fejedelem meg akart szegni, egy hóval fődött, veritéktől csurgó csatlós rohant be:

- Felséges fejedelem...

- Mi baj?...

- A radsanovi úton a hó eltemetett egy karavánt.

Mindnyájan rémulten kiáltottak föl a szörnyű hírre.

- A szolgák üljenek rögtön lóra s vigyenek csákányt meg ásókat! - parancsolta a fejedelem.

Majd a rossz hír hozójához fordult s azt kérdezte:

- Sokan vannak a szerencsétlenek?

- Nem lehet tudni... Odakint irtózatos vihar dühöng... A szél egész hóhegyeket szór az ember szemébe. Csak a fölborult szánkókat, meg az elhullott lovakat látni... De a hó már azokat is eltemette.

- Kik lehetnek a szerencsétlen utasok?

- Azt beszélnek, hogy Szpichovba valók.

II. FEJEZET.

Zbiszko engedelmet sem kért a fejedelemtől, hanem kirohant az istállóba, fölnyergeltette lovait, sok szurokfáklyát szedtetett össze és Glavával, a maga embereivel meg a fejedelem cselédeivel rögtön elindult a szerencsétlenek keresésére.

A vihar kissé alábbhagyott, de azért aligha találták volna meg az utat a nélkül a kutya nélkül, amelyet magukkal vittek s amely csaholva szaladt előre és vissza, utba igazítva a keresőket.

De-Lorsch, aki szintén a mentőkhöz csatlakozott, azzal vigasztalta Zbiskót, hogy Jurand a veszedelem pillanatában mindenek előtt bizonyára a leányát mentette meg, Danusiát tehát minden esetre élve találják.

- Úgy látszik, amott rekedtek meg az utasok - szólt az egyik cseléd valami fekete tömegre mutatva, mely a fehér hóból kimeredt.

Zbiszko fölriadt és arra tekintett. Csakugyan látszott valami sötét tömeg, mely kimagaslott a mérhetetlen hósivatagból.

- Gyorsan előre! - kiáltott föl Zbiszko és megsarkantyuzta a lovát.

De kimondani a parancsot könnyebb volt, mint teljesíteni. A lovak hasig süppedtek a hóba s csak nehezen tudtak előre menni. A kutya csaholva szaladt ide-oda s végre egy száraz, csonka fűzfa tövében ásni kezdett.

- Világosságot! - kiáltott föl az egyik lovag odaérve.

Meggyújtottak néhány fáklyát és letartották, hogy látni lehessen.

- Ember van a hó alatt! - kiáltott föl egy csatlós.

- És a lova is itt van! - tette hozzá egy másik.

A cselédek rögtön ásni kezdtek, szétlapátolták a havat s rövid negyedóra mulva rá akadtak a félig megfagyott lovagra, aki még most is kezében szorongatta lova kantárját.

- Ki ez? - kérdezte Zbiszko szorongva.

Első látásra nem lehetett ráismerni, mert vastag báránybórsüvegjét csaknem nyakig az arcába húzta s különben is egész fejét belepte a hó, de mikor a süvegjét föltolták arcáról, mindnyájan egyszerre kiáltottak föl:

- A szpichovi gróf!

Zbiszko megparancsolta két csatlósának, hogy vigyék a legközelebbi kunyhóba és dörzsölgessék hóval; ő maga pedig elment, hogy a többi szerencsétleneket is megmentse... Talán köztük lesz Danusia - holtan!... A fiatal lovag eliszonyodott erre a gondolatra és vadul vágta lova szügyébe sarkantyuját.

A sötétben halk nyögés hallatszott.

- Ide! - kiabált néhány csatlós.

Két szánkót ástak ki a hó alól; a lovagok lovastól megfagyva heverték a szánkó körül, de nő egy sem volt köztük.

- Mi ez? - tünődött magában Zbiszko. - Hová lettek a nők?

Ezalatt a csatlósok a kiásott szánkók elébe lovakat fogtak, fölrakták rájuk az áldozatokat és bevitték a városba, hogy megkísértsék fölélesztésüket. Zbiszko ott maradt még Glavával és tovább kutatózott; azt gondolta, hogy Danusia szánkója talán elmaradt az apjától s vagy betért valami majorba, vagy az országúton temette el a hó.

De sehol semmit sem találtak, csak itt-ott láttak gyorsan tovasuhanó árnyékokat a fák közt: éhes farkasokat, melyek ijedten menekültek a két harcos elől.

- Uram - szólt halkán Glava - hiába keressük őket. A toportyánférgéken kívül nincs itt senki.

- Hátha az országúton estek össze...

- Nem hiszem. Megnéztem a ládákat a szánokon, egyetlen egyben sem volt női ruha; a kisasszony bizonyára otthon maradt Szpichovban.

Zbiszko átlátta a megjegyzés helyességét és megkönnyebbülve sóhajtott föl:

- Adja Isten, hogy úgy legyen!

- Ha a kisasszony itt lett volna - folytatta Glava - Jurand bizonyára magával viszi, mikor leszállt a szánkóról s együtt találtuk volna mindkettőjüket.

Zbiszkót lassankint meggyőzték és megvigasztalták Glava szavai. Azt gondolta, hogy Danusia csakugyan otthon maradt, talán azért, mert mindent megvallott apjának, aki nem akart beleegyezni a házasságba s azért jött Csehanovba, hogy felelősségre vonja őt.

- Mit bánom én, akármit mond vagy tesz! - szólt Zbiszko magában. - Most már késő, ha nem is akarja; amit Isten kötött meg, ő sem bonthatja föl többé!

Majd arra gondolt, hogy apósa talán a halállal vívódik vagy már meg is halt. Megdöbbenve sóhajtott föl:

- Szegény Jurand!

A városba érve megálltak az első háznál, ahová Jurandot vitték. Itt azt az örvendetes ujságot hallották, hogy Jurand - miután erősen megdörzsölték hóval s meleg fürdőbe tették - lélegzeni kezdett...

- Hát még él? - kiáltott föl Zbiszko.

- Alighanem.

- Beszél a leányáról?

- Nem szólt biz az egy szót sem. Hisz még alig piheg.

- Hát a többiek?

- Azok, szegények, már odafönt vannak Isten országában.

Zbiszko megsarkantyúzta a lovát és gyorsan visszavágtatott a kastélyba. Mire hazaért, az éjféλι mise is elmult s csak az asszonyok énekelgettek még, magasztalván Isten dicsőségét és Jézus születését.

A hercegasszony Zbiszko elé sietett. Ő már tudta, hogy a hó alá temetett utasok kik voltak s hogy Jurandot megtalálták.

- Hát Danusia? - kérdezte szívszorongva.

- Nincs sehol!... És Jurand is félig meg volt fagyva.

- Ó boldogságos Szűzanyám!

- Danusia bizonyára otthon maradt Szpichovban.

- Honnan tudod?

- A podgyász közt egyetlen női ruhát sem találtak; lehetséges-e, hogy csak azt a ruháját hozta el, amelyben utazott?

A hercegasszony megörült erre a hírré és reménykedve emelte kezeit az égre:

- Ó, Krisztus! Ma született a világ üdvössége! Isten Báránya, könyörülj rajtunk!

Ezalatt Jurandot tollas párnákba, meleg bőrökbe takarva áthozták a palota egyik termébe, melyet erősen befűtöttek. Visonok azonnal leült a beteg mellé, aki nyakig a meleg bundákba burkolva alig lélezett.

- Hogy van a gróf? - kérdezte a hercegasszony.

- Meleg bort itattam vele - mondta Visonok - s most izzadni kezd.

- Alszik?

- Azt hiszem.

- Próbáltál hozzá szólni?

- Hogyne, de nem felelt. Azt hiszem, hogy pár óráig nem igen bir beszélni...

- Megvárom, míg megjön a szava - mondta a hercegasszony.

Visonok mindenáron arra akarta birni a hercegasszonyt, hogy menjen aludni, de Anna Danuta hallani sem akart erről. Alig várta, hogy Zbiszko dolgában Juranddal beszélhessen s mivel Danusia sorsa is aggasztotta, leült az ágy mellé, halkán imádkozni kezdett s nemsokára elszunnyadt.

Zbiszko, aki alig lábbadt föl betegségéből és halálosan el volt fáradva, csakhamar szintén elaludt és halkán hortyogott. Bizonyára föl sem ébredt volna, ha a hajnali harangszó föl nem veri álmából. A harangszóra Jurand is megrázkódott; fölnyitotta a szemeit és bágyadtan, csodálkozva nézett körül.

- Hála légyen az Úristennek! - kiáltott föl a hercegasszony. - Hogy vagy, nemes Jurand?

Jurand nem volt eszméletén s görcsösen megragadta a rárakott bundákat, mintha le akarná hányni magáról.

- Itt!... itt!... a hó! - hörögte. - Megfulladok!... megfulladok!...

A hercegasszony csillapította.

- Nem, nem, hisz Csehanovban vagy!

Erre a névre Jurand erősen összeráncolta a szemöldekét, mint aki nagynehezen valami gondolatba kapaszkodik és halkán dörögte:

- Csehanov?... A leányom vár... A fejedelem és a hercegasszony... Danusia!... Édes Danusiám!...

S aztán, mintha kiszállt volna belőle a lélek, elállt a lélekzete. A hercegasszony és Zbyszko halálra rémültek; de pár perc múlva Jurand melle újra megmozdult és a lélekzete rendes, szabályos lett, mintha mélyen aludnék.

Visonok ajkára tette az ujját és hallgatást parancsolt.

- Mit mondott Jurand? - kérdezte a hercegasszony, mintha félt volna, hogy rosszul hallotta.

- Hogy Danusia itt várja őt Csehanovban, - felelte Zbyszko fölötté izgatottan.

- Csak azért mondta, mert még félrebeszél - jegyezte meg Visonok.

*

Két nap telt el, míg Jurand kiheverte a szörnyű éjszakát és végre-valahára teljesen eszméletre tért. Visonok, a hercegasszony és Zbyszko éppen a szobában voltak s Jurand legelőször is Anna Danutát ismerte meg.

- Fölséges asszonyom - szólt halkán - az Isten szerelmére... Csehanovban vagyok?

- Itt vagy, nemes gróf - felelte a hercegasszony - és ugyancsak sokáig aludtál.

- Utólért a hóvivatar... Ki mentett meg?

- Ez a lovag... Bogdaniec Zbyszko, akit Krakóban...

Jurand hálásan tekintett Zbyszkóra és a fejével bólintva mondta:

- Emlékszem rá... Hát Danusia hol van?

- Micsoda? Hát nem hagytad otthon? - kérdezte a hercegasszony megijedve.

- Hol otthon?... Hisz azért jöttem, hogy meglátogassam!

A hercegasszony elsápadt; intett Visonoknak, aki megértette és rögtön kiment. Aztán könnyörögve fordult Jurandhoz:

- Az Úr Jézus szent nevére kérlek, felelj: józanul beszélsz-e?

- Az Isten szerelmére, hol a leányom? - kiáltott föl Jurand, föltámaszkodva ágyában.

- Hallgass ide - felelte a hercegasszony lázasan - sok fegyveres csatlós jött hozzánk Danusiáért a te leveleddel, melyben azt írtad, hogy tűz volt a kastélyodban s majdnem megvakultál. Kérted, hogy küldjem vissza a leányodat, mert nagyon beteg vagy... S az embereid el is vitték.

- Átkozott zshiványok! - hörögte Jurand fogcsikorgatva, - Szpichovban nem volt tűz s én senkit sem küldtem hozzád a leányoméért.

E pillanatban Visonok ismét belépett és magával hozta a levelet.

- Itt a leveled! - mondta - nem a te papod írta ezt?

- Hogy tudhassam, mikor nem tudok olvasni! Hisz a betűk mind egyformák!

- Hát ez a pecsét?

- A pecsét... a pecsét az enyém. S mi van a levélben?

Visonok elolvasta. Jurand hörögve, fogcsikorgatva tépte a haját és kétségbeesetten nyögött:

- Hamis... hamis... Elrabolták Danusiát!

- De kik?

- A keresztesek!

- Szólni kell a fejedelemnek, hogy rögtön küldjön követeket a nagymesterhez - mondta a hercegasszony és futva ment ki a szobából.

Jurand kiugrott az ágyból és lázasan öltözni kezdett. Zbyszko szinte megkövülten roskadt le egy székre s az ajkát harapdálta dühében.

- Miért mondd, hogy a keresztesek rabolták el a leányodat? - kérdezte Visonok Jurandtól.

- Mert mások nem tehették... Hisz a vadászkastélyba is elmentek, hogy bepanaszoljanak...

- Gazemberek! - ordította Zbyszko dühösen.

És sápadtan, magából kikelve rohant az istállókba, hogy rögtön nyergeljenek és fogjanak be a szánkókba. Nem tudta ugyan még, hogy mit fognak tenni, de sejtette, hogy Jurand azonnal indulni fog s ő is vele akart menni.

Mikor a cselédek elkészültek, fölrohant a terembe, ahol a hercegasszony, a fejedelem, Visonok, de-Lorsch lovag és az öreg Dlugolasz Miklós már tanácskoztak, hogy mitévők legyenek.

- Óvatosaknak kell lennünk - mondta a tapasztalt Dlugolasz - hogy el ne rontsunk mindent és a leány megkerüljön. A nagymesternek rögtön írni kell s a levelet én magam viszem el.

- Azonnal írok - helyeselte a fejedelem. - A nagymester attól fél, hogy a lengyel király megtámadja és szeretné, ha én meg a bátyám semlegesek maradnánk... Bizonyos, hogy Danusiát a nagymester tudtán kívül rabolták el. De ő majd visszaadatja.

Majd a szpichovi grófhhoz fordult s azt kérdezte:

- Van-e nevezetes foglyod s hogyan hívják?

- Begrov lovag - felelte Jurand.

- Danfeld és Löwe gyakran beszéltek erről a lovagról - mondta a fejedelem - s folyton azt hajtogatták, hogy szabadon kell bocsátani. Fogadni mernék, hogy azért rabolták el a leányt is...

- S a lovagért cserében visszaadják - jegyezte meg a pap.

- Tudnunk kell, hogy hol van a leány - szólt a fejedelem. - Mert ha a nagymester azt kérdezi: «kinek parancsoljam meg, hogy adja vissza» mit feleljünk neki?

- Bizonyára jó messzire elhurcolták a határtól - szólt Jurand hörögve.

- Még akkor is megtaláljuk! - kiáltott föl Zbyszko hevesen. - Te pedig, felséges fejedelem, engedj szabad utat haragodnak, melyet ily sokáig visszafojtottál.

- Igazad van, lovag, - mondta a fejedelem. - Itt az ideje, hogy végezzünk ezekkel a gonosztevőkkel. A házamból rabolták el azt a leányt s a nagymesternek követek útján kell tőlem bocsánatot kérnie és visszaküldenie Danusiát. És ha tüstént meg nem teszi, fegyverre szólítom lovagjaimat, a bátyám is csatlakozik hozzám és Vitolddal meg Jaghiellóval együtt összetörjük ezt a gaz népet!...

Mindnyájan hallgattak, míg a fejedelem haragja lecsillapult. A hercegasszony is elégedetten bölintgatott férje szavaira.

Végre Visonok törte meg a csöndet.

- De vajjon a nagymesterhez küldött levélnek lesz-e sikere? Mi ugyan panaszkodhatunk neki, de a nagymester sem tehet semmit. Meg fogja kérdezni a várnagyoktól, hogy ki fogta el, ki rejtegeti a leányt s azok mind tagadni fognak, hogy soha a színét se látták. Sőt ha a nagymester kívánja, meg is eszköznek rá, mi pedig üres kézzel maradunk.

- Én azt hiszem, hogy legjobb lesz, ha Jurand visszamegy Szpichovba, - szólt most Dlugolasz.
- Mert ha a leányt csakugyan a keresztesek rabolták el, mindenesetre először is Szpichovba küldenek követeket, hogy följánlják Danusiát Begrov lovagért cserébe.

- Csak azok rabolhatták el - mondta a fejedelem, mintegy magában beszélve - akik a vadász-kastélyban voltak.

- És kik voltak ott? - kiáltott föl Jurand hevesen.

- Danfeld, az öreg Löwe, Gottfried és Rothger...

- Danfeld, Löwe, Gottfried és Rothger! - kiáltott föl Jurand fogcsikorgatva s még egyszer megismételte a négy nevet, mintha örök időkre emlékezetébe akarná vésni.

A fejedelem fölkelt és kiment, hogy megírassa a levelet a nagymesternek. Anna Danuta Jurandot vigasztalta.

- Hogy érzed magad, nemes lovag?

Jurand egy pillanatig bambán nézett a semmibe, mintha nem hallotta volna a kérdést, majd halkán, rekedten felelt:

- Érzem, hogy kiújultak a régi sebeim.

III. FEJEZET.

A két lovag Zbiszko csatlósainak s cselédjeinek kíséretében útnak indult Szpichov felé. Sokáig szótlanul lovagoltak egymás mellett, majd Jurand kérdezősködni kezdett a keresztesek felől, akik a fejedelem vadász-kastélyában jártak. Zbiszko elmondott neki mindent: hogy a keresztesek bepanaszolták Jurandot a fejedelemnél s mivel nem kaptak elégtételt, bosszúsan távoztak; hogy útközben megölték de-Fursi lovagot, Glava pedig összemorzsolta Danfeld karját...

Jurand hallgatott s mivel gondolatai annyira úrrá lettek rajta, hogy még a szemeit is lehunyta, Zbiszko azt hitte, hogy elszunnyadt. De Jurand nem aludt s egyszerre csak szorongva kiáltott föl:

- Bár fagytam volna meg a hóban! Tudom, hogy te mentetted meg az életemet...

- Én és a többiek - felelte Zbiszko.

- S a vadászaton védelmezted a leányomat a bölény ellen.

- Csak a kötelességemet teljesíttem.

- És most segítségemre leszel?

Zbiszko ökölbe szorította vaskeztyűs kezét, meglóbálta a levegőben arra nyugat felé s fölkiáltott:

- Ha fogaimmal kellene keresztülrágnom kastélyaik falát, akkor is fölkatatom Danusiát!...

Jurand fürkészve nézett Zbiszko arcába és azt kérdezte:

- Tudom, hogy Danusia betakart a fátyolával és megmentett a haláltól. De hát... szereted-e őt?

Zbiszko merészen a szemébe nézett Jurandnak és szilárd hangon mondta:

- Ő a feleségem.

Jurand visszarántotta a lovát és megállt.

- Mit mondtál? - kérdezte.

- Hogy Danusia a feleségem.

Jurand fölemelte két kezét az égre, mintha védelmül tartaná maga elé a villámok ellen s aztán szóltanul megsarkantyúzta lovát, mely vad vágatással nyargalt előre a hóban.

*

Zbiszko szóltanul ügetett Jurand után s megvárta, míg a szpichovi gróf nagy fölindulása kissé lecsillapul. Ekkor halkán, nyugodtan elmondta, hogy történt az esküvő. Nem titkolt el semmit, de mentegette a hercegasszonyt és Danusiát...

- A halálomon voltam, uram - mondta alázatosan. - A csatlósok, akik a te nevedben jöttek, rögtön el akarták vinni Danusiát, de a hercegasszony másnapra halasztotta az utazást. Ekkor Isten sugallatára hallgatva megkértem a hercegasszonyt, hogy adasson össze a leánnyal, hadd legyen ez az utolsó vigasztalásom a halálom előtt. Nem volt arra időnk, hogy a te beleegyezésedet kikérjük. A hercegasszony sokáig habozott, de Visonok hosszas megfontolás után végre elhatározta, hogy összeesköt bennünket... Ez most már Isten törvénye...

- És büntetése is! - felelte Jurand rekedten.

- Miért? - kérdezte Zbiszko. - A rablók az esküvő előtt jöttek s ha nem jönnek, menyekző sem lett volna... Nem mondhatod hát, hogy Isten *ezért* büntette meg Danusiát.

Jurand nem felelt s aztán sokáig némán lovagoltak egymás mellett. Zbiszko szíve megtelt keserűséggel. Azt hitte, hogy a szpichovi gróf haragszik reá s őt teszi felelőssé a megesett szerencsétlenségért.

Már-már kérdőre akarta vonni Jurandot, midőn egy útszéli fogadóhoz értek, ahol meg kellett pihenniök, mert a lovak nagyon fáradtak voltak. Mikor leszálltak a nyeregből, Jurand hirtelen szembefordult Zbiszkóval és azt kérdezte:

- Ő miatta jössz velem?

- Nincs máskép! - felelte Zbiszko dacosan.

Jurand szomorúan sóhajtott és a szemei megteltek könnyekkel:

- Megmentetted őt... és engem is kiástál a hóból! - szólt halkán.

Ezzel kézenfogta Zbiszkót, bevezette a szobába s ott nagy szeretettel megölelte. Zbiszko megcsókolta a szpichovi gróf kezét és halkán mondta:

- Reményem, most már te is beleegyezel.

Jurand ünnepélyesen felelt:

- Eddig azért nem egyeztem bele, mert Istennek ígértem őt.

- Te Istennek ígérted, Isten pedig nekem adta. Ez az ő szent akarata.

- Az ő szent akarata - ismételte Jurand - most pedig szent kegyelmére van szükségünk.

- S azt hiszed, hogy Isten nem segíti meg az apát, aki a leányát keresi; a férjet, aki elvesztette hitvesét?... Add ki a kereszteseknek Begrov lovagot.

- Mindent odaadok érte, mindent! - szólt Jurand halkan és görcsösen zokogni kezdett.

- Ne sírj, nemes gróf, ne sírj! - vigasztalta őt Zbiszko meghatva. - Isten szent kegyelme velünk lesz...

Ismét lóra ültek és gyorsan vágtattak a keményre fagyott havon. Sokáig nem szólt egyikük sem; végre Jurand, mintha csak magával beszélgetne, azt mondta:

- Egy éjszaka úgy rémlett előttem, mintha megszólalt volna a szobám fala... Tisztán hallottam, hogy ezt mondta: «Elég a bosszú!» - De én nem akartam a szózatra hallgatni, mert az a hang nem Istenben boldogult feleségem hangja volt.

Az út hirtelen kanyarodott s a dombok mögött föltünedeztek a fenyves hóval fődött faóriásai.

- Közel vagyunk Szpichovhoz - mondta Zbiszko.

- Még nem - felelte Jurand. - Az erdőn túl következik a mocsár, amelybe sok német lovag belefut, mert nem ismerték az utat.

- Hát akkor hogy küldenek a keresztesek követet Szpichovba, ha ily veszedelmes az útja?

- Télen nem az; a mocsár befagyott.

- Adja Isten, hogy ott találjuk őket a kastélyban! - kiáltott föl Zbiszko.

Még jóformán ki sem mondta e szavakat, mikor az erdő szélén két fegyveres lovag bukkant elő; utánuk egy szánkó jött, amelyen utasok ültek.

Jurand és Zbiszko meglepetve rántották vissza lovaikat.

Ki járhatott erre más, ily kemény télvíz idején, ha nem a keresztesek követjei?...

A két lovag szintén megállította lovát és rákiáltott Jurand grófra:

- *Wer da?*

- A németek! - súgta Jurand Zbiszkónak.

És hangosan azt kérdezte:

- Kik vagytok?

- Utasok, zarándokok.

- Honnan jöttök?

- Csitnából.

- Ők azok! - mondta Jurand halkan.

E közben új meg új lovasok bukkantak ki az erdőből. Ezek Jurand csatlósai voltak, akik éjjel-nappal őrizték a kastély útját s most, hogy meglátták gazdájukat, ugyancsak elcsodálkoztak gyors hazatérésén.

Jurand és a két német lovag már egész közel volt egymáshoz.

- Hova mentek? - kérdezte tőlük Jurand.

- Szpichovba.

- Mit akartok ott?

- Azt csak a szpichovi grófnak szabad megmondanunk.

Jurand mondani akarta, hogy ő az; de aztán meggondolta, hogy a követek ennyi ember előtt úgy sem beszélnek s ezért csak azt kérdezte tőlük, hoztak-e levelet magukkal. A követek azt felelték, hogy nem, mire megindultak mindnyájan a kastély felé.

Zbiszko szemügyre vette a «követeket». Összesen öten voltak: a két lovag, a szán kocsisa meg ennek utasai. Az egyik nő volt, a másik egy fiatal zarándok, akit Zbiszko átöltözött csatlósnak tartott.

A kastélyba érve Jurand a nagyterembe vezette a zarándokokat és a nőt s elébük állva hörögve rivallt rájuk:

- Hol a leányom?

A két ember megrettent; a zarándok visszatántorodott, a nő pedig majdnem összeroskadt. Kisvártatva a nő kissé megemberelte magát s hol a grófra, hol Zbiszkóra, hol meg Kalebre, a várbeli papra nézett, mintha azt kérdezné, hogy minek ennyi tanu? Aztán halkán felelt:

- Nem tudjuk, hogy mit akarsz, uram. De mi nagyon fontos dologban járunk s megbízónk meghagyta, hogy négyszemközt beszéljünk veled.

- Nekem ezek előtt az emberek előtt nincs titkom - mondta Jurand hevesen.

- De van nekünk, nemes lovag - jegyezte meg a nő - s ha nem küldöd el őket, csak annyit mondhatunk, hogy holnap tovább utazunk.

Jurand nem volt hozzászokva az ellenmondáshoz s torkon akarta ragadni a vakmerő asszonyt, de eszébe jutott Danusia és türtőztette magát.

Zbiszko azt vélve, hogy Jurand úgymond neki mindent, hirtelen közbevágtott:

- Jól van. Maradjatok hát egyedül.

S kiment Kalebbel a lovagterembe, ahol Glava rögtön azt mondta neki:

- Ismerem ezt az asszonyt.

- Kicsoda s honnan ismered?

- Ugyanaz, aki a balzsamot hozta a vadászkastélyba. Csakhogy akkor apácának volt öltözve. Zanderus is ráismert.

- Úgy van, uram - erősítette Zanderus - ő az! Bizonyos, hogy nem apáca és tudja, hogy hol van a kisasszony!

- Majd megtudjuk mi is - mondta Zbiszko. - Jurand bizonyára megmondja, hogy mi hírt hoztak.

E közben az asszony a szomszéd szobában így szólt Jurandhoz:

- A leányodat zsványok rabolták el.

- Úgy van - felelte Jurand - de ezek a zsványok fekete keresztet viselnek fehér köpönyegükön.

- Nem úgy van! De Isten megadta kedvelt szolgálóinak azt a kegyelmet, hogy kiszabadíthassák a zsványok hatalmából a leányodat és most ők őrzik.

- Hol?

- Schomberg testvér vigyáz rá - felelte az asszony halkán s keresztbe tette keblén a karjait.

A kegyetlen hóhér nevének hallatára, aki Vitold fiait megfojtatta, Jurand elsápadt és megtörve horgasztotta le a fejét. A zarándok, aki az imént még reszketett félelmében, látva Jurand kétségbeesését, nekibátorodott és megvető pillantással mérte végig a boldogtalan apát.

A gonosz asszony pedig gúnyosan folytatta:

- Marquart testvér segít Schomberg testvérnek a leányra vigyázni, hogy semmi baja ne essék szegénykének.
- Mit kell tennem, hogy visszaadják? - kérdezte Jurand.
- Meg kell alázkodnod a rend előtt, - mondta a zarándok gőgösen.

Jurand fölugrott s elébe állva rettenetes hangon ráivallt:

- Hallgass, gazember!

Bár tudta a zarándok, hogy olyan dolgokat mondhatna Jurandnak, melyeknek hallatára a gróf összeborzadna, mégis meghökkent és elhallgatott. Nem tartotta tanácsosnak, hogy kikössön a megsebzett oroszlánnal.

Jurand most az asszonyhoz fordult és azt kérdezte:

- Hoztál-e levelet?
- Nem. Szóval kell elmondanom a rám bízott üzenetet.
- Beszélj hát.

Az asszony furfangos számítással ismételte:

- Schomberg és Marquart testvérek vigyáznak a kisasszonyra; ne félj, egyetlen hajaszála sem görbül meg s ámbár te sok éven át sértegetted és bántottad a rendet, Krisztus lovagjai mégis jóval akarnak fizetni a vett rosszért, ha teljesíted becsületes kívánságaikat.
- Mit kívánnak tehát?
- Hogy Begrov lovagot bocsásd szabadon.

Jurand mélyen fölsóhajtott és rögtön így felelt:

- Meglesz.
- S a többieket is, akiket rabul tartasz börtöneidben.
- Csak Meiningen van itt és Begrovnak két csatlósa, meg néhány szolga. Más senki.
- Mindnyáját szabadon kell bocsátanod.
- Meglesz.

Az asszony helyeslően bólintott, aztán kenetesen folytatta:

- Az ájtatos testvérek a zsványok kezéből szabadították ki a leányodat, akik bizonyára azért rabolták el, hogy váltságdíjat csikarjanak ki érte. De mivel a nép és a tudatlanok gyakran félremagyarázzák Isten lovagjainak legjobb cselekedeteit is, a testvérek abban az aggodalomban vannak, hogy mindenki azt fogja hinni, hogy ők rabolták el a leányodat s jó tettük jutalmául gyalázatosan megrágalmazzák őket. Ezért a testvérek követelik tőled, hogy jelentsd ki a fejedelem és a lovagok előtt, hogy a haramiák rabolták el a leányodat és nem a keresztések, ami különben is tiszta igazság.
- Értem, értem - felelte Jurand habozva.

Jurand eleinte azt gondolta, hogy a keresztések csakugyan a rágalomnak akarják elejét venni, de lassankint gyanakodni kezdett, hogy az asszony mézes-mázos szavai valami csejt takarnak. Megijedt s az a névtelen félelem fogta el, amely a legbátrabb embereket is megszállja, ha a veszedelem nem őket, hanem olyasvalakit fenyeget, akit szeretnek.

Mégis erőt vett magán és azt kérdezte:

- A keresztes lovagok titoktartást követelnek. De hogy tarthassam titokban a dolgot, ha szabadon kell bocsátanom Begrovot és a többi foglyaimat?
- Mondd, hogy váltságdíjúl ereszted őket szabadon a leányodért.
- Nem fogják elhinni, mert sohasem kívántam váltságdíjat egyetlen rabomért sem.
- Most azonban a leányodról van szó, tehát elhiszik - mondta az asszony.

A zárandok, aki szintén bele akart szólni, halkán hozzátette:

- Ez Marquart és Schomberg testvéreknek akarata.

Az asszony pedig rábeszélően folytatta:

- Azt is mondhatod, hogy ez a zárandok hozta a váltságdíjat és mi azonnal elvisszük a foglyokat.
- Micsoda! - kiáltott föl Jurand haragra lobbanva. - Hát azt hiszitek, hogy kiadom a foglyaimat, mielőtt a leányomat visszahoznátok?
- Akkor jöjj el magad Csitnába a leányodért.
- Hogy én menjek Csitnába?
- Úgy van. Mert ha a rablók hazautazás közben megint el találják rabolni, ismét csak a rend lovagjaira fognak gyanakodni. Ők el akarják kerülni a második szerencsétlenséget s ezért neked személyesen akarják átadni a leányodat.
- Jól van - mondta végre elszántan - elmegyek hát Csitnába. De ti itt maradtok s ha visszajöttem, elmehettek Begrov lovaggal és a többi fogollyal egyetemben.
- Uram - szólt most a zárandok - te nem hiszel a kereszteseknek. Hogyan kívánhatod tehát, hogy ők elhigyjék neked, hogy hazatértekor szabadon bocsátod Begrov lovagot s a többi foglyot?

Jurand szerette volna a falhoz vágni a zárandokot, de türtőztette magát.

- Nem tudom, hogy ki vagy - mondta fojtott haraggal - de vigyázz, mert jaj neked, ha vége szakad a türelmemnek!

A zárandok az asszony felé fordult és így szólt:

- Rajta, mondd el, amit rád bízta.
- Uram - szólt az asszony halkán - nekünk kötelességünk neked hinni, de mi csak közrendű emberek vagyunk és mit sem tehetünk. Különben is nem ezért küldtek ide bennünket.
- Hát miért?
- A testvérek azt üzenik, hogy ne szólj senkinek, de haladéktalanul menj Csitnába Begrovval és a többi fogollyal.

Jurand közel hajlott az asszonyhoz, mintha valami kedves dolgot akarna a fülébe súgni és így szólt:

- Hát azt nem mondták a testvérek, hogy összetörhetem a csontjaidat, a tiedet meg Begrovét, meg mindnyájatokét?

- Leányod a keresztes lovagok hatalmában van - felelte az asszony meghökkenve - és mondtam, hogy Marquart meg Schomberg vigyáznak rá!

- Úgy van. A gyilkosok, a méregkeverők és a hóhérok vigyáznak rá! - kiáltott fel Jurand fogcsikorgatva.

- Akik bosszút is állhatnak értünk - felelte az asszony. - Mert elindulásunk előtt ezt mondták: «Ha nem teljesíti parancsunkat, a leánya meghal épúgy, mint ahogy Vitold fiai meghaltak». - Most tehát tessék választani.

- És ne feledd, hogy a lovagok hatalmában vagy - tette hozzá a zarándok. - Ők a javadat akarják s visszakinálják a leányodat de óhajtják, hogy a sok rosszért, amit ellenük vétettél, alázattal hajolj meg a keresztesek előtt és kérj tőlük bocsánatot. Gyilkosoknak és árulóknak hitesztelted őket s ők azt kívánják, hogy vond vissza ezt a rágalmat és kövesd meg őket.

Jurand nem felelt; a zarándok szorongva nézett rá, mert nem volt biztos benne, hogy kijut-e élve ebből a rettenetes várból...

A szpichovi gróf szörnyű lelki harcot vívott. Egyre inkább meggyőződéssé lett benne a gondolat, hogy a keresztesek megölik Danusiát, ha nem teljesíti követeléseiket... Viszont ha Csitnába megy és elereszti foglyait, könnyen meglehet, hogy őt magát is börtönbe vetik Danusiával együtt s akkor elvesztek örökre mind a ketten... De más egyebet mit tehetne?...

Leült a székbe és sokáig némán vizsgálta a szoba mennyezetét. A zarándokok és az ál-apáca megunták a hosszú, kínos csöndet és alázattal mondták:

- Mindjárt virrad, uram. Engedd, hogy megpihenhessünk, mert nagyon fáradtak vagyunk.

Ezt mondva kimentek. Zbiszko és Kaleb szinte futva léptek be.

- Mit mondtak a követek?... Mit akarnak? - kérdezte Zbiszko izgatottan.

A szpichovi gróf megrázkódott, mintha mély, szörnyű álomból ébredne föl.

- Rosszul vagy, uram? - kérdezte Kaleb, akinek nem tetszett ez a révedező mozdulatlanság.

- Nem... Nincsen semmi bajom.

- Hát Danusia?... Miért jöttek a követek?... Mit akarnak?

- Váltásdíjat hoztak.

- Váltásdíjat?... Kiért?

- Begrov lovagért.

- Begrov lovagért?... De szólj hát, mi történt?... Mi bajod?

- Semmi.

Jurand hangja rekedt volt. Zbiszko és Kaleb egyetértve összepillantottak, aztán Zbiszko szoroson Jurand mellé állt s azt kérdezte:

- Az Isten szerelmére kérlek, hol van hát Danusia?

- Nincsen... a... ke... reszte... seknél! - dadogta Jurand erőtlenül s összeroskadtt, mintha villám sújtotta volna.

IV. FEJEZET.

A keresztesek követjei másnap még egyszer beszéltek Juranddal s aztán elmentek a várból, magukkal vivén Begrov lovagot, a két csatlóst és a többi foglyot.

Jurand hosszú levelet íratott Kalebbel a fejedelemnek, melyben azt mondta, hogy Danusia nincs a kereszteseknél, de azért reményli, hogy megtalálhatja; ugyanezt mondta Zbiskónak is, akinek külön meghagyta, hogy ne kísértse meg Danusia megszabadítását, mert úgymint hiábavaló minden.

Este felé Jurand bezárkózott szobájába, megíratta Kalebbel a végrendeletét és meggyónt; másnap reggel megáldozott s maga elé hivatván Zbiskót és Tolimát, így szólt az öreg várnagynak:

- Ez itt a leányom férje, ha meghalok, övé lesz a kastély, a föld és Szpichov vára.

Tolima meglepetve nézett Zbiskóra, de nem szólt semmit.

Jurand folytatta:

- Kaleb atya megírta a végrendeletemet, melyet pecsétemmel is megerősítettem, légy hát hűséges Zbiskóhoz, mint amilyen hozzám voltál s mutasd meg neki a földalatti termekbe rejtett kincseket is.

Ezzel intett Tolimának, aki mélyen meghajolt és kiment.

- Annyi kincs van odalent - mondta Jurand Zbiskónak - hogy száz fogolynak a váltságdíja is kifutja belőle.

- Miért mondod, hogy nekem adod Szpichov várát? - kérdezte Zbisko.

- Sőt többet adok neked! Neked adom a leányomat.

- Halálunk órája Isten kezében van! - jegyezte meg Kaleb.

- Tudom - felelte Jurand szomorúan - de én már nem vagyok olyan erős, mint hajdanta voltam.

- Csak tegnap óta változtál meg! - kiáltott föl Zbisko. - Ne beszélj a halálról; beszélj inkább Danusiáról...

- Danusia megjön, mert Isten oltalmazza. Te pedig vidd el majd Bogdaniecba, mert ott biztosabb helyen lesz.

- Azt hinné az ember, hogy fél lábbal már a sírban állasz - jegyezte meg Zbisko keserűen - mire való ez a beszéd?

- Nem érzem magam jól... egyetlen leányom... az én édes szerelmem!... Ó, Zbisko, szeresd őt, mert megérdemli és mert valóban olyan, mint az Istennek angyalai... Esküdj meg erre a tőrre, hogy sohasem bántod meg és mindig szeretni fogod!

- Esküszöm! - kiáltott föl Zbisko mélyen meghatva.

- Ámen! - felelte rá Kaleb.

Jurand kitérte karjait és halkán így szólt:

- Jer... fiam!... ölelj meg...

A két lovag a hálószobába tért, mert már esteledett s több nap óta egyikük sem igen aludt. Zbisko kora reggel talpon volt és sietett apósához, hogy megkérdezze, hogy jól aludt-e.

Az ajtó előtt azonban Tolimával találkozott.

- Hogy van az úr? - kérdezte tőle.
- Elutazott.
- Kicsoda?... Jurand?... Hová ment?...
- Nem tudom. Azon mód vértesen, páncélosan, fegyveresen ment el.

*

A keleti ég pereme szürkülni kezdett. Jurand és vezetője fölértek a gyalogösvényen a dombra, ahonnan szép, széles országút vezetett tovább.

- Ha ezen az úton haladsz tovább, egyenesen odaérsz, uram - mondta a jobbágy.
- Akkor hát elmehetsz - felelte Jurand s ezüstpénzt nyomott a kezébe.

A szegény jobbágy, kit a dölyfös keresztesek inkább a botozáshoz, mint az efféle ajándékhoz szoktattak, alig akart hinni a szemének, de mégis elvette a pénzdarabot s mély alázattal így szólt:

- Isten fizesse meg ezerszeresen. Most már csak menj egyenesen előre.

Ezzel megfordult és egy mellékösvényen visszafelé ballagott.

Jurand megállt egy pillanatra a dombon és merően nézett a sűrű, szürke ködbe, mely a szemhatárt eltakarta... Azon túl van Csitna, az átkozott kastély, ahová balvégzete hajtja... Mély szégyenérzet fogta el arra a gondolatra, hogy ő az a Jurand, akinek puszta nevére is remegtek a keresztesek, most lehajtott fővel, megalázva meggy hozzájuk bocsánatot kérni!

Ez a gondolat módfölött gyötörte és elcsüggesztette s csak abban talált némi vigasztalást, hogy nem a harcban győzték le és alázták meg, hanem csalással és hamissággal ejtették törbe.

A hajnali köd lassanként szétfoslott s a távolban kivált a szemhatáron egy sötét tömeg, a csitnai vár. Jurand lehajtotta fejét és összetette két kezét. Imádkozott. Istenhez fohászzkodott, akiben egyedül bízott immár, miután az emberekben nem remélhetett többé. És az áhitatos ima nyomán édes vigasztalás szállt le szenvedő lelkére: kész volt eltérni minden szenvedést, minden megalázást...

A boldogtalan gróf nem áltatta magát; tudta, hogy a keresztesek nem fogják kímélni, talán börtönbe is vetik. De kész volt mindent tétetni abban a reményben, hogy bálványozott leányát szabadon bocsátják.

A városba érve Jurand egyenesen a főútra tért és a kastély felé lovagolt, mely sötétlen meredezett előtte. A varjak káromva röpdöstek az úton, amiből Jurand megtudta, hogy a kastély körül akasztott emberek vannak; s valóban a rend mazoviai jobbágycsoportjai közül négy szegény paraszt lógott ott.

Egy csöpp szellő sem járt s az akasztottak mozdulatlanul függtek a kötélnek: megmerevedtek a nagy hidegtől. Jurand közeledésére felröppent a káromó varjúcsere, hogy később ismét lecsapjon áldozataira...

Fönt, a magas várfalon nem volt egy lélek sem. Jurand megfujta kürtjét, melynek harsogó szava csengve-bongva verte föl a néma csöndet. Aztán csikorogva nyílt ki egy kis vasablak s egy katona kiszólt:

- Ki van itt?
- Jurand, a szpichovi gróf.

Az ablak becsukódott s megint csönd lett, csak a varjak rémes káromása hallatszott.

Jurand ismét megfujta kürtjét, de most már senki sem mutatkozott; a gróf megértette, hogy kezdődik a megaláztatás... Talán estig, sőt tán tovább is kell várnia, míg bebocsátják.

A büszke, hatalmas lovag vére fölforr. Eszébe jutott dicsőséges multja s már-már leugrott lováról, hogy fölkap egy követ s azt dobja a kapuhoz... De ekkor hirtelen megemlékezett leányáról, akinek szabadulásáért szenvedti ezt a megaláztatást.

A várfalak rovátkái közt sisakok csillantak föl; a katonák bámulva néztek le Jurandra, aki mozdulatlanul ült lován a várkapu előtt. Szinte alig akarták hinni, hogy a rettegett lovag, a rend réme fegyveresek nélkül, magányosan áll itt e kastély előtt, mely börtöne és sírja is lesz egyszersmind... Előjöttek a szolgák is és hangosan gúnyolták a lovagot; majd látván, hogy senki sem gátolja őket, nem érték be a durva tréfával, hanem hógolyókkal is kezdték dobálni.

Jurand Danusiára gondolt és türtőztette magát. Elmult a dél; a katonák nagy része ebédelni ment, mások pedig, miután jóllaktak, ledobálták Jurandnak a lerágott csontokat. Néhányan ki akartak jönni, hogy megtáncoltatják a lovagot, többen pedig azt kiabálták neki, hogy akassza föl magát az ötödik akasztófára, amelynek még nincs gazdája.

Estére kelve a szél szétfujta a ködöt és gyönyörű, csillagos éjszaka lett. Jurand azt hitte, hogy a keresztesek éjjel úgy sem nyitják ki a kaput s ezért el akart menni... De aztán arra gondolt, hogy meg akarják alázni ezzel a várakoztatással és nem mozdult. Abban az időben a lengyel lovagok hihetetlenül edzetek voltak; az örökös hadakozás és fáradalmak, a pusztai életmód szinte érzéketlenné tették őket a testi szenvedések iránt.

E pillanatban hat alabárdos katona jött ki a várból, középtűt pedig egy hetedik, akinek kard volt az oldalán. Jurand önkénytelenül fölemelte nehéz harci bárdját s a kis csapat felé lovagolt, mely erre a mozdulatra megállt.

A kardos lovag kilépett a csapat élére s azt kérdezte:

- Te vagy Jurand, a szpichovi gróf?

- Én vagyok.

- Hallgatsz-e reám békén?

- Hallgatlak.

- A nemes Danfeld azt izeni, hogyha nem szállsz le a lovadról, nem nyitattja ki a vár kapuját...

Jurand rögtön leugrott lováról.

- És a fegyvereidet is ide kell adnod.

Jurand habozott; attól félt, hogy ha fegyvertelen lesz, a keresztesek rárohannak, megkötözik és börtönbe vetik... De nem volt más választása: ledobta hát fegyvereit, a kardot, a tört, a szekercét. A katonák mindent összeszedtek s ekkor a lovag így szólt Jurandhoz, gúnyos kihívó hangon:

- A sok bántalomért, amit rendünk ellen elkövettél, ebbe a zsákba kell öltöznöd, amit a nemes várnagy küld neked; és a nyakad köré font kötéllal addig kell várnod ide kint, míg ő kegyelmének tetszeni fog, hogy bebocsásson...

A kis csapat ismét visszament; Jurand fölszedte a földről a zsákot és a kötelet s megforgatta őket a kezében. A szíve elszorult és majd meghasadt fájdalomában; most érezte csak, hogy ő nem a rettegett Jurand már többé, hanem védtelen, megalázott ember... igazi nyomorult, aki szánalmat koldul a kegyetlen keresztesektől. Fölemelte két kezét az égre és sírva, zokogva így kiáltott föl:

- Jézusom, segíts meg engem! Adj erőt, Uram Jézus, hogy el tudjam feledni a becsületesemet, a dicsőségemet! Hogy engedelmeskedni tudjak hóhérjaimnak, leányom elrablóinak. Te is szenvedtél, ó, kimondhatatlanul szenvedtél, mielőtt meghaltál; téged is bántalmaztak... Vigasztalj hát és erősíts meg engem is, a te gyarló szolgádat!

Ezt mondván fölvetette magára a zsákot és megindult a kapu felé, amely még be volt csukva; fönt a torony magas ablakából vöröses fény áradt le a ragyogó óra. Csönd, halálos csönd mindenütt. Jurand értelme összezavarodott; néha sötét árnyékokat látott maga felé közeledni, mely rárohant és fojtogatta... ez a halál árnyéka volt; majd ismét azt hitte, hogy az angyalok és égi karok énekét hallja...

Egyszerre csak összerezett; a torony ablakából lágyan pengő lantnak hangjai szűrődtek keresztül... Először azt hitte, hogy álmodik s öklével verte a homlokát, hogy fölébredjen... De hogy egyre hallotta a lantot, hallgatózni kezdett...

Az éjszaka néma csöndjét betöltötte az édes lantpengés; majd egy gyerekhang éneke csendült meg szomorúan, lágyan:

De szeretnék vadgalambbá válni,
Kedvesemnek ablakára szállni;
Kis galambját, hej, örömet várna,
Forró csókkal a szívére zárná!...

Jurand kiáltani, hívni akarta a leányát, de a szó elhalt ajkain s a szerencsétlen apa csak nyögni tudott... A félelmet nem ismerő harcos szíve vonaglott kínjában és örömeiben; hálásan tekintett föl Istenhez azért a kimondhatatlan boldogságért, hogy meghallhatta a drága leány hangját.

- Hála neked, Jézus! - kiáltott föl Jurand s arcra vetette magát a hóba.

Aztán visszafojtott lélekzettel továbbhallgatta a bánatos dalt:

Távol tőled szomorú az élet,
Nem lehetek boldog, csak te véled:
Te vagy az én bús szívemnek párja,
Érted omlik könnyeimnek árja!...

Hajnalban egy durva zsoldos jött ki a várból, megrázta a hóban fekvő lovagot és gorombán ráívalt:

- Kelj föl!... Már nyitva a kapu s a várnagy azt parancsolja, hogy járulj elébe.

Jurand eszméletre tért; rögtön megértette a zsoldost és szótlanul, alázatosan utána indult...

Mikor belépett a várkapun, a láncok félelmetesen csikorogtak, a fölvonóhidat csörömpölve huzták föl s a nagy robajjal lezuhanó kapurostély elzárta őt a külső világtól.

ÖTÖDIK RÉSZ.

I. FEJEZET.

Mikor Jurand az udvarra ért, egy nagyobb ajtót pillantott meg, mely fölött a keresztre feszített Jézus képe volt. Arrafelé indult hát, remélve, hogy találkozik valami szolgálival, aki majd a várnagy elé vezeti.

Bekopogtatott az ajtón, mely nemsokára kinyílt. Egy pap nézett ki rajta és azt kérdezte tőle:

- Te vagy Jurand, a szpichovi gróf?

- Én vagyok.

- A nemes várnagy megparancsolta, hogy elébe vezesselek. Jer velem.

A pap egyenesen a lépcsőhöz vezette Jurandot, de mielőtt fölmentek volna rajta, megállt s merően a szemébe nézett Jurandnak.

- Nincsen nálad semmiféle fegyver?

- Ami volt, mind odaadtam a zsoldosoknak és ők elvitték.

A pap halkán, részvétellel sugta neki:

- Vigyázz, hogy el ne ragadjon a haragod, mert most már az ő hatalmukban vagy.

- De az Isten kezében is! - tette hozzá Jurand buzgó hittel.

Ránézett a papra s leolvastván arcáról a szánalmat, félénken, halkán kérdezte:

- Úgy látom, jólelkű ember vagy. Nem felelnél-e őszintén egy kérdésemre?

- De megteszem, csak siess vele.

- Szabadon bocsátják-e a leányomat, ha engem itt fognak?

A pap álméltkodva nézett Jurandra.

- A leányod itt van?... Talán akit a toronyba zártak?

- Igen, igen. És nekem megígérték, hogy szabadon bocsátják, ha magam jövök ide fegyvertelenül...

A pap még jobban elálméltkodott; látszott rajta, hogy minderről mit sem tud. Jurand tovább kérdezősködött:

- Igaz, hogy Schomberg és Marquart őrzik a leányomat?

- Nem igaz. Schomberg és Marquart nincsenek a kastélyban! - felelte a pap.

Majd rövid habozás után halkán súgta Jurandnak:

- Légy rajta, hogy elvihesd, mielőtt Danfeld meggyógyul.

Jurand még egyebet is szeretett volna kérdezni, de már oda értek a terem ajtaja elé, amelyen belül a csitnai várnagy várt rá s a papnak el kellett mennie.

A terem nagyon tágas volt s a kis ablakokon át csak gyér világosság szűrődhetett be. Mikor Jurand szemei megszokták ezt a félhomályt, látta, hogy a terem közepén álló nagy asztal körül sok lovag ül, mögöttük pedig egész csomó csatlós és zsoldos ácsorog, köztük egy udvari bolond, aki láncon rángatta a medvéjét.

Jurand a mazoviaai fejedelem udvarában már azelőtt is látta Danfeldet s bár az régen volt, mégis megismerte a kövér lovagot, akinek a jobbkarja föl volt kötve.

A várnagy mellett jobbra ült az öreg Löwe Siegfried, a lengyelek és különösen Jurand esküdt ellensége; balra Gottfried és Rothger ültek, akiket maga Danfeld hívott meg, hogy tanui legyenek ellenségük csúfos megaláztatásának. Sötétszínű ruhában voltak, karddal az oldalukon s dölyfösen, megvetéssel néztek Jurandra, akitől eddig remegni szoktak.

Mikor Jurand belépett, halálos csönd lett a teremben. A szpichovi gróf a zsákkal a vállán és a nyaka köré font kötéllel lassan, alázatosan a terem közepéig jött és ott megállt. Mindnyájuk szeme rajta függött, a keresztes lovagok rémén, aki nagy nyugalommal és méltósággal viselte ezt a szörnyű megaláztatást.

A várnagy intett egyik csatlósának, aki odalépett Jurandhoz és megfogván a nyakába vetett kötelet, közel vezette az asztalhoz.

Ekkor Danfeld dölyfösen kiáltott:

- A rend hatalma mindenkit legyőz, összetör, megsemmisít!
- Reméljük, hogy mindig így fog történni! - feleltek rá a többi keresztesek diadalmasan.

A várnagy most odafordult foglyához és így szólt:

- Mint a veszett kutya üldözted a rendet sok éven át s most itt állsz előttünk kegyelemért könyörögve.
- Ne hasonlíts engem kutyához, nemes várnagy - felelte Jurand nyugodtan - mert ezzel csak azokat kisebbítéd, akik harcoltak velem s akiket... legyőztem.

E szavakra lassú moraj zúgott végig a termen; mind elálmélkodtak a felelet vakmerőségén.

Danfild azonban gögösen ráírvált:

- Még sértegetni mered bírádat épen akkor, mikor a kegyelmükre szorulsz? Hát még mindig nem tört meg a dölyföd és a büszkeséged?

Jurand fölemelte két kezét, mintha az eget akarná bizonyságul hívni és így felelt:

- Isten látja és tudja, mekkora alázat lakozik a szívemben s ítéljen Ő, hogy nem a magad méltóságát tiprod-e lábbal, mikor az enyémet gázolod!

Danfild összeráncolta szemöldökeit, a bolond pedig megcsörrentette medvéje láncát s gúnyosan közbekiáltott:

- Hallgassátok isteni félelemmel a szent ember prédikációját!

A várnagy elmosolyodott az ostoba tréfán s így szólt Jurandhoz:

- Ne mondd, hogy meg akartalak alázni, mert ha csakugyan kutya volnál, tudhatnád, hogy a legutolsó német kutyapécér is százszor többet ér, mint te és veled valamennyi lengyel lovag.

A bolond ismét közbekiáltott:

- Hozzatok egy vakarót, hadd fésülje meg a medvémet!... A mackó majd a maga körmeivel is megteszi neki ezt a szívességet.

A csatlósok hangosan röhögtek s egyik-másik fölkiáltott:

- Télen majd nádat arattatunk veled!
- Elküldjük rókászni!
- A varjakat hajtatjuk el veled az akasztottakról!

Néhány lovag odament Jurandhoz, jobbról-balról szemügyre vette és gúnyosan mondogatta:

- Itt van a szpichovi vaddisznó; elnyelne bennünket, de nem lehet, mert a várnagy kiszedte az agyaráit... Igazán kedves állat!

Danföld, aki kezdetben komolyan, méltósággal akart beszélni Juranddal, látván, hogy a többi lovagok mind tréfára fordítják a dolgot, szintén mulatni akart és megparancsolta, hogy hozzanak sört.

A keresztesek tenyerükbe öntötték a sört és úgy kínálták Jurandot; egyik-másik pedig a szemé közé, arcába loccsantotta az italt s ezen mindnyájan kacagtak.

Jurand zavartan, kábulva állt köztük; azt sem tudta, hogy mi történik vele. De mikor érezte, hogy a türelme nemsokára elhagyja, kétségbeesve kiáltott föl:

- Isten nevében és a lelketek üdvösségére kérlek benneteket, adjátok vissza a leányomat, amit ünnepélyesen megígértetek!

S meg akarta fogni a vén Siegfried kezét, aki azonban félreállt és gőgös megvetéssel förmedt rá:

- Ne nyulj hozzám, rabszolga! Mit akarsz?
- Szabadon bocsátottam Begrov lovagot meg a többi foglyaimat mind és magam jöttem ide hozzátok, mert azt ígértétek, hogy visszaadjátok a leányomat.
- Ki ígérte ezt neked? - kérdezte Danföld.
- A hit és a becsület nevében te magad ígérted.
- Hol vannak a tanúk? - vágott közbe Danföld maró gúnnyal.
- A magad és a rend becsületére ígérted! - kiáltott föl Jurand.
- Akkor vissza is adjuk a leányodat - mondotta Danföld.

S a keresztesekhez fordulva így szólt:

- Amit most szenvedett, az semmi ahhoz a sok bűnhöz és gazsághoz képest, amit a renden elkövetett; de mivel megígértem neki, hogy visszaadom a leányát, ha megalázkodik előttünk, keresztes lovaghoz illő módon meg is tartom a szavam. A leányt, akit a rablóktól mentettünk meg, szabadon bocsátjuk s rövid idő után az apja is hazamehet kastélyába.

A keresztesek elálmélkodtak ezekre a szavakra; tudták, hogy Danföld halálosan gyűlöli Jurandot s nem vártak tőle ekkora nagylelkűséget. Siegfried, Rothger és Gottfried kérdően néztek Danföldre, ez azonban, mintha nem is látná őket, így folytatta:

- A leányodat zsoldosokkal kísértetjük haza s te itt maradsz mindaddig, míg a katonák visszajöttek. Aztán váltságot fizetsz és elmehetsz te is.

Jurand szívében fölillant a reménység sugara.

Már-már azt hitte, hogy roppant önfeláldozásának nem lesz eredménye s ezért a várnagy szavai hallatára nagy hálával kiáltott föl:

- Isten áldjon meg ezért, nemes lovag!

- Ismerd meg végre, hogy kicsoda Danfeld, Krisztusnak lovagja - felelte a várnagy büszkén.

Ezt mondván megparancsolta az egyik csatlósnak, hogy vezesse be a terembe Danusiát, ő maga pedig odament Siegfriedhez, Rothgerhez és Gottfriedhez, akik hevesen vitatkoztak.

- Én nem kárhoztatom, amit cselekszel - mondta a vén Siegfried - de úgy tudom, hogy más volt a szándékom.

- Az már sok, hogy őt is szabadon bocsátod - szólt Rothger halkán.

- Majd meglátod, hogy megmar! - tette hozzá Gottfried.

- Nem. Megfizeti a váltságdíjat - felelte Danfeld könnyedén.

- Még ha minden vagyonát ideadná is, egy év alatt megint összeharácsol annyit, még pedig tőlünk!

- Szabadon eresztene ezt a farkast - szólt Siegfried - annyi, mint fölládozni a rend kecskéit.

A várnagy vállat vont és azt mondta:

- Hát nem aláztuk meg eléggé?... Mit akartok még többet?

Jurand nem figyelt erre a beszélgetésre; ő csak Danusiát várta és boldog volt, hogy viszontláthatja. Most az őrség kapitánya odaállt elébe és ezt mondta neki:

- A te pogány testvéreid a mi helyünkben bizonyára másként bántak volna veled. Te a vérünkből ittál s mi jóval fizetünk neked ezért.

- Úgy van - szólt Jurand alázatosan - kegyetlenül és igazságtalanul bántam veletek.

Most valaki fölkiáltott:

- Itt a leány!

Mély csönd lett. Mindenki az ajtó felé fordult, hogy lássa a leányt, akiről sokan nem is tudták, hogy a kastélyban van. Elül jött egy csatlós, utána az az ál-apáca, aki Jurandnál járt követésben s mögöttük egy lebontott hajú, fehérbe öltözött leány.

Jurand, mihelyt a csatlóst meglátta, az ajtó felé rohant, de aztán hirtelen megállt s rémülten fölordított... Az a leány, aki az ál-apáca mögött jött nem volt Danusia!

- Nem az én leányom! - kiáltott föl kétségbeesve.

- Bizonyos vagy benne? - kérdezte Danfeld színlelt nyájassággal. - Akkor a rablók nem a te leányodat rabolták el, hanem más valakit, mert a kastélyban csak ez a leány van.

A vén Siegfried, Rothger és Gottfried egyetértően összepillantottak. Most kezdték csak érteni Danfeld pokoli furfangját.

Jurand azonban hevesen kiáltott föl:

- Danusia itt van Csitnában!... Hallottam énekelni.

A várnagy nyugodtan felelt:

- Tanunak hívlak mindnyájatokat s különösen téged, Siegfried, meg titeket, Rothger és Gottfried, hogy én megtartom ígéretemet és szabadon bocsátom ezt a leányt, akiről a rablók esküvel bizonyították előttünk, hogy Jurand szpichovi grófnak a leánya. Ha nem ő az, nem a mi hibánk és csak csodálhatjuk Isten igazságosságát, aki ily úton akarta kezünkbe adni esküdt ellenségünket.

Siegfried és a két másik keresztes beleegyezően bólintott; mindenik elégedetten mondta magában:

- Micsoda ravaszság!... Törbe csalta Jurandot, nem bocsátja szabadon a leányát s azért mégis megtartja az ígéretét...

A szerencsétlen fogoly térdre borult és úgy könyörgött, hogy vezessék hozzá a leányát, aki itt van a toronyban. Akkora fájdalom zokogott elcsukló hangjában, hogy a keresztesek közül is többen szánni kezdték őt.

- Krisztus nevében kérlek, add vissza a leányomat! - nyögte Jurand és át akarta ölelni Danfeld térdeit.

De a szemei már vérben forogtak s a hangja irtózatos volt: a halálra vált ember reménytelen hörgése.

A várnagy, aki vad örömmel nézte a szerencsétlen apa kínos vergődését, közel hajolt hozzá és halkán, pokoli gúnnyal mondta neki:

- Majd hazaküldöm másod...

De nem végezhetette be a szót, mert Jurand ölbe kapta s oly irtózatos erővel csapta le a márványkockákra, hogy a várnagy feje üvegként töredezett össze, agyveleje pedig ráfröccsent a körülálló lovagokra.

Aztán fölugrott s mint a forgósél a port, úgy szórta szét az útjában állókat... Odarohant a falhoz, melyen a díszfegyverek függtek, lekapott egy súlyos kardot, két kézre fogta s őrzöngő dühhel rohant rá a németekre, akik a meglepetés első pillanatában nem is védhették magukat.

És a csatában edzett harcosok, akik gyakran négy-öt zsoldossal is szembe szálltak egymaguk, most megszaladtak ez egyetlen ember elől s ordítva, rémülten menekültek, földöntögetve egymást, a székeket, az asztalokat...

De az első pillanat önkénytelen rémületét mindjárt fölvaltotta a visszahatás. A lovagok kirántották kardjukat és megkezdődött a késhegyre menő, kétségbeesett küzdelem, melyben az őrzöngő Jurand szilajon vagdalkozott jobbra-balra s ahova kardja ért, levágott karok, betört fejek, összetört csontok hullottak halomba...

Gottfriednek a feje úgy repült le vállairól, mint az üres tők; elesett az őrség kapitánya elesett Bracht, a jószágigazgató, az angol Kingsley lovag.

- Fogjátok körül! - kiáltott föl Siegfried.

A lovagok hátulról akarták megtámadni Jurandot, de ő hirtelen a falnak vetette hátát s a szemben jövőket véres fejjel kergette vissza. Nem akart menekülni, nem félt a halált, csak bosszút akart állni leányáért, a rajta esett nagy megaláztatásért és őrzöngő dühe, apai fájdalma megtízszerezte roppant erejét. A szörnyű kard, mint Isten bosszuló pallosa forgott, villogott rettenetes kezében s ahova sujtott, vér és halál jelezte nyomait.

A keresztesek összebujtak, mint a gyáva nyulak, a pokol ördögének képzeltek Jurandot.

Siegfried és Rothger fölszaladtak a lépcsőn, mely a terem sarkából a zenészeknek épített karzatra vezetett s a többieket is kiabálva hívták. Aztán onnan felülről, a biztos helyről nehéz padokat, asztalokat, vasrudakat, égő fáklyákat hajigáltak le Jurandra...

Ugyanekkor föltárult a nagy ajtó is és egész csapat zsoldos, csatlós, cseléd rohant be rajta fegyverekkel, kötelekkel, botokkal. Jurandot épen akkor érte homlokán egy vasrúd s a vér elöntötte szemeit, úgy hogy nem láthatott; de azért rávetette magát a berohanó tömegre s a terem megint visszhangzott a kardok csattogásától, a sebesültek ordításától, a haldoklók fájdalmas nyögésétől...

II. FEJEZET.

A csitnai nagyterem asztala körül öten ültek: Löwe Siegfried, aki Danfeld halála után a várnagy tisztét viselte, Rothger testvér és Begrov lovag, aki Jurand foglya volt Szpichovban meg két ifjú, akik a rend szolgálatában álltak ugyan, de a fehér köpönyeget még nem kapták meg.

A szél süvöltve zúgott-búgott odakint s a fáklyák vörös fénye lobogva világította meg a komor termet. Mindnyájan hallgattak és várták-lesték Siegfried szavait, aki kezébe rejtette arcát s úgy látszott, komor gondolatokkal tépelődik.

Végre Rothger mégis megkockáztatta ezt a kérdést:

- Mit határozunk?

Siegfried, mintha nem is hallotta volna a kérdést, sóhajtva mondta:

- Mit mond a nagymester, ha megtudja ezt a vérengzést? Nem éri-e miatta kár a rendet?

Majd párpillanatnyi csönd után hozzátette:

- Vérszagot érzek...

- A szolgálók fölmosták a padlót - mondta Rothger - és ként égettek a teremben... Ennek a szagát érezheted.

Siegfried révedezve nézett a lovagokra és halkán így szólt:

- Bocsáss meg, Uram! Danfeld és Gottfried testvéreinknek.

Megértették, hogy Isten irgalmáért könyörög elhunyt társai lelkeért, akik talán a pokolban szenvednek s mindnyájan megborzadva feleltek:

- Ámen, ámen, ámen!

A szél vad süvöltéssel füttyült a kandalló kéményében s a terem közepére hordta a hamut.

- Hol van Gottfried testvér és a várnagy teste? - kérdezte Siegfried.

- A kápolnában; a papok most tartják értük a halotti könyörgést.

- Koporsóban vannak már?

- Ott; a várnagy fejét betakarták fekete posztóval, mert nem volt emberi ábrázatja.

- Hát a többi holtak és sebesültek?

- A holtakat elásták a hóba, a sebesültek a kórházban vannak.

Siegfried önkénytelenül fölsóhajtott:

- S mindezt egy ember cselekedte!

Majd azt kérdezte:

- Ki látta Jurandot közületek?

- Én - felelte Begrov.

- Még él?

- Él s még mindig abban a hálóban fekszik, amelyben megfogták. A zsoldosok meg akarták botoszni, de a káplán nem engedte.

- Jól tette - mondta Siegfried - Jurand nevezetes ember egész Mazoviában; ki tudja, mi történék, ha híre futna, hogy a mi kastélyunkban halt meg!

- Mit mondjunk a történekről? - kérdezte Begrov.

Siegfried gondolkozott pár percig s aztán így szólt:

- Te majd elmegy Malborgba a nagymesterhez. Mint Jurandnak volt foglya s a rendnek kedves vendége, nagyobb hittel beszélhetsz a történekről, mint bárki más. Mondd el, hogy Danfeld erőszakkal vett el a rablóktól egy leányt, akiről azt hitte, hogy Jurand leánya; meg is üzente ezt Jurandnak, aki eljött a leányért Csitnába és... és a többit te is tudod.

- A rend iránt való hálából szívesen megteszek bármit, - felelte Begrov, - de azért szeretném tudni, vajjon csakugyan Csitnában van-e Jurand leánya, vagy csak Danfeld fúrfangja volt, hogy egy másik leányt vezetett a szpichovi gróf elé?

Löwe Siegfried megzavarodott; gyűlölte a lengyeleket, a természete is kegyetlen volt s még Danfeldnél is jobban szerette a vért, a harcot. De büszke jelleme undorodott a hazugságtól. Most azonban Begrov kérdésére hazugsággal kellett felelnie, hacsak el nem árulja a titkot, amely pedig szégyent és gyalázatot hozott volna a rendre.

Kétszer-háromszor is fölnyitotta a száját, hogy majd beszél, de nem birta rászáni magát. Végre így kiáltott föl:

- Danfeld most már Isten ítélőszéke előtt van, aki ítél fölötte; te pedig, ha kérdezősködnék tőled Danfeld viselt dolgai felől, mondd azt, amit akarsz, amit tulajdon szemeddel láttál...: Kilenc halott, sok sebesült, tömérdek vér, gyilkolás...

- Elég, elég! - vágta közbe a lovagok megborzadva.

- Tedd hozzá azt is - folytatta Siegfried - hogy a keresztetek, bár meg akarták fékezni a rend ellenségét, még sem bántották Jurandot, amíg csak ő maga nem fogott fegyvert.

- Azt fogom mondani, amit tulajdon szememmel láttam - felelte Begrov.

- Éjfélután légy a kápolnában, ahová mi is elmegyünk testvéreinkért imádkozni - mondta Siegfried s kezét fogott Begrov lovaggal, hogy elküldje őt s négyszemközt tanácskozhassék Rothgerrel.

Mikor a vendég elment, Löwe a két ifjú lovagot is elküldte, hogy nézzenek a temetés után s aztán így szólt Rothgerhez:

- Csak egy útját látom a menekvésnek s ez az, hogy soha senkinek sem szabad megtudnia, hogy Jurand leánya valóban fogva volt itt a toronyban.

- Ez nem lesz nehéz - felelte Rothger - mert Danfelden, rajtunk kettőnkön s az apácán kívül senki sem tudott a leány elrablásáról. Danfeld mind egy láb big fölakasztatta azokat az embereket, akik a leányt idáig hozták a vadászkastélyból. Az a leány pedig, akivel Danusiát helyettesítettük, még az ellenségeinket is meggyőzheti ártatlanságunkról: mi azt hittük, hogy Jurand leánya... Ha tévedtünk, nem a mi hibánk.

- Ezt jól mondtad! - kilátott föl Siegfried.

- S azt is gondoltam - folytatta Rothger - hogy mivel Danfeld már úgyis meghalt, neki tulajdoníthatunk minden bajt, ami történt... Akkor a leányt is visszaküldhetnők Csehanovba...

- Nem, nem! - vágott közbe Siegfried - mert így mi is a csávába kerülünk. Mindenki tudja, hogy Danfeld és mi a legjobb barátok voltunk és senki sem hinné el, hogy nem tudtunk a terveiről. Arról tehát szó sem lehet, hogy a leányt visszaküldjük Janush fejedelemhez... Mert bizonyára elárulná, hogy azok az emberek hozták Csitnába, akik a vadászkastélyból elrabolták...

- Ez igaz! - jegyezte meg Rothger.

- Majd azt mondjuk - felelte Siegfried - hogy megtudtuk, hogy Jurand a leányát keresi; s mivel mi megmentettünk a rablóktól egy leányt, akiről nem tudtuk, hogy kicsoda, figyelmeztettük rá a szpichovi grófot, azt hívták, hogy az ő leánya. Jurand eljött hozzánk s mikor meglátta az ismeretlen leányt, óriási fájdalmában megtámadott bennünket és ártatlanokon töltötte ki szilaj bosszúját.

- Te bölcs vagy és tapasztalt ember - felelte Rothger. - Ez a legokosabb tanács, mert ha csakugyan Danfeldre fognánk mindent, tetteinek szégyene azért mégis a rendre és lovagjaira hárulna.

- Így pedig sem a pápa, sem a római császár nem vádolhat bennünket! - kiáltott föl Siegfried diadalmasan.

Most Rothger óvatosan körülnézett és halkán kérdezte:

- Hát Jurand leányával mit csinálunk?

- Még nem tudom.

- Add nekem!

- Nem adom. Mikor a rendről van szó, nem szabad a magunk érzelmeire gondolnunk, mert Isten megbünteti azokat, akik áthágják a rend szabályait.

Istenkísértő szavait a szél heves zúgása szakította félbe... Egy ablak kicsapódott, a fáklyák csapongva lobogtak s egész csomó hó szállt be a terembe.

- Az Atya, Fiú és Szentlélek nevében! - kiáltott föl Rothger. - Szörnyű éjszaka ez!...

- Imádkoznak-e Danfeld ravatala mellett? - kérdezte Siegfried.

- Éjjel-nappal.

- Gyónás nélkül halt meg... Isten legyen irgalmas a lelkének!

Rothger behívta a szolgákat, hogy csukják be az ablakot és szítsák föl a kandalló tüzeit; aztán azt kérdezte Siegfriedtől:

- Magaddal viszed a leányt?

- Igen; majd a nagymester gondoskodik róla és határoz felőle.

- Hát én mit teyek?

- Elmegy a mazoviai fejedelemhez s elmondod neki a történetet úgy, ahogy megállapodtunk.

- Ez annyi, mint a biztos halálba menni.

- Még akkor sem szabad megtagadnod kötelességed teljesítését, ha a biztos halálba küldénélek; de nem lesz bántódásod, mert Janush fejedelem megbecsüli a vendégeit. Lehet, hogy kihív valamelyik lovag, de ettől nincs mit félned.

- Hátha földalatti börtönbe vetnek?

- Nem teszik. Ne feledd, hogy Jurand levelet írt a fejedelemnek s abban azt állítja, hogy nem mi raboltuk el a leányt. Te elmondhatod, ami Csitnában történt s hinni fognak neked. Hozzáteheted, hogy mi szívességet akartunk tenni Juranddal, ő pedig orozva rajtunk ütött... Ki kételkedik szavaid igazságában?... Danfeld halálának híre futott már Mazoviában s tőlünk azért se kérik számon Jurand leányát, mivel maga az apja írta, hogy a haramiák rabolták el. S aztán azt se feledd el, hogy ha bűnösök volnánk, egyikünknek sem lenne bátorsága Janush fejedelem udvarába menni.

- Ez igaz. Danfeld temetése után rögtön utazom.

- Isten legyen veled a lengyelek közt! És ha minden jól üt ki, komoly vádat teszünk Jurand ellen s mindenki azt fogja hinni, hogy mi vagyunk a lengyelek áldozatai.

- És ki emel panaszt?

- Akármelyikünk... Hisz beszélni jól tudunk mindnyájan!

- De ha ez az ördögös szpichovi gróf meg talál gyógyulni...

Siegfried jelentősen ránézett a fiatal Rothgerre és minden szavát hangsúlyozva halkán mondta:

- Akkor sem szólhat egy rossz szót sem a rend ellen...

III. FEJEZET.

A csitnai dolgok híre hamarabb elérkezett Varsóba, mint Rothger és roppant izgatottságot okozott.

Sem a fejedelem, sem az udvarbeli lovagok nem értettek belőle semmit; pár nappal előbb, semmint Dlugolasz Miklós Malborgba akart indulni a fejedelem levelével, melyben Danusia elrablásával vádolta a kereszteseket, megjött Jurand levele, melyből álmétkodva olvasták, hogy Danusiát nem a keresztesek rabolták el, hanem a haramiák s Jurand csakhamar ki is váltja a fogságból.

Közben megérkezett a csitnai vérengzés híre, mely szokás szerint eltorzítva járt szájról-szájra; azt beszélték, hogy Jurand orozva megrohanta a csitnai kastélyt, kardra hányta majdnem az egész őrséget s a rend fegyveresei, akik a környékről sereglettek össze, csak kétnapi vad ostrom után birták ismét megvenni a várat, amikor a szpichovi gróf is elesett. E hírral együtt terjesztették azt a másikat, hogy most már bizonyos a háború.

A fejedelem egyelőre nem hitt e sokféle mendemondának, de nagyon szerette volna tudni a valót; ezért, bár különben gyűlölte a kereszteseket, valóban megörült, mikor Rothger az udvarába érkezett. Büszkén fogadta a keresztes lovagot s bár rögtön ráismert, hogy nála járt nemrégiben a vadászkastélyban, mégis úgy tett, mintha most látná először és megkérdezte, hogy kicsoda?

- Rothger vagyok - felelte a keresztes - és szerencsémnek tartom, hogy mint Krisztus alázas bajnoka köszönhetem fölségedet.

- És miért nem viseled a köpönyegedet!

Rothger azt felelte, hogy azért nem vette föl a keresztesek rendi köpönyegét, mert félt, hogy a mazoviai lovagok elfogják és megölik az úton.

- Mivel - tette hozzá dölyfösen - a kerek földön csak a mazoviai lovagok nem tisztelik a keresztet.

- A keresztet tisztelik! - kiáltott föl Janush - de gyűlölik a gázságot és az árulást. S ha másutt szívesebben látnak benneteket, mint itt, azért van, mert még nem tudják, hogy kik vagytok.

Majd kissé lecsillapulván, szelídebb hangon kérdezte:

- Csitnából jössz, úgy-e? Tudod, hogy mi történt ott?

- Tudom. S az innsbrucki várnagy akaratóból jöttem ide, aki ezzel az üzenettel bízott meg: «Mondd el a valót a fejedelemnek, aki nagyon igazságos és bizonyára nem fogja helyeselni Jurand eljárását, mivel úgy öldökölte Krisztus lovagjait, mint a gazdátlan ebeket».

És Rothger elmondta, hogy mi történt. Jurand betörését Csitnába, őrzőjét, mikor az ismeretlen leányt meglátta; Danfeld, Gottfried, Kingsley és még több más lovag megöletését; végül hozzátette, hogy a keresztesek meg akarván tartani Krisztus parancsait, nem ölték meg Jurandot, hanem csak egy hálót dobtak rá és elfogták; most pedig börtönben őrzik, míg a nagymester vagy más valaki nem ítél fölötte.

A hercegasszony, aki szintén hallotta Rothger elbeszélését s leginkább csak Danusiáért aggódott, most ezt kérdezte:

- Azt mondd, lovag, hogy a rablók kezei közül egy leányt szabadítottatok ki s azt hittétek róla, hogy Jurand gróf leánya?

- Úgy van, fölséges asszonyom.

- Hogy hihetted ezt te, mikor a vadászkastélyban többször színről-színre láttad Danusiát, akit nagyon jól ismertél?

Rothger megzavarodott; ez a kérdés kizökkentette őt nyugalmából.

A fejedelem fölállt és fürkésző gyanakvással nézett reá; Dlugolasz Miklós meg a többi mazoniai lovagok mind közelebb tódultak Rothgerhez és gyanakodva, fenyegetően ismételték:

- Hogy hihetted azt?... Hisz te ismerted!... Beszélj, német!...

Rothger mélyen meghajolt és félhalkan felelte:

- Mi szerzetesi fogadalmat teszünk s nem igen vetünk szemet a fehérnépre. A vadászkastélyban mindig sok udvarhölgy volt a fölséges asszony körül, de hogy melyik volt Jurand leánya, azt egyikünk sem tudta.

- Azért mégis különös, hogy összetévesztettétek Danusiát egy idegen leánnyal - jegyezte meg a hercegasszony a fejét csóválva.

- Danfeld többször mondta, hogy az ördög csaló és hamis ábrázattal törbe ejti a legszentebbet is - felelte Rothger.

Csönd lett. Rothger hasznára akarta fordítani az udvar pillanatnyi elcsüggedését s kenetesen így szólt:

- Ezek a kérdések olyanok, mint az éles penge és fájdalmasan szabdalják szívemet, mert elárulják gyanakvástokat és kételkedéseket; de én meg vagyok győződve becsületességtekről és igazságosságtokról s tisztelettel kérdelem tőled, fölséges fejedelem, miért jött Jurand hozzánk Csitnába, ha nem hitte volna, hogy valóban a keresztesek mentették meg a leányát?... És miért nem kerestette inkább a végeken, nagy váltságdíjat ajánlván föl a haramiáknak?

- Én elhiszem, hogy igazat beszélsz - felelte a fejedelem rövid fontolgtás után. - Eleinte ugyan gyanakodtam a keresztesekre, de most már látom, hogy ártatlanok.

- Hála legyen Istennek, - kiáltott föl Rothger büszkén, - hogy az igazság fénye diadalmaskodott a sötétség hatalmán!

Majd nekibátorodva e nem remélt gyors sikeren, merészebb hangon fordult a fejedelemhez és így folytatta:

- Fölséges fejedelem! Kárpótlással tartozol nekünk azért a sok szenvedésért, könnyűért, méltatlanságért és vérért, amit a te néped ontatott velünk.

A fejedelem megütözve nézett a keresztesre és azt kérdezte:

- Hát mit akarsz tulajdonképpen?... Jurand megőrült fájdalmában és őrzője köztetek... Tán én legyek felelős azért, amit elkövetett?

- Fölséges fejedelem! Jurand a te alattvalód. A te országodban vannak a földjei meg a vára is, ahol fogva tartotta Jézus hív szolgáit, hadd legyenek legalább ezek a földek, ez a gyalázzal fertőzött vár a rend tulajdona! Ó, dicső fejedelem! A mi szent rendünknek a világ minden részében vannak földjei és kastélyai, miket kegyes lelkű keresztény fejedelmek ajándékoztak, csak a te országodban nincs egy talpalatnyi földünk sem...

A fejedelem nem tudta mire vélni Rothger beszédjét, rövid gondolkodás után azonban így felelt:

- Azt a nagy darab földet, mely a tiétek Mazovián túl, ki adta nektek, ha nem az én őseim? Vajjon nem elég-e a rendnek az a téres tartomány, a sok város és falu, mely hajdanta az én népemé volt és most a tiétek?... Jurand leánya még él s ti már az árva javait szeretnétek elfoglalni?

- Uram - felelte Rothger színlelt alázattal - te is tudod, mily erőszak és méltatlanság esett rajtunk; kárpótolj tehát bennünket úgy, ahogy fejedelmi szíved és keresztény lelkiismereted sugallja.

Most Dlugolasz Miklós szólt közbe:

- Azt mondják rólatok, hogy kapzsiak vagytok s valóban úgy látszik, hogy igaz ez az állítás, mert még ebben az esetben is jobban törődtek a rend anyagi hasznával, mint a becsületével.

- Úgy van! - mondták rá a lovagok mindannyian.

Rothger tiltólag fölemelte kezét s büszkén hátravetve fejét, hangosan fölkiáltott:

- Nem követképen jöttem ide, hanem mint szemtanuja a rajtunk elkövetett kegyetlenségnek; mint a rend lovagja, aki utolsó csöpp véremig kész vagyok a rend becsületét megvédelmezni. És aki Jurand levelének ellenére vádolni merné a rendet azzal, hogy a leányt elrabolta, életre-halálra szóló istenítéletre hívom ki!

Ezt mondván, egyik keztyűjét ledobta a földre és dölyfösen, kihívóan mérte végig a mazoviai lovagokat. Ezek azonban haboztak; mindegyik szívesen mérkőzött volna a német lovaggal, de mindnyájan féltek Isten ítéletétől, mert hisz Jurand maga írta a fejedelemnek, hogy leányát nem a keresztes lovagok rabolták el.

A német pár percig gúnyosan jártatta szemeit a lovagokon s aztán még dölyfösebben kérdezte:

- Hát senki sem meri fölvenni a keztyűmet?... Senki?...

Egy lovag, aki kevéssel előbb lépett be az ajtón s hallotta a gögös kihívást, most előre jött és hangosan fölkiáltott:

- Én fölveszem!

Majd Rothger arcába hajítván a maga keztyűjét, hozzátette:

- Isten és a fölséges fejedelem előtt s előttetek is, nemes lovagok, mondom neked, keresztes kutya, hogy hazudsz s kihívlak élet-halálig tartó istenítéletre akár lovon vagy gyalog, akár kardra vagy törre, akár lándzsára vagy szekercére, ahogy jobban tetszik.

Mély csönd lett, hogy a légy röptét is hallani lehetett volna; mindenki az újon jött lovagot nézte, akinek sisakrostélya le volt eresztve. A kihívás meglepte a keresztest, de a többi lovagokat is. Rothger azonban hamar legyőzte meghökkenését; a düh villanása átcikázott arcán, mint a villám az égen. Aztán fölkapta a keztyűt és rekedt, fojtott hangon kérdezte:

- Ki vagy, hogy szembe mersz szállni Isten ítéletével?

A lovag felütötte sisakrostélyát és hangosan felelt:

- Bogdaniec Zbiszko, Jurand gróf leányának a férje.

A lovagok bámulva néztek össze, de bámult Rothger is, mert a fejedelmen, a herceg-asszonyon, Visonokon és de-Lorsch lovagon kívül senki sem tudta, hogy Zbiszko nőül vette Danusiát.

Most azonban de-Lorsch is előlépett és nyugodtan mondta:

- Lovagi becsületemmel bizonyítom szavainak igazságát, aki kételkedik benne, vegye föl a keztyűmet.

És ledobta a földre, a keresztes lovag elé.

Rothger, aki nem ismerte a félelmet, fölvette volna ezt a keztyűt is, de a fejedelem megelőzte és közbevágtott:

- Nem fogadhatod el ezt a kihívást, mert én is bizonyítom, hogy Zbiszko lovag igazat mondott.

A keresztes meghajolt és Zbiszkóhoz fordult:

- Ahogy kívánod, lovon vagy gyalog... életre-halálra!

- Isten segítse diadalra az igazságot! - kiáltottak föl a mazoviai lovagok.

*

A kihívás ugyancsak fölizzgatta az udvart. Sokan, akik hírből vagy tapasztalásból ismerték Rothger lovagot, féltették Zbiszkót, mert a keresztes jeles verekedő volt és nem egy tornán legyőzte ellenfeleit. Mások meg attól félték, hogy Zbiszkónak nincs igaza, mert Jurand maga megírta, hogy leányát nem a keresztesek rabolták el. E szerint, még ha Zbiszkó lett volna is az erősebb és ügyesebb, nem győzhette volna le a keresztest az istenítéletben, mert az igazság nem az ő részén volt.

A mérkőzés előestéjén, mialatt Rothger csatlósa, Fan-Krist, poharazás közben egekig magasztalta gazdája erejét és vitézségét, Glava odament hozzá és megráncigálta a szakállát.

- Ha nem szégyelsz hazudozni ennyi nép előtt, gondold Istenre, aki odafönt meghallja és fölrójja minden hazugságot!

Fan-Krist megkérdezte Glavától, hogy kicsoda s megtudván, hogy nemes származású, kihívta szekercére.

Az esetnek híre futott az udvarban és mindenki dicsérte Glavát, aki ura iránt érzett ragaszkodásból együtt akart küzdeni vele.

Ugyanaznap este a fejedelem, aki szintén aggódott Zbiszkóért, a hercegasszony jelenlétében azt kérdezte a fiatal lovagtól:

- Bizonyos vagy-e benne, hogy Isten melletted lesz? Honnan tudod, hogy a keresztesek rabolták el Danusiát?... Talán Jurand mondta?... Nézd, itt a levele; az írás Kalebé és a pecsétje sértetlen. Jurand azt írja benne, hogy Danusiát nem a keresztesek rabolták el.

- Nekem is ezt mondta.

- S te mégis kockára mered tenni az életedet?

Zbiszko hallgatott; az ajkai fájdalmasan vonaglottak, a szemei megteltek könnyekkel, de sokáig nem birt szólni. Végre aztán kitört:

- Én semmit sem tudok, fölséges uram!... Mikor Szpichovba mentünk, a kastély előtt találkoztunk azzal az apácával, aki a vadászkastélyba a balzsamot hozta. Ő meg egy zarándok bezárkóztak Juranddal... És másnap Jurand eleresztette Begrov lovagot meg a többi foglyot... Nekünk azt mondta, hogy nem a keresztések rabolták el Danusiát... De akkor mért bocsátotta el a foglyokat? És miért ment ő maga Csitnába?... Törbe csalták! Ó, én érzem, törbe csalták!... Én nem tudom, hol van Danusia, de meg akarok vívni ezzel a keresztessel, még ha meg is öl, mert inkább haljak meg, semhogy feleségem nélkül éljek!

S a haját tépte és görcsös zokogásra fakadt; a hercegasszony vele sírt és elérzékenyedve vigasztalta:

- Isten segítsen és áldjon meg, szegény lovag!

IV. FEJEZET.

Hideg derült nap volt a mérkőzés napja. A kastély udvarán letaposták és behintették hamuval a keményre fagyott havat, hogy a küzdők el ne csusszanak rajta. Köröskörül padokat, emelvényeket, páholyokat állítottak föl; a legnagyobb a fejedelemé volt, az urak pedig jobbra és balra kaptak helyet, természetesen előre bocsátva a hölgyeket, akik a világ minden kincséért sem mulasztották volna el az izgató látványosságot.

A lovagok élénken vitatkoztak és sokan sajnálták Zbiszkót. Az ily páros viadalok, még ha az ellenfelek csak kardra és lándzsára mentek is, rendesen nehéz sebesülésekkel végződtek; most pedig, mivel nehéz csatabárdokkal vívtak, bizonyos, hogy kettejük közül egyik a havon marad. Ez az egyik pedig aligha lesz Rothger, akiről széltében tudták, hogy mestere a fegyverforgatásnak.

A vitának és föltevéseknek a kürt fölharsanó szava vetett véget. A két ellenfél az aréna szemben fekvő oldalain jelent meg s a tömeg nagy figyelemmel nézte őket...

A keresztiesen vastag, tömör vértzet volt; Zbiszko a friziai lovagoktól elvett milanói vértet viselte. Mindketten balkarjukon hordták a pajzsot, a nagy, súlyos csatabárdot pedig jobbkezükből fogták. Zbiszko mögött Glava, Rothger mögött Fan-Krist jött be; ők is talpig vasban, kezükben szintén a súlyos csatabárd.

Másodszor is fölharsant a kürt; a harmadik kúrtszóra össze kellett összecsapniuk... S a halál mintha ott röpködött volna a csipetnyi szellőben, mely a kereszt sisakján a tollbokrétát ingatta.

Mielőtt a küzdelem elkezdődött volna, Rothger odament a fejedelem páholya elé s büszkén fölvetve fejét, messze hangzó szóval ezt mondta:

- Tanunak hívom Istent és téged, fölséges fejedelem, meg udvarod valamennyi lovagját, hogy nem vagyok felelős a vérért, amely ma kiontatik.

Tompa moraj zúgott végig a tömegben; a kereszt hányavetisége még a reménykedőket is bátortalanná tette.

Zbiszko odafordult csatlósához és gúnyosan felkiáltott:

- A halálom után kellene hetvenkednie s nem most, amíg élek! De fogadom Istenre, hogy letépem sisakjáról a tollat, ha addig élek is!

Most harmadszor harsant föl a kürt... A két csatlós legott egymásra rontott; Rothger és Zbiszko lassú léptekkel közeledtek egymáshoz, amint lovagi rangjuk és a mérkőzés ünnepélyessége követelte.

A lovagok nem igen ügyeltek a két csatlós küzdelmére, de a cselédek és a nép, akik élénken figyeltek rájuk, észrevették azonnal, hogy Glava erősebb ellenfelénél. A német csak nehezen forgatta a harci bárdot s a mozdulatai is nehézkesekek, szinte lomhák voltak. Glava ellenben oly hévvel ütött rajta, hogy Fan-Krist mindjárt kezdetben hátrálni kezdett. A nézők csakhamar megértették, hogy a küzdők egyike már nem a győzelemért küzd, hanem azért, hogy néhány pillanattal késleltesse a halált.

Fan-Krist szinte feledte, hogy nemcsak védenie kell magát, hanem támadnia is az ellenfelét; erre azonban nem igen volt ideje, mert Glava ütései oly sűrűen kopogtak pajzsán, sisakján, vértjén, mint a jégeső. Végre Glava egy hatalmas ütéssel lecsapta fejről a sisakot s ekkor látni lehetett halálsápadt arcát, hideg verítéktől csapzó haját, révedező szemeit.

A tömeg lélekzetét is visszafojtva leste a halálos csapást. Ekkor Fan-Krist, lebukva Glava oldalvágása előtt, hirtelen elkapta a cseh mindkét térdét s úgy akarta földhöz vágni. El is estek mind a ketten és meghemperegtek a hóban, de a cseh hatalmas rugással féltérdre lökte magát, egész testével ránehezedett a németre, lenyomta a földre, kihúzta övéből a hosszú tört, melynek *misericordia* volt a neve.

- Kegyelem! - könyörgött Fan-Krist elhaló hangon.

De Glava felelet helyett markolatig a német torkába döfte kését, aztán fölkel, egyik lábát rátette holt ellenfele testére s úgy nézte ura küzdelmét a keresztessel.

A lengyel lovagok, mivel nem ismerték a kényelmet és szabad idejüket a fegyverforgatásban, vadászatban, lovaglásban töltötték, hihetetlenül edzettek erősek és szívósak voltak; nem csoda hát, ha Zbiszko is erősebb volt, mint Rothger, aki béke idején többet dőzsölt, mint fáradt. De a fegyverforgatásban a német sokkal ügyesebb és jártasabb volt, mint Zbiszko. S ha véletlenül nem a nehéz harci bárdal, hanem egyenes karddal mérkőznek, Rothger bizonyára hamar le is győzi ellenfelét.

A német lovag könnyedén védte magát Zbiszko csapásai ellen s úgy látszott, hogy csak játszik a fiatal lovaggal; néha a pajzsát sem tartotta oda az ütés elé, csak fürgén jobbra vagy balra hajlott s ilyenkor Zbiszko szekercéje tompa zuhanással sujtott le a hóba, ami azért volt veszedelmes, mert a nehéz fegyver könnyen maga után a földre ránthatta gazdáját. Glava figyelmesen nézte a küzdőket s magában ezt mondta:

- Istenemre! Ha a gazdám elesik, leütöm a németet, hadd essék el ő is!...

De Zbiszko nem esett el, sőt még csak meg sem ingott, oly erősen állott a lábán. Rothger, ki hamar észrevette ellenfele roppant erejét, nem bánt vele oly könnyedén, mint ahogy a nézők hitték s épen nem vette játéknak a küzdelmet; sőt mikor balkarja, melyen a pajzsát tartotta, fájni és fáradni kezdett a rámért ütésektől, azon gondolkozott, hogyan buktathatná el valami csellel Zbiszkót, mert érezte, hogyha Zbiszko nem esik el, ő nem bírja sokáig a harcot.

Ki akarta hát fárasztani ellenfelét; elhatározta, hogy egyelőre kíméli erejét és csak színleg vág vissza, ha Zbiszko lesujt rája s akkorra tartogatja a támadást, a halálos csapást, mikorra ellenfele egészen ellankad. De úgy látszott, hogy Zbiszko nem fárad el; súlyos, jól kimért csapásai egymás után hullottak a német lovag vértjére, pajzsára, mely vészesen kondult meg minden ütésre.

A kereszties lovag elcsüggedt és lankadni kezdett. Két irtózatos csapás, melyet Zbiszko jobbkarjára mért, meghíúsult, mert a fiatal lovag oly erővel ütötte vissza a szekercét, hogy a

fegyver majd kiröpült Rothger kezéből s kis híja, hogy ő maga is el nem bukott. Ettől kezdve már nem támadt, csak védelmezte magát, sőt hátrálni kezdett; erejével együtt a hidegvére és bátorsága is fogyott.

A nézők látva a német lovag kimerülését, bátorítani kezdték Zbiszkót. Nem bírtak uralkodni izgatottságukon, fölindulásukon s minduntalan odakiáltották neki:

- Ne hagyj magad!...

- Rajta!... Szorítsd!...

- Ez az Isten büntetése!... Rajta!

A fejedelem intett, hogy hallgassanak, de hiába; a nép annál jobban kiabált. Majd egy éles női hang túlharsogta valamennyit:

- Jusson eszedbe Danusia!

S ez a kiáltás, mintha csak egyszerre lángra lobbantotta volna Zbiszkó szívében az alvó gyűlöletet, keserűséget, fájdalmat, megacélozta lankadó izmait és új támadásra serkentette. Rothger már nem bírta félreütni a sűrűn hulló csapásokat; karja, melyen pajzsát tartotta, sajgott, elszibbadt, szinte megdermedt s egyszerre elbocsátotta a pajzsot... Ekkor Zbiszko két kézre markolta szörnyű fegyverét s a keresztes fejére sujtott vele; a lovag félreugrott, de a bárd elérte a jobb vállát... Vad ordítás rázta meg a levegőt és Rothger holtan roskadt össze.

A nézők, mintha eszüket veszítették volna, egymást ölelgették, csókolták, sírtak és nevettek egyszerre, tapsoltak, tomboltak, ordítottak s mind lerohantak az arénára, hogy közelebbről lássák a két német holttestét...

Rothger elnyulva feküdt hanyatt; a szörnyű csapás leszelte jobb vállát a nyakától, úgy hogy a feje oldalt feküdt. A test a havon sokkal hatalmasabbnak látszott, mint mikor egyenesen állt és sokan csodálkoztak, hogy Zbiszko mégis le bírta győzni...

Zbiszko halálsápadt volt és zihálva lélezett. A lovagoktól kísérve belépett a jól fűtött szobába, ott letérdelt a fejedelem és hercegasszony elé s miután Visonok atyával elmondta a halottak könyörgését, a fejedelem fölemelte és megölelte őt.

- Az Úr ítél - mondta - ő vezette kezdet a harcban. Legyen érte áldott szent neve.

- Ámen! - kiáltották a lovagok.

Vacsora után Janush fejedelem tanácskozott udvarával, hogy mitevők legyenek és így szólt:

- Kár, hogy nincsen semmi bizonyítékunk az elesett keresztes lovag ellen. Én magam ugyan azt hiszem, hogy a németek rabolták el Jurand leányát, de a keresztesek bizonyára körömszakadtig tagadni fogják. És Jurand levele is mellettük bizonyít; a nagymester tehát mit sem tehet, ha a többiek hazudnak.

De-Lorsch közbeszólt:

- A nagymester becsületes ember, nem oly álnok, mint a többi keresztesek. Azt hiszem, legjobb lesz, ha elmegyek Malborgba és mindent elmondok neki, úgy ahogy történt; egyúttal megkérem arra is, hogy kerestesse a leányt minden kastélyban.

Zbiszko, aki Dlugolasz Miklós útján megértette de-Lorsch szándékát, oly hévvel ölelte meg a lotharingiai lovagot, hogy majd megfojtotta.

- Hát te, Zbiszko? - kérdezte most a fejedelem - mi a szándékod?

- Elmegyek, uram és keresni fogom a feleségemet.

- Rothger azt mondta - szólt a fejedelem - hogy csak Löwe Siegfried van életben, mert a többiek mind utolérte Isten sujtó keze. Ez az ember nagyon kegyetlen, ki kell hát hatalmából szabadítanunk Jurandot és Danusiát. E végből rögtön írok a nagymesternek és rád meg de-Lorsch lovagra bízom a levelet.

Zbiszko térdre borult a fejedelem előtt és könnyezve kiáltott föl:

- Isten áldja meg fölségedet ezért a jóságáért!

- Azt is megírom a nagymesternek - folytatta a fejedelem - hogy küldjön ki két bírót, akik az én küldöttjeimmel együtt közösen ítélnenek Jurand fölött. Amit ők határoznak, azt majd végrehajtjuk.

Zbiszko még egyszer megköszönte a fejedelem jóságát s aztán kiment, hogy sietesse az utazást. Közben Dlugolasz Miklós, aki nagyon jól ismerte a kereszteseket, félrehívta s ezt mondta neki:

- Ha Malborgba mégy, ne vidd magaddal cseh csatlósodat. Nagyon sajnálnám, mert derék fickó, pedig ha elviszed, aligha jön meg élve.

- Ugyan miért?

- Mert a keresztesek azzal vádolják, hogy ő gyilkolta meg Fursi lovagot, ezt pedig nem bocsátják meg Malborgban. Tanud nincs rá, hogy ártatlan s különben is Glava nyomorította el Danfeld jobbkarját. Danfeldnek pedig hatalmas rokonai és barátai vannak Malborgban.

- Köszönöm a tanácsot - felelte Zbiszko - akkor hát Szpichovban hagyom.

Zbiszko és de-Lorsch másnap csakugyan elindultak s egyelőre velük ment Glava is, aki még nem tudta, hogy merre veszik az útjukat.

- Malborgba megyünk - mondta neki Zbiszko - s Isten tudja, lesz-e visszatérésünk!... De te itthon maradsz Szpichovban.

Glava nagyon elszomorodott erre a hírré és könyörögni kezdett gazdájának:

- Megesküdtem, hogy követlek mindenhová - mondta. - Ha most valami baj ér az úton, hogy állítsak be Zgogelitzbe a kisasszonyhoz?

- Hát arra nem esküdtél meg, hogy szót fogadsz? - kérdezte Zbiszko.

- De leginkább arra esküdtem, hogy soha el nem hagylak. És ha elkergetsz, távolról foglak követni...

- Én nem kergetlek el - felelte Zbiszko - sőt azért hagylak itt, mert szeretlek...

S elmondta neki, amit Dlugolasz Miklóstól hallott tegnap.

- Ha megfognak - folytatta - bizonyos, hogy föl is akasztanak s mivel én nem hagynálak bántani, magam is bajba kerülnék.

Glava átlátta, hogy gazdájának igaza van és nem tett ellenvetést.

Még aznap este elértek Szpichovba, ahol minden kész volt a harcra. Az öreg Tolima, attól tartva, hogy a keresztesek megrohanják az uratlan kastélyt, fegyveres öröket küldött szét mindenfelé a környéken, hogy a támadás ne lepje meg véletlenül.

Zbiszkót és de-Lorsch lovagot Kaleb atya fogadta, aki vacsora után fölolvasta nekik Jurand végrendeletét. A szpichovi gróf minden birtokát Danusiának és fiainak hagyta, ha pedig leánya örökösök nélkül halna el, akkor Bogdaniec Zbiszko lovagé legyen mindene.

A zsoldosok, csatlósok, jobbágyok és cselédek meghallván volt gazdájuk végső akaratát, azonnal hűséget esküdtek Zbiskónak és rögtön Jurand gróf kiszabadítására akartak indulni, de Zbisko elmondta nekik, hogy egyelőre csak ő maga megy Malborgba a fejedelem levelével.

A kastély népe erre a hirre elszomorodott, de legjobban kesergett talán a hű Glava, aki minden áron szeretett volna gazdájával menni és sehogy sem birt belenyugodni, hogy tétlenül várja meg Szpichovban, míg visszatér.

Zbisko megsajnálta hű szolgáját és így szólt hozzá:

- Ha nem akarsz tétlenül itt maradni, menj Bogdaniecbe és vidd el a levelemet a bátyámnak.

- Örömebb megyek, mint hogy itt maradjak - felelte Glava.

- Hívd be Kalebet, hadd írja meg a levelet... A ksesznói pap vagy talán maga az apátúr majd elolvassa a bátyámnak.

S ekkor hirtelen eszébe jutott Jaghienka, a fekete hajú, kékszemű, szomorú leány, aki most olyan bánatos...

- Szegény Jaghienka! - sóhajtott Zbisko - mennyit szenved ő is!... De hála Istennek, nem én vagyok az oka!

Mikor Kaleb megírta a levelet, melyben törül-hegyre elmondott mindent, ami távozása óta történt, Zbisko behívta Glavát, odaadta neki a levelet és azt mondta:

- Lehet, hogy itt telepszünk meg; tetszik neked ez a hely?

Glava bólintott a fejével s aztán izgett-mozgott, mintha valamit mondani szeretne, de nincs hozzá bátorsága. Végre mégis csak kibökte:

- És mit mondjak a... kíváncsiaknak, ha... felőled kérdezősködnek?

Zbisko megértette a rejtett célzást és így felelt:

- Jaghienkát érted, úgy-e?

- Őt, uram.

- Talán eddig férjhez is ment! - sóhajtott Zbisko. - Az apát bizonyára talált neki férjet...

- Szó sincs róla! - felelte a csatlós határozottan. - Az apát nem parancsol a kisasszonynak; sőt megfordítva van a dolog, az apát teszi azt, amit a kisasszony akar.

- Mindegy - szólt Zbisko - nekem nincs titkom senki előtt; Jaghienkának is megmondhatod az igazat.

Glava még aznap elutazott, Zbisko pedig fáradtan tért pihenőre, mert több napja elkerülte volt az álom. De még jóformán el sem szunnyadt, mikor Zanderus bedugta fejét az ajtón és így szólt:

- Uram, te a haláltól menttéll meg és különben is sok jószágodért vagyok adósod. Most gazdag lettél, adj nekem pénzt s én kastélyról-kastélyra járok a német lovagok közt... Hátha megtudok valamit, ami hasznodra lehet.

Zbisko ki akarta kergetni az alkalmatlankodót, de aztán mást gondolt. Leakasztott a szögről egy pénzzel teli bőrtarsolyt és átadta Zanderusnak.

- Nesze, itt a pénz. Ha gazember vagy, a markodba nevethetsz; ha becsületes ember vagy, tedd, amit a lelkiismereted parancsol.

- A markomba nevetek, uram - felelte Zanderus - de nem tégedet nevetlek ki, hanem az ellenségeidet.

V. FEJEZET.

Löwe Siegfried épen Malborgba készült, mikor levelet kapott Rothgertől. A keresztes megírta neki, hogyan beszélte el Janush fejedelemnek a Csitnában történt dolgokat s hogyan sikerült mindenkit meggyőznie a rend ártatlanságáról. Levele végén megírta azt is, hogy az utolsó pillanatban egy «hitvány suhanc», aki ott volt a vadászkastélyban is s akiről kitűnt, hogy férje Jurand leányának, elfogadta a kihívást az istenítéletre, amit Rothger a rend becsületéért ajánlott föl a mazoviaai lovagoknak.

Ez a hír nem tetszett Siegfriednek. Jurand leányának férjében új, rettenetes ellenséget sejtett; érezte, hogy ha Danusia megszabadul, elmondja férjének, hogy a keresztesek rabolták el s akkor kiderül az is, hogy Jurand grófot szintén a keresztesek csalták törbe, hogy bosszút állhassanak rajta.

A vén keresztes rögtön átlátta, hogy a nagymester okvetlenül átkutatattja egész Csitnát, ha másért nem, már csak azért is, hogy igazolja magát és a rend lovagjait Janush fejedelem előtt, akivel föltétlenül jóbarátságban akart élni, mivel háború esetén a semlegességére számított.

Arra gondolt tehát, hogy nem bocsátja szabadon Jurandot; előbb hadd ítéljen fölötte a nagymester azért a vérengzésért, amit Csitnában véghez vitt. S ha a nagymester mégis elrendeli, hogy bocsássa szabadon... akkor... nos, akkor szabadon bocsátja... De előbb... igen... előbb megcsonkítja, hogy sohase tehessen vádat a rend ellen... Hát a leányát?... Ó, a leányát semmi esetre sem bocsátja el, sőt tagadni fogja, hogy tud róla... Elviszi inkább messzire... Elzárja valami börtönben, ahol senki sem keresi, hadd senyedjen, hadd pusztuljon el nyomtalanul.

Mindez azonban még csak terv volt s mielőtt végrehajtaná, meg akarta várni Rothger hazajöttét... Rothger azonban nem jött s a vén keresztes egyre nyugtalanabb, izgatottabb lett.

Egy este hosszú, vontatott kúrtharsogás jelentette a várkapu előtt, hogy valami különös esemény történt. Siegfried épen imádkozott... Gyorsan fölugrott s kiküldte csatlósát, hogy nézzen a dolog után.

A csatlós nemsokára visszajött; halálsápadt arcán a rémület kifejezése ült, de Siegfried nem láthatta, mert a teremben sötét volt. Azt hitte, hogy Rothger jött haza s meg is kérdezte a csatlóستól:

- Nos, megjöttek?

- Meg, uram - felelte a csatlós.

De a hangja rekedt volt és reszketett. Siegfried megdöbbsent. Izgatottan kérdezte:

- Hát Rothger testvér hol van?

- Őt is meghozták.

Siegfried megtántorodott és kis híja, hogy össze nem roskadt. Hirtelen megkapaszkodott a székek támlájában és fuldokló hangon mondta:

- Add rám a köpönyegemet.

A szolga engedelmeskedett; Siegfried szemére rántotta a csuklyát és kisietett az udvarra, ahol néhány zsoldos ténfergett leverten, szótlantul.

A fáklyák lobogó fénye vérvörös világot szórt a fehér hóra. A mély csöndben ez a komor szózat hallatszott:

- Rothger meghalt!

Siegfried odarohant a szánkóhoz, melyre a megölt keresztes hulláját fektették s fölemelve a takaró csücskét, rekedten parancsolta:

- Világítsatok!

Az egyik zsoldos közel tartotta fáklyáját. Rothger arca sárgásfehér volt, mint a viasz; az állát fekete kendővel kötötték föl, hogy le ne essék; a szemei alatt s a halántékain nagy, kékes foltok látszottak.

Siegfried szótlanul rámeredt a hullára; a zsoldosok is hallgattak e nagy fájdalom láttára; mindnyájan tudták, mily nagyon szerette a vén keresztes a fiatal Rothgert, akit úgyszólván fiának tekintett.

Siegfried szemeiből két nehéz könnycsepp tört elő s végigszántotta fájdalomtól barázdált arcát; de nem zokogott, nem jajdult föl... Roppant gyötrelme nem adott hangot.

- Hát így küldték haza? - szólt végre a zsoldosokhoz fordulva s a hangja tompán bűgött a néma, fagyos éjszakában.

Majd intett a káplánnak és azt mondta:

- Holnap délig tegyétek ravatalra.

- Meglesz.

- De a koporsóját ne szögezzétek le.

Ezzel fejére húzta csuklyáját és lassan visszament a terembe. Ott leült, kezeibe temette arcát és szinte megkövült nagy fájdalmában. Szoborszerű mozdulatlansága feltűnt a szolgálknak és csatlósoknak, akik aggódni kezdtek, hogy a fájdalom talán megölte...

Mikor a torony órája lassú kongással éjfél ütött, Siegfried hirtelen megrezsent, talpra ugrott s a szolgát hívatta.

- Menj Dietrichért; mondd neki, hogy hozzon lámpást... Mondd, hogy izzó szenet is hozzon.

- Meglesz, uram.

Ez a Dietrich zömök, lócslábú, izmos férfi volt; amint belépett, széles bőrövén ott függtek a földalatti börtönök kulcsai s egy rövid, kétélű kés. Jobbjában lámpást tartott, baljában rézserpenyőt meg egy fáklyát.

- Készen vagy? - kérdezte Siegfried.

Dietrich némán meghajolt.

- Azt is mondtam, hogy izzó szenet hozz magaddal.

Dietrich a kandallóhoz lépett és színig megtöltötte a rézserpenyőt izzó parázssal.

- Most figyelj ide, - szólt hozzá Siegfried. - Egyszer elárultad Danfeldet s ő kitépette a nyelvedet. Tudom, hogy ujjaiddal mindent el tudsz mondani a káplánnak, de vigyázz!... Ha bármi jellel elárulod, amit most rád bízok, menten fölakasztatlak!

Dietrich összeborzadt; a nyelvét Danfeld más valamiért tépette ki s erre gondolva fölszakadtak régi lelki sebei.

- Most vezess Jurandhoz! - parancsolta neki Siegfried.

A néma végigvezette Siegfriedet a hosszú folyosón, melynek falba vágott erős vasajtaja egy vakudvarba vezetett. Ezt a kis udvart mindenfelől magas tűzfalak vették körül: a raktárak hátsó falai, amelyeken ablak se volt. S e raktárak alatt voltak a börtönök.

- Megállj! - szólt Siegfried lihegve.

Fáradtan nekitámaszkodott a falnak és erősen zihált, mintha szörnyű teher nyomná a vállait... A hold épen bevilágított a szűk udvarba s a hó mintha csupa színezüst lett volna. Ilyen volt az az éjszaka is, amelyen Rothger elutazott Csehanovba, a halál karjaiba...

- Most a kápolnában pihensz, szegény fiam! - sóhajtott Siegfried.

A néma azt vélte, hogy a keresztes neki szólt, meglóbálta hát a lámpást és odament hozzá.

- Előre! - mondta Siegfried fölriadva.

Dietrich kinyitotta a vasajtót és lefelé indult a meredek csigalépcsőn.

- Jurandhoz! - ismételte Siegfried és óvatosan ment utána.

A hosszú folyosónak mindkét oldalán voltak cellák... Egyiknek ajtaja előtt megállt a néma, kinyitotta s amikor az ajtó csikorogva megfordult sarkaiban, bevilágított fáklyájával...

Szpichov félelmetes ura erőtlenül hevert a nyirkos szalmán. Lábain nehéz vasgolyók, kezein rövid bilincsek voltak, hogy az eledelt is alig bírta a szájába tenni; még ugyanaz a zsák volt rajta, amelyet a várkapun kívül vett magára s a vérfoltok megfeketedtek immár a zsákon... De alakja még megtörve is hatalmas volt, mint a mesebeli hősöké.

Siegfried intett Dietrichnek, hogy tartsa hozzá közelebb a fáklyát s a lobogó fénynél pár percig vad örömmel nézte az elkínzott fogoly beesett, sápadt arcát; aztán ördögi bosszúvággyal mondta a némának:

- Csak egy szeme van... süsd ki azt is!

A pribék kezében megremegett a fáklya a szörnyű parancsra, de nem mert ellenszegülni... Jurand feje fölé tartotta a fáklyát, kissé meghajtotta s az égő szurok csöppenként hullott alá a boldogtalan fogoly arcára...

Jurandnak egész teste görcsösen összerándult és vonaglott... Minden szál haja égnek meredt, a fogai rémesen csikorogtak, de egyetlen nyögést, jajszót sem hallatott.

Siegfried, aki vad kárörömmel nézte, így dörmögött:

- Megígérték neked a szabadságot és meg is kapod; de előbb kitépetem a nyelvedet, hogy soha ne vádolhasd a rendet...

A pribék megértette Siegfried akaratát és rekedt hörgéssel adta értésére, hogy a parancs teljesítéséhez mind a két kezére szüksége van. A vén keresztes tehát elvette a némától a fáklyát, amely reszketett a kezében...

Dietrich rátérdelt Jurand mellére s ekkor néhány percig csak a fogoly hörgő, kínos zihálása, a láncok csörgése, majd végül rekedt, szívetrázó nyögés hallatszott.

Mikor Dietrich fölkelt a fogolyról, Siegfried így folytatta:

- Megígértem Rothgernek, akit a leányod férje megölt, hogy levágatom a jobbkezedet.

A néma kihúzta övéből a kést és teljesítette a parancsot...

Aztán a börtön ajtaja becsukódott s a két hóhér szótlánul ment vissza azon az úton, amelyen jött. A folyosó végén Siegfried így szólt:

- Én most a kápolnába megyek... Te várj meg itt; aztán feljössz velem a toronyba.

S miközben a kápolna felé ment, így dörmögött magában:

- Úgy van, szabadon bocsátom, mert a keresztesek megtartják adott szavukat!

A koporsóhoz érve beletette Jurandnak levágott kezét és így szólt:

- Halld meg, Rothger! Többet tettem, mint amiben megegyeztünk. Luxemburgi János még megverekedhetett ellenfelével, bár vak volt, de Jurand ezt sem teheti s úgy hull el az úton, mint a gazdátlan eb, mert nem talál haza, ha szabadon bocsátom!

Aztán érezve, hogy fogy az ereje, halkan tette hozzá:

- Közel van az én végem is; de ez csak azért fáj, mert ha tovább élhetnék, esküszöm, hogy gyilkosod levágott kezét is a sírodra tenném!

A fogai vacogtak és egész teste borzongva reszketett.

- A gyilkosod még él, de én meghalok!... Csakhogy a teste helyett a lelkét ölöm meg és a halálnál is szörnyűbb fájdalmat okozok neki.

Felállt a koporsó mellől és nyugodtan mondta:

- Isten veled! Utoljára nézem arcodat, hogy lássam, tetszik-e neked, amit érted cselekedtem?

Fölemelte a takarót a halottról és közel hajlott az arcához... De tüstént irtózva hökkent vissza.

- Te nevetsz! - kiáltott föl hörögve - de mily irtózatossá a mosolygásod!...

A hullá már föloszlásnak indult; Rothger arca föl puffadt és duzzadt, feketedő ajkai pokoli vigyorgásra torzultak...

Siegfried rádobta a takarót és rémülten szaladt föl szobájába. Ágyára vetette magát és aludni akart, de nem tudott. Úgy rémlett előtte, hogy ha itt marad a szobájában, nem az álom, hanem a halál fogja lezárni a szemeit... S bár nem félt a haláltól, mégis ösztönszerűen leszállt ágyáról és fogvacogva mondta:

- Csak ma ne... Várj holnapig!

Ekkor valami pokoli szót hallani:

- Menj!... Mert még ma teljesítened kell ígéretedet.

Siegfried tántorogva ment az ablakhoz és kinézett. Az udvaron két fekete kutya marakodott valami csonton; a kápolna ablakai világosak voltak a ravatal körül égő gyertyáktól.

- Még ma éjjel? - tanakodott magában Siegfried.

Megindult az ajtó felé és elszántan mondta:

- Jól van... Mindenki alszik, talán Jurand is... Csak én nem alhatom, mert a halál munkára hajt... Te mosolyogtál a ravatalon, Rothger, mert örülsz, hogy bosszút állok érted. De én... de én gyöngye vagyok és félek... Majd az apáca segít.

Kiért az udvarra és egyenesen a torony felé indult; a két fekete kutya csaholva, ujjongva szaladt elébe... De a vén kereszties durván elrugdosta őket és kinyitotta a torony ajtaját.

A sötét csigalépcső láttára visszahökkent, mert nem hozott magával lámpást, de azért elindult fölfelé... Egyszerre azonban rémülten megállt; a vér megfagyott ereiben... Úgy vélte, hogy halk lihegést hall...

- Ki az? - kérdezte rekedten.

Senki sem felelt... Siegfried bátor volt és nem félt a haláltól; de a titokzatos, a rejtélyes veszedelem visszahökkentette.

- Hátha maga az ördög? - kérdezte magában.

És homlokán a halál hideg verítéke gyöngyözött.

- Ki az? - kérdezte újra fojtott hangon.

E pillanatban egy alaktalan tömeg rázuhant a vén keresztesre, aki hangtalanul roskadt össze s hosszában legurult a lépcsőkön a hóba... A toronyból sötét árnyék bontakozott ki és egyenesen az istállók felé tartott. Az egyik fekete kutya - a Dietrich kutyája - az árnyék után ment, a másik meghúzódott a fal mentében s mikor már senki sem volt az udvaron, odasompolygott Siegfried testéhez, megszimatoalta, leült melléje a hóba és rémesen vonítani kezdett.

A kutya panaszos üvöltése irtózatossan hangzott a néma éjszakában; a sötét várfalak rémesen verték vissza a vonítást s a toronyőr álmából fölriadva dühösen kirohant, hogy leüsse az ebet.

- Pusztulj! - kiáltott rá és fölemelte a magával hozott szekercét.

A kutya félreugrott s ekkor az őr meglátta a földön fekvő alakot.

- Jézus, Mária, mi történt?

Lehajolt, megismerte Siegfriedet és tele torokból kiabálni kezdett:

- Segítség!... Segítség!...

S fölszaladva a toronyba félreverte a harangokat.

HATODIK RÉSZ.

I. FEJEZET.

Glava gyorsan igyekezett hazafelé, de az utak rosszak voltak s csak lassan haladhatott. Útjában gyakran betért a nemesek portáira, ahol mindenütt szívesen látták és örömmel hallgatták kalandos történeteit.

Igy aztán a rossz utak meg a sok vargabetű következtében már március is a vége felé járt, mikor Glava Zgogelitz közelébe ért. Bármennyire óhajtotta mielőbb viszontlátni Jaghienkát, először mégis Mazkóhoz tért be, hogy átadja neki a Rothgertől elvett tíz szolgát, ugyanannyi nemes paripát és a többi zsákmányt.

Este volt, mikor Bogdaniecbe érkezett. Mazko ép vadászott az erdőben s mikor napszállat után hazajött, csodálkozva látta a sok népet udvarában. Mindnyájan Glava körül álltak, aki Zbiszko viselt dolgairól mesélt nekik. Az öreg Mazko először nem ismerte meg a csehet, de mikor Glava megmondta a nevét, kétségbeesetten a homlokához kapott; azt hitte, hogy Zbiszkót megölték. De Glava rögtön megnyugtatta:

- Zbiszkónak semmi baja!

Mazko elmosolyodott, megkönnyebbülve sóhajtott föl és így szólt:

- Beszélj hát, az Isten szerelmére! Hol van a gyerek?

- Malborgba ment; engem pedig azért küldött haza, hogy meghozzam neked a jó hírt.

- Malborgba ment? - csodálkozott Mazko. - Aztán mit keres Malborgban?

- A feleségét.

- A feleségét?

- Azt; Jurand leányát. Annyi ujságot tudok, hogy egész éjszaka se fogynék ki belőle; de engedd meg, hogy beljebb kerüljek, mert nagyon fáradt vagyok.

Mazko elsápadt; ez a hír nagyon leverte, mert legszebb reményei meghiusulását látta benne. Megparancsolta, hogy lássák el Glavát mindennel, ő maga pedig tépelődve járt föl s alá a szobában.

- Nem hiszek a füleimnek! - álmélkodott, összecsapva a kezeit. - Jurand leánya... Zbiszko felesége... Ez lehetetlen!

- Az is meg nem is - felelte Glava és részletesen elmondott mindent.

Mazko mohón hallgatta s csak időnként kérdezett egyet-mást, mert a cseh elbeszélése nem volt mindig világos. Például Glava nem tudta megmondani, hol és mikor ment végbe az esküvő, amelyről különben senki sem tudott mindaddig, míg Zbiszko ki nem hívta Rothgert.

- És megverekedett vele? - kérdezte Mazko növekvő kíváncsisággal.

- Majdnem kétfelé hasította a németet, én pedig megöltem a csatlósát.

- Derék gyerek az a Zbiszko! - kiáltott föl az öreg elérzékenyülve. - A friziai lovagokkal is becsületet vallott.

Majd rövid hallgatás után hozzátette:

- De téged is szeretlek, mert bátor fiú vagy. Nemcsak azért, mert megölted a német csatlósát, hanem azért is, mert kimarjítottad Danfeldnek a karját. Aztán sok zsákmányt ejtettetek? - kérdezte kíváncsian.

- A fegyvert, két szekér holmit, tíz lovat meg tíz szolgát; kettőt visszaküldött a gazdám a halottal Csitnába.

- Kár volt azokért is - jegyezte meg Mazko a fejét csóválva.

Glava elmosolyodott ezen a kapzsiságon és vigasztalóan mondta:

- A gazdám most olyan gazdag, hogy meg sem érzi az ily csekélységet, mert a szpichovi uradalom igen nagy ám!

- Csakhogy az övé-e?... Ez a kérdés!

- Persze, hogy az övé!

Mazko izgatottan járt föl s alá, majd hirtelen megállt s azt mondta:

- Ne beszélj ostobaságokat!... Hát Jurand?

- A keresztesek kezében van - felelte Glava - akik ugyan el nem eresztik elevenen. Kaleb atya föl is olvasta a végrendeletet, amelyben az van, hogy minden birtok Zbiskóé.

Ez a sok, váratlan ujság roppant mód fölizgatta Mazkót. Mivel nagyon kapzsi volt, egyrészt örült Zbiszko szerencséjének. A szpichovi uradalom, hozzászámítva Jurand kincseit, fölért akármi grófsággal. De másrészt azzal, hogy Zbiszko feleségül vette Danusiát, meghiusult az öregnek az a reménye, hogy Jaghienka, akit valóban szeretett, a menyé legyen. Végre az is bántotta, hogy Zbiszko Malborgba ment; ez nagy meggondolatlanság volt, mert Zbiskóra rég fenték a fogukat a keresztesek... Hisz a tynieci úton megtámadta Lichtensteint, most pedig megölte Rothgert... Az ilyesmiket a keresztesek nem igen szokták elfelejteni.

- Azok a kutyák nagyon bosszúállók - sopánkodott Mazko magában. - Ha el merték fogni Jurandot és a leányát, bizonyos, hogy Zbiskót is börtönbe vetik... Hisz még magát Janush fejedelmet is elfogták, sőt Vitold fejedelemnek a fiait is megfojtották!...

E gondolatra Mazkónak minden hajszála égnek meredt. Sokáig nem tudott megnyugodni és Glava sem mert szólni, mert látta, hogy az öreg nagyon csüggedt és izgatott.

Végre Mazko megemberelte magát; leült a csatlós mellé és azt kérdezte:

- Mit gondolsz, eleresztik-e a keresztesek Danusiát?

- Nem hiszem! A leálynak örökre vége van.

- Miért?

- Mert ha a rablók hurcolták volna el a leányt, már régen váltságdíjat kértek volna érte Jurandtól és szabadon bocsátották volna. A keresztesek azonban megölik, hogy bosszút állhassanak a szpichovi grófon, aki közülük oly sokat elpusztított.

- Isten legyen irgalmas ártatlan lelkének! - kiáltott föl Mazko, keresztet vetve magára.

Majd elgondolkozva hozzátette:

- Igazad lehet; talán már meg is ölték Danusiát... Így hát Szpichov Zbiskóé lesz, aki másodszor is megnősülhetne...

- Bár elvenné Jaghienka kisasszonyt! - fohászodott a cseh halkan.

- Bizony jól tenné... Már csak azért is, mert Rogov Sztán és Bgiozov Vilko örökké zaklatják a szegény árvát.

Glava megdöbbenve ugrott talpra.

- Micsoda!... A kisasszony árva?... Hát az öreg Zich lovag?...

- Hát te nem is tudod?

- Az Isten szerelmére, mondd el, mi történt!

- Persze, te nem voltál itthon - szólt Mazko - hát nem is tudhatod. Az történt, hogy az apátúr látogatóba akart menni Oszvecimbe és meghívta az öreg Zichet, hogy kísérje el. Az öreg el is ment és rám bízta Zgogelitzet, hogy vigyázzak rá, míg odajár. De mikor hazafelé jöttek, német rablók támadták meg őket az úton. Zichet leszúrták, az apátúr fejét betörték buzogánnyal, úgy hogy szegény azóta mindig gyöngé elméjű... Az öreg Zichet aztán hazahozták és félesztendeje temették el idehaza.

- Legyen könnyű a föld fölötte! - sóhajtott Glava mély részvétellel. - Engem Boleszlavec mellett fogott el, de a rabságom könnyű és édes volt, mint maga a szabadság! Isten adjon neki örök boldogságot és vigasztalja meg árván maradt leányát!

- Bizony, ráférne szegényre - mondta Mazko - mert ugyancsak keserves az élete itt Zgogelitzben. Sztán és Vilko már meg is támadták, de szerencsére elkergettem őket. Jaghienka azt mondta nekem: «Ha Zbiszko nem vesz el, sohasem megyek férjhez». - Rá sem ismerhetsz Zgogelitzre: igazi várat csinált belőle az a leány. De kellett is, mert az a két kikoszorózott gazember már háromszor megtámadta szegényt.

Glava ökölbe szorította a kezét. Ebben a pillanatban az ajtó hirtelen föltárult és Jaghienka rontott be rajta, legnagyobbik öccsével, Jaskóval, aki már tizennégyéves volt és nagyon hasonlított hozzá. A leány meghallotta, hogy Glava hazajött s rögtön átszaladt Bogdaniecbe megtudni, hogy mi újság.

- Mi történt? - kiáltott föl Jaghienka roppant izgatottan.

- Semmi rossz - felelte Mazko. - Zbiszkonak nincs semmi baja.

- Hála Istennek! - sóhajtott föl a leány megkönnyebbülve és mélyen elpirult, mert csak most jutott eszébe, hogy nem is köszöntötte Mazkót.

Majd észrevette Glavát, aki letérdelt és megcsókolta Jaghienka ruhája szegélyét.

- Dicsértessék a Jézus neve! - mondta Jaghienka.

- Mindörökké, ámen!

- Örülök, hogy itt vagy - folytatta a leány - s csak azt nem értem, miért hagytad el a gazdádat?

- Ő maga parancsolta, hogy jöjjenek haza a hírekkel.

- Hát ő hol van?

- Malborgba ment a keresztesekhez.

Jaghienka ijedten fölsikoltott:

- Hát megunta már az életét?... Minek ment oda?

- Keres valakit... akit sohasem talál meg.

- Soha! - ismételte Mazko. - Isten akarata szentebb a törvénynél.

- Mit beszélsz?... Nem értelek! - mondta Jaghienka.

Mazko felelet helyett az kérdezte:

- Nem beszélt neked Zbiszko soha Jurand leányáról?

Jaghienka fülig pirult és halkán mondá:

- De beszélt... Miért?

- Jól van... Akkor hát könnyebb lesz elmondani mindent.

És Mazko elmondta Jaghienkának, amit Glavától hallott és hozzátette azt is, hogy Danusia a keresztesek hatalmában van és sohasem szabadul meg...

Jaghienka szótlánul hallgatta a hosszú történetet, majd hirtelen elbúcsúzott azzal az ürüggyel, hogy még nem készítette el a vacsorát. Mazko jól tudta, hogy Zgogelitzben van Szecehova asszony, a leány nagynénje, mégsem tartóztatta Jaghienkát, mert az gondolta, hogy a bánatnak és fájdalomnak az egyedüllét a legjobb orvossága.

Jaghienka némán ment Zgogelitz felé az öccsével. A hű Glava lassan baktatott utánuk a lován és a szíve tele volt keserűséggel. Láta kisasszonyának könnyeit s átérezte a szegény árva mérhetetlen bánatát.

- Odaadnám utolsó csöpp véretem is, ha tudnám, hogy megvigasztalhatom - dűnnyögte magában.

És odalovagolt Jaghienka mellé.

- Kisasszony...

- Mit akarsz? - kérdezte Jaghienka, fölriadva szomorú tépelődéséből.

- Meg akarom mondani, hogy a gazdám mit üzent neked... Mielőtt elindultam Szpichovból, félrehívott és ezt mondta: «Köszönts nevedben Jaghienka kisasszonyt és mondd neki, hogy igaz szíveimből köszönöm neki mindazt, amit értem cselekedett és kérem az Istent, hogy áldja meg őt mind a két kezével».

- Isten áldja meg őt ezért a jószándékáért - mondta Jaghienka - és áldjon meg téged is.

Aztán elhallgattak. Kis idő múlva Glava ismét megszólalt:

- Kisasszony...

- Mit akarsz?

- Semmit... Csak azt akartam mondani, hogy az a leány sohasem volt igazán felesége a gazdámnak... Aztán meg bizonyos, hogy sohasem kerül meg, még ha maga a nagymester keresteti is...

- Mindegy... ha őt szereti...

Otthon aztán, mikor megvacsoráltak és Jasko meg kis öccsei aludni tértek, Jaghienka mézet hozatott és behívatta a csatlóst.

- Talán álmos vagy - mondta neki - de csak ülj le... Szeretnék még egy kicsit beszélgetni veled.

Glava csakugyan nagyon fáradt és álmos volt, de azért szívesen elmondta még egyszer, amit Zbiskóról, Jurandról és Danusiáról tudott.

II. FEJEZET.

Mazko készülődött az útra; Jaghienka egész héten nem volt nála s csak vasárnap találkozott vele, amint cselédjeivel Ksesznóba ment a misére.

- Mise után Bogdaniecbe akartam menni - szólt Jaghienka köszönve - mert beszélni akartam veled.

Majd egész közel lovagolt Mazkóhoz, hogy a cselédek ne hallhassák és halkán kérdezte:

- Végkép elhatároztad, hogy utazol?

- El bizony. Holnap indulok.

- Egyenesen Malborgba mégy?

- Azt most még nem tudom.

- Sokat gondolkoztam én is, hogy mitevő legyek - mondta Jaghienka - és tőled szeretnék tanácsot kérni. Míg apám élt és az apátúr védelmezhetett, nem féltem Sztántól és Vilkótól: de most már nincs senkim és ha te is elmegy, a házból sem léphetek ki bátorságosan.

- Ez igaz, - felelte Mazko elgondolkozva.

- Mit tanácsolsz hát?

- Magam sem tudom... De a törvények megvédenek minden erőszak ellen...

- Azaz megbüntetik az erőszakoskodót, amikor már késő. Én ellenben azt gondoltam, hogy ha elmegyek Zgogelitzből, akkor Sztán meg Vilko nyugton maradnak. Szecehova nénémre rábizhatom a házat meg a kis öccseimet...

- És hova szeretnél menni? - kérdezte Mazko kíváncsian.

- Vigy magaddal... - mondta Jaghienka suttogva és fületövéig elpirult.

Mazkót annyira meglepte ez a felelet, hogy önkénytelen fölkiáltott:

- Órült gondolat!

De Jaghienka könyörögve, rábeszélően folytatta:

- Ne mondd ezt, kérlek! En az apátúrhoz szeretnék menni Szeradzba. Tudom, hogy nincsen senkije, aki ápolná... De még akkor is hozzámennék, ha egészséges lenne, mert az ő házánál nincs biztosabb hely...

- Ezt én is helyesnek tartom. De nagyon bajos ám ily hosszú útra menni veled... Hisz még csak gyerekleány vagy!

- De tudok bánni az íjjal és nem félek a csatától. Majd felöltözöm Jasko ruháiba, úgyszakasztott mása vagyok s ha a hajamat hálóba szorítom, azt hiszik, hogy fiú vagyok...

Igy értek a templomba, ahol a vén Bgiozov Vilko gyilkos szemekkel mérte végig Mazkót, de ez rá sem hederített. Azon tűnődött, hogy elvigye-e magával Jaghienkát. Azt tudta, hogy Zgogelitzet az otthon maradt cselédek meg tudják védeni a két garázda szomszéd támadásai ellen, de hát Bogdanieccal mi lesz?... Ha elmegy, gazdátlan portája kész prédája lesz ellenségeinek, akik annál jobban fognak haragudni rá, ha megtudják, hogy Jaghienkát is magával vitte.

- Valami furfangos dolgot kell kieszelnem! - dörmögött magában.

Estefelé átment Bgiozovba; az öreg Vilko épen mézet eszegetett, fia pedig, akit Sztán a minap jól helybenhagyott, az ágyban feküdt.

Mazko megállt a küszöbön. A két Vilko azonnal az íjához kapott, mihelyt megismerték. De Mazko meg se mozdult és nyugodtan, tréfásan mondta:

- Dícsértessék az Úr neve!... Hát így fogadjátok a vendéget?

A két Vilko elszégyelte magát; az öregebbik előbbre jött, kezét fogott Mazkóval és azt mondta:

- Isten hozott!

Bevezette a szobába, leültette az asztal mellé, elébe tolta a mézet és borral meg pecsenyével kínálta. Mazko mindenekelőtt dícsérni kezdte a jó eledelt, a bort, mézet, pecsenyét s mikor kedvére evett-ivott, lassanként előhozakodott jövedele céljával.

- Mégis csak szép dolog a békesség és egyetértés! - kiáltott föl, letéve poharát.

- Nincs annál szebb a világon! - hagyta helyben az öreg Vilko.

- Megesik, hogy az ember hosszú útra készül, - folytatta Mazko - s eszébe jutnak a szomszédjai, akikkel nem igen élt jóbarátságban, de elmenetele előtt szeretne kibékülni s elbúcsúzni tőlük... Én is ezért jöttem.

- Köszönjük szíves szándékodat.

- Nagy útra indulok, - sóhajtott Mazko - a keresztesek közé megyek s aki nem barátja a rendnek, jól cselekszik, ha kibékül Istennel és felebarátjaival, mert nem tudni, visszajön-e megint.

- Különös, hogy alig akad ember, akit ezek a kutya keresztesek ne bántottak volna! - szólt fejcsóválva az öreg Vilko.

Majd hirtelen azt kérdezte:

- Zbiszkót mégy kiváltani?

A fiatal Vilko elsápadt vetélytársa nevére, de Mazko sietett megelőzni a kitörést és így felelt:

- Váltásdíjat viszek ugyan, de nem Zbiszkóért.

Ez a felelet meglepte mind a két Vilkót, de Mazko nem hagyta őket szóhoz jutni, hanem így folytatta:

- Mielőtt elmondanám, hogy tulajdonképpen hová megyek, kérni akarlak valamire benneteket. Ha nem leszek itt, Bogdanieccal senki sem törődik; valamikor az apátúr és a boldogult Zich vigyáztak rá, de most nincsen senkim. Azt gondoltam hát, hogy a ti gondjaitokra bízom Bogdaniecet és megkérlek benneteket, hogy ne hagyjátok elzúlleni.

A két Vilko meglepetve, zavartan nézett össze, Mazko pedig ivott egyet és így folytatta:

- Őszintén megvallom, hogy Sztántól félek; tőletek nem félténém semmiféle birtokomat, mert tudom, hogy nemes lovagok vagytok, olyanok, akik nyíltan és nem orozva küzdenek. De Sztán igazi rabló s azért haragszik rám, mert Jaghienkát megvédelmeztem ellene...

- Öcsédnek tartogatod azt a leányt! - vágott közbe a fiatal Vilko.

Mazko nem felelt neki, hanem az öreg Vilkónak mondta:

- Az öcsém feleségül vette Jurand szpichovi grófnak a leányát.

A két Vilkónak a szája tátva maradt álmélkodásában; majd az idősebbik megszólalt:

- Ó, áldjon meg az Isten!... Beszélj el, hogy történt.

Mazko szegről-végre elmondott mindent. Közben a fiatal Vilko megértette, hogy immár nincs mit félnie Zbiszkótól s az asztal alatt meglökte apját. Mikor Mazko elvégezte beszédjét, így szólt:

- Mit se félj, nemes lovag! Sztánnak elég a maga baja s ha mégis okoskodnék, én fogom megvédeni a birtokodat.

- Megesküsztek rá?

- Megesküszünk a keresztre és a nemesi becsületünkre! - kiáltott föl a két Vilko egyszerre.

Mazko elmosolyodott és elégedetten bólintott. Majd így folytatta:

- De még egy kérésem van. A boldogult Zich még életében rám bízta a fiait s ti tudjátok, hogy meg is védelmeztem őket eddig. De most elmegyek... Esküdjetek meg hát arra is, hogy se ti nem bántjátok, se mástól bántani nem hagyjátok a szegény árvákat.

- Esküszünk a szent keresztre! - kiáltott föl a két Vilko újra.

- Ámen! - mondta rá Mazko.

És elégedetten ment haza, mert most már tudta, hogy Zgogelitznek és Bogdaniecnek semmi híja sem lesz, míg ő odajár. A két lovag istenfélő ember volt s abban az időben az eskü mindennél szentebb záloga volt az ígéretnek.

Mikor hazaért, meglepetve látta, hogy a bogdanieci major ablakai világosak. Megkérdezte az egyik szolgától:

- Mi ez?... Talán vendégek jöttek?

- Az úrfi jött át Zgogelitzből a cseh csatlóssal.

Mazko gyorsan bement a szobába, mert azt hitte, valami baj történt Zgogelitzben. Jasko a kandalló mellett ült egy ifjúval.

- Hogy vagy, Jasko? - kérdezte Mazko belépve. - Hát Jaghienka?...

A fiú kezét csókolt Mazkónak és így felelt:

- Jaghienka azt izeni, hogy még sem megy el Szeradzba és inkább itthon marad.

- Igazán? - kiáltott föl Mazko álmélkodva.

A fiú meg a cseh hangosan fölkacagtak.

- Ha te sem ismertél rám, ugyan ki ismerne meg? - kérdezte Jaghienka tréfásan, mert ő volt az ifjú.

Mazko megütődve csóválta a fejét.

- Aztán minek jöttél ide?... Hisz csak holnap indulunk!

- Jobb lesz, ha még az éjjel megyünk - felelte Jaghienka - legalább senki sem lát meg s néhány napig nem is gyanítják, hogy én is elmentem veled... Addigra pedig messze leszünk.

- Csinos fiú vagy! - szólt Mazko elül-hátul jól megnézve Jaghienkát. - Hát ez a másik kicsoda? - kérdezte a másik ifjúra mutatva.

- Szecehova asszonynéném leánya - sietett felelni Jaghienka - azért hoztam el, hogy annyi férfi között ketten legyünk leányok.

- No, még csak ez kellett! - dörmögött Mazko. - Két leány! De most már mindegy. Nyugodtan utazhatunk, mert a házunkat nem kell féltenuk.

És elmondta, mit végzett a két Vilkónál.

- Isten nagy ésszel áldott meg - felelte Jaghienka - s reméljük, hogy ezentúl is minden úgy történik, ahogy te akarod.

- Ha minden úgy történék, ahogyan én akarom, akkor már régóta te lennél a háziasszony Bogdaniecben! - sóhajtott Mazko.

Jaghienka megcsókolta az öreg nemes kezét és halkán jóéjszakát kívánt. Aztán pihenőre tért Anuliával, Szecehova nénémasszony leányával.

III. FEJEZET.

Mikor Szeradzba értek, Jaghienka alig tudott hova lenni a csodálkozástól; mivel sohasem látott várost, nem birt betelni a sok palota bámulásával s el sem akarta hinni Mazkónak, hogy Szeradz igazi falu Krakóhoz képest.

Az apátságban azonban nem találták meg az apát urat. A perjel elmondta nekik, hogy két héttel ezelőtt az apát úr hirtelen dühöngeni kezdett s minden áron fegyvert akart fogni, hogy a keresztesek ellen induljon. Csak úgy csillapíthatták le, hogy lóra ültették és elvitték Plotzkba, ahol most a püspök maga gondozza őt.

Mazkót nagyon bántotta ez a dolog és tanácskozott Jaghienkával, hogy mitevők legyenek.

- Menjünk az apát úr után Plotzkba - mondta Jaghienka.

- Könnyű ezt mondani! - dörmögött Mazko - csakhogymessze van ám!

- Glava azt mondta, hogy Plotzk felé vezet az út legegyenesebben Malborgba.

- Lám, lám!... Hát már tanácskoztál vele?... Persze, csak azért, hogy haza ne küldjelek, mi?

- Glava okos ember! - szólt közbe Anulia hirtelen.

- Ki kérdezte tőled? - szólt rá Mazko nevetve.

A leány elpirult és kiszaladt a szobából. Mazko fejcsóválva nézett utána és azt mondta:

- Fránya Glava!... Hát nem csavarta el a fejét!

Másnap tovább indultak Plotzk felé és ötödnapra Lencsicbe értek, ahol a sűrű erdőség kezdődött. Két hétig tartott, míg átvergődtek a sűrű, hosszú erdőn s ez idő alatt ugyancsak kényelmetlenül éltek; ott aludtak, ahol rájuk esteledett, ponyvából ütött sátrak alatt vagy ha a föld nedves volt, a szekereken.

Végre a tizenötödik napon késő éjjel Plotzk falai alá értek, de a vár kapuja be volt zárva s ezért a külvárosban kellett meghúzódniuk egy takács házában.

Mazko kora hajnalban talpon volt és sietett a püspök palotájába, de itt igen szomorú ujságot hallott. Az apátúr már egy hete meghalt és épen ma mondják az utolsó misét lelke üdvösségeért.

A hír mélyen meghatotta Mazkót, aki bánatosan bolyongott a város utcáin, melyeket még abból az időből ismert, mikor Zemovitov Alexandra hercegasszony levelét vitte a nagymesterhez.

- Hát meghalt! - motyogta magában Mazko - mit csináljak most a leánnyal?... Alexandra hercegasszonyra bízom?... Vagy Anna Danuta udvarába vigyem?... Vagy elvezessem Szpichovba?

Sóhajtván gondolt arra, hogy ha Danusia meghal, Zbyszko talán el tudná feledni és megszereti Jaghienkát, aki most kétszeresen gazdag... Nemcsak Mocsidoli az övé, hanem az apátúr minden fekvősége is... Mily jó felesége lenne Zbyszknak!

- Pedig az a fickó rá se gondol!... És elveszíti ezt is meg azt is, mert bizonyos, hogy Danusiát sohasem találja meg!

Hazafelé mentében elhatározta, hogy mégis inkább Anna Danuta udvarába viszi Jaghienkát; ott nincs annyi deli és finom modorú lovag, mint itt, Zemovitov Alexandra udvarában... Nem kell hát félni, hogy Jaghienka beleszeret valakibe. Mert az öreg Bogdaniec még mindig remélte, hogy Zbyszknak megjön az esze.

Hazaérve azt kérdezte Jaghienkától:

- Hallod-e, hogy zúgnak a harangok?... Tudod-e, hogy kiért?

- Nem én.

- A boldogult apátúr lelke üdveért.

- Hát meghalt? - kiáltott föl Jaghienka és heves zokogásra fakadt.

Szerette az apáturat, aki igazán jó ember volt; sok jót tett, sok keserű könnyet fölszárított s ahol lehetett, mindig segített felebarátjain pénzrel meg jótanáccsal. Sok erénye és jó szíve bőven ellensúlyozta egyetlen hibáját, a hirtelen, hörcsökös természetét, amely azonban senkinek sem okozott bajt, mert az apátúr nem tudott haragot tartani. Mazko háznépével együtt elment a templomba a gyászmisére és buzgón imádkozott az apátúr lelkeért. Mise után a püspök meghívta Jaghienkával együtt ebédre s ezekkel a szavakkal fogadta az öreg nemest:

- Az apátúr neked hagyta, uram, minden erdejét; többi fekvőségét azonban, leszámítva a jog szerint a szentegyházról illető részt, Zgogelitz Jaghienka kisasszony öröklé.

Mazko megörült e váratlan jó híreknek, mert tulajdonképpen semmit sem remélt az apátúr vagyonából. De alig köszönte meg a jó újságot, arca máris elkedvetlenedett. Mikor Alexandra hercegasszony, aki szintén hivatalos volt az ebédre, belépett a terembe, Mazko megpillantotta Lichtenstein Kuno lovagot, aki majdnem vérpadra juttatta Zbyszkot.

Mazko az ajkába harapott és kis híja volt, hogy oda nem ugrott a kereszteshez, akit szíve szerint szeretett volna arculütni... De még idejében eszébe jutott, hogy hátha Lichtenstein ismét követ s akkor ő is úgy járna vele, mint Zbyszko a tynieci országúton.

E helyett odament a hercegasszonyhoz, aki Mazkot ugyan nem ismerte már meg, de arra még emlékezett, hogy Zbyszko érdekében levelet írt a lovagrend nagymesterének. Egyébként azt is tudta, hogy mi történt Juranddal és leányával, de mivel mindig kedvelte a kereszteseket, akik lépten-nyomon ajándékokkal halmozták el, most sem akarta hinni, hogy ők rabolták el Danusiát.

- Szomorú történet ez! - mondta Mazkónak - de azt beszélnek, hogy a kereszteseket a rablók csalták meg, mert azt mondták nekik, hogy a leány a szpichovi gróf leánya. Különben Jurand maga is azt írta, hogy leányát nem a keresztesek, hanem az utonállók rabolták el.

- Isten másként ítelt - felelte Mazko. - Rothger elesett s egy fiatal suhanc ölte meg. Csak aztán bosszúból meg ne öljék Malborgban!

- Az a «fiatal suhanc» igen derék lovag - viszonzá a hercegasszony - de ne féltsed őt. Malborgban egy hajszála sem fog meggörbülni, mert a nagymester és testvére, Ulrik lovag igazi nemesemberek. Csak vitába ne keveredjék valami híres lovaggal, aki párbajra hívhatná és legyőzhetné.

- Attól nem félek, fölséges asszonyom! Különben itt a teremben van az a lovag, akivel legjobban szeretne megívni.

S ezzel Lichtensteinra mutatott, aki a plotzki várnaggyal beszélgetett. De a hercegasszony kissé bosszúsán rázta meg a fejét és így szólt:

- Vigyázz, nehogy civódást kezdj vele, mert ez a lovag az én vendégem s ráadásul követ is. A nagymester nagyon szereti és mit sem tesz a tanácsa nélkül. Örülj, hogy nem ismert rád!

- Eszem ágában sincs, hogy civódást kezdjek vele - szólt Mazko - sőt szeretném megszerezni a jóindulatát.

- Miért?

- Levelet szeretnék tőle kérni, hogy bátorságosan utazhassam a rend birtokain Malborgba vagy oda, ahol Zbiszko tartózkodik.

- S megfér ez az eljárás a lovagi becsülettel? - kérdezte a hercegasszony mosolyogva.

- Hogyne, fölséges asszonyom! A furfang és okosság sohasem megvetendő, ha jó célra használja az ember.

- Akkor hát bemutatlak neki.

Lichtenstein nem ismerte meg az öreg Bogdaniecet s látva, hogy két gyönyörű apród kíséri, azt hitte, hogy valami előkelő lovag. Ezért aztán nagyon nyájasan fogadta.

A hercegasszony pedig így mutatta be neki:

- Ez a lovag Malborgba megy s én már adtam neki ajánlólevelet a nagymesterhez. De ő ismeri hírből a te hatalmadat s azért folyamodik hozzád, hogy te is írj neki pár sort menedéklevélképen.

- A hercegasszony ajánlása elég nekem - felelte Lichtenstein - de a nagymestert nem láthatod, mert egy hónapja elutazott a litván határszélre, hogy megvédje a rend birtokait Vitold fejedelem támadásai ellen.

Ez a felelet nagyon leverte Mazkót. Zbiszkóra gondolt, aki bizonyára nagy veszedelmek közt forog, miután a litvánokkal kitört a háború. Lichtenstein észrevette ezt a nagy levertséget és gyanakodva kérdezte:

- Úgy látom, nagyon szeretnéd látni a nagymestert?

- Bizony szeretném! - sóhajtott Mazko.

És elkeseredve mondta magában:

- Szegény Zbiszko!

IV. FEJEZET.

Bizonyos volt, hogy Zbiszko, ha a nagymester csakugyan elutazott Malborgból, szintén távozott onnan s ezért Mazko, aki mindenáron segíteni akart öccsének, siettette az indulást.

Lichtenstein, aki nagyon tisztelte Alexandra hercegasszonyt, két levelet írt Mazkónak; egyiket a brodnitzi várnagynak, hogy a határszélen baj nélkül átmelessen, a másikat meg magának a nagymesternek. Mazko köszönet fejében gyönyörű vésett ezüstbillikomot ajándékozott Lichtensteinnak, amin Glava nem győzött eleget csodálkozni.

- Ne törődj velem - mondta neki Mazko - ha legyőzöm a németet, úgy is visszkapom a serleget s enyém lesz más egyéb holmija is.

Hátra volt még, hogy helyet találjon Jaghienkának és Anuliának. Plotzkban Alexandra hercegasszony szívesen ott tartotta volna, de Jaghienka hallani sem akart erről; azt mondta, hogy nem azért jött el Zgogelitzből, hogy Plotzkban maradjon, hanem vigye őt Mazko Anna Danuta hercegasszonyhoz, aki gyűlöli a kereszteseket és szereti Zbiszkót.

Mazko habozott, de Jaghienka állhatatos maradt.

- Isten látja a lelkemet és tudja, hogy minden nap imádkozom Danusia megmeneküléseért és Zbiszko boldogságáért. Ámde ti azt mondjátok, hogy a leány nem kerül ki élve a keresztesek hatalmából... És ha ez igaz... akkor...

- Nos? - kérdezte Mazko meghatva.

- Akkor Zbiszko közelében akarok lenni.

Mazkónak kicsordultak a könnyei; szomorúan csóválta a fejét és így szólt:

- Ha Danusia meghal, Zbiszko fájdalomában látni sem akar majd téged.

- Nem is akarom, hogy lásson... Én csak mellette akarok lenni. Azt mondjuk neki, hogy Jasko vagyok és Zbiszko nem fog megismerni.

Mazko nem tudott mit felelni. Másnap reggelre tűzte ki az indulást s elhatározta, hogy Szpichovba megy, ahol talán tudnak valamit Zbiszkóról.

Mikor közel jártak Szpichovhoz, mely Csitnával szemben fekszik, Mazko szeretett volna elmenni Jurand kastélyába, hogy hátha ott tud meg valamit Zbiszkóról. De arra a gondolatra, hogy Danusia a csitnai vár tömlöcében senyved, mégis inkább ide igyekezett. Vezetőt fogadott s az után lovagolt az egész társaság némán és leverten.

- Félsz-e Csitnába menni? - kérdezte végre Mazko Jaghienkától.

- Nem, mert tudom, hogy Isten megoltalmazza az árvákat.

- A keresztesek nem félnek sem az Istentől, sem az emberektől. Leggonoszabb Danfeld volt köztük, akit Gottfrieddal együtt Jurand ölt meg; Rothgert a Zbiszko szekercéje vágta le. De él még a vén gyilkos, akiről azt mondják, hogy nagyon kegyetlen. Szerencsére itt van Lichtenstein levele, amely többet ér, mint a nagymester szava.

- És mi a neve annak a vén keresztesnek? - kérdezte Jaghienka.

- Löwe Siegfried.

E pillanatban vezetőjük, aki vagy száz lépéssel előttük járt, hirtelen visszaszaladt és rémülten mondta:

- Nézz csak oda, uram!... Ki jön amott a dombról!

- Hol?... merre? - kérdezte Mazko meghökkenve.

- Amott ni!... Valami óriás...

Arra néztek mind, amerre a paraszt mutatott s valóban látták, hogy egy óriás termetű férfi botorkál lefelé a hegyről.

- Csakugyan óriás! - dörögte Mazko és rögtön eszébe jutott, hogy valamikor a tynieci országúton is láttak egyet, tudniillik Tacevi Povalát.

- Gyalog jön és bot van a kezében - jegyezte meg Jaghienka. - Úgy látszik, hogy az utat tapogatja...

- Bizonyosan vak - mondta Mazko.

Mindnyájan a jövevény felé lovagoltak s közel érve látták, hogy a hatalmas termetű, magas férfi csakugyan vak s a jobbkezére csonka; gondozatlan, kócos haja gubancosan hullott vállaira, bozontos szakála őszbecsavarodott.

- Még csak kutyája sincs, amely vezetné! - kiáltott föl Jaghienka. - Nem hagyhatjuk itt az úton elveszni!

Leugrott a lováról s benyúlt kis bőrtáskájába, hogy pénzt adjon a vaknak. Ez pedig meghallván a lovak dobogását, megállt és maga elé tartotta a botját.

- Dicsértessék az Úr Jézus neve! - szólt Jaghienka. - Érted-e a beszédemet, jó öreg?

A szegény vak a szelid, fiatalos hang hallatára összerezsent; arca eltorzult fájdalomában, ő maga pedig térdre hullt és reszkető kezeit föltárta az égre.

- Kelj föl, jó öreg! - biztatta Jaghienka gyöngéden. - Mi segíteni akarunk rajtad. Mondd, mi a bajod?

A szerencsétlen értelmetlenül hörgött, úgy hogy Jaghienka ijedten visszahökkent. Aztán fölállt, keresztet vetett s a kezét végighúzta az ajkai előtt.

- Kitépték a nyelvét - mondta Mazko. - Azt mutatja.

- Kitépték a nyelvedet? - kérdezte Jaghienka eliszonyodva.

A vak többször hevesen bólíntott fejével, majd fölmutatta csonka jobbkezét és jelekkel magyarázta, hogy azt is levágták.

- Ki vágta le? - kérdezte Jaghienka borzadva.

Az öreg nagy keresztet szántott reszkető kezével a levegőben.

- A keresztetek! - kiáltott föl Mazko.

A vak tompán, hörögve jajdult föl.

- Ó, a gazemberek! - tört ki Mazko. - Így megcsonkítani az Isten teremtését!... Csak legalább tudnám, hogy hová vigyük, ha ugyan erről a vidékről való?

- Érted-e, amit mondunk? - kérdezte Jaghienka.

A vak igenlőleg bólíntott.

- Ide való vagy?... Nem!... Talán Mazaviába?... Ah, azt mondja, hogy igen!... Mit vétettél hát a kereszteteknek?

Glava, aki eddig Anuliával beszélgetett, most a vakhoz közeledett s miután merően ránézett eltorzult arcára, hirtelen megrendülve kiáltott föl:

- Ő az!

Mazko, Jaghienka és Anulia összeborzadtak; a csatlós hangja ijesztően rekedt volt és szörnyű hírt sejtetett velük.

Glava rátette kezét a vak vállára és azt kérdezte:

- Csitnából jösz?

Az öreg megriadt a hang hallatára és igenlőleg bólintott.

- Talán a leányodat kerested ott?

A néma megtántorodott s felelet helyett vadul kezdte tépni ősz haját egyetlen ép kezével.

- Ez Jurand, a szpichovi gróf! - kiáltott föl Glava.

- Jurand! - ismételték a többiek visszarettenve.

A boldogtalan megtántorodott és összerogyott; a roppant lelki fájdalom, a mérhetetlen testi szenvedés, az éhség és a fáradság teljesen megtörték. Ez volt a tizedik napja, hogy céltalanul bolyongott Szpichov felé s ez idő alatt csak néha kapott egy-egy darab kenyeret a szegény parasztoktól, akik félték tőle, mert azt hitték, hogy gonosztevő, akit a törvény szigora sújtott... S az egykor hatalmas úr gyökerekkel, falevelekkel élt, mint az állat s bizonyára elpusztult volna, ha az isteni Gondviselés útjába nem hozza a cseh csatlóst, aki ráismert.

E közben megérkeztek a szekerek s Mazko meg Glava föltették Jurandot az egyikre a jó puha széna közé, enni-inni adtak neki, mire a szerencsétlen elszunnyadt. Aztán tanácsot tartottak.

- Menjünk rögtön Szpichovba - mondta Jaghienka - mert itt nagy veszedelemben forog.

- Magunk nem mehetünk vele - jegyezte meg Mazko - mert sok időt vesztegetünk el. Ez a szekér vigye Szpichovba; majd csatlóst is adunk melléje.

- Pedig Zbischkóról és Danusiáról sok mindent megtudhatnánk tőle - jegyezte meg Jaghienka.

- Hisz beszélni sem tud! - mondta Mazko - mit mondhatna hát?

- De ha kérdezzük tőle valamit, a fejével inthet s így megtudhatjuk, hogy igaz-e vagy sem, amit kérdezzük.

- Akkor hát menjünk vele! - hagyta helyben Mazko.

És megindultak Szpichov felé.

Jaghienka útközben gyakran amellet a szekér mellett lovagolt, melyen az öreg feküdt, de Jurand folyvást aludt, amin nem igen csodálkozott a kíséret.

Amennyire lehetett, gyorsan igyekeztek Szpichov felé s nemsokára el is értek a határhoz, amelyen túl már Jurand kiállított őreivel találkoztak.

Jurand hazatértének híre villámgyorsan terjedt el a várban. S mikor a hű, a csaták viharában edzett zsoldosok, csatlósok és cselédek meglátták szerencsétlen gazdájukat, fölordítottak dühükben és fájdalmukban. Néhányan rögtön nyergeltek és rohanni akartak a német végekre, hogy minden útjukba eső keresztet fölkoncoljanak. Mazko csak nagynehezen csitíthatta le őket.

Jurandot bevitték hálósobájába, ahol Kaleb maradt vele, mert az öreg pap nagyon szerette a szpichovi grófot. Jaghienka és Anulia pihenni mentek, Mazko pedig behívatta a vén Tolimát és ezt mondta neki:

- Én vagyok Zbischko bátyja s amíg az öcsém hazajön, én parancsolok.

Az öreg Tolima mélyen meghajolt és így felelt:

- Kár, hogy nem jöttél két nappal előbb, uram. Zbiszko lovag ugyancsak türelmetlenül kérdezősködött felőled és nehezen várt.

- Irgalmas Isten! - kiáltott föl Mazko összecsapva a kezeit. - Hát Zbiszko itt volt? Honnan jött és hová ment? Nem tudod?

- Malborgból jött; Csitnában is volt. De azt nem mondta, hogy hová megy... Talán Kaleb atya tud róla.

A káplán épen jött jelenteni, hogy Jurand gróf már jobban van és nyugodtan alszik.

- Hová ment Zbiszko öcsém? - kérdezte Mazko izgatottan.

- Nem tudom, uram, de ő maga sem tudta. Azt hiszem, hogy a szmudi határszélre ment verekedni.

- Mondj el mindent... de gyorsan!

- Nem sokat tudok, uram. Annyit mindössze, hogy Zbiszko Malborgban járt, ahol a nagymester testvéröccse úgy megkedvelte, hogy menedéklevelet adott neki, amellyel minden kastélyt meglátogathat.

- Miért?... Hogyan?

- Tudod, uram, hogy Junghingen Ulrik szereti a lovagi tornajátékokat. Egy ily tornán lándzsát tört Zbiszkóval, de a nyerge hevederje elszakadt és ekkor Zbiszko ahelyett, hogy fölhasználta volna ellenfele hátrányát, hirtelen leeresztette lándzsáját és nem vetette ki nyergéből Ulrikot.

- Ahán, hát ezért!... S aztán mi történt még?

- Zbiszko elpanaszolt mindent Ulriknak; ez pedig továbbadta a dolgot a nagymesternek, aki rögtön írt Csitnába, hogy minden foglyot Malborgba küldjenek. De azt felelték neki, hogy a szpichovi gróf belehalt a sebeibe s el is temették a templom mögött; a többi foglyokat azonban elküldték, köztük az ál-Danusiat is.

- És mit szólt a nagymester?

- Nem tudta, kinek higgyen. Az öccse unszolására mégis követet adott Zbiszko mellé, hogy menjen Csitnába és maga kutassa át a börtönöket, hátha ott van Jurand meg a leánya... Zbiszko el is ment, de mire odaért, a vén Löwe Siegfried már elutazott, a börtönökben pedig nem találtak senkit.

- Menjünk utána, de rögtön! - könyörgött Jaghienka.

- Csitt!... A fiúknak a káptalanban nincsen szavuk.

- Ha a csitnai pap itthon volna, attól meg lehetne tudni a valót - folytatta Kaleb. - De el kellett mennie a krolevetzi kongresszusra, ahol sok pap gyűlt össze, hogy a keresztesek garázdálkodásai ellen írásban tegyenek panaszt a pápa Őszentségénél.

- Hátha megjött már? - mondta Mazko. - Holnap átmegek Csitnába és kérdezősködni fogok... Nálam van Lichtenstein levele, talán lesz némi foganatja... Ámbár te is írhatnál pár sort, mert tudom, hogy a szentéletű emberek előtt a szavadnak nagy súlya van.

- Ahogy kívánod, uram.

Kaleb még aznap este megírta a levelet és Mazko másnap hajnalban Csitnába vágatott.

V. FEJEZET.

Mikor másnap reggel Jurand fölbredt, meglátszott az arcán, hogy nem tudja, hol van. Kaleb megölelte és így szólt hozzá:

- Itthon vagy, uram, Szpichovban, szeretett alattvalóid közt!... Tetszett a jó Istennek, hogy visszahozzon közénk!...

Ezt mondva többször megcsókolta Jurandot, aki remegő kezével végigsimította homlokát, mintha ijesztő gondolatait akarná elűzni... Aztán tapogatózva kereste a falon az ezüsfeszületet, leakasztotta s áhítatosan megcsókolta. Aztán odanyujtotta Kalebnek.

- Értem - mondta a pap - Istennek akarsz hálát adni. Csak bízzál irgalmában s ő megadja neked, amitől a gonosz emberek megfosztottak.

Jurand égre emelte kezét, mintha mondani akarná, hogy semmi egyebet nem remél immár, csupán az örök nyugalmat. Kaleb azt hitte, hogy gazdája Danusia halálára gondol s vigasztalóan mondta:

- Isten adjon örök nyugalmat szegény leányodnak is!

Jurand hevesen rázta a fejét és integetett a kezével, de Kaleb atya nem tudta megérteni, hogy mit akar.

Ekkor léptek zaja hallatszott a folyosón. Tolima jött a zsoldosokkal és csatlósokkal meg a jobbágyokkal és halászokkal, akik mind látni akarták szerencsétlen urukat.

Az öreg Tolima az ágy mellé térdelt, megcsókolta ura kezét és így szólt:

- Uram, mi még tegnap Csitnába akartunk menni, hogy bosszút álljunk érted, de az a lovag, aki idehozott, megtiltotta. Most téged kérünk, uram, engedd meg, hogy szörnyű, véres bosszút álljunk!... Isten megsegíti igazságos szándékunkat.

- Bosszút!... bosszút! - kiabáltak mindnyájan elkeseredve.

Jurand arca lángbaborult, mintha régi ereje és vitézsége egyszerre föllobbant volna elkínzott testében. De aztán remegő kezével tapogatózva nyult a falhoz, keresve az ezüsfeszületet, melyet Kaleb ismét fölakasztott s mikor megtalálta, megcsókolta és a szívére tette...

A teremben halálos csönd lett; kívülről, a nyitott ablakon át behallatszott a nyugovóra térő madarak halk csiripolása s a lehanyatló nap végső sugarai ragyogó fényt hintettek Jurand hosszú hajára, galambösz szakállára, a keresztre, az egész teremre, mindenre...

Tolima intett a zsoldosoknak, csatlósoknak és jobbágyoknak... Mind letérdeltek; Kaleb atya hangosan imádkozni kezdett:

- Miatyánk, ki vagy a mennyekben...

S mikor odaért: «És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek»... Jurand vonagló ajkai közül halk nyögés tört elő, arca pedig szinte átszellemlült az áhítatos fohászkodás benső indulatától...

Aztán Kaleb atya fölkelte és vele együtt a többiek is mind s keresztet vetettek magukra. Majd így szólt a tiszteletreméltó pap:

- Menjetek, testvéreim! Jurand Istenre bízva a bosszút; lelke megtisztult és megszentesült a szenvedések tüzeiben.

Jurand bólintott a fejével és áhítatosan csókolta a keresztet.

Mind kimentek a szobából, csak Tolima, Kaleb atya, Jaghienka és Anulia maradtak ott.

- Isten megsegített téged, nemes lovag - mondta Jaghienka - reméljük, hogy ezentúl is érezteti velünk jóságos irgalmát.

Jurand arca földerült a leány szelid szavának hallatára; nyilván eszébe jutott, hogyan mentették meg a bizonyos haláltól és hálája jeléül szívére tette a kezét.

Most Jaghienka elmondta neki, hogy Mazko átment Csitnába s mikor Jurand nyugtalankodni kezdett e hírre, hamarosan megnyugtatta, hogy Mazkót minden baj ellen megvédi Lichtenstein levele. Végre hozzátette:

- Lassan-lassan elmondok mindent, ami történt. Az a fő, hogy nyugodt maradj és türelmes, jó uram.

Jurand hálásan mosolygott és áldóan nyujtotta kezét Jaghienka felé. Jól estek neki a leány szelid szavai s amikor nem imádkozott, jelekkel mindig magához kérette. Jaghienka pedig állandóan ott volt mellette és gyöngéden, szeretettel ápolta Danusia apját, azét a Danusiáét, akiért Zbiszko elhagyta őt.

Öt napja elmult már, mióta Mazko Csitnába ment és semmi hírt sem hallottak még felőle. Jaghienka aggódni kezdett s követet akart épen küldeni, hogy hírt hozzon Mazkóról, mikor kürtzó harsant föl a vár előtt. Glava jött meg egy cseléddel; Jaghienka leszaladt elébe az udvarra és azt kérdezte:

- Hol van Mazko?

- Vitold fejedelem táborába ment s neked azt parancsolta, hogy maradj itt a kastélyban.

*

Bár nem szívesen, Jaghienka mégis csak ott maradt a kastélyban. Mikor Glava megpihent kissé és elfogyasztotta ebédjét, oda sompolygott hozzá, de nem igen mert kérdezősködni. Glava azonban megértette Jaghienka óhajtását és így szólt:

- Szörnyű dolgokat tudtunk meg...

- Ó, Istenem! - kiáltott föl Jaghienka rémülten - mi történt?... Talán megkerült Jurandnak a leánya?... Vagy Zbiszkot érte valami baj?... Beszélj hát az Isten szerelmére!

- Jurand leányát nem találtuk meg... Zbiszkot sem érte baj - felelte Glava. - De bizonyos, hogy Danusia ott volt Csitnában... Ezt a káplán beszélte el...

- Hát ő kitől tudja?

- A porkolábtól...

- Hisz azt mondják, hogy a porkoláb néma!

- Az; de jelekkel tud beszélni s a káplán megérti ezeket a jeleket. Ez a porkoláb vágta le Jurand kezét, ő vakította meg, ő tépte ki a nyelvét, mert szörnyű kegyetlen ember... Csakhogy az asszonyokat nem bántja soha, mert neki is volt egy leánya, akit szeretett és akit a keresztetek...

- Ej, ne erről beszélj most! - vágott közbe Jaghienka türelmetlenül.

- Csak azt akartam mondani - folytatta Glava - hogy az öreg Siegfried majd megőrült fájdalomában, mikor Rothgert holtan hozták haza; eladta lelkét az ördögnek, csakhogy bosszút állhasson a lovagért, akit úgy szeretett, mintha tulajdon fia lett volna... A porkoláb azt mondta, hogy valósággal beszélt a halottal, mint ahogyan én beszélek most te veled. S a halott vigyorgott és a fogait vicsorgatta, mikor a vén Siegfried beletette koporsójába Jurand nyelvét és jobbkezét...

- Irtóztató! - sikoltott föl Jaghienka eliszonyodva.

- De az a vén gazember nem érte be ezzel a gonoszságával, Jurand leányát is föl akarta áldozni a halott bosszújának. A porkoláb azonban kitalálta Siegfried szándékát, elrejtőzött a torony lépcsőjén s mikor a nyomorult fölfelé jött a lépcsőn, hirtelen elébe toppant és leütötte az öklével... Siegfried azt hitte, hogy a gonosz lélek támadta meg, elájult halálos ijedtségében, de egyéb baja nem történt... Hanem azóta nem mer ujjal sem hozzányulni Jurandnak a leányához.

- És elvitte?

- El a porkolábbal együtt, akit azért hurcol magával, hogy el ne árulhassa. De a csitnai pap azt mondja, hogy nem kell féltetni Danusiát, mert a porkoláb megvédelmezi Siegfried ellen.

- Hát azt nem mondta a pap, hogy Siegfried hová vitte Danusiát?

- Ő sem tudja bizonyosan csak annyit hallott, hogy Siegfried Ragnetába készül... Ez a kastély pedig Litvánia határán van.

- Hát Mazko?

- Ő egyenesen Zbiszko után sietett, nehogy vele is úgy bánjanak a németek, mint szegény Jurand gróffal.

- Miért nem mentél te is vele? - kérdezte Jaghienka. - Zbiszkónak nagyobb szüksége van rád, mint nekem.

Glava megcsókolta úrnője kezét és szeliden kérdezte:

- És te, úgy-e, szót fogadsz Mazkónak és itt maradsz?

- Itt maradok. Mert Isten nem hagyja el az árvákat.

- Talán nem szeretsz itt lenni?... Jobb volna tán hazamennünk?

- Nem; csak maradjunk itt... Majd imádkozom Istenhez, hogy adjon szerencsét Zbiszkónak, hogy rátaláljon Danusiára...

Ezzel heves zokogásra fakadt.

- Istennek szentje vagy - mondta a hű csatlós elérékenyülve.

Jaghienka besietett Jurand szobájába, ahol Kaleb, Anulia és az öreg Tolima néma bánattal hallgatták egy kóbor lantos énekét, aki a szpichovi gróf viselt dolgait dicsőítette... Az a nőstény farkas, melyet Jurand pusztá kézzel fogott még kölyökkorában s aztán megszelidített, ura ágya alatt feküdt és elnyújtózva szundikált... A hold bevilágított az ablakon s kísérteties fényt hintett az amúgy is levert, bánatos társaságra.

- Megjött a csatlósunk Csitnából - mondta Jaghienka - és ujságot hozott. Mazko elutazott Vitold táborába.

Ezzel röviden elmondott mindent s nem titkolta Mazkónak azt a reményét sem, hogy megtalálja és visszahozza Danusiát s neki is azért hagyta meg, hogy itt maradjon...

A leány hangja halk volt és szomorú; időnkint meg-megcsuklott a szava, mintha nagy fájdalom szorongatná a torkát... Kívül a fülemülék danája szerelemről szólott... Jurand mozdulatlanul figyelt s hallgatott, mintha élet se lenne benne.

- Hallottad-e, értetted-e, uram? - kérdezte Kaleb hozzáhajolva.

Jurand fölmutatott az égre; a holdvilág az arcába esett s ez a sápadt arc szelid volt és átszellemült, aminő földi emberé alig lehetett...

Jaghienkát annyira meghatotta a sorsában megnyugvó, Isten szent akaratába beletörődött aggastyánnak néma áhitata, hogy térdre borult előtte, megfogta kezét, össze-vissza csókolta és zokogva kiáltott föl:

- Én is árva vagyok... Zgogelitz Jaghienkának hívnak... és itt maradok nálad, míg csak Danusiád vissza nem kerül!

Jurand megölelte Jaghienkát, aki sírva folytatta:

- Nálad maradok, amíg Danusia visszajön... Aztán elmegyek haza, Zgogelitzbe... Isten nem hagyja el az árvákat!... A németek megölték az apámat... te is majdnem elvesztetted a leányodat... De visszakapod; az Úr visszaadja, mert véghetetlen az ő irgalma és jósága!

Kaleb letérdelt és halkán mondta:

- Legyen áldott a mi Urunk Jézus Krisztus!

- És az ő szent neve! - mondták Tolima és Glava áhitattal.

A farkas fölkel az ágy alól, lassan odacammogott a nyitott ablakhoz, föltette rá két első lábát és panaszosan vonított bele a holdas éjszakába...

HETEDIK RÉSZ.

I. FEJEZET.

Glava nagy hűséggel ragaszkodott ugyan Jaghienkához, a kis Anuliát pedig igaz szívből szerette, de a harcvágy még ezeknél az érzelmeknél is hatalmasabb volt benne. Mikor aztán Jaghienka azt mondta neki, hogy menjen Zbiszko után, akinek nagyobb szüksége lehet rá, mint neki, örömmel fogadta ezt a parancsot.

Különben is Mazkót nem tartotta igazi gazdájának, így hát nem is tartozott engedelmességgel annak a parancsának, hogy Szpichovban maradjon. Azt gondolta, hogy mint Jaghienka apjának a foglya, csak a leánynak vagy legfőlebb Zbiszkónak tartozik engedelmességgel, akinek Jaghienka odaajándékozta. Rövid idő alatt fölkészült tehát az útra s aztán beállított Jaghienkához.

- Megengeded, hogy elbúcsúzzak tőled? - kérdezte.

- Még ma indulsz?

- Nem, csak holnap hajnalban. Szmud nagyon messze van.

- Szerencsések a férfiak! - sóhajtott Jaghienka. - Lám, te most elmehetsz, nekem pedig itt kell maradnom s azt sem tudom, mi történik veletek!

- Majd én tudósítlak mindenről - felelte Glava. - Velem tart két lenkovitzi nemesifjú is, akik Tolima engedelmeivel elkísérnek. Vagy velük, vagy más valakivel megüzenem neked, hol járunk és hogy vagyunk.

- Isten fizesse meg a jószágodat! - szólt Jaghienka hálásan.

- Hű szolgáló vagyok - mondta a cseh ismét letérdelve - adj valami emléket, amit a csaták fölretegében magammal hordozhatok.

- Ugyan mit? - kérdezte Jaghienka elcsodálkozva.

- Egy szalagot tán, amit a karomra kötök, hogy megvigasztaljon halálos órámon, ha elesem.

- Ne én tőlem kérj ilyesmit, szegény Glava, hiszen én olyan boldogtalan vagyok, hogy ajándékom aligha hozna szerencsét neked.

Jaghienka majdnem sírva fakadt és szomorúan nyujtotta kezét a csatlósnak.

- Kelj föl - mondta sóhajtva - majd Anulia megadja neked, amit kérsz.

Behívta Anuliát, aki a másik szobában volt s talán hallgatózott is, mert az arca lángvörös volt, a szemei pedig csillogtak a büszkeségtől.

A csatlósnak minden vére a szívére tolult; a hangja elfulladt, hogy alig bírt szólni. Végre halkán így szólt:

- Most a háborúba megyek... Talán meg se jövök... Sajnál-e, Anulia?

- Sajnálak! - felelte a leány és ő is sírva fakadt.

Glava megcsókolta Anulia kezét s ha Jaghienka ott nincs, talán meg is öleli, de így tartóztatta magát.

- Adj neki emlékül valamit! - mondta Jaghienka.

Mivel Anulia is apródruhában járt s nem volt rajta semmiféle szalag, vagy női csecsebecse, Jaghienka azt tanácsolta, hogy adja oda Glavának azt a hálót, amelybe a haját szorította.

- Úgy van, a hálót! - kiáltott föl Glava örvendve - és jaj annak a németnek, aki el akarja venni!

Anulia odaadta a hálót Glavának, aki a keblére tette és mély tisztelettel kezét csókolt a két leánynak. Egész éjjel nem aludt, hanem azzal a két nemesifjúval beszélgetett, akik vele akartak menni másnap reggel. Kora hajnalban Kaleb atya és az öreg Tolima még kitanították, hogy merre menjen és hogyan kerülje el a németeket.

- Légy óvatos - intette őt Kaleb - és Isten áldása kísérjen utadon. Én imádkozni fogok érted és társaidért s kérem a jó Istent, hogy vezéreljen vissza mindnyájatokat Danusiával együtt.

- Köszönöm, atyám - felelte Glava. - Ámbár nehéz lesz kiragadni a zsákmányt a rablók kezéből, azért mégis reméljük a legjobbat.

- Úgy van, reméljük a legjobbat! - sóhajtott Tolima. - De engem nagyon nyugtalanít az a körülmény, hogy valahányszor a leányáról szólunk, Jurand mindig az ég felé mutat, mintha ottan látná.

- Hogy láthatná, mikor vak! - szólt közbe Glava hirtelen.

- Megeshetik, hogy az ember elveszti szemévelágát s mégis látja azt, amit mások nem láthatnak - mondta Kaleb atya ünnepélyesen. - Az ártatlanokat Isten oltalmazza s ugyan mit véthetett az a szegény leány a keresztesek ellen?

Ezt mondván kezét adott az indulóknak s bement a kápolnába, hogy elmondja a hajnali misét Glava pedig nyeregbe ugrott és két társával elindult a viszontagságos útra.

*

Glava először is Janush fejedelem udvarába ment, aki ezidőtájt Cserszokban mulatott és résztvett a tavaszi nagy halászatokban. Mazko pár nappal előbb járt ott és egyenesen Szmudba utazott, ahol Zbiszko is tartózkodott.

Egyheti szakadatlan utazás után Glava végre megérkezett Kovno közelébe, ahol Szkirvoil főserége táborozott s csakugyan megtalálta Zbiszkót meg Mazkót, akik két nappal előbb érkeztek oda.

Mazko megharagudott Glavára, mert nem maradt Szpichovban, de Zbiszko pártjára kelt a csatlósnak, akit nagyon szeretett azóta, hogy a vadászaton megmentette őt a halál torkából.

- Leginkább azért jöttem - mondta Glava - hogy idején értesíthessem a kisasszonyt, ha Danusiát megtaláljuk, mert boldogtalan lenne szegényke, ha mit sem tudva Szpichovban maradna s egyszerre csak Zbiszko betoppanna hozzá Danusiával együtt.

- Ehhez semmi közöd! - mordult rá Mazko mérgesen.

- Tudom, tudom, de azért szeretnék segíteni, amint csak lehet. Itt a közelben több német kastély van ha egyet-kettőt elfoglalnánk, talán megtalálnók Danusiát vagy legalább hírt hallanánk felőle.

- Hogy-hogy? - kérdezte Zbiszko hirtelen.

- Hát úgy, hogy a vén Siegfried idehozta a leányt; Csitnában ezt mondták, meg máshol is említették...

Beszélgésüket Szkirvoil megérkezése szakította félbe; zömök, széles vállú, hatalmas erejű katona volt, aki kitünően értett a hadakozáshoz, mert egész életét a tatárok és németek ellen való harcban töltötte el, akiket lelke mélyéből gyűlölt.

- Épen a háborúról beszélünk - mondta Zbiszko - és a te véleményedet is szeretnénk hallani.

Mazko mézet és bort hozatott s azt kérdezte:

- Nem volna jó valamelyik kastélyt megtámadni?

- Magam is gondoltam már rá - felelte Szkirvoil.

- És melyiket szeretnéd megrohanni?

- Újkovnót; az csak kétföldnyire van ide s ha váratlanul meglephetjük, könnyen elfoglalhatjuk vagy legalább fölprédálhatjuk a várost.

- Ez jó lesz! - kiáltott föl Mazko, akinek kapzsiságát a «préda» szó nagyon izgatta.

- Fegyverre hát! - mondta Szkirvoil és kiment a sátorból.

A többiek is fölkeltek mind és kimentek, hogy készülődjenek az útra és az éjszakai támadásra.

II. FEJEZET.

Mazko és Zbiszko, akik harcoltak már Vitold fejedelem seregében és ismerték a litvánokat, semmi különösét nem láttak a táborban, de a cseh csatlóست annál jobban meglepte a szokatlan kép, mely elébe tárult. A katonák a szabad ég alatt heverésztek és nehéz állatbőrökbe takaróztak, csak a vezér és a kapitányok számára csináltak kunyhókat fagallyakból vagy ütöttek ponyvasátrakat.

A tábortüzek vöröses világnál óriás termetű emberek sütkéreztek, sűrögtek-forogtak, de oly csöndesen, szinte némán, hogy a vidám, zajos tábori élethez szokott Glava egészen elcsodálkozott.

- Miért hogy ilyen leverték, szomorúak ezek az emberek? - kérdezte.

- Nem szomorúak ezek - felelte Zbiszko - csak ilyen természetűek.

Aztán parancsot adott katonáinak, hogy nyergeljenek és Mazkóval meg Glavával visszament a sátorba. Ott bent azt mondta:

- Én jobb szerettem volna, ha Ragneta ellen indultunk volna.

- Miért? - kérdezte Mazko.

- Mert azt hiszem, hogy Danusia ott van... S a kastélyt is könnyebben foglalhattuk volna el, mert nem őrzik erősen.

- Ó, hát sose vered ki már azt a leányt a fejedből?

- Ó az én hitvesem.

Mazko az ajkaiba harapott; az öccse igazat mondott és neki kötelessége, hogy mindenütt keresse a hitvesét. Zbiszko fölkapott egy nagy tuskót, rádobta a tűzre, hogy a szikrák sziporkázva pattogtak szerte és indulatosan mondta:

- Ha valamelyik kastély börtönében senyved és azt hiszi, hogy elfelejtkeztem róla, hát inkább haljak meg rögtön!

- Csillapodjál, fiam! - vigasztalta Mazko - ami késik, nem múlik... Előbb-utóbb csak megeljük valahol...

E pillanatban belépett Szkirvoil és azt mondta:

- Indulunk!

Mindnyájan fölgráltak. Szkirvoil pedig így folytatta:

- A németek eleséget szállítanak Újkovnába; el kell vágnunk a csapat útját, hogy a poggyászt elfoghassuk.

- S tudják a várbeliek, hogy jön ez a csapat?

- Bizonyosan; ha kitörnek, a sereg nagyobb fele ellenük fordul s egyszerre harcolunk mind a két helyen. Menjünk az én sátoromba... Ott jobban meghányhatjuk-vethetjük a tervet.

A haditanács nem sokáig tartott; pontosan meghatározták a két egyidejű támadás helyét és idejét, azután Szkirvoil fütyentett, a tábort egy szempillantásban fölszedték s a katonák kétfelé oszolva elindultak.

*

Szkirvoil csapata az eleségszállító német zsoldosok elébe ment, Zbiskóé pedig a vár felé sietett, hogy elállja az őrség útját s megtámadja, ha az eleségszállítóknak segítségére sietne.

Zbisko katonái hajnaltájban keltek át a Neman vizén, mely egy felhőszakadástól hatalmasan megáradt; két lovas el is ragadott a folyó sodra, de azért jajszó sem hallatszott s az átkelés a legnagyobb csöndben történt.

Gyönyörű májusi reggelre ébredtek s a nap magasan járt az égen, mikor odaértek az országúthoz, mely kigyózva kanyargott az erdőben. A katonák lehasaltak a sűrű bokrok közé s olyan mély csönd lett a rengetegben, mintha madár se himbálózna a faágakon.

Glava, aki Zbisko mellett hevert, halkan mondta:

- Ha megszalasztjuk a németeket, a kastélyt is megrohanhatjuk... Talán ijedtükben menten föladják.

- Alig hiszem - felelte Zbisko - mert sok jó katonájuk van.

E pillanatban éles varjúkárogás hallatszott az út felől.

- Csitt! - kiáltott föl Zbisko - ez a mi emberünk.

Pár perc múlva egy lovas bukkant föl az országút kanyarulatánál; apró lovának lábai birka-bőrbe voltak kötözve, hogy a dobogás nesze ne hallassék. A lovas megállt és fürkészve nézett körül... Zbisko háta mögött szintén varjúkárogás hallatszott, mire a lovas egyenesen odavágtatott, leugrott lováról és azt mondta Zbiskónak:

- Már jönnek!

A kém elmondta, hogy a kastélyból leereszkedő zsoldosok alig vannak száznál többen, akik részint gyalog, részint lovon jönnek és sok üres szekeret hoznak az eleség és podgyász számára; a kapitányuk nem keresztes, hanem valami német lovag. A csapat katonás rendben jön az országúton; nyolc fegyveres zsoldos jár elül, hogy a vidéket kikémléjék, de a főcsapat sincs egy negyedmérföldnél messzebbre.

Ez a katonás rend nem igen tetszett Zbiskónak, aki nagyon jól tudta, hogy a hadsorban álló német zsoldosok falát igen nehéz áttörni de másrészt abban reménykedett, hogy az út mentén lesben állított litvánok majd oldalt és hátban támadják a németeket s így könnyen szétgurasztják őket.

A dombról csakhamar megpillantották a közelgő porfelleget; a vörösszakállú kapitány időnként hátra-hátranézett, hogy katonái rendben jönnek-e utána. A kis csapat óriási tüskés-kígyóként csillogva kanyargott a bokros úton... Majd egyszerre víg katonadal harsant meg a néma csöndben.

- Csak énekeljete! - dörögte Glava - majd mindjárt táncolni is fogtok!

És lopva Mazkóra tekintett, akinek égett az arca, amint görcsösen megmarkolta a kardját... Eszébe jutott az a lándzsahegy, amely a bordái közt maradt és amely annyira kínozza; ütött hát a bosszú órája!

A németek dala egyre vígabb, egyre hangosabb lett. Abban a pillanatban, amikor a dal elhangzott, egyszerre irtózatossá varjúkárogás felelt rá mindenfelől, mintha csak a zsoldosok haláldala lett volna!

A németek meghökkentek a furcsa hangversenyre, mert egyetlenegy varjút sem láttak és meggyorsították lépteiket. De Zbiszko már előre rohant csapatával s a következő pillanatban a litvánok is mind rajt ütöttek a zsoldosokon. Vad ordítással ugráltak elő a sűrűből s az egész erdő mintha megelevenedett volna, csak úgy ontotta magából a katonákat.

De a zsoldosok nem ijedtek meg; hirtelen lebecsülték és előre szögezték hosszú lándzsáikat és mozdulatlanul várták a rohamot. A litvánok zúgó hegyi patakként hömpölyögtek az ércfal ellen, de ez szilárdan állta a szörnyű rohamot és meg sem ingott. A kis litván lovak nem bírták áttörni a német zsoldosok hadsorát s a heves rohamban Mazko is majdnem lebukott lováról, mert a lándzsája kettétört.

Néhány litván fölmászott a fákra s onnan nyilazott alá a németekre, de nem sok eredménnyel. A zsoldosok nem remélték ugyan, hogy győzhetnek, de azzal biztatták magukat, hogy visszavonulva talán megmenekülhetnek. Zárt sorokban, vállat vállhoz vetve, lassan és rendben hátráltak tehát s közben nagy dobbanással szúrtak előre, ha a támadók tömege megtorlódott lándzsáik előtt.

Az út két feléről még azonban egyre özönlöttek a litván csapatok, melyek gyűrűs kígyóként közrefogták és bekerítették a zsoldos hadat. Itt már remélni sem lehetett a menekvést: egymásután buktak el a németek s a litvánok szinte fürödtek a vérben.

Közben a lovasság, mely a zsoldosok mögött állott, rendületlenül harcolt tovább; köztük voltak a német nemesek, a harcban, a tornákban megedződött lovagok. Itt a lovagi becsület, az ügyesség és a vitézség állt szemben a nyers testi erővel és a túlnyomó embertömeggel. Kapitányukon kékes fényben csillogó acélvért volt, ugyanolyan sisakkal.

Ez a kis lovagcsapat négyszer verte vissza a litvánok rohamát s talán meg is menekül, ha Mazko föl nem szedeti katonáival az elesett zsoldosok hosszú alabárdjait. A litvánok ezekkel az alabárdokkal elvagdosták a lovak lábait, amelyek fájdalmasan nyerítettek s ledobták lovagjaikat vagy pedig maguk alá temették őket.

A kék lovag átlátta, hogy hiába küzd, mert a litvánok egyenkint ejtik el mindnyájukat, ha idején ki nem tör halálos szorításukból. Elkiáltotta hát a szokásos parancsot, mire a lovagok rögtön hozzáugrottak s egyetlen sorba állva heves rohammal rávetették magukat a litvánok gyűrűjére, melyet át is törtek. S most megkezdődött a hajtóvadászat: elül a német lovagok, az űzött vadak, mögöttük a litvánok, a hajtók. De a menekvésre nem volt sok remény; az út a kastélyig nagyon hosszú volt.

- Átkozott! - ordított a kék lovag, aki hirtelen visszarántotta lovát s roppant vágást mért Zbiszkóra, aki elébe került s elállta az útját.

Zbiszko pajzsát tartotta a vágás elé s megragadván jobbjával a kapitányt, lerántotta magával a porba... Ott aztán, mint két páncélos fenevad, fojtogatták, öklözték egymást, míg a német elalélt.

- Ide!... kötözzétek meg! - kiáltott föl Zbiszko - ez jó fogás volt!

Glava leugrott lováról, de látván, hogy a német eszméletlenül fekszik, inkább a sisakját emelte föl, hogy lélekzethez juttassa. De alig pillantotta meg a lovag sápadt arcát, legott fölkiáltott:

- Ez de-Lorsch!

- De-Lorsch?! - ismételte Zbiszko újjongva - no ez jó fogás!

A lotharingiai lovag élettelenül hevert a földön.

III. FEJEZET.

De-Lorsch lovagot föltették egy szekérre, Zbiszko pedig ismét lóra kapott és tovább üldözte a futó németeket. A diadal teljes volt; a félelmükben félig örült németek az erdő sűrűjében kerestek menekvést, de a litvánok utánuk eredtek s akit le nem vágtak, az megadta magát.

A litvánok dalolva, újjongva indultak Szkirvoil fölkeresésére. Mire odaértek, már a vezér is végzett ellenfeleivel. Ám a sok német hullá mellett számos litván is hevert, annak jeléül, hogy a győzelmet nem vásárolták meg olcsón.

Estére megint a régi táborban voltak és Szkirvoil mosolyogva hallgatta Zbiszko elbeszélését a csatáról. Majd azt kérdezte:

- Fogtál-e valami nevezetes lovagot?

- Csak egyet - felelte Zbiszko.

- Majd azt is fölakasztatjuk a többi mellé - mondta Szkirvoil.

Zbiszko összeráncolta a szemöldeit és így szólt:

- Hallod-e, Szkirvoil, az a lovag az én foglyom s én nem akarom fölakasztatni.

- Nem akarod?

- Nem!

A két lovag haragosan, villogó szemmel nézett egymásra; Szkirvoilt majd megütötte a guta mérgében. De Zbiszko nem akart a vitéz kapitánnyal vitába elegyedni, azért hát hirtelen megragadta a kezét és szinte könyörögve mondta:

- Ha kivégzed a foglyomat, megfosztasz minden reményemtől!

Szkirvoil rögtön megbékült és barátságosan felelte:

- Én holnap akasztatom föl a foglyaimat; ha találsz köztük olyat, akinek hasznát veheted, neked ajándékozom.

Ezzel kiment. Mazko utána nézett és azt mondta:

- Ha dühbe jön, olyan, mint a fenevad.

- De azért jó szíve van - felelte Zbiszko. Aztán meghagyta Glavának, hogy vezesse be a lotharingiai lovagot.

De-Lorsch már tudta, hogy kinek a foglya s épen azért büszkén lépett be a sátorba.

- Adj hálát Istennek, hogy én fogtalak el! - mondta Zbiszko, kezét nyújtva neki.

De a lovag elfordult és gőgösen felelt:

- Nem fogok kezét olyan lovaggal, aki meggyalázza a becsületet és pogányokkal harcol a keresztények ellen.

Zbiszko önkénytelenül a kardjához kapott, de-Lorsch észrevette ezt és gúnyosan folytatta:

- Nos, ölj meg hát! Tudom, hogy úgy sem kegyelmeztek a foglyoknak.

- Hát ti? - kiáltott föl Zbiszko hevesen. - Nem akasztottatok föl minden litván katonát, aki a kezetekbe került?

- Az más! Azok pogányok voltak.

Zbiszko komolyan, ünnepélyesen mondta:

- Minket egyszerre ütött lovaggá Janush fejedelem; te ismersz engem és tudod, hogy a lovagi becsületet mindennél többre tartom; hallgass meg tehát! Esküszöm lovagi becsületemre, hogy ez a nép nagy részben már keresztény s a többi is megkeresztelkednék, de tudod-e, hogy ki gátolja őket ebben?... A németek!

- Lehetetlen! - kiáltott föl de-Lorsch meghökkenve.

- Pedig úgy van!... Mert ha ez a nép mind keresztény lenne, a németeknek nem volna semmi okuk, hogy itt maradjanak, hanem vissza kellene menniök Palesztinába.

- A keresztések igaz hitre akarják téríteni a pogányokat.

- És karddal keresztelnek! Olvasd csak ezt a levelet!

S odaadta neki azt a levelet, melyet a halálra gyötört nép írt Európa uralkodóihoz és a pápához, fölsorolván benne a keresztések minden kegyetlenségét, garázda zsarnokságát. De-Lorsch álmélkodva olvasta a sok panaszt, fölsorolt gonoszságot és hitetlenül kérdezte:

- És ez mind igaz volna?

- Aminthogy Isten van az égben! - felelte Zbiszko.

De-Lorsch lecsüggesztette a fejét és halkán mondta:

- Én a te foglyod vagyok.

- Add ide a kezedet - mondta Zbiszko - te a barátom vagy.

És együtt vacsoráztak. Közben de-Lorsch álmélkodva tudta meg Zbiszkótól, hogy a nagymester levelének segítségével sem találta meg Danusiát, sőt a keresztés lovagok még csak olvasni sem akarták a levelet.

Egyszerre csak fölkiáltott:

- Bizonyosan tudom, hogy Baden Arnold és Löwe Siegfried is azzal a csapattal voltak, amely Gottesverderbe igyekezett... Vajjon elfogták-e őket is?

- Fájdalom, nem, de azért Szkirvoilnak is van néhány foglya s mielőtt fölakasztják őket, majd kivallatom a nyomorultakat.

Vacsora után fáklyavilággal ment Szkirvoil foglyai közé, Mazko, Glava és de-Lorsch követték.

- Hallod-e - szólt a lotharingiai lovag - eressz engem szabadon föltételesen; kutatni fogom a leányt egész Németországban s ha megtalálom, végkép visszaadod szabadságomat.

- Ha él még szegény! - sóhajtott Zbiszko fájdalmasan.

A foglyok álldogáltak vagy heverésztek s Zbiszko láttára az egyik hangosan fölkiáltott:

- Kegyes jótevőm, szabadíts meg engem!

Zbiszko hozzálépett s álmélkodva mondta:

- Zanderus!

- Uram, kegyelmezz! Én tudom, hol van Jurandnak a leánya. Uram, ments meg a haláltól!

Zbiszko rögtön föloldoztatta Zanderust, aki fölhajtva két bögre édestejet, mely a keze ügyében volt, nagyot cuppantott a szájával, annak a jeléül, hogy jól esett neki.

- Ott volt a feleségem is azzal a csapattal - kérdezte Zbiszko - amelyikkel te utaztál?

- Ott volt, uram - felelte - de Baden Arnold és Löwe Siegfried magukkal hurcolták.

- És láttad őt?

- Láttam a csukott kocsit, melybe dugdosták meg azt az apácát, aki vigyázott rá; megismerem, hogy ugyanaz volt, akit Danfeld a vadászkastélyba küldött a balzsammal... Danusiát nem láttam, csak a hangját hallottam; bánatosan énekelt szegényke.

Zbiszko elsápadt és majd hogy össze nem roskadt. Mazko, aki még nem ismerte Zanderust és gyanakvó természetű volt, azt kérdezte:

- Hát te ki vagy?... És mit kerestél a keresztesek közt?

Zanderus fölhörpintett egy harmadik bögre tejet és így felelt:

- Hogy ki vagyok, nemes lovag, azt megmondja neked Zbiszko fejedelem és hű udvarmestere, a vitéz Glava...

- Ne bolondozzál, német! - rivallt rá Mazko - mert betöröm a fejedet!

- Uram, bocsáss meg! - kiáltott föl Zanderus ijedten - inkább mindent elmondok. Én sok jószágot tapasztaltam Zbiszko lovag részéről és még Szpichovból indultam el azzal a szándékkal, hogy fölkatatom Danusiát... Isten segítségével meg is találtam s attól fogva egy percre sem tágítottam a vén Siegfried mellől. Kastélyról-kastélyra követtem, mint az árnyék, de a tegnapi csatában elfogtatok.

- Ezért nagy jutalmat kapsz tőlem - szólt most Zbiszko. - De meg mersz-e esküdni a lelked üdvösségére, hogy Danusia él?

- Esküszöm, uram, hogy él!

- Hát Siegfried miért ment el Csitnából?

- Nem tudom, uram. Talán azért, mert félt, hogy a nagymester átkutatattja a csitnai börtönöket s akkor ráakadnak a leányra.

- Különös - kételkedett Mazko - ha az a vén haramia oly nagyon gyűlöli Jurandot, miért nem ölette meg a leányát?

- Akarta, uram, akarta. De az ördög, vagy inkább a jó Isten meggátolta ezt a szándékát. Azt mondják, hogy mikor föl akart menni a toronyba, hogy megölje Danusiát, egy ördög... vagy angyal?... lelökte a lépcsőkről. Annyi bizonyos, hogy félholtan találták meg a hóban s ettől fogva eszébe sem jut, hogy kezét emeljen a leányra.

- S mit gondolsz - kérdezte Zbiszko - melyik kastélyba menekült Löwe Siegfried?

- Itt a környéken nincsenek kastélyok - felelte Zanderus. - Azt hiszem, hogy a szökevények az erdőben bujdosnak s alighanem odaigyekszenek, ahová a csata előtt is iparkodtak.

Zbiszko tünődött pár pillanatig, majd azt mondta:

- Menj, Glava és nyergeltess, rögtön indulunk.

A csatlós habozás nélkül, szótlanul kifordult a sátorból; Mazko meghökkenve kérdezte:

- Hová akarsz menni, Zbiszko!... Hiszen most...

- Ez a kötelességem! - vágott közbe Zbiszko hirtelen.

Aztán de-Lorsch felé fordulva így szólt:

- Nem kérhetlek arra, hogy azok ellen harcolj, akiknek zászlója alá esküdtél ezért hát szabadon bocsátlak.

- Kardommal nem segíthetlek - felelte de-Lorsch - mert ezt a lovagi törvények tiltják, de azért foglyod maradok. A rend minden váltságdíjat megad értem, amit csak kívánsz, mert sok jóért adósa a családomnak.

- Jól van - felelte Zbiszko. - Majd menedéklevelet adok neked, hogy bátran utazhassál litván földön is, amerre csak tetszik.

Szkirvoil csakugyan megírta a levelet; Zbiszko visszaadta a lotharingiai lovagnak a lovát és a fegyvereit s barátságosan búcsúzott el tőle. Aztán összeszedte Szpichoból hozott pár emberét s Mazko elé állt, aki elgondolkozva ült a nyergén.

- Elkísérsz? - kérdezte tőle.

- El! - felelte Mazko dühösen.

*

Mikor arra a helyre értek, ahol Szkirvoil megverte a németeket, Zanderus megmutatta, hogy merre menekült Arnold lovag Siegfrieddel és Danusiával. Mazko figyelmesen vizsgálta a nedves talajt s aztán így szólt:

- Úgy látszik, a német igazat beszélt; itt mély patkónyomokat látok s ezek csak Arnold erős csatalovának a nyomai lehetnek. Isten segítségével talán mégis csak megcsípjük ezeket a gazembereket, hacsak valami kastélyba nem menekültek.

- Kastélyok nincsenek ezen a vidéken - mondta Zanderus - aztán Arnold lovag meg is sebesült a harcban. Tehát nem igen mehetnek gyorsan, mert a sebesültnek pihennie kell.

- Összesen hány katonája maradt? - kérdezte Mazko.

- Azt hiszem, csak kettő, a többi mind elesett. Ezek a hintót őrizték.

- Ha találkozunk velük - szólt Zbiszko a bátyjához - te Siegfriedre csapsz, én pedig Arnold lovaggal végzek.

Tovább lovagoltak a nyomok után. Mazko útközben félrehívta az öccsét.

- Mondd, megbízol te ebben a vezetőben? - kérdezte gyanakodva.

- Meg. Igaz, hogy iszákos, semmiházi fickó, de szeret engem.

- Akkor hadd menjen előre egyedül; úgy hamarabb utólérheti a menekülőket s azt mondhatja nekik, hogy megszökött.

- Mire való volna ez? - kérdezte Zbiszko.

- Jeleket vághat a fákra, hogy merre mennek - felelte Mazko - aztán ha utólérte őket, szóval meg hazugsággal föltartóztathatja őket az úton, míg mi rajtuk üthetünk.

Odahívták Zanderust és elmondták neki a tervet. A német először aggodalmaskodott, de aztán beleegyezett; egyelőre azonban, mivel már esteledett, nem akart elindulni egyedül, mert félt a farkasoktól. Másnapra halasztotta az indulást, de azt is kikötötte, hogy ha elfogják a lovagokat, őt is kötözzék meg velük együtt, nehogy majd később meglakoltassák ezért az árulásért.

Körülbelül éjfélig üldözték a szökevényeket; akkor megálltak, hogy egyenek és pihenjenek. Zanderus már kora hajnalban fölkelt és útnak indult, Zbiszko pedig pár órával később követte őt embereivel.

Egész délelőtt s a délután felén is folyton azok után a nyomok és jelek után haladtak, melyeket Zanderus a fákra metszett, de Zbiszko aggódni kezdett, hogy a német nem érte utól a szökevényeket és csak vaktában bolyong a rengetegben.

- Csak nem csal meg bennünket? - kérdezte Mazko.

- Nem; azt nem teszi - felelte Zbiszko.

Két emberük mindig elüljárt, hogy a fákat vizsgálva Zanderus jeleit keressék rajtuk. A nap már alkonyodott, mikor az egyik lóhalálban futott vissza és már messziről integetett.

- Itt vannak!... Itt vannak!...

- Hallgass! - kiáltott rá Zbiszko s leugrott lováról.

- Ne öljetek meg senkit - parancsolta Mazko a katonáknak - de kötözzétek meg valamennyit.

- Te az öreg Siegfriedet rohanod meg - sugta Zbiszko a bátyjának - én majd Arnold lovaggal bánok el.

- Vigyázz, mert az a lovag nagyon erős! - intette Mazko az öccsét.

S titokban rákancsított Glavára, hogy segítsen majd a gazdájának. De Zbiszko észrevette ezt s fogcsikorgatva mordult rá a csatlósra:

- Te a hintóhoz mégy!... Ha el mersz onnan mozdulni, fölakasztatlak!...

A katonák óvatosan körülfogták a kis tisztást, melyen két rozoga szénégetőkunyhó állt. A lehanyatló nap utolsó sugarai rózsaszín verőfényvel árasztották el a két kunyhót, melyek előtt két lovag heverészett a fűben; amodább egy szöke csatlós szította a tüzet, Zanderus pedig egy vértet fényesített.

- Nézd csak! - sugta Mazko az öccsének - az a huncut német elcsalta az egyiknek a vértjét, hogy könnyebb munkánk legyen.

- Rajta! - ordított Zbiszko, ahogy a torkán kifért.

A németek talpra ugrottak; Mazko rárohant Siegfriedre, Zbiszko pedig Arnolddal kapaszkodott össze. Az a csatlós, aki Zanderus mellett ült, fölkapta a kardokat, de Mazko szolgája úgy fejbcsujtotta a buzogányával, hogy menten összerogyott. Lefülelték és megkötözték Zanderust is, aki böggött, jajgatott és nyögött, mint a vágóhídra vonszolt borjú.

Zbiszko mihamar tapasztalta, hogy ellenfele hatalmas atléta; oly ütésekkel mért rá az öklével, hogy a milanói vért csak úgy döngött belé s ha nincs rajta, a bordái bizonyára betörnek. Végre Zbiszknak sikerült torkon ragadnia Arnoldot; ekkor gáncsot vetett neki s vele együtt elesett a bokrok közé. Mazko, aki remegett az öccsért, otthagya a félig megfojtott Siegfriedet a

katonák közt, ő maga pedig odaszaladt Zbiskóhoz, egykettőre megkötözte Arnoldnak kezét-lábát s aztán ráült, mint a leütött vaddisznóra.

A német ordított és a fogait csikorgatta, mert irtózatosan fájt a sebe, de Mazko rá sem hederített; csak az öccsét nézte, aki a roppant erőfeszítés után halálsápadtan kelt föl a bokrok közül.

- Tán valami bajod esett? - kérdezte tőle aggódva.

- Nem; csak elfáradtam.

- De nem fáj semmi, úgy-e?

- Hál' Istennek, nem.

Glava látván, hogy vége a harcnak, szintén előbujt az egyik kunyhóból és a nyakánál fogva hozta az álapácát.

- Ezt a szipirtyót fogtam! - mondta nevetve.

Zbiskónak most hirtelen eszébe jutott, hogy hová is küldte Glavát.

- Danusia!... Danusia! - kiáltott föl hangosan.

Semmi felelet... Zbisko berohant a kunyhóba; odabent sötét volt és eleinte semmit sem látott... Csak valami halk nyöszörgés jelezte, hogy van valaki a kunyhóban.

- Danusia - ismételte Zbisko gyöngéden, szeretettel - én vagyok itt, a férjed...

A sarokból két fényes szem villant feléje... Zbisko letérdelt a földre, megölelte a boldogtalan leányt, de az ijedten menekült karjaiból és rekedten mondogatta:

- Félek... félek... félek...

IV. FEJEZET.

Sem a gyöngéd szavak, sem a könyörgések nem bírták fölrázni Danusiát abból a beteges rettegésből, amelybe szörnyű félelme döntötte. Ha étellel kínálták, nem mert enni, bár meglátszott rajta, hogy sokat koplalhatott. S hiába szólítgatta Zbisko a legédesebb neveken, hiába akarta becézgetni, simogatni, a leány ijedten huzódott vissza... s még akkor sem ismerte meg Zbiskót, mikor a fáklyafény teljesen megvilágította az arcát. Értelmével együtt az emlékezete is elhomályosodott.

Másnap reggel, mikor Zbisko a napfény mellett jobban láthatta, milyen sovány, sápadt teremtés lett Danusiából s elgondolta, mennyi irtózatoss szenvedésen mehetett keresztül szegény, míg a viruló leányból ily aszott, ráncos teremtés lett, olyan dühbe jött, hogy kivont karddal rohant Siegfriedre s ott nyomban le akarta vágni. De Mazko elébe állt, kicsavarta kezéből a kardot és dühösen kérdezte:

- Elment az eszed?

- Eressz! - hörögte Zbisko magán kívül.

- Nem! Meggyalázod a nevünket, ha rabszíjra fűzött emberen állsz bosszút!... Különben is mit használna Danusiának, ha meg is ölnéd ezt a hóhért?... Bízd a bosszúállást Jurandra. Neki jogában áll azt cselekedni ezzel a kutyával, amit akar, de neked nem!

- Eressz! - ismételte Zbisko - ígérem, hogy nem bántom.

- Hála Istennek, csakhogy eszedre tértél! - szólt Mazko. - S eleresztvén öccsét, leült vele a tűz mellé.

- Ne feledd el - folytatta aztán - hogy fogadalmat tettél s Lichtensteinnal is le kell számolnod. Már pedig, ha megölnéd fegyvertelen foglyodat, sem ő, sem más kereszties lovag nem méri össze veled a kardját. Most pedig beszéljünk arról, hogy mitévők legyünk.

- Szólj, bátyám. Én hallgatlak.

- Mihelyt találunk valakit, aki Danusiát ápolhatja, rögtön lófarkához köttetjük és elhajtjuk Csehanovba ezt a szipirtyót, aki Danusiát őrizte. De az utazással is sietnünk kell.

- Most éjjel nem indulhatunk; talán holnapra szegény Danusia is jobban lesz.

- Jól van; hát akkor holnap hajnalban indulunk.

Baden Arnold egyre ordított és káromkodott; mivel Mazko nem értette, hogy mit beszél, odaintette Glavát, aki éppen akkor lökdöste be az álapácát a kunyhóba.

- Hallod-e, te vipera! Vess ágyat az úrnődnek és rögtön add rá a magad jó ruháit, az ő rongyait pedig öltsd magadra.

Az álapáca felelni akart, de Glava fenyegetően megelőzte:

- Aztán majd keresünk egy jó vastag ágat, amelyik elbír.

A nyomorult rémulten rohant be a kunyhóba és fölsikoltott:

- Ments meg, asszonyom, ments meg engem!

Danusia lehunyta szemeit és halkán suttogta:

- Félek... félek... félek...

Az álapáca felöltöztette a maga ruháiba és ágyat vetett neki. Danusia fáradtan dőlt rá, Glava pedig így szólt hozzá:

- Most jóbarátok közt vagy, asszonyom, aludjál hát békében az Atyának, Fiúnak és Szentlélekistennek nevében!

Keresztet vetett magára, az álapácának pedig azt mondta:

- Téged az ajtófélfához kötözkék s ha csak nyikkanni mersz is, megtapogatom a nyakadat.

Mikor ezt is megcselekedte, Zbiskóhoz ment s megjelentette a történeteket.

- Azt az ördögfajzatot megkötöztem, de előbb ágyat vettem vele Danusiának, aki most csendesen alszik. Jobb, ha ma nem zavarod többé; lehet, hogy holnapra jobban lesz.

- Majd a küszöbje elé fekszem s úgy vigyázok rá - mondta Zbisko.

- Ahogy tetszik - felelte Glava és Mazkóhoz sietett.

- Kérdezd meg ettől a meszelőnyéltől, hogy mit akar - mondta neki az öreg Bogdaniec - mert én ugyan nem értem a szavát.

- Majd a tűzhöz cipelem - felelte a csatlós - ott aztán elbeszélgetünk veled.

S egy lóhevedert akasztva a német hóna alá, árkon-bokron keresztül a tűzhöz hurcolta, akár a búzás zsákot.

- Oldozzátok föl a köteleket! - könyörgött Arnold.

- Ha lovagi becsületedre megígéred, hogy nem kísérled meg a szökést, akkor levetetem rólad - mondta Mazko.

- Igérem!

Mazko intett Glavának, aki levette a németről a köteléket. A lovag nagyot nyujtózott s megvetően kérdezte:

- Kik vagytok?

- Micsoda?... Te mered ezt kérdezni? - pattant föl Mazko. - Inkább arra volnék kíváncsi, hogy kicsoda vagy te?

- Én lovag vagyok! - viszonzá büszkén a német.

- Hát én mi vagyok? - kiáltott föl Mazko hevesen. - Ide nézz!

S megmutatta a lovagi övet meg a sarkantyúkat, mire a keresztes azt kérdezte:

- No és lovaglétedre közönséges utonállóvá süllyedtél, sőt a pogányokkal is cimborálsz?

- Cimborál az ördög meg a keresztesek! - felelt Mazko fölháborodva.

Arnold lovag az ajkába harapott, mert tudta, hogy maga a rend azzal vádolta többször egyes tagjait, hogy ördögökkel cimborálnak és boszorkányságot űznek, sőt egyikre-másikra rá is bizonyították ezt a bűnt.

Mazko Siegfriedre mutatott és így folytatta:

- Hát ez talán az Istenben hisz, mi? És nem a sátánt szolgálja, mi?... S még te mered fölhánytorgatni a lovagi becsületet, mikor ilyen gazemberrel szövetkezel?... Szégyeld magad, hogy cinkosa voltál ennek a hóhérnak!... Szégyeld magad, hogy kínozni hagytad azt az ártatlan asszonyt, aki egy nemes és híres lovagnak a leánya...

- Az Atya, Fiú és Szentlélekisten nevében! Lehetséges-e, hogy az az örült...

- Átkozott! - kiáltott föl Zbiszko és kirántotta a kardját.

De Mazko megfogta a kezét s így folytatta:

- Úgy van!... Az a boldogtalan teremtés Jurand szpichovi grófnak a leánya s ennek a lovagnak a hitvese... Most hát értheted, hogy miért támadtunk meg benneteket.

- Örült! - ismételte Arnold.

- De a keresztes lovagok gazsága tette azzá!

Zbiszko az öklébe harapott és félrefordulva sírt; Glava pedig elmondta Arnoldnak Danusia rémes történetét, a keresztes lovagok gaz cselszövényeit és Rothger halálát. Arnold megindultan hallgatta végig és fölkiáltott:

- Esküszöm, hogy alig-alig párszor láttam azt a szegény leányt, de nem tudtam, hogy kicsoda! S esküszöm, hogy soha ujjal sem nyultam hozzá!

Ezután megvacsoráltak s a fogoly német rövidesen megbarátkozott az öreg Mazkóval. Zbiszko vacsora után csakugyan Danusia kunyhója elé feküdt, Glava pedig egy darabig még elbeszélgetett Mazkóval a tűz mellett.

- Mit cselekedjünk most?

- Nem hagyhatom magára Zbiszkót - felelte Mazko. - Te is láttad, hogy vacogtak a fogai az előbb, mikor meg akarta ölni azt a vén kereszttest! S ha Danusia az úton hal meg, igazán nem tudom, hogyan akadályozhatom meg, hogy Zbiszko nyársra ne húzza.

- Bízd rám azt a vén gazembert, majd én Jurandhoz viszem - ajánlkozott Glava.

- Az ám! Az lesz a legjobb. Vidd magaddal s ha Szpichovba értek, Jurand tegyen veled, amit akar.

- Elviszem azt a szipirtót is - mondta Glava - ha nem lesz veled bajom az úton, de ha terhemre lesz, felkötöm a legelső fára.

- De hát ki ápolja majd Danusiát? - kérdezte Mazko.

- Elég asszonyt találhattok az úton s akármelyik jobb lesz, mint ez a varangy. Különben is Danusiát egyedül csak Zbiszko gyógyíthatja meg.

- Igazad van - hagyta helyben Mazko. - És mikor indulsz?

- Hajnalhasadáskor; szeretnék pár órát aludni.

És lefeküdt a tűz mellé. A katonák is aludtak már s az erdőben csönd lett, mint a temetőben.

Mikor keleten szürkülni kezdett az ég, Glava fölébredt és fölkelte Mazkót is.

- No, most már indulhatok - mondta.

- Jól van, fiam - felelte Mazko félálmosan. - Ki hortyog olyan rettenetesen?

- Arnold lovag. Én fölszítom a tüzet s aztán felkötöm a katonákat.

Elment a katonák után, de pár pillanat után visszajött.

- Rossz hírt mondok, nagyon rossz hírt.

- Mi történt? - kérdezte Mazko fölugorva.

- Az a szipirtó megszökött az éjjel.

Mazkót leverte ez a hír; a kunyhóhoz sietett, ahol egy katonát talált csak; a többiek elszéledtek az erdőben és keresték az álapácát, de bizony hiába. Zbiszko is fölébredt és értesülve az álapáca szökéséről, vállat vonva mondta:

- No, ez ugyan nem nagy baj!... Vagy éhen hal, vagy a farkasok falják föl, vagy a litván parasztok verik agyon.

Mikor Mazko elmondta neki, hogy mit határoztak Siegfriedre vonatkozólag, szó nélkül beleegyezett. Hisz Danusián kívül nem érdekelte immár semmi... semmi!...

*

Arnold lovag, mikor meghallotta az álapáca szökését, Zbiszkóval egy véleményen volt, hogy vagy a farkasok tépik szét, vagy pedig a litvánok verik agyon... De azt senki sem vette észre, hogy beszéd közben kárörvendő, szinte diadalmas mosoly villant át az arcán.

A katonák szorgalmasan keresték, kutatták az álapácát, de sehogy sem akadtak a nyomára. A két Bogdaniec különben sem törődött vele; ők a nap folyamán tovább akartak utazni, de Danusia oly mélyen aludt, hogy Zbiszko nem engedte fölébreszteni. Több ízben lábujjhegyen ment a kunyhóhoz és az ajtó hasadékain át nézett be. Danusia nyugodtan aludt és sovány, sápadt arca kissé kipirult, mintha a jóltevő álom visszaadta volna erejét...

- Bár meggyógyítaná ez a nyugalom! - sóhajtott Zbiszko és buzgó áhitattal imádkozott Istenhez, hogy adja vissza boldogtalan hitvese egészségét.

Ámbár Mazko tudta, hogy ezen a vidéken örökös veszedelem fenyegeti őket, még sem merte sürgetni az indulást, nehogy Danusia állapota rosszabbra forduljon, ha hirtelen verik föl álmából.

Dél is elmult, mikor Danusia ébredezni kezdett. Zbiszko besietett hozzá és letérdelt melléje a földre; megfogta a kezét, gyöngéden megcsókolta és szeretettel mondta:

- Isten visszaadott téged... legyen áldott az Úr szent neve!

Danusia megrezzent, fölült és halkán, félálomban suttozta:

- Zbiszko!

- Már nem vagy többé fogoly! - vigasztalta őt Zbiszko. - Megmentettelek és most hazamegyünk Szpichovba.

Danusia kivette kezét a Zbiszkóéból, révedezve nézett körül s így felelt:

- Mindez azért történt, mert apám nem áldotta meg a frigyünket... Hol van a hercegasszony?

- Danuta messze van, kedvesem!... De én megszabadítottalak a németek kezéből.

Danusia, mintha csak álmodoznék, halkán suttozta:

- Elvették a lantomat és a falhoz verve összetörték...

- Irgalmas Isten! - kiáltott föl Zbiszko megrettenve: - mi bajod?

Merően nézett Danusiára s ijedten látta, hogy révedező tekintete üres, lélektelen... Azt hitte, hogy lázban, önkívületben beszél és elszorult a szíve.

- Danusia - könyörgött hozzá - nézz rám... Rámismersz-e?... Érted-e a szavamat?...

- Vízet... Szomjas vagyok!

- Uram Jézus, segíts meg! - kiáltott föl Zbiszko és kirohant a konyhából.

Mikor visszatért a tele serleggel, Mazko is bement vele. Danusia mohón itta a vizet s aztán Zbiszkóra emelve ragyogó, lázas szemeit, siránkozva mondta:

- Nem bántottalak soha, légy hát irgalmas hozzám!

- Ez a leány félrebeszél - szólt Mazko mély részvétellel. - Nem való neki ez a konyhó... Inkább vigyük haza minél előbb; a friss erdei levegő talán megerősíti és lehűti vére forróságát... Mindjárt megyek és intézkedem, hogy készítsék elő a hintót...

Ezzel kiment, de alig tette ki lábát a konyhából, szinte megkövült attól a látványtól, ami elébe tárult. Nagy csapat alabárdos, lándzsás zsoldos fogta körül a tisztást és közeledett a konyhó felé.

- A németek! - hörögte Mazko s a kardjához kapott.

Az óriás termetű Arnold mosolyogva toppant eléje.

- Forgandó a hadi sors! - mondta diadalmasan. - Tegnap én voltam a foglyod, ma pedig te vagy az enyém!

Mazko körülnézett; ha katonái itt lettek volna mellette, habozás nélkül nekivágott volna a számra ötszörös csapatnak... De katonái megkötözve heverték a tisztás tulsó szélén. Átlátta hát, hogy az ellenállás örültség lenne s ezért leoldta kardját s odadobta annak a lovagnak a lábaihoz, aki Baden Arnold mellett állt.

Az ismeretlen lovag fölvette a kardot és így szólt:

- Ha lovagi becsületedre fogadod, hogy foglyunk maradsz, nem kötöttelek meg, mert te is emberségesen bántál a bátyámmal.

- Fogadom! - felelte Mazko elkeseredve.

És bement a konyhába, hogy elmondja Zbiskónak a történetet. Pár perc múlva Zbisko kardjával tért vissza.

- Itt az öcsém kardja - mondta szomorúan. - Csak azt kéri tőled, hadd maradjon a felesége mellett, míg el nem indulunk.

- Ott maradhat - felelte a keresztes - majd ennivalót is küldök nekik, mert még nem indulunk! Előbb pihenni akarok.

S a tűz felé indult bátyjával, de előbb udvariasan így szólt:

- Kérlek, tarts velünk te is.

Mazko elfogadta a meghívást s hogy jóindulatra keltse a lovagot, elismerően mondta:

- Látom, hogy nagy nyelvismereted mellett az udvari szokásokat is ismered.

- Mit mondott a lovag, Wolfgang? - kérdezte Arnold, aki nem tudott lengyelül.

- Okosan felelt - mondta az öccse, akinek hízelgett Mazko elismerése.

A szolgák fölhordták az ételt s elsősorban Mazkót szolgálták ki. Wolfgang aztán elbeszélte, hogy épen Gottesverderbe igyekezett zsoldosaival, mikor találkozott az álapácával; ettől tudta meg, hogy a bátyját elfogták s mindjárt a megmentésére sietett.

Mazko, aki furfangos és világotjárt ember volt, igyekezett lekenyerezni a németeket és így szólt:

- Szerencsétlenségemben is áldom Istent, hogy a ti kezetekbe kerültem, mert legalább nemes lovagokkal van dolgom.

Wolfgangnak szemmeláthatóan jólesett ez a beszéd, mert elégedetten bólintgatott. Mazko pedig így folytatta:

- Abból is látom, hogy Isten sok szép tehetséggel áldott meg, hogy ilyen jól beszéled a nyelvünket.

- Hét éve, hogy a cinchlovi várnagy keze alatt lengyel földön szolgálom a rendet.

- Akinek tiszttségét előbb-utóbb te öröklöd - felelt Mazko. - Mert a bátyád nem tud úgy lengyelül, mint te.

- Erősebb ugyan, mint én, de nem olyan eszes.

- De azért ő sem esett a feje lágyára! - jegyezte meg Mazko.

- Mit mond a lovag? - kérdezte Arnold az öccsétől.

- Téged dicsér, bátyám.

- És megérdemli - tódította Mazko - mert igazi nemesember. El is akartam bocsátani, hogy egy év múlva jelentkeztek egy meghatározott helyen vagy küldje meg a váltságdíjat...

- Talán én is elbocsátanálak benneteket ily föltétellel - rázta a fejét Wolfgang - ha a pogányokat nem segítettétek volna.

- Nem!... Nem a pogányokat segítettük! - kiáltott föl Mazko tiltakozva.

És elmondta, hogy ők tulajdonképpen nem harcolni jöttek ide, hanem Danusiát keresték. Aztán elbeszélte a csitnai kelepce meg Jurand és Danusia szomorú történetét, mire Wolfgang is elismerte, hogy a két Bogdaniecnek igaza volt, mikor bosszút akartak állni a kereszteseken. Végül még ezt mondta:

- Danfeldet nem sajnálom, mert úgy is azt beszéltek róla, hogy bűbájos mesterséget űz. Siegfriedről nem tudom ugyan, hogy a sátán szolgája-e, de vele sem törődöm, mert ha igaz, hogy ezt az ártatlan leányt ennyire megkínozta, megérdemli, hogy a pokolba jusson.

- Hát ezzel a szegény leánnyal mi történjék?... Talán csak nem akarsz börtönbe hurcolni a szerencsétlent?

- A leányhoz semmi közöm - felelte Volfgang vállat vonva. - Egyitek vigye haza az apjához, a másik itt marad nálam.

- Hátha megesküdöm a sárkányölő szent György kardjára, hogy mind a ketten visszatérünk?
- kérdezte Mazko.

Volfgang habozott; de Arnold, akinek öccse elmondta Mazko kívánságát, hallani sem akart róla. Arra gondolt, hogy Szkirvoil legyőzte őt s a nagymester kevésbé fog rá haragudni, ha valami nevezetes fogollyal tér vissza.

- Jól van - nyugodott bele Mazko sóhajtva - az öcsém majd elmegy a feleségével, én meg itt maradok. Hadd mondjam meg neki, hogy mit határoztatok.

- De előbb beszéljünk a váltságdíjról, amit az öcséd érted meg magáért fizetni fog - felelte Volfgang.

- A váltságdíjról? - szólt Mazko kelletlenül, mert fájt kapzsiságának ez a beszéd. - Mi is elfogtunk egy híres-neves lovagot, de-Lorsch herceget, de szabadon eresztettük becsületszóra, anélkül, hogy a váltságdíját megállapítottuk volna.

- Elfogtátok de-Lorsch lovagot? - kérdezte Volfgang érdeklődve. - No, rajta sokat fogtok nyerekedni. Most már én sem eresztelek el benneteket olcsón.

Mazko az ajkába harapott, megbánva, hogy elszólta magát. Volfgang azonban rövidesen megszabta a váltságdíjat, még pedig olyan nagy összegben, hogy Mazko elszörnyedt tőle. Hosszas alkudozás után végre megegyeztek; a kapzsi Mazko azzal vigasztalta magát, hogy majd kárpótolja őket de-Lorsch. Aztán Zbischkóhoz ment, elmondott neki mindent s azt tanácsolta, hogy induljon rögtön, még mielőtt a keresztesek megbánhatnák az alkut.

- Ez a lovag sorsa! - sópánkodott az öreg - tegnap te voltál az úr, ma pedig rab vagy. De ha sietsz, még utolérheted Glavát s akkor kettesben könnyebben elkerülhetitek a veszedelmet.

Danusia lázasan, lihegve lélekzett; apró kezecskéi szinte viaszfehérek voltak. Mazko keresztet vetett rá és így szólt:

- Vidd el magaddal és imádkozzál érte... Bár azt hiszem, hogy kevés jót remélhetünk.

- Ne mondd ezt, bátyám! - jajdult föl Zbischko kétségbeesve.

- Minden Isten akaratától függ... Én megyek és nyergeltetek.

Nem sokkal aztán Zbischko ölben hozta ki Danusiát a kunyhóból s mikor a két keresztes meglátta a lesoványodott, elgyötört, erőtlenséggel leányt, fölháborodva néztek össze.

- Az az átkozott Siegfried a fenevadnál is rosszabb! - szólt Volfgang a bátyjának.

Zbischko gyöngéden, a legnagyobb óvatossággal tette Danusiát a hintóba; kezét csókolt bátyjának, aki szeretettel megölelte és azt mondta neki:

- Oltalmazzon meg az Isten, öcsém! El ne feledj engem, mert a rabság nagy kereszt!

- Ne félj, nem felejtlek el. Fizesse meg Jézus Krisztus minden jószágodat!

V. FEJEZET.

Zbiszko nem érthette már utól Glavát, mert a csatlós ugyancsak sietett és épen annyit pihent, amennyi elég volt, hogy a lovak ki ne dőljenek. Ő maga föl sem vette a fáradságot, a vén Siegfrieddel pedig nem törődött. A nyereghez kötözve hurcolta maga után árkon-bokron s csak akkor oldozta föl, mikor enni adott neki.

- Egyél, farkas, hogy élve vihesselek Szpichovba!

Siegfried eleinte nem akart enni, remélve, hogy majd éhen hal s nem jut el Szpichovba, de Glava, mikor észrevette a szándékát, azzal fenyegette, a vén kereszttest, hogy megtömeti, mint a ludat, ha nem eszik.

Közben szerencsésen átkelt a határon s most már lépten-nyomon lengyelekkel találkozott. Mazoviában sokszor egész tömeg nép gyűlt köréje és sokan ráismerve Siegfriedre, a gyűlölt keresztésre, férfiak, nők, sőt gyermekek is ostromolva kérték Glavát:

- Ajándékozd nekünk azt a kereszttest! Hadd táncoltassuk meg!

Glava csak úgy tudott tőlük szabadulni, hogy azt mondta, hogy Siegfried a fejedelem foglya. Néha azonban mazoviái lovagokkal is találkozott, akik mindenáron ki akarták hívni Siegfriedet, de Glava ezt sem engedte. Elmondta nekik, hogy ha megölik a kereszttest, megfosztják Jurandot a bosszú gyönyörűségétől s erre a lovagok is békét hagytak neki...

Késő este volt, mikor Glava Szpichovba ért. Rögtön külön szobába hívta Jaghienkát, aki reszketve kérdezte a hú csatlóستól:

- Mi ujság?... Megtalálta?... Él?

- Megtalálta és él... Erőszakkal vettük el a németektől.

- Hála legyen az Istennek! - sóhajtott a leány halálsápadtan. - Mikor jönnek? - kérdezte aztán szorongva.

- Pár nap múlva... A leány beteg és csak lassan utazhatnak.

- Mi a baja?

- Megőrült a sok szenvedéstől, gyötrelemtől.

- Jézus Mária!... És Zbiszko láttára sem gyógyult meg?

- Lehet, hogy meggyógyult, de én nem tudom. Azért siettem előre, hogy figyelmeztesselek.

- Áldjon meg érte az Isten!...

És otthagya Glavát meg Anuliát a szobában. A csatlós, mintha már régen jegyet váltott volna a leánnyal, megölelte és össze-visszacsókolta, Anulia pedig szerelmesen fektette fejét a Glava széles mellére.

E pillanatban lépett be Kaleb atya, aki értesülvén Jaghienkától a történekről, sietett részletesen kikérdezni a csatlóst. Mikor Glava elmondott neki mindent, Kaleb letérdelt, hálát adott Istennek s fölkelve így szólt:

- Isten megmentette a leány életét... Jurand szent kezei majd visszaadják az értelmét is.

- Szent kezei? - kiáltott föl Glava álmélkodva. - Hát Jurand szent lett?

- Isten előtt már most az; halála után pedig szent lesz az emberek előtt is.

Most Jaghienka jött be és azt mondta:

- Elmondtam a jó hírt Jurandnak, de óvatosan, hogy a nagy öröm meg ne ártson neki... Most imádkozik.

- Mindig imádkozik!

Másnap szentmise után Jurand értésére adta Jaghienkának, hogy szeretné, ha elébe vezetnék Glavát és Siegfriedet, akit a földalatti börtönbe zártak. A szobában sötét volt s a csatlós csak akkor ismerte föl Jurand halvány, szelidre vált arcát, mikor szeme hozzászokott a félhomályhoz.

Az asztalon a feszület mellett egy korsó víz meg egy cipó volt, melybe kés volt beleszúrva; ez volt Jurand mindennapi eledele, aki éjjel-nappal derekán hordta a ciliciumot.

A valamikor félelmetes szpichovi grófból a legalázatosabb ember lett; lehajtott fővel ült a padon és megszelidített farkasát simogatta. Mikor Siegfried, Glava, Tolima meg Kaleb néhány belső csatlóssal bejöttek a szobába, Jurand eleresztette a farkast... Kint vakító villám cikázott át az égen, melyet nyomban hatalmas ézengés követett.

- Glava itt van - szólt Jaghienka - akarod hallani, hogy mit mond?

Jurand bólintott és Glava most harmadszor ismételte Danusia megszabadításának történetét... Csak azt hallgatta el, hogy Danusia a sok ijedségtől és szenvedéstől megőrült.

Kint a nagy természetben kitört a vihar s a villámok meg az ézengés sűrűn követték egymást.

Jurand mozdulatlanul hallgatta végig a csatlós elbeszélését. Danusia szenvedéseinek hallatára nehéz könnyecseppek szivárogtak ki üres szemeiből és végigszántották halvány, ráncos arcát. Majd imádkozni kezdett s a mély csöndben hallani lehetett ajkainak susogását... Időnkint a villámok vakító fénnel hasogatták meg a felhők sötét keblét s az ég olyanokat dördült, mintha a föld roppant volna össze sarkaiban.

Végre Tolima megszólalt:

- Előtted áll, uram, a hóhér, a pokolbeli rend ördöge, aki megkínzott tégedet meg a leányodat. Mit tegyünk vele?

Jurand intett, hogy vezessék közelebb a foglyot; aztán végigtapogatta kezével a keresztes arcát, mintha emlékébe akarná idézni a gyűlölt vonásokat; majd megkereste a köteleket, melyek bilincsbe fogták a rab kezét és lehajtotta a fejét... Gondolkozni látszott.

Egyszerre csak kinyújtotta kezét és tapogatózva kereste a nagy kést, mely a cipóba volt szúrva... Most megragadta...

Jaghienka, a csatlós, Tolima és Kaleb atya, meg a többi cselédek mind visszafojtott lélekzettel figyeltek: ütött hát a bosszú pillanata!...

De Jurand mindnyájuk álméltkodására nem dőfte Siegfried szívébe a kést, hanem egyenkint fölvdagosta vele a fogoly bilincseit.

Az otlevők megértették Jurand gondolatát; Glava és Tolima meg a csatlósok békétlenül morogtak... Kaleb atya azt kérdezte:

- Jurand testvérem, szabadon akarod bocsátani foglyodat?

Jurand bólintott.

- Azt akarod, hogy a megérdemelt büntetés nélkül eresszük el őt?

Jurand ismét bólintott, mire az otlevők morgása még hangosabb lett... De Kaleb parancsoló méltósággal feddette meg őket:

- Ki az, aki a szent akaratának ellene szegül?... Imádjuk a véghetetlen irgalmasságú Istent!

S letérdelve hangosan imádkozta a «Miatyánk»-ot. A többiek is mind melléje térdeltek s a vén Tolima könnyes szemekkel csókolta meg ura lábait.

- Ha az a te akaratod, uram, hogy a határszélre vezessem foglyodat, szólj és én megteszem!

Jurand igenlőleg bólintott a fejével...

*

Odakint egyre dörgött és villámlott, a záporból felhőszakadás támadt s a víz úgy szakadt le, mintha dézsából öntötték volna; valóságos ítéletnap i idő volt. A csaknem éjszakai sötétségben két lovas vágatott a határszél felé, Siegfried és Tolima.

A vén várnagy időnkint lopva tekintgetett a keresztesre, akinek szemei lázas fénnel villogtak, mintha a gonosz lélek tüzelt volna bennük; néhányszor keresztet akart vetni magára, de nem mert, mivel attól félt, hogy a szent jelre Siegfried legott ördöggé változik s őt is magával ragadja a poklok fenekére...

Végre a határszélre értek s ekkor nagy kísértés szállta meg Tolimát, ne ölje-e meg ezt a hóhért, aki Jurandot oly rettenetesen megcsönkította és Danusiát az örülésig megkínózta?... Isten bizonyára szívesen venné, ha megbüntetné ezt az emberbőrbe bujt Sátánt...

De aztán eszébe jutott, hogy Jurand megbocsátott Siegfriednek s azt gondolta, hogy e nagy áldozat érdeme csökkenne Isten szemében, ha ő megölné most a keresztet. Megállította hát lovát és így szólt:

- Itt van a határ. Menj Isten hírével s ha a lelkiismereted nem vádol, tőlünk, gyarló emberektől nincs többé mit félned.

Tolima és Siegfried megsarkantyúzták lovaikat, melyek ellenkező irányban vágattak el.

Az eget sűrű, fekete felhő borította, melynek öléből egyre cikáztak a villámok... Siegfried összerázkódott az ézengésre és rémülten sarkantyúzta meg a lovát. Amióta Rothger meghalt, az értelme mintha megtompult volna és lelkiismerete gyakran föllázadt a szakadatlan gonosz-
tettek ellen; a szpichovi börtönben töltött éjszaka, a rettegett bosszú félelme és Jurand nem remélt, szinte természetfölötti kegyelme végkép megzavarta az eszét.

Halántékai lázasan lüktettek; érezte, hogy mindennek van vége és határa ezen a világon. Hogy a becsület, a gazdagság és a hatalom mind csak hiábavalóság, amit az enyészet és pusztulás örvénye bármely pillanatban elnyelhet... Úgy vélte e gondolatai között, hogy valaki rákiált a háta mögött:

- Ütött az órád!... Ütött az utolsó órád!...

Megfordult és lázas önkívületében azt hitte, hogy a halál rémét látja... Fehér lovon ügetett feléje s a két csontváz, ló és lovasa félelmetes módon zörgött, csikorgott a vágatásban.

- Ki vagy? - hörögte a keresztes rekedten.

- A halál!... Ütött az órád!

- Ütött! - ismételte Siegfried eliszonyodva.

Nem is szállt le, hanem lefordult lováról s követve az előtte járó rémet, felkötötte kantárszárát egy faágra... Ekkor úgy tetszett, mintha a rém rámordulna:

- Siess!

Hurkot csinált a kantárból, ismét fölült lovára, beledugta fejét a hurokba s megsarkantyúzta lovát, mely vad szökéssel vágatott tova, ledobva hátáról a hímes, csótáros nyerget, mely Siegfried mellé esett a sárba... Az ég iszonyúat ropogva megdördült, az erdő fái reszkettek a szél heves rohamától és Siegfried teste ide-odahimbálózott a hajladozó ágon...

Másnap ugyanezen az úton ment Jaghienka és Anulia Plotzkba. A fegyveres szolgák és a szekereket hajtó cselédek vígan daloltak a verőfényes, meleg időben; a tegnapi vihartól fölüdült természet mosolyogni látszott tavaszi pompája teljességében.

Távolról egy ember futva közeledett a víg társaság felé.

- Ki vagy? - kiáltott rá Glava.

A paraszt keresztet vetett magára és reszketve mondta:

- Az úton egy ember fölakasztotta magát.

- Messze van?

- Nem... egész közel... Egy farkas ólálkodik alatta.

- Amott van, ni! - szólt Jaghienka megborzadva, amint a paraszttól mutatott irány felé tekintett.

- Siegfried! - kiáltott föl Glava meghökkenve.

- Bizonyosan a rablók akasztották föl!

- Nem... mert a drága nyerge mellette van... A rablók bizonyára elvitték volna...

- Menjünk másfelé! - sikoltott föl Anulia - kerüljük el ezt a helyet. Az Isten szerelmére menjünk!

- Nem szabad temetetlenül hagynunk a felebarátunkat - szólt Jaghienka szeliden.

- Ez a hóhér megérdemli, hogy a hollók és farkasok falják föl! - felelte Glava bosszúsan.

- Ha vétkezett, Istennél a büntetés, de nekünk kötelességünk eltemetni őt.

- Ahogy parancsolod - felelte Glava.

Sírt ásatott a szolgákkal, ő maga pedig összerótt egy fakeresztet és letúzta az öngyilkos sírjába. Aztán Jaghienka, Anulia és a szolgák egy-egy fenyőgalyat dobtak a sírra szóltanul és mentek tovább.

- Lelke a pokolban van, teste az anyaföldben! - sóhajtott Jaghienka. - Isten igazságos és büntetését senki sem kerülheti el.

*

Danusia napról-napra fogyott, gyöngült és Zbiszko kétségbeesve látta, hogy aligha juthat el vele élve Szpichovba. A láz folyton gyötörte, úgy hogy a szegény leány sohasem volt eszméletén. Állapota napról-napra rosszabbra fordult s a boldogtalan lovag kétségbeesve látta, hogy a vég egyre gyorsabban közeledik.

- Megtalálalak - kesergett sírva - megmentettelek a keresztetek körmei közül... de csak azért, hogy eltemesselek!

Danusia arca kigyúlt a forróságtól. Zbiszko melléje térdelt és forró könnyekkel áztatta lesoványodott kezeit.

- Hát itt hagysz, én szerelmem? - kérdezte zokogva - itt hagysz engem, akinek mindene voltál?...

Mikor a vadászkastélyhoz értek, Zbiszko beküldte két csatlósát, hogy nincs-e ott a tudós Visonok atya; de az udvar Varsóban volt, oda pedig nem mehetett Zbiszko, hogy hitvesét gyógyíttassa... Sietnie kellett Szpichovba, hogy még élve érjen oda vele.

Egy napon Danusia láza alábbhagyott, az arca halványabb és a lélekezete is nyugodtabb lett. Zbiszko rögtön megállította a hintót, bár csak egymérföldnyire voltak Szpichovtól. Körülöttük pompázó szépségű virágos rét terült el.

Távolabb egy jobbágy köszörülte a kaszáját; a kaszakő pengése lágyan hangzott, mint valami suttogva csengő panasz... Danusia fölsóhajtott és halkán mondta:

- Mily édes ez a virágillat!

Ezek voltak az első értelmes szavak, amiket az egész utazás alatt kiejtett. Zbiszko a túlradó boldogság teljében gyöngéden suttogta:

- Danusia!... Édes Danusia!...

A leány fölnyitotta szemeit és rámosolygott:

- Zbiszko! - szólt halkán s feléje nyújtotta sovány kis kezét.

Az ifjú nem tudott szólni, csak a könnyei peregtek a két kicsi kézre, melyet csókjaival árasztott el.

- Hol vagyunk? - kérdezte Danusia szeliden, nyugodtan.

- Szpichov mellett vagyunk, drágám!... Vége immár a gyötrelmeidnek, ragyogó csillagom! Itthon vagyunk... Isten megsegített bennünket és most mindvégig boldogok leszünk.

A leány arcán szinte mennyei boldogság sugárzott. Pár pillanatig hallgatott, majd gyöngéden kérdezte:

- Hát még sem feledtél el, Zbiszko?

- Nem!... nem! - zokogott Zbiszko örömeiben.

Danusia ajkai mozogtak, de suttogó hangját elvitte a virágok illatában fürdő enyhe szél.

- Mit mondtál, Danusiám? - kérdezte Zbiszko.

- Oly édes ez a virágillat!...

- Itt vagyunk a szpichovi réten... Egy óra múlva odafönt leszünk a várban apád előtt, én édes szerelmem!...

Danusia arca hirtelen elsápadt.

- Mi bajod? - kérdezte Zbiszko megrettenve.

- Sötét van...

- Sötét?... Hisz az égen ragyog a nap fényes tányérja s csicsergő madarak fürödnek a sugariban - jajdult föl Zbiszko kétségbeesve.

A leány szólni akart, de nem birt; a kezei megreszkettek, elsorvadt teste egyet vonaglott, tiszta lelke, mely fényesebb volt, mint a ragyogó napsugár, felröppent a föllegtelen, mosolygó égbe.

- Danusia!... Jézus!... Jézus! - kiáltott Zbiszko magánkívül s őrzöngve tépte a haját.

A nép összefutott... Először a szolgák és csatlósok, aztán a mezőn dolgozó jobbágyok, asszonyok... S az egyre szaporodó tömeg térdre borult Isten szabad ege alatt, hogy elmondja a halottak könyörgését. Danusia szemei nyitva maradtak, ahogy az utolsó percben Zbiszkóra nézett s még a szelid, angyali mosolygás is ott játszadozott ajkain...

Az asszonyok lecsukták a leány szemeit és virágokat szedtek; a szolgák és csatlósok szomorúan állták körül a halottas kocsit, Zbiszko pedig térdre ereszkedett s úgy ölelte meg a drága halottat. És amint a nők marokkal szórták Danusiára a kakukfüvet, démutkát, kökörcsint és vad violát, az illatos vadvirágok majdnem egészen elborították a földi boldogságának kihült szívére borult fiatal lovag könnytől ázott arcát.

Mikor gyilkos fájdalma kissé lecsillapult, ismét tovább indultak a kastély felé. A csatlósok kantárnál fogva vezették a lovakat, Zbiszko gyalog ment a hintó mellett, mely szíve szerelmét vitte tova... És a szomorú menet élén az asszonyok és leányok ajkán fölsírt a mennybe szálló lélek szorongó könnyölgése:

Ki meghaltál értem, - íme Hozzád tértem,
Istennek egy szent Fia;
Országod ajtaját - nyissa meg szent Anyád,
a boldog szűz Mária;
Ne nézzed vétkeket, - szánj inkább engemet,
könyörülj meg lelkemen;
Ha mit elkövettem, - ellened vétettem,
bocsásd meg kegyelmesen...

NYOLCADIK RÉSZ.

I. FEJEZET.

Danusia halálának szomorú híre futótűzként terjedt el Szpichovban és a környéken. A vár tornyában meghuzták a harangokat s a gyászos menetre a határon nagy tömeg várakozott. Jurand is ott várta leányát; a hú Tolima támogatta, mögöttük meg egy apród vitte a nemzetség címeres zászlaját. Köröskörül a környékről összegyűlt sok gyászoló asszony és leány siránkozott, jajgatott.

Mikor Zbiszko megpillantotta Jurandot, elébe térdelt és zokogva kiáltott föl:

- Kerestem mindenütt, küzdöttem, harcoltam, a véretem adtam érte; Isten irgalma hozzá vezetett és én megmentettem a sátán torkából. De ő nem akart az apai házba visszatérni, inkább fölrepült az égbe... Ó, Jézus!... Jézus!... Jézus!...

Ez a nagy és őszinte fájdalom megrázta a tömeget; sokan hangosan sírtak, különösen a nők, de a férfiak közül is nem egy törülgette a szemeit. Jurand megölelte Zbiszkót s előre nyujtotta botját annak jeléül, hogy leányához akar menni. Mikor odavezették, reszkető kezével végigtapogatta az arcát, mintha meg akarna bizonyosodni, hogy csakugyan a leánya-e s aztán ráborult, megcsókolta és némán sokáig siratta.

Kaleb atya beszentelte a halottat és ekkor az egész gyülekezet letérdelt, hogy imádkozzon a megboldogult lelke üdvéért. Most ismét megkondultak a harangok s a menet lassan megindult a kastély felé.

Otthon a kápolnában ravatalra tették Danusiát és reggelig hét leány imádkozott föl váltva a koporsója mellett.

Jurandot úgy kellett hazavinni; mintha váratlanul a szél ütötte volna meg, minden tagja megbénult, úgy hogy mozdulni sem tudott; arcán a kifejezéstelen bánat ült, mintha gondolkodni is elfelejtett volna. Az egykor félelmetes lovag összeroskadtt rettentő fájdalomában s egyre csak leányának édes arcát simogatta.

Kaleb és Tolima azt hitték, hogy Jurandnak is ütött az utolsó órája, de csalatkoztak: Isten még nem szólította őt magához.

Mikor Danusiát eltemették, Zbiszkón oly mély szomorúság vett erőt, hogy pár napig nem szólt senkihez. Végre mégis legyőzte kétségbeesett fájdalmát s megemlékezvén arról, hogy Mazko a rabság kenyerét eszi, el akarta küldeni Tolimát Malborgba, hogy fizesse meg érte a kialkudott váltságdíjat.

Tolima elment s a napok lassan teltek; Zbiszko egyre szótlanabb és szomorúbb lett. Mintha Danusiával az ő élete napja is leáldozott volna; nem talált örömet, vigasztalást semmiben és naphosszat elült s kesergett szótlanul a végzetten, mely megfosztotta boldogságától.

- Föl kellene valahogy rázni ebből a fásultságából - mondta magában Kaleb atya, aki nagyon szerette és sajnálta Zbiszkót.

Szerencsére de-Lorsch lovag véletlenül a kastélyba vetődött. Zbiszko fájdalma kiújult, mikor a lovagot meglátta; eszébe jutott Szmud és Danusia megszabadítása...

De-Lorsch a leány sírjához ment s mivel értett a rímpengetéshez, szép balladát költött Danusiáról s alkonyat felé, mikor a természet pihenni tér, elénekelte Zbiskónak... A boldogtalan lovag keserves sírásra fakadt és megtört szívvel tért nyugovóra.

Másnap kissé megkönnyebbülten ébredt föl; megköszönte de-Lorschnak, hogy meglátogatta s megkérdezte tőle, kitől tudta meg Danusia halálát. De-Lorsch azt felelte, hogy az öreg Tolimától értesült a szomorú esetről, akivel Ljubavában találkozott, ahol most a várnagy foglya.

Ez a hír nagyon elkeserítette Zbiskót és Kaleb atyát; bizonyosnak hitték, hogy az öregnél volt busás váltságdíj szintén a keresztesek prédája lett.

- Micsoda szerencsétlenség! - kiáltott föl Zbisko. - Szegény bátyám a börtönben sinylik és utóbb még azt hiszi, hogy ott felejttem!... De hát, hogy eshetett Tolima a keresztesek kezébe?

- Plotzkba igyekezett szegény - felelte de-Lorsch - de midőn a határszélen járt, éjjel elfogták. Az volt a szerencséje, hogy pénzt találtak nála, különben megölték volna.

- Hát a bátyám hogy van? - kérdezte Zbisko.

- Jól, nincs semmi baja, de őt is megölték volna, ha nem remélnének érte nagy váltságdíjat. A Baden-testvérek ezért védelmezik, meg aztán én miattam sem merik bántani.

- Te miattad?... Hogy-hogy? - kérdezte Zbisko csodálkozva.

- Hát úgy, hogy én meg a te foglyod vagyok. Malborgban azt mondtam: «Ha megölik az öreg Bogdaniec lovagot, az öccse bosszúból engem öl meg».

- Esküszöm, hogy nem teszem!

- Tudom, de Malborgban elhitték s nem merik bántani Mazkót, mert tudják, hogy valamennyi flandriai, burgundiai és geldriai lovag föllázadna, ha nekem csak a hajamszála görbülne meg. Fizesd meg hát bátyáért a váltságdíjat s aztán kérj értem ötször annyit. Én lelkemből gyűlölöm őket és elmegyek a Szentföldre, csakhogy nekik ne kelljen szolgálnom.

- Ó, maradj itt köztünk! - kiáltott föl Kaleb atya - ők úgy sem fizetnek érted váltságdíjat.

- Nekem nem is kell - szólt Zbisko - te barátom és testvérem vagy.

A két lovag összeölelkezett s aztán de-Lorsch ezt mondta:

- Beszélük, hogy a lengyel király és a rend nagymestere találkozni fognak Plotzkban, mert a nagymester tudni szeretné, vajjon Jaghiello nem támogatja-e Vitoldot, ha kitör a háború... Jó lenne, ha te is odamennél, mivel a nagymester meg akarja nyerni a király szövetségét, bizonyos, hogy nem tagad meg tőle semmit... Könnyen szóba hozhatnád a te esetedet és követelhetnéd, hogy rögtön bocsássák szabadon Mazkót.

- Ez jó gondolat! - szólt Zbisko de-Lorsch lovaghoz - elmegyek Plotzkba, mivel a bátyámat minél előbb meg akarom szabadítani... De ha igazán barátom vagy, jöjj velem te is.

- Nagyon szívesen! Úgyis régi óhajom a lengyel hölgyeket megismerni, akiről azt beszélük, hogy a világ legszebb asszonyai.

*

Mivel Zbisko szemrehányást tett magának, hogy elhanyagolta bátyja ügyét, azzal akarta jóvá tenni mulasztását, hogy mindjárt másnap reggel indult Plotzkba. Vele ment de-Lorsch is. Az első útszéli fogadóban, ahol pihenésre megálltak, nagy csodálkozásukra Tolimával találkoztak, aki hazafelé igyekezett; az öregnek sikerült megszöknie a fogságból.

A dolog úgy történt, hogy mikor a ljubavai várnagy elfogta Tolimát, az összes pénz nem volt nála, mert egy részét még a brodnitzi határban elásta. Hogy ezt is megkaparítsa, a ljubavai várnagy elküldte Tolimát a brodnitzi várnagyhoz, hogy kerestesse meg a pénzt. Az öreg azonban a kísérő zsoldost meg az irnokot leütötte és megszökött.

- Az a pénz pedig - folytatta Tolima elbeszélését - amit a brodnitzi határban elástam, most már biztos helyen van. Elvittem Plotzkba és átadtam a te csatlósodnak, aki most ott lakik a fejedelem kastélyában.

- Az én csatlósom Plotzkban van? - kérdezte Zbiszko álmélkodva. - Hát aztán mit keres ott?

- Odavitte Szpichovból a kisasszonyt, aki most a fejedelem hitvesének udvarhölgye.

- Micsoda kisasszonyt? - csodálkozott Zbiszko, aki semmit sem tudott arról, hogy Jaghienka az ő távollétében Szpichovban volt.

- Hát azt, aki apródruhában jött hozzánk Mazko lovaggal, mikor megtalálták Jurand gróft az úton... Az uram megszerette, mintha csak az édes leánya volna s ott fogta a kastélyban... Csak ő meg Kaleb atya értették, amit Jurand gróf jelekkel tudtukra adott.

- Nekem erről Kaleb nem szólt semmit.

- Talán azért, mert látta, hogy csordultig vagy bánattal.

- És hogy hívják azt a leányt?

- Jaghienkának.

Zbiszko fölugrott. Lehetetlennek hitte, hogy Jaghienka, aki tudott az ő nősüléséről, mégis Szpichovban lett volna. Aztán meg a csatlós és Mazko soha egy szóval sem beszéltek erről; hogyan hihetett volna hát Tolimának?

De még napnyugta előtt Plotzkba ért és alkalma volt csatlósával beszélhetni, aki ugyancsak megörült, mikor a gazdáját meglátta.

- Magam is rég vágyódtam már utánad, uram, - mondta Glava - de nem mehettem hozzád, mert Jaghienka kisasszony beteg volt.

- Ah, hát mégis igaz? - kiáltott föl Zbiszko. - De miért jött Jaghienka Szpichovba?

- Sok oka van annak, uram! Mazko lovag félt, hogy ha otthon hagyja Zgogelitzben, Sztán és Vilko elrabolják s talán a kis öccseit is megölik. Aztán meghalt az apátúr is és minden vagyonát a kisasszonyra hagyta, gyámjának pedig a plotzki püspököt rendelte.

- Különös! - csóválta a fejét Zbiszko. - Hogy te minderről egy szót sem szóltál nekem.

*

Félóra mulva Zbiszko és de-Lorsch csakugyan együtt mentek föl a kastélyba, ahol sok előkelő lovag, nemes és főpap gyűlt össze. Zbiszko sokat ismert közülük, úgy hogy csakhamar körül-fogták. Tacevi Povala is odament hozzá.

- Ó, hogy vagy, fiú? - kérdezte tőle. - Látom, hogy nincs bajod és már aranysarkantyút viselsz!

- Isten áldjon meg minden jóval, nemes lovag! - kiáltott föl Zbiszko. - Ha kivettem volna nyergéből a leghiresebb német lovagot, nem örülnék úgy, mint hogy erőben, egészségben láthatlak.

- Hát az apád hol van?

- Talán a bátyámat akartad mondani?... Elfogták a keresztesek; épen abban sántikálok, hogy kiváltsam.

- És az a szép leány, aki rád borította a menyasszonyi fátyolt?

Zbiszko félrefordult, mert kicsordultak a könnyei. Povala szeretettel veregette meg az ifjú vállait és sóhajtva mondta:

- Értem... Siralomvölgy az élet...

Aztán elvezette egy sarokba és végighallgatta a szomorú történetet. Majd így szólt:

- Mindent elmondok a királynak, aki különben is haragszik a keresztesekre. Mert rosszabbak a töröknél-tatárnál: latrok, zshiványok, gyilkosok. Mindent elmondok s bizonyos lehetsz, hogy megbüntetik ellenségeidet, mert a nagymester fél a királytól.

Kürtharsogás jelentette, hogy Zemovitov fejedelem és hitvese a terembe léptek.

- A fejedelem, mint házigazda, megelőzi a királyt - magyarázta Povala Zbiszkónak.

A fejedelmet és hitvesét sok udvarhölgy és fényes öltözetű lovag kísérte. Zbiszko kíváncsian nézte őket s egyszerre fölkiáltott:

- Itt van!... Jaghienka!

A leány is megismerte őt és barátságosan mosolygott; aztán szégyenlősen lesütötte a szemeit... Szép volt, mint a mesebeli királykisasszonyok és mélyen elpirult Zbiszko láttára.

II. FEJEZET.

Zbiszko alázatosan meghajolt a hercegasszony előtt, aki nem ismerte meg mindjárt, de neve hallatára azonnal fölkiáltott:

- Ó, hát te vagy?... És a bátyád?... a feleséged?...

- A bátyám fogoly, fölséges asszonyom... A feleségem pedig meghalt.

- Ó, boldogságos Szűzanyám!... Akkor ne beszéljünk róla, mert mindjárt sírva fakadok... Isten nyugosztalja szegényt; bizonyára a paradicsomba jutott. Hát a bátyád sincs itt?

- Nincs, fölséges asszonyom. A keresztesek fogságába esett s úton vagyok, hogy kiszabadítsam.

- Hogy eshetett meg vele ez a szerencsétlenség, mikor oly furfangos és tapasztalt ember?... De sebjaj! Ha kiváltottad, hozd el őt is, szívesen látom.

- Azért jöttem, fölséges asszonyom, hogy a segítségemet kérjem...

- Jöjj hát hozzám holnap reggel, de még a vadászat előtt.

Megint fölharsant a kürt; most Janush fejedelem lépett be Anna Danuta hercegasszonnyal, aki mihelyt Zbiszkót észrevette, azonnal hozzámment. A fiatal lovag letérdelt és kezet csókolt neki, a hercegasszony pedig mindenki nagy álmélkodására sírva fakadt és így szólt:

- Szegény Danusiát siratom... de téged is siratlak... Mondj el mindent.

A vendégek kíváncsian tudakolták, ki lehet ez az ifjú lovag, akivel a hercegasszony oly bizalmasan beszélget az egyik sarokban.

A keresztes lovagok mind egy csoportban álltak és élénken beszélgettek Jurand esetéről, mikor megtudták, hogy Zbiszko kicsoda. Schönfeld gróf, az osterodei várnagy azt mondta:

- Danfeldre és Löwe Siegfriedre a nagymester is gyanakodott, hogy nem jó úton járnak, de kiderült, hogy ez a vád merő rágalom, mert a rend lovagjai közt nincsenek se varázslók, se boszorkánymesterek.

Tacevi Povala meghallotta ezt a beszédet és közbeszólt:

- Akik gátolják a litvánokat, hogy megkeresztelkedhessenek, valószínű, hogy szövetségben állnak az ördögökkel is.

- Mi a köpönyegünkön hordjuk a szent keresztet! - felelte dölyfösen Schönfeld.

- Inkább a szívetekben hordoznátok! - vágott vissza Povala.

E közben hangos kürtszó mellett bejött a lengyel király is; fényes kíséretében ott volt a gneseni érsek, a krakói és plotzki püspök meg a lengyel főnemesség színe-java. A király nem változott azóta, hogy Zbiszko utoljára látta: piros, pufók arcában époly élénken s nyugtalanul mozogtak apró, szúrós szemei, mint akkor. A két mazoviaai fejedelem közrefogta Jaghiellót, aki lassan közeledett a terem közepe felé.

Ott állt a keresztes lovagok csoportja és mélyen hajlongva várta a királyt. Mihelyt kissé csönd lett, a követség feje, Schönfeld gróf hosszú beszédbe kezdett a fejedelmek kölcsönös érdekeiről, de a király jól tudta, hogy mit akar a szónok s hirtelen közbevágott:

- Jobb, ha hallgatsz.

Szemmel látható volt, hogy a király nem akart egyébről beszélni, csak a holnapi vadászatról, ami érthető volt, mert módfelett szerette a vadat üzni. Zbiszko többször igyekezett a királyhoz férközni, hogy hódolatát bemutassa neki, de nem birt áttörni a lovagok és nemesek tömött sorfalán. Egyszerre csak halk, szomorú hang csendült meg a háta mögött:

- Zbiszko!...

Jaghienka volt, aki a nagy zavarban ott hagyhatta egy percre Zemovitov Alexandra hercegasszonyt.

- Zbiszko - ismételte a leány - Isten és a boldogságos Szűz vigasztaljanak meg nagy bánatodban.

- Legyen áldott az Úr szent akarata! - sóhajtott Zbiszko.

Ránézett Jaghienkára és szinte meghökkent. Az a leány, aki pár évvel ezelőtt úgy mászott a fára, mint a mókus, igazi királyleányként állt előtte fényes ruhájában s az arca is komoly és előkelő volt, úgy hogy Zbiszko nem merte tegezni.

Most Anna Danuta hercegasszony lépett Zbiszkóhoz és így szólt:

- A mi vacsoránk nagyon szomorú lesz... Te légy a lovagom ma este.

Zbiszko meghajtotta magát s mikor a vendégek leültek, odaállt a hercegasszony széke mögé. Időnként lopva Jaghienkára tekintett, aki a plotzki hercegasszony mellett ült és megcsodálta a leány szépségét. De nemcsak ő bámulta Jaghienkát, hanem a többi lovagok is, különösen de-Lorsch, aki egészen odavolt. Anna Danuta meg is jegyezte:

- Nézd csak de-Lorsch lovagot, olyan, mintha fülig szerelmes lenne!

Majd Janghienkára tekintve hozzátette:

- Ámbár igaz, hogy minden csillag elhomályosodik a nap fénye előtt.

Zbiszko ezen az estén nem beszélhetett többet Jaghienkával, mert a hercegasszony és udvarhölgyei vacsora után fölkeltek és nyugalomra tértek, a király pedig szokása szerint még sokáig elborozgatott és beszélgetett a lovagokkal. Jaghienka azonban elmentében még egyszer rámosolygott Zbiszkóra, aki hajnaltájban de-Lorsch lovaggal együtt ment vissza a fogadóba.

Másnap együtt mentek a vadászatra, ahol Zbiszko Jamunt herceggel találkozott.

- Beszéltem rólad a királlyal - mondta Jamunt Zbiszkónak - és Povala is segített. A felség nagy haragra lobbant és megígérte, hogy bátyád érdekében maga ír a nagymesternek.

Zbiszko megköszönte ezt a jó hírt, de még jobban megörült, mikor a vadászaton Jaghienka is odajött hozzá és azt mondta:

- Megkértem a hercegasszonyokat s ők megígérték, hogy Mazko dolgában írnak a nagymesternek.

- Isten fizesse meg a jószágát, kisasszony - felelte Zbiszko örvendve.

- Mért nem tegezel most is? - kérdezte Jaghienka - hisz gyerekkorunk óta ismerjük egymást!

- Azt gondoltam, hogy most már nem illik.

- Talán azért, mert pár évvel idősebb vagyok s mert apámat megölték a németek?

- Fájdalom! - sóhajtott Zbiszko.

Pár pillanatnyi hallgatás után Jaghienka azt kérdezte:

- S ha kiváltottad a bátyádat, itt maradsz az udvarnál?

Zbiszko, aki éppen nem gondolt a jövőre, szórakozottan felelte:

- Nem tudom... Lehet, hogy Vitoldhoz megyek, hogy lerójjam a fogadalmamat és hogy meghaljak...

Jaghienka szemei megteltek könnyel; halkán, reszkető hangon mondta:

- Ne halj meg!... Ne halj meg!...

Mikor közel értek a városhoz, Zbiszko azt kérdezte:

- Hát te... itt maradsz az udvarnál?

- Nem... vissza akarok menni Zgogelitzbe.

- A bátyám majd hazavisz.

- Engedelmes leánya leszek neki - felelte Jaghienka és hangos sírásra fakadt.

Másnap reggel Tacevi Povala meglátogatta Zbiszkót a fogadóban és ezt a hírt hozta:

- Az ünnepségek után a király Ratzengekbe megy, ahol a nagymesterrel találkozik. Téged választott egyik kísérő lovagjának s vele együtt fogsz odautazni.

Zbiszko elpirult örömeiben; ez olyan nagy tisztesség volt, amire a leghíresebb lovagok is vágyakoztak.

- Ezt neked köszönhetem! - kiáltott föl hálásan.

- Részben nekem, részben a plotzki hercegasszonynak, de legkivált a mi nagy királyunknak.

- Esküszöm, hogy szívesen hálnék meg érte!

*

A ratzengeki találkozásnak nem volt jó eredménye. A király föl volt háborodva a keresztetek rágalmai, cselszövényei miatt s követelte, hogy Dobginszk és Bobrovník tartományokat, amiket zálogban bírtak, adják vissza. A nagymester azonban nem akart erről beszélni és ezzel a felelettel tért ki a követelés elől:

- Én nem akarom a háborút sem veled, sem Vitold fejedelemmel; parancsold meg neki, hogy adja vissza Szmudot, amely a rendé, vagy legalább ígérd meg, hogy nem segíted őt. Akkor hamar vége lesz a háborúnak és aztán beszélhetünk Dobginszkról meg Bobrovníkról is...

A király azonban nem akart Vitold fejedelem és a rend villongásába beleavatkozni s ezt meg is mondta a nagymesternek. Ekkor Junghingen Konrád azt vetette a király szemére, hogy ha nem avatkozik ebbe a viszálykodásba, miért engedi meg a lengyel lovagoknak, hogy segítsék Vitoldot? És fölhozta a Bogdaniec lovagokat, akik szintén a rend ellen harcoltak Szmudban. De a király, aki tudta már Povalától, hogy Zbiszko miért ment oda, jól megfelelt a nagymesternek és elégtételt követelt tőle a Jurand grófon véghezvitt árulásért és kegyetlenkedésért.

A nagymester kíséretében ott volt a két Baden-testvér is. Mivel híre járt, hogy a foglyokat kölcsönösen ki fogják cserélni, Arnold lovag, hogy végkép el ne essék a váltságdíjtól, hamarosan megegyezett Zbiszkóval, még pedig aránylag csekély összegben, amit a fiatal Bogdaniec rögtön meg is fizetett.

De mikor a foglyok kicseréléséről tárgyaltak, a nagymester nem akarta kiadni Mazkót. Azt mondta, hogy keresztény lovag léte a pogányokat segítette s ezért megérdemli a halált. Povala azonban ezt a nehézséget is elsimította azzal, hogy ismét a Jurand gróf esetét lobbantotta a keresztetek szemére.

Végre abban maradtak, hogy mindkét részről néhány lovagot küldenek a foglyok átvételére; a lengyel király megbízottjai Zindarm, Povala és Zbiszko lovagok lettek.

Zbiszkót legkivált Jamunt herceg ajánlatára választotta a király és a fiatal Bogdaniec meg is köszönte ezt a szíveskedést.

- Ki tudja, hányan irigyelnek téged - mondta Jamuntnak - mert közel vagy a trónhoz! Én ellenben igaz szívemből áldalak.

- Én jobb szerettem volna a háborút - mondta Jamunt - mint ezt a toldott-foldott egyezséget.

- Azt hiszem, mindnyájan jobb szerettük volna - felelte Zbiszko.

- Pedig, ameddig ez a nagymester él, nem lesz háború! - sóhajtott Jamunt elégedetlenül.

És igaza volt. Junghingen Konrád nem volt gonosz jellemű ember, de a szükség fufangossá, cselszövővé tette; kegyetlen sem volt, de a rend érdekében és hatalma növelésére semmitől sem riadt vissza. Gyorseszű, bátor, vitéz katona volt, de néha az aggodalom megbénította tettejét; a rend lovagjaival szemben nem volt elég szigorú és elnézte kapzsiságukat, garázdálkodásukat. Érezte, hogy olyan, mint az a kocsis, akinek a lovai megbokrosodtak s a gyeplőt nem érzik a kézben, engedte hát, hogy a lovak száguldjanak, amerre nekik tetszik, bár tudta, hogy örvény felé ragadják a kocsit.

Néha eszébe jutott a megdöbbenő jóslat is:

- Hasonlóvá tettem őket a szorgalmas méhekhez, de fölláztak ellenem; nem törődnek a lélek életével és nem szánják a népet, amely pedig az én népem. Eljön a nap, amikor kihullanak a fogaik és kardélre jut a testük... Akkor majd bánni fogják vétkeiket, de már későn lesz.

Ez a jóslat riasztotta vissza a nagymestert a lengyel háborútól, amiért gyöngeséggel, sőt gyávasággal is vádolták. Pedig csak bölcs és előrelátó volt, mert lelke megsejtette a közeli romlást; hisz nálánál senki jobban nem tudta, hogy a rend hatalma a hazugságon és a kegyetlenségen épült föl s egy erős kéznek első lökésére porba dőlhet.

Néha az igazságosság egy-egy villáma is átcikázott a lelkén; s ilyenkor szerette volna új alapokon fölépíteni a rend hatalmát: a jóság, a béke, a felebaráti szeretet alapján... De már késő volt! Mert vissza kellett volna adnia az elrablott tartományokat, a kiszarolt, elnyomott városokat, ledönteni a rablóvárakat, kastélyokat és visszatérni Palesztinába, hogy a szent keresztet megvédelmezzék a szaracénok ellen. De melyik keresztes lovag egyezett volna ebbe az önfeláldozásba?... Junghingen Konrádra ráfogták volna, hogy örült és a börtön fenekén kijózanodhatott volna. Tovább kellett tehát haladnia a gonoszság útján, melynek végső határánál ott állt Isten, büntető és igazságosztó pallosával.

A nagymester tudta, érezte ezt és egész valója szomorú és gondokkal terhes volt; a haja és szakálla korán őszbe csavarodott, ajkai már évek óta nem mosolyogtak. A szomorú, büszke és komor lovag olyan volt, mint a fájdalom kísértő réme: sötét páncélja, a fekete kereszt fehér köpönyegén szinte megdöbbentő alakká tették.

III. FEJEZET.

A három lengyel nemes a nagymesterrel együtt utazott Malborg felé s mind a hárman nagy érdeklődéssel figyeltek mindenre, hogy lássák és megbecsüljék a rend hatalmát s következtethessenek az esetleges háború eredményére. Legkivált maskovitzi Zindarm figyelt meg mindent s a nagymester is leginkább neki mutatott, magyarázott, mert tudta, hogy Zindarm jó katona és jeles hadvezér s azt remélte, hogy megdöbben a rend hatalmától és szükség esetén a béke mellett szólal föl Krakóban.

Malborg vára páratlan erősség volt akkoriban. Roppant vastag és magas falai szürkén meredtek az égbe s a megvíthatatlan bástyák komoran néztek le az alattuk járó törpe emberekre.

- *Ex luto Marienburg!*³ - szólt a nagymester büszkén, amint a tömör falakra mutatott, melyeket a rend kőművesei raktak, még pedig olyan cementből, amelynek titkát rajtuk kívül senki sem ismerte.

A várkapuban már ott vártak a legelőkelőbb német lovagok: Guelfenstein, a várnagy, Lichtenstein Konrád, az Angliába utazott Kuno öccse s még egész sereg nagynevű lovag, akik a nagymester fogadtatására gyűltek össze.

A nagymester leszállt lováról s azt kérdezte Guelfensteintől:

- Jöttek-e hírek Szmudból?

- Semmi különös. Néhány apróbb csete-paté történt; a pogányok fölégették Ragnetát.

- Reméljük, hogy Isten segítségével megalázhathatjuk őket - szólt a nagymester s föltekintve az égre, halkán rövid imádságot mondott.

Aztán bemutatta kereszteseinek a lengyel lovagokat:

- Jaghiello király követjei... A foglyokért jöttek... készíttsetek nekik szállást.

---

³ A sárból épült Marienburg. - Azért hívták így, mert nagy mocsár közepén, valósággal az ingoványból emelkedett ki.

A keresztesek kíváncsian nézték a lengyeleket, különösen Tacevi Povalát, akinek híre volt majd egész Európában. Néhányan megismerték Zbiszkót, akivel már lándzsát is törtek, mikor itt járt Marienburgban és szívesen köszöntötték, mert tudták, hogy Junghingen Ulrik, a nagymester öccse megszerette a lovagot. Legkevesebbet maskovitzi Zindarmmal törődtek, pedig pár évvel később a grünwaldi csatában ő verte tönkre a rendet; most azonban hosszú kezei és lócslábai miatt megmosolyogták.

Guelfenstein körülvezette a lengyeleket a várban és mindent megmutogatott nekik. A tágas épületek egymás hátán álltak; látták a munkások, a cselédek, a csatlósok és zsoldosok kaszárnyáit s a nagy, díszes palotákat, melyekben a rend hivatalnokai, sáfárjai laktak; aztán sorra következtek a raktárak, fegyvertárak, pékműhelyek, konyhák-börtönök és egész sora a bástyáknak, a hozzáférhetetlen erődítéseknek. Köröskörül roppant magas, tornyos, rovátkos fal fogta körül a háztömeget, a falon kívül pedig széles árok volt, tele hegyes karókkal, cölöpökkel, melyek közt harsogva zúgott a Nagata sárgás, iszapos vize... Keletnek beláthatatlan mocsár feküdt, délnek a fellegvár komor tömege nyúlt az ég felé.

Félelmetes sásfészek volt ez, melyben a kereszt hamis lovagjai szövetkeztek a karddal az emberiség elnyomására!

A fellegvárban, a nagymester palotájának tőszomszédságában a kincstári torony emelkedett, mely telve volt pénzzel s soha ki nem fogyott; a rend hivatalnokai, sáfárjai pompásan értettek a nép zsarolásához és a pénzkezeléshez, úgy hogy sok uralkodó kapott nagy kölcsönöket a rendtől. Így aztán a kard hatalmához az arany ereje is csatlakozott, hogy naggyá és félelmetessé tegye a rendet.

Litvánia áttérése a keresztény hitre megzavarta kissé a rendet, mert ámbár nem vesztett el egy talpalatnyi földet sem, elvesztette a jogot és ürügyet arra, hogy tovább is Németországban maradjon. Miután itt már nem voltak megtéríteni való pogányok, vissza kellett volna mennie Palesztinába, hogy azokat a zarándokokat védje, akik a szentsírt látogatják; de ekkor ott kellett volna hagynia a sok várost, a földeket, a kincseket, a megszokott kényelmes, fényűző életet s ez nem tetszett a világias, hivalkodó, mulatni szerető kereszteseknek.

Ezért tagadták, hogy a litvánok és lengyelek igazán keresztények; azt mondták, hogy Jaghiello király és a litván fejedelmek csak színleg keresztelkedtek meg s titokban segítik, istápolják a pogányságot. És ez a rágalom, mint a gátjaiból kitört szennyes áradat, végighömpölygött egész Európán s Marienburgba hívta, csődítette a keresztény udvarok lovagságának színéjavát, hogy a szent kereszt nevében segítse az álnok rendet azok ellen, akik jobb katolikusok, buzgóbb keresztények voltak, mint a rendnek szerzetesi fogadalmat tett tagjai.

*

A két Bogdaniec nagy örömmel és szeretettel ölelkezett össze. Mazko, aki hamar észrevette, hogy öccse nagyon bánatos, gyöngéden megsimogatta, újra meg újra csókolgatta s végre halk hangon kérdezte:

- Elvesztetted?...

- A karjaim közt halt meg Szpichov alatt - felelte Zbiszko és mindent elmondott bátyjának.

- Hát Jurand? - kérdezte az öreg.

- Még él; de hogy meddig?...

- Jobb lett volna, ha otthon maradsz... Egy-két héttel később láttuk volna egymást s az nem lett volna baj... Így azonban ki tudja, mi lesz Szpichovban, ha Jurand a te távollétedben hal meg!... Széthordják a holmi felét!

Zbiszko megszokta bátyjának kapzsiságát s nem is felelt rá; ahelyett azt kérdezte:

- Rossz színben vagy... Talán beteg voltál?

- Fölszakadt a sebem... Ezek a kutyák földalatti börtönben tartottak, míg csak de-Lorsch közbe nem lépett... De már vége a gyötrődésnek; hál' Istennek engem is kicserélnék és nem kerül egy garasunkba sem.

- Hát a lovagi szavunk? - szólt Zbiszko. - Baden Arnold azt mondhatná, hogy megcsaltuk.

Mazko elkedvetlenedett és halkán mondta:

- Legalább alkudhatnál vele...

- Nem a pénzünk hiányzik, bátyám - felelte Zbiszko sóhajtva - hanem a boldogság!...

- Majd megjön az is!... Csakhogy én nem érem meg... Elfogyott az erőm a földalatti börtönben.

Ekkor Glava lépett be, aki Zbiszkót elkísérte Malborgba.

- Mit csinálnak a követek? - kérdezte Mazko.

- A várat nézik - felelte Glava. - Az bizonyos, hogy van mit nézni rajta... Még álmomban sem láttam ily erős fészket!

A két Bogdaniec nem felelt; ők is ugyanazt gondolták. Ha a rend és a lengyel király közt kitör a háború pataokban fog folyni a vér s nem tudni, kié lesz a diadal.

Végre Mazko azt mondta:

- Ha jobban leszek, holnap indulhatunk... Hová megyünk?

- Szpichovba, - felelte Zbiszko.

- Hallod-e, Zbiszko - szólt az öreg kérő hangon - ne menjünk Szpichovba!... Átkozott hely az!...

- Igaz... De ott van Danusia sírja.

Csönd lett. Majd Mazko megszólalt:

- Először úgyis Plotzkba érünk... Ott majd beszélhetünk róla hogy mit tegyünk hova menjünk.

- Ez már okos beszéd! - szólt közbe Glava. - Jaghienka is Plotzkban van; majd meglátod hogy meggyógyulsz, ha ő ápol!

- Jaghienka a legjobb lány a világon! - kiáltott föl Mazko.

Most Zindarm és Povala jöttek látogatóba Mazkóhoz.

- Dícsértessék az Úr Jézus neve! - köszöntek belépve.

- Mindörökké! - felelte Mazko. - Hol jártatok, urak?

- Először összeirattuk a foglyokat aztán meg szétnéztünk egy kissé a várban - felelte Povala.

- Hatalmas vár erős falak! - dünnyögte Mazko kedvetlenül. - Ezt ugyan meg nem dönti földi hatalom.

Zindarm vállat vont és nem felelt. Mazko meghökkenve nézett rá és azt kérdezte:

- Te talán meg se nézted a várat, uram?

- Dehogy nem! Erőszakkal mutogattak meg mindent hogy... megijedjünk a nagy hatalmuktól.

- No és?...

- Ha háború lesz, szétmorzsoljuk őket!

Mazko álmélkodva ugrott föl és így szólt:

- Tudom, uram, hogy náladnál tapasztaltabb lovag nincs a hadi dolgokban, de én azt találom, hogy ez a vár a világ leghatalmasabb erőssége, te pedig fitymálva beszélsz róla... Ha meg nem sértlek, nem mondanád meg, hogy miért?...

Glava ezalatt bort hozott s a lovagok mind leültek, lesve Zindarm szavait, aki először ivott s aztán így szólt:

- Minden várat be lehet venni; amit az egyik ember épít, a másik leronthatja. A téglákat a mész, az embereket a szeretet köti össze és teszi erőssé... Egy malborgi polgár ezt mondta nekem: «Ha a te királyod jobbágya lehetnék, nemcsak a vagyonomat, hanem az életemet is odaadnám». - Nem hittem neki; aztán találkoztam az olivai pappal, aki ezt mondta: «Mikor a nép a Miatyánkot imádkozza és odaér:... jöjjön el a te országod... a lengyel királyra gondol, uram».

Most Zindarm fölkelt, óvatosan az ajtóhoz ment s kinézett rajta, hogy nincs-e ott senki, aztán visszajött és így folytatta:

- A kereszteseket mindenki gyűlöli, nem csupán a litván és lengyel alattvalók, hanem maguk a németek is.

- De mi köze ennek a rend hatalmához? - kérdezte Mazko.

Zindarm elmosolyodott és ezzel a kérdéssel felelt:

- Ha a tornában elszakad a nyerged hevederje vagy elveszted a kengyelvasat, meg bírsz-e ülni a lovon?

- Senki sem bír megülni, mert nyergestől lebukik.

- Na látod, ilyen a lovag s a rend is!

*

A nagymester még aznap este fényes lakomát adott a lengyel követség tiszteletére. Bár a rend törvényeiben ott volt a szegénységi fogadalom is, a keresztések csupa arany-, ezüstitálakból, tányérokból ettek s époly drága serlegekből, billikomokból ittak.

A jókedvet, vidámságot és egyetértést mi sem zavarta meg. A keresztések eszükben tartották, hogy a lengyel lovagokat a követség sérthetetlen méltósága védi s a szokottnál is udvariasabban voltak.

Poharazás közben Zindarm azt kérdezte a nagymestertől, hogy az alattvalók szeretik-e a rendet, mire Konrád így felelt:

- Aki a keresztet szereti, szeretnie kell a rendet is.

A keresztések mind helyeselték a bölcs feleletet; a nagymester pedig hozzátette:

- Nekünk három fegyverünk van az ellenségeink számára.

- Mik azok? - kérdezte Zindarm kíváncsian.

- A két első a kard és a kereszt, a harmadikat pedig megmutathatnám, ha ebből a teremből levezetnék a másikba, a szöglettorony alá.

- Úgy van! úgy van! - mondták a keresztések.

Zindarm tudta, hogy a nagymester a kincstárra céloz és így felelt:

- Az arany nem állja a vasat.

- Vasunk nekünk is van - szólt most a nagymester. - Láthattátok a fegyvertárat; az egész világon sehol sincs egy helyen annyi pajzs, vért, kard és lándzsa, mint Marienburgban.

Tacevi Povala fölvevett egy hatalmas vadászkést az asztalról, két ujjá közé fogta a pengéjét és oly könnyedén görbítette, hajtogatta össze-vissza, mintha csak ólomból lett volna; azután magasra tartotta és így szólt:

- Ime, ez a ti vasatok erőssége!

- A te kezed acélból való! - kiáltott föl a nagymester álmétkodva.

- Nemcsak az enyém, hanem minden lengyelé - felelte Povala - ezt a tréfát akármelyikünk megcselekszi.

A kereszteseket nagyon bosszantotta a dolog és Guelfenstein így szólt:

- Nem maradunk szégyenben. Baden testvér, mutasd meg, hogy a mi kezünk sem gyöngébb, mint a lengyeleké.

A szolgák behoztak egy hasonló kést, de az óriás termetű Baden Arnold, lehet, hogy izgatottsága, lehet, hogy pillanatnyi gyöngesége miatt, de nem bírta meghajlítani a pengéjét.

IV. FEJEZET.

Mikor a két Bogdaniec Plotzkba ért, Zemovitov fejedelem már nem volt ott, mert Anna Danuta hercegasszony meghívására egész udvarával Cserszkbe ment. A püspöktől azonban megtudták, hogy Jaghienka nem ment el az udvarral, hanem Szpichovba utazott azzal az eltökélt szándékkal, hogy Jurandot ápolni fogja.

- Milyen leány! - kiáltott föl Mazko - inkább azt a beteg, öreg embert ápolja, mint sem mulatni menjen az udvarral.

Zbiszko nem felelt, az öreg pedig így folytatta:

- Bizonyára haza akar menni Zgogelitzbe.

- Alig hiszem - mondta Zbiszko - hisz a maga jószántából ment Szpichovba.

- Mert talán egymaga nem mert hazamenni; félhetett Sztántól és Vilkótól, hogy megtámadják. Ha te is hazajönnél...

Zbiszko megint nem felelt; az öreg azonban, aki mindenáron ki akarta ugratni a nyulat a bokorból, hozzátette:

- Az a két haramia majd én rajtam áll bosszút, amiért elvittem Jaghienkát Zgogelitzből... Én pedig már gyöngé és öreg vagyok...

- Ezt annak mondhatod, aki nem ismer téged, bátyám! - felelte Zbiszko. - Én ugyan most sem igen mernék lándzsát törni veled.

Mazko az ajkába harapott és bosszúsan mondta:

- Jól van, jól!... Majd Szpichovban beszélünk még róla.

Mikor Szpichovba értek, Jaghienka elébük ment s úgy fogadta az öreg Mazkót, mintha az édesapja lett volna. Zbiszko lefelől is Danusia sírjához ment.

- Isten magához szólította őt - mondta Mazko - legyen áldott szent akarata!... Most már ideje hazamennünk Bogdaniecbe.

- Amíg Jurand él, itt kell maradnunk - jegyezte meg Jaghienka.

- És hogy van Jurand?

- Folyton mosolyog, mintha a mennyországot látná. Sohasem kér semmit, csak egyre mosolyog...

- Menjünk be hozzá - szólt Mazko.

Zbiszko még Danusia sírjánál imádkozott; a zöld sírhalom tele volt ültetve virágokkal, melyeknek édes illata némán tanuskodott arról, hogy gyöngéd, szerető kezek ápolják a megboldogult sírját. Zbiszko megkérdezte Tolimától:

- Ki ápolja ezeket a virágokat?

- Zgogelitz kisasszony.

Zbiszko nem szólt semmit; de mikor találkozott Jaghienkával, elébe térdelt és fölkiáltott:

- Isten áldjon meg téged s hintsen százszor annyi virágot életed útjára, mint amennyit az ő sírjára ültettél!

Jaghienka elsápadt s a szemei megteltek könnyekkel, amint halkán mondta:

- Ó, Zbiszko!... Bár megvigasztalhatnálak!

*

Jurand meghalt és testén még egy hét múlva sem látszottak meg a fölözslás jelei. A nép közlelől-távolról özönlött a megdicsőült halott koporsójához. Mindenki siratta, mert soha senkinek sem vétett, mindenkivel jót tett, ha módjában volt s csak a kereszteseket gyűlölte... de őket is csak addig, míg törbe nem csalták. Ebben a szerencsétlenségben Isten ujját látta s csodás türelemmel viselte nehéz nyomorúságát mindhalálíg, így akarván megvezekelni bűneiért.

Mikor Jurandot eltemették, Mazkónak nem volt maradása Szpichovban. Mindenáron haza akart menni Bogdaniecbe s egyre unszolta öccsét is, hogy menjenek, mert azt remélte, hogy Zbiszko vele megy s otthon talán mégis csak sikerül összeházásítania őt Jaghienkával.

- Mindnyájunkra az lenne a legjobb, ha hazamennénk - mondta Mazko. - Mi Bogdaniecbe, Jaghienka pedig Zgogelitzbe.

- Hát menjetek! - felelte Zbiszko vállat vonva. - Nekem semmi kedvem sincs Bogdaniecbe menni.

- Azt hittem pedig, hogy már jóllaktál ezzel az örökös kóborlással.

- Tudod, hogy fogadalmat tettem...

- Danusia halálával megszűnt ez a fogadalmad.

- Csak az én halálommal szünhetnék meg, mert a lovagi becsületedre esküdtem.

- Én nem mondom, hogy megszegd az esküdet - felelte Mazko - de még fiatal vagy s lesz időd fogadásodat beváltani.

- Nem, nem!... Nem megyek Bogdaniecbe!... Nem tudnék nyugodtan egy helyben ülni... Mozognom, verekednem kell... Érzem, hogy csak akkor lesz nyugodalmam, ha beváltottam a fogadásomat.

- Ó, Jézus Mária! - kiáltott föl Mazko elkéseredve. - Hát végkép elment az eszed?

- Zbiszko - könyörgött most Jaghienka -, esküdj meg, hogy visszatérsz hozzánk, ha Isten megóv a haláltól!

- S ugyan miért mennék vissza?

- Mert... mert a megboldogultat is elvisszük a ksesznói temetőbe - felelte Jaghienka akadozva.

Zbiszko szótlánul a másik szobába ment, ahol sírva fakadt.

*

Mazko szintén el akarta kísérfni öccsét Vitoldhoz, de Zbiszko nem engedte. Azt mondta, hogy csak három szolgát visz magával s még Glaváról is lemond, mert a cseh csatlós mindig Danusiára és fájdalmas veszteségére emlékezteti.

Elmenetele előtt Szpichov felől is rendelkezett; Mazko azt akarta, hogy adják el s az árát vigyék Bogdaniecbe, de Zbiszko hallani sem akart erről.

- Hogy adhatnám el Jurandnak porladozó csontjait? - mondta. - Szépen hálálnám meg a jót, amit velem tett!

Mazkót bántotta a dolog, de mivel tudta, hogy Zbiszko makacs természetű, nem erőltette tovább.

Most a hallgatag Jaghienka is közbeszólt:

- Szpichov igazgatását Kaleb atyára lehetne bízni...

- Ó, kisasszony - felelte az öreg pap - én már kivénültem ebből, úgyszintén Tolima is.

- Úgy van, úgy - hagyta helyben Tolima - én már nem járhatok a gazdaság után... Csak a németek ellen akarok még harcolni... Uram, vigy magaddal engem is!

- Ide fiatal, erőteljes férfi kellene - folytatta Jaghienka - aki a kardforgatáshoz is ért... Például Glava.

- Az bizonyos, hogy Glava nem esett a feje lágýára - mondta Mazko.

A csatlósnak azonban nem igen tetszett a dolog s mindjárt ki is jelentette, hogy miért. Hímezve-hámozva így szólt:

- Már én inkább szívesebben mentem volna a németekre a gazdámmal... Vagy, ha nem lehet, akkor Zgogelitzbe a kisasszonnyal... Igaz, hogy szeretem Tolimát és Kaleb atyát... A kisasszony tudja, hogy értek a gazdasághoz is... és nem ijedek meg sem a magam, sem a más árnyékától... És itt is maradnék, ha épen kell... hanem... hanem...

Itt megállt és zavarodottan vakargatta a fejét.

- Nos? - kérdezte Zbiszko.

- Nos - folytatta Glava - még sem maradhatok itt, mert... mert... hát a kisasszony csak nem lehet oltalmazó nélkül... és... és...

- Mit fecsegsz össze-vissza? - mordult rá Mazko gyanakodva.

Jaghienka azonban föl kacagott és így szólt:

- Ah, értem már!... De Anuliával szívesen itt maradnál, úgy-e?

A cseh fülig elvörösödött és halkán felelte:

- Vele még a jég hátán is meglennék...

A két Bogdaniec összenézett, Jaghienka pedig így szólt:

- Most még csak azt kell tudnunk, hogy Anulia is itt marad-e?

Behívták a leányt, aki hallván, hogy miről van szó, szégyenkezve borult Jaghienka nyakába, mire a cseh letérdelt és fölkiáltott:

- Kisasszony! Add ránk az áldásodat.

*

Zbiszko a lován ült és búcsúzott. Mind ott álltak körülötte: Mazko, az öreg Tolima, Kaleb atya, Glava és fiatal felesége, csak Jaghienka állt kissé távolabb és merően nézett az égre, hogy ne lássák szomorú kék szemeiben a könnyeket.

A fiatal Bogdaniec szép lassan odalovagolt hozzá és azt mondta:

- Jaghienka, szeretlek téged, mintha a hugom lennél.

- Tudom... Isten áldjon meg érte.

- Viseld gondját a bátyámnak.

- És te se felejtkezzél meg róla.

- Ha Isten segít, megjövök.

Jaghienka szemeiből kicsordultak a könnyek; nem tudott egyebet mondani, mint amit Plotzokban is mondott neki:

- Ne halj meg!... Ne halj meg!...

A katonák vigán daloltak a vár udvarán és várták Zbiszkót.

- Rajta!... Előre! - kiáltott föl a fiatal lovag és megsarkantyúzva lovát, kiugratott a vár kapuján.

Mazko sem maradt soká Szpichovban; egész szekértáborral indult hazafelé. Kaleb és Tolima nem jószemmel nézték, hogy a sok kincs mint vándorol Bogdaniecbe. Mert Mazko mindent a szekerekre rakatott, ami értékes csak volt a kastélyban s még sokkal többet is elvitt volna, ha Jaghienka nem fékezi határtalan kapzsiságát.

Danusiát azonban még sem vitték el; hadd nyugodjon szegény az apja és anyja mellett...

Mazko boldog volt; a sok kincessel tornyos kastélyt építhet otthon s talán Zbiszko még Mocsidolit is megkapja Jaghienkával... Igaz, hogy Sztán és Vilko aligha fogadják szívesen, de Mazko fittyet hányt nekik; most már fogadhatott annyi zsoldost, amennyit csak akart. Egy gondolat azonban mégis bántotta: Zbiszko csak testvéreként szereti Jaghienkát...

- A leány bizonyosan nem várja meg, míg Zbiszko hazajön - sóhajtott magában.

De mégis reménykedett s elhatározta, hogy magától Jaghienkától kérdezi meg a valót. Így kerülte meg a dolgot:

- Hallod-e, Jaghienka, jut-e még eszedbe, hogy boldogult apád sokszor mondta, hogy a leány nem lehet el férj nélkül. Mit gondolsz, okosan beszélt az öreg?

- Ó, milyen kérdés! - kiáltott föl Jaghienka.

- Hát nem akarsz férjhez menni?

- Nem... Apáca leszek.

- Akkor is, ha Zbyszko megjön?
- Akkor is.
- De hátha ő kér meg, hogy légy a felesége?

A leány elpirult, lehajtotta a fejét és halkán mondta:

- Akkor az övé leszek.

*

Mazko és Jaghienka csak addig maradtak Plotzkban, míg rendbe hozták az örökséget s aztán lehetőleg gyorsan igyekeztek hazafelé. Az óvatos Mazko előre küldte egyik csatlósát, hogy értesítse jövetelükről Jaskót, Jaghienka legidősebb öccsét. Az ifjú egy csapat katonával elébük jött.

Szép szál legény lett, mióta nem látták s époly vígkedvű volt, mint az apja. Ugyancsak megörült Jaghienkának s azt mondta, hogy jó, hogy megjött, mert ha késett volna, aligha találta volna őt Zgogelitzben.

- Kedvem jött a világba menni - szólt kérkedve - és lándzsát törni a lovagokkal.
- Tacskozó vagy még - szólt rá Mazko - és akit kihívnál, kinevetne.
- Sírás lenne a vége annak a nevetésnek! - felelte Jasko dacosan.
- Hát Sztán és Vilko hogy vannak? - kérdezte Mazko.
- A fiatalabbik Vilko elesett Sziléziában. Egy kastélyt támadtak meg orozva s egy kő agyonütötte.
- Szegény fiú! Az apjának köszönheti... Az szokott átjárni Sziléziába rabolni... Hozott is mindig annyi zsákmányt, hogy!... Hát Sztán?
- Az megnősült... Egy jobbágyleányt vett el, aki szép meg okos és pórázon vezeti az urát.
- Hiába, a lányok mind ilyenek! - nevetett Mazko. - És Bogdaniecben nincs baj?
- Nincsen. Sztán ugyan meg akarta támadni, de a fiatal Vilko nem engedte; azt mondta, hogy megesküdött neked, hogy megvédi a birtokodat.
- Hogy az Isten nyugosztalja szegényt!...

Bogdaniecben csakugyan nem volt baj, sőt a birtok szemmel láthatóan gyarapodott; megsokasodtak a nyájak s a földek is mind termékenyekké lettek. Mazkónak tehát meg lett volna minden öröme, ha az öccse is itthon lett volna.

De, hogy Isten hazavezérelje Zbyszkot, jó lábon kellett állnia az égiekkel. Mazko szorgalmasan eljárt a kessenői templomba, az egyházat bőven megajándékozta liszttel és viasszal, sőt elhatározta, hogy elmegy Krakóba is szent Hedvig sírjához.

- Talán rossz híreket kaptál? - kérdezte Jaghienka aggódva.
- Nem; de mikor beteg voltam, fogadalmat tettem s inkább most megyek el, mint később. És ha megengeded, Jaskót is elviszem magammal; hadd lásson a gyerek egy kis világot.
- Kire bízhatnám inkább, mint terád? - szólt Jaghienka. - Csak aztán siessetek haza.
- Két-három hét múlva itthon leszünk.

Mazko mindenekelőtt megeskette Jaskót, hogy mindenben hűségesen engedelmeskedik neki s aztán útnak indult. Szerencsésen megérkezett Krakóba, ahol sok régi ismerőssel találkozott; Tacevi Povala és Jamunt herceg a fiatal Jaskót szívesen látták és bevezették az udvarba.

Krakóban úgyszólván egyébről sem beszéltek, mint a háborúról. A legutolsó lovag is tudta, mekkora a keresztések serege, hogy szoktak hadakozni, mily erősek a váraik. Mindenütt lázas sietséggel készülődtek, mintha a háború a küszöb előtt volna.

Mazkónak ugyancsak tetszett ez a készülődés, de azért nem maradt sokáig Krakóban, sőt haza is utazott volna, ha nincs vele Jasko, aki nem bírta megválni a fejedelmi várostól és egyre könyörgött, hogy hadd nézze meg jól, ha már itt van.

Végre, háromheti távollét után, ismét otthon voltak Bogdaniecban és ettől fogva Mazko csak a gazdaságnak élt. Kora reggeltől késő estig kint járt a földeken, hajtotta munkára a jobbágyokat, serkentette a lustákat, oktatta a tudatlanokat és boldog lett volna, ha minduntalan eszébe nem jut, hogy Zbiskót talán éppen most érte a halálos ütés... Vagy talán már a földön hever és éhes farkasok csordája fogja körül...

Az öreg Bogdaniecen lassankint búskomorság vett erőt és csak Jaghienka tudta megvigasztalni, mikor meglátogatta. A leány majd minden nap átment hozzá s bár tudta, hogy Zbiszko aligha jön meg egy év leforgása előtt, vagy talán még akkor sem, mégis mindig gondosan öltözködött, sőt a tükör előtt is tetszelgett, mert attól tartott, hogy hátha Zbiszko valami véletlen folytán egyszerre csak váratlanul betoppan Bogdaniecbe.

Ilyenkor mindig Zbiskóról beszélgettek s egymás reménykedéseiből merítettek kölcsönösen vigaszt, bár semmi hírt sem hallottak a távollevő felől.

Közben lassú egyhangúságban teltek a napok és hónapok. Mazko egy alkalommal összetűzött az öreg Bgiozov Vilkóval, aki magának tulajdonított egy láncc földet, amely pedig az apátúré volt; a kapzsi Mazko, aki rabja volt a fundusnak, hallani sem akart erről s alighanem törvényre mennek, ha a két öreg véletlenül nem találkozik a ksesznói templom előtt.

- Én Istenre bízom a dolgot - mondta az öreg Vilko - ő majd megfizet ezért az igazságtalanságodért. Az apák bűneiért a fiak bűnhődnek.

E fenyegetésre Mazko szörnyen megdöbbsent és így felelt:

- Hallod-e, szomszéd, itt csak az apátúr tudná megmondani, hogy melyikünknek van igaza; már pedig ő rég meghalt. De mivel te Istent hívod tanunak, ám legyen a tied az a föld, Isten pedig segítse meg az én Zbiszko öcsémet.

Vilko elcsodálkozott a szeretet e megnyilvánulásán és eleinte szólni sem bírta. De mikor a pap kibékülés jeléül nagy keresztet szántott a levegőbe, így szólt:

- Én nem vagyok kapzsi, csak az igazságot keresem. Isten áldja meg az öcsémet és óvjon attól, hogy úgy kelljen siratnod, mint ahogy én siratom a fiamat!

A két öreg önkénytelenül egymás nyakába borult s most aztán egyik sem akarta elfogadni a vitás földet. Végre Vilko azt mondta, hogy ő beéri hát azzal is, amije van... Erre Mazko mégis csak megtartotta a földet.

Vilko ezentúl gyakran átlátogatott Bogdaniecbe és Jaghienka, aki őszintén örült ennek a kibékülésnek, így szólt Mazkóhoz:

- Ha a kegyes Jézus meg akarja mutatni, hogy szereti a békét az emberek között, megvédi Zbiskót és hamarosan hazaküldi.

- Magam is úgy vélem... De csak küldené is már!

- Ó be szereted Zbiskót! - mondta Jaghienka.

- Talán bizony te gyűlölöd?

- Ugyan ne beszélj ilyeneket! - szólt Jaghienka és bánatosan sóhajtott.

V. FEJEZET.

A keresztesek háborúja Vitold fejedelemmel lázas izgalomban tartotta a népet; azt beszéltek, hogy Jaghiello király segíteni fogja az unokaöccsét s a nemesek és lovagok forrón óhajtották, hogy bár minél hamarabb nyíltan is megüzennék a háborút.

Mazko azonban, aki orákulum volt Bogdaniec környékén, egyre azt hajtogatta:

- Amíg Konrád nagymester él, nem lesz háború. Ő tudja, hogy milyen hatalmas a mi királynk és fél tőle szörnyen.

- De hátha maga Jaghiello király üzen neki háborút?

- Szó sincs róla! - felelte Mazko. - Én ismerem Jaghiello királyt és tudom, hogy nem gyáva; de mivel buzgó keresztény, sohasem fog háborút kezdeni, hacsak erőszakkal nem kényszerítik rá.

Az öreg Bogdaniec tekintélye napról-napra nőtt a környéken; ha vasárnaponként a mise után megállt a ksesznői templom előtt, a nemesek és lovagok mind köréje gyűltek, hogy meghallgassák véleményét, sőt sokan Bogdaniecbe is elfáradtak egy kis tere-ferére.

Mazkónak hízelgett ez a tisztesség és népszerűség s gyakran mondogatta hallgatóinak:

- Ne csodáljátok, hogy oly sokat tudok; ha Zbiszko megjön, akkor majd meglátjátok, hogy milyen a tapasztalt, okos ember. Az öcsém bátorságosan ott ülhetne a király első tanácsosai közt.

Addig-addig emlegette, míg végre maga is elhitte, hogy Zbiszko valóban bölcs és tapasztalt lovag, akár a mesebeli királyfiak.

Közben kitavaszkodott. Észak felől mind sűrűbben jöttek a háborús hírek s úgyszólván egyébről sem beszéltek, mint a németek nagy vereségeiről. Vitold fejedelem bevette Gottesverdert, fölgyujtotta és prédára engedte, a várfalakat pedig széthányatta. Mazko rögtön átlovagolt Zgogelitzbe, hogy megvigye a jó hírt.

- Most már aztán csakugyan vége lesz a háborúnak - mondta. - És el lehetünk készülve, hogy Zbiszko nemsokára megjön.

- Adja Isten! - sóhajtott Jaghienka.

De a kalászok már rég kihányták a fejüket - sőt az aratásra is készülődtek... és Zbiszko még sem jött meg. Mazko elhatározta, hogy Szpichovba megy, hátha hall valamit Zbiszko felől s egyúttal azt is megnézi, hogyan gazdálkodik Glava. Jaghienka is el akarta kísélni, de Mazko hallani sem akart erről s emiatt aztán többször vitatkoztak. Végre egy este váratlanul megjött Zbiszko.

A lovag lesóványodott; arcát megbarnította a nap tüze, kedvét letörte a harc. Régi sebei fölújultak, újakat is kapott, úgy hogy hazaérve rögtön ágynak esett.

Glava azt mondta, hogy tömérdek pávatollas forgót és sisakot hozott Szpichovba s mind Danusia sírjára szórta; de egyéb zsákmányt is hozott bőven... Remek paripákat, fegyvereket, tíz társzeker drágaságot.

Mazko szerette volna hallani az öccse kalandjait, viselt dolgait, de Zbiskónak semmi kedve sem volt a mesélgetéshez; mogorván feküdt az ágyban és sem Jaghienka, sem a ksesznői pap orvosságai nem igen használtak neki.

- Mi lelt?... Hol fáj?... Mi kívánsz? - kérdezgette Mazko aggódó szeretettel.

- Nem kívánok én semmit, nem kell nekem semmi!... Hagyj békén.

Jaghienka azt vélte, hogy valami nagy bánata lehet Zbiskónak, ami a sebeinél is jobban gyötri, ezt kellene hát meggyógyítani.

- Ha tudnám, hogy mi az! - kesergett Mazko.

- Vallasd ki - bízta Jaghienka - hisz te okos vagy, könnyen túljárhatsz az eszén!

Mazko sokáig tanakodott magában; végre egy reggel bement Zbiskóhoz és így szólt hozzá:

- Glava azt mondta, hogy sok pávatollat szórtál Danusia sírjára...

Zbisko némán bólintott, mire Mazko így folytatta:

- Látom, hogy Isten veled volt és megsegített. Szép számmal győzted le a lovagokat!... Te hívtad ki őket?

- Legtöbbször én.

- Azt is láttam, hogy sok drágaságot hoztál haza...

Zbisko be akart fordulni a fal felé, mert terhére volt a beszéd, de Mazko rendületlenül továbbkérdezgette:

- Mondd igazán, Zbisko: megkönnyebbült-e a lelked, mikor a németek pávatollait a sírdombra szórtad?

Zbisko könnyes szemeivel föltekintett az égre és nyögve felelte:

- Nem.

- Nem?... Pedig én azt hittem, hogy az a mennyben lakozó lélek örül a te győzelmeidnek...

- A szentek iszonyodnak az embervértől.

- Akkor hát miért mentél a háborúba?

- Azt reméltem, hogy megvigasztalom mind Danusiát, mind magamat... De csalódtam, semmi sem lett belőle.

- S honnan tudod, hogy csalódtál?

- Mert megútáltam az életet, a világot, mindent...

- És sajnálsz Danusiát?

- Ha rá gondolok, elszorul a szívem fájdalmában... bár érzem, hogy ez volt Isten akarata, amelybe bele kell nyugodnom.

- Tudod mit - tanácsolta Mazko - fürödj meg jó meleg vízben és igyál meg egy félmeszely mézet... Attól megjön a kedved.

- Az én kedvemnek örökre befellegzett.

Most Mazko föltette a döntő, nagy kérdést:

- Talán nem is Danusia hiányzik neked, hanem az, amit elvesztettél, a szerelem?...

- Lehet, hogy eltaláltad - sóhajtott Zbisko és befordult a fal felé.

Mazko a kezeit dörzsölte örömeiben, tehát mégis jól sejtett!... Rögtön átment Zgogelitzbe s mihelyt egyedül volt Jaghienkával, ezt mondta:

- Tudom már, mi baja van Zbiskónak!

- Micsoda?...

- S azt is tudom, mivel lehet meggyógyítani.

- Hál' Istennek! - sóhajtott Jaghienka.

- A szerelem a betegsége - szólta Mazko megölelve a leányt - és a te szerelmed az orvossága is!

- Nem igaz! - kiáltott föl Jaghienka s elszaladt.

Pedig a furfangos öregnek igaza volt. Zbiszko nem feledte ugyan el Danusiát, sőt nagyon gyakran gondolt rá; néha látni vélte hófehér ruhában, ragyogó szemekkel, átszellemült angyal-arcúval s hallani édes hangját, amint a boldogságos Szűz előtt dalol... De ebben az alakban nem volt semmi földi vonás és Zbiszko gyakran eltűnődött magában, hogyan lehetett Danusia a hercegasszony udvarhölgye, hogyan élhetett itt lent a földön... És lassankint fölmagasztosult szerelme: olyan áhitatos érzésre változott, aminővel a szenteket tiszteljük; nem volt benne semmi földi vágy, hófehér és földöntúli lett, mint volt az a megdicsőült lélek, akit illetett.

Időjártával Zbiszko lassankint jobban lett és erőre kapott. Sápadt arcára visszatért az élet színe, megjött az étvágya is, de azért nem kelt föl; jólesett neki Mazko és Jaghienka ápolása. Mikor a leány mellette volt, életkedvet érzett magában; ha elment, megint csak elhatalmasodott rajta a szomorúság. Ilyenkor azt mondta, hogy mihelyt meggyógyul, ismét a háborúba megy; küzdeni fog a törökkel, tatárral, a németekkel, az egész világgal... míg el nem éri a halál.

Mazko nem mondott ellent, hogy föl ne ingerelje, hanem áthivatta Jaghienkát, akinek láttára Zbiszko is mindjárt abba hagyta a sopánkodást.

A leány szíve mélyéből szerette Zbiszkót; sőt most, hogy ápolása folytán a szemei láttára szépült és erősödött, még inkább megszerette. De titkolta ezt a szerelmet s azt hitette el Zbiszkóval, hogy csakis a bátyja kedvéért ápolja őt.

- Úgy szeretem a bátyádat, mint az apámat - mondogatta Zbiszkónak - s az ő kedvéért ápollak, mivel tudom, hogy szeret.

- Hej, de nagyot változtál, Jaghienka! - sóhajtott Zbiszko.

Gyakran megtörtént, hogy nem is gondoltak arra, amit beszéltek; ha ilyenkor a tekintetük találkozott, szinte beláttak egymás szívébe és olvastak benne... De Zbiszko nem mert hinni a szemeinek; azt gondolta, hogy Jaghienka csak testvéri szeretettel szereti őt, Mazko kedvéért.

Egyszer szóba hozta ezt a dolgot a bátyja előtt, de Mazko, aki örült, hogy a leánynak okozott sok szenvedésért meggyötörheti kissé az öccsét, így szólt:

- Mikor szívesen a tied lett volna, nem akartad, most pedig félsz, hogy örökre elveszítéd... De úgy kell neked!

- Akkor hát jól van. Holnap elmegyek a keresztesek ellen! - kiáltott föl Zbiszko elkeseredve.

- Hát eredj! - felelte Mazko. - Eddig is csak azért tartóztattalak, mert nem akartam, hogy kihaljjon a családunk... De most már erre is tudok orvosságot.

- Miféle orvosságot?

- Neked úgy sincs kedved a nősüléshez, hát majd én hozok asszonyt a házhoz.

- Te?...

- Én ám! - felelte Mazko színlelt hévvel. - Az öreg Zich mindig jóbarátom volt; miért ne vehetném el feleségül a leányát?

- Jaghienkát? - kiáltott föl Zbiszko fölcattanva.

- Azt bizony!... Jaghienkát!... Vagy azt hiszed, hogy megvárom, míg a németek fölaprítanak s magam is meghalok bánatomban?... Ha meg akarsz halni, hát csak eredj; én majd szépen itthon maradok Jaghienkával!

- Holnap hajnalban megyek! - szólt Zbiszko dühösen és befordult a fal felé.

- Ostoba! - dörmögte Mazko, amint kiment a szobából.

Másnap kora reggel Zbiszko csakugyan fölkelt és készülődött az útra. Mazko azt tanácsolta neki, hogy menjen át előbb Zgogelitzbe és köszönje meg Jaghienkának, hogy oly sokáig ápolta. Zbiszko ünneplő köntösébe öltözött, aztán magára terített egy nagy köpönyeget, hogy megfésülje vállaira omló gazdag haját. De cselédjei nem értettek ehhez a munkához és Zbiszko ép javában korholta őket, mikor Jaghienka megérkezett.

- Dicsértessék a Jézus Krisztus! - szólt Jaghienka belépve.

- Mindörökké, ámen! - felelte Zbiszko mosolyogva. - Mi jó szél hoz ide téged?... Én is ép hozzád készültem.

De a leány a fiatal lovag borzas haja s a fésűvel babráló ügyetlen szolgák láttára hangosan fölkacagott.

- Ó, micsoda torzonborz szörnyeteg vagy! - mondta vígan - ha a kertbe állnál madárijesztőnek, valamennyi madár elröpülne ijedtében.

Zbiszkónak nem igen tetszett ez a bók és bosszúsan felelt:

- Fésülködni csak kell!

- Fésüld meg te, Jaghienka! - szólt Mazko.

- Ó, hogy is ne! - felelt a leány huzódózva.

- Aztán miért ne tennéd? - biztatta Mazko. - Hiszen tudom, hogy te fésüld Jaskót is.

- Az más!... Jasko az öcsém.

- Ez meg a bátyád! - felelte Mazko. - Ha én mondom, megfésülheted.

- Ha épen akarod... a kedvedért... - szólt Jaghienka habozva.

És huzódózva kezébe vette a fésűt. A cselédek kimentek és kiment Mazko is. A két fiatal szerelmes pedig némán, szomorúan nézett össze... Egyszerre Zbiszko nagyot sóhajtott.

- Rosszul vagy talán? - kérdezte Jaghienka megrezzenve.

- Nem.

- Hát miért sóhajtottál?

- Te is sóhajtottál az előbb.

Csönd lett. Majd Zbiszko ismét megszólalt:

- Jaghienka...

- Mit akarsz?

Zbiszko nagy lélekzetet vett, mintha hosszú beszédbe akarna kezdeni, de megint csak ennyit mondott:

- Jaghienka...

- Beszélj hát!

- Félek...
- Mitől félsz?... Hisz nem vagyok vipera!
- Mazko azt mondta, hogy szeretné, ha...
- Mit?
- Hogy... hogy elvegyelek...
- Ah!...
- Szent Isten!... Csak ennyit felelsz?
- Én... az apám... az apátúr... te is tudod, hogy én... én...

Zbiszko fölugrott, megölelte a leányt és fölkiáltott:

- Jaghienka!... Jaghienka, én édes szerelmem!...

Mazko, aki nem átalott hallgatózni, bedugta fejét az ajtón.

- No, hát mégis csak összeboronáltalak benneteket? - kiáltott föl elégedetten.

S mikor a két szerelmes hozzáfutott és a nyakába borult, könnyes szemekkel mondta:

- Legyen áldott az Úr Jézus neve!... Betelt hát végre a vágyam! De csak magam vagyok, aki szeret benneteket... Hej, ha élne még az öreg Zich meg az apátúr, milyen boldogok lennének valamennyien!

VI. FEJEZET.

Zbiszko és Jaghienka egyelőre Mocsidoliba költöztek, Mazko pedig Bogdaniecban a várkastély építéséhez fogott. A falakat csupa terméskőből, a tornyot vörösre égetett téglákból akarta fölemelni, vakolatnak pedig cementet rendelt, hogy az idők viharával dacolhasson.

Az első esztendőben, miután alkalmas, dombos helyet választott, megásatta a mély árkot köröskörül és összehordatta az építéshez szükséges fát, köveket, meszet, téglákat és homokot. Az alapozást csak a második évben kezdte el; ebben az esztendőben Jaghienkának két iker-germeke született, akiket a szent keresztségben Zbiszko és Jasko névre kereszteltek.

Az öreg Bogdaniec öröme határtalan volt; tudta immár, hogy a családja nem hal ki s hogy nem volt hiábavaló az ő igyekvése, munkája és - kapzsisága. A szó szoros értelmében bálványozta kis unokáit - mert unokáinak tartotta őket, bár Zbiszko csak apai ágról való öccse volt - s a ki az apróságokat dicsérte előtte, akár az ingét is lehúzhatta volna róla.

Zbiszkót az egész környék irigyelte Jaghienkéért, akiből gyönyörű asszony lett. Máskülönben azonban szerették és tisztelték már csak azért is, mert tudták, hogy több csatában vitézül harcolt és tucatszámra győzte le a leghíresebb német lovagokat; aztán meg messze földön nem volt oly gazdag földesúr, mint Zbiszko. Nem is számítva Jaghienka hozományát: Mocsidolit és az apátúr örökségét, Jurandnak roppant kincsei, egész Szpichov és a harcokban szerzett nagy vagyon mind a Zbiskóé volt, aki méltán mondhatta, hogy a birtokáért akár hercegséget is vásárolhatna.

- Mink volt nekünk? - szokta ismételtetni Mazko, mikor szóba került a gazdagságuk - mink volt nekünk?... Semmink!... Még ősi birtokunkat is zálogba kellett adnunk az apátúrnak, hogy fegyvereket szerezhessünk!... Amink van, Isten jóvoltából a kardunkkal szereztük. S a gazdagodásnak ez az útja nyitva van minden nemes előtt, akinek helyén a szíve!

A házasságra következő negyedik esztendőben elkészült a várkastély, amelybe Zbiszko és Jaghienka fényes ünnepek közt költöztek be. Együvé hordták a sok kincset, drágaságot, amit a két Bogdaniec a harcokon szerzett; a szpichovi örökséget, Jaghienka hozományát s mindezzel betöltötték a tágas, boltíves termeket, hogy akármily vérbeli herceg is megirigyelhette volna.

De az öreg Mazko nem akart az új kastélyba költözni, akárhogy kérte az öccse. Ott akart élni és halni, ahol ősei születtek és meghaltak, a bogdanieci kis majorban, ahol Jaghienka kigyógyította őt halálos betegségéből, mikor a lándzsahegy a bordái közt volt. Hanem azért minden nap föl járt a kastélyba s a szíve repesett örömeiben, valahányszor végigment a föl vonó hídon, melynek dobogó deszkái nyikorogtak az öreg nemes súlyos lépteit alatt.

Igy röppent el öt esztendő a mulandóságba; közben Jaghienkának még két fia született s az egyiket Mazko, a másikat meg Jurand névre keresztelték.

Az ötödik évben egy napon Mazko így szólt öccséhez:

- Ha Isten megadna még valamicskét... igazán boldogan halnék meg.

Zbiszko ránézett bátyjának lángba borult arcára és eltalálta a gondolatát.

- A háború! - szólt halkán. - Csak ez kellene még...

- Bizony kellene!... De fájdalom, míg Konrád nagymester él, nem lesz belőle semmi!

- De Konrád nagymester sem él örökké! - felelte Zbiszko.

*

Egy évvel e beszélgetés után Konrád nagymester meghalt és utódja csakugyan Ulrik lett, az öccse. Kormányzását mindjárt azzal kezdte, hogy a lengyel királlyal való érintkezésben az addig hivatalos latin nyelv helyett a német nyelvet használta, ezzel is bosszantani akarván gyűlölt ellenségeit.

Nem sokkal ezután a kereszties lovagok megrohanták Szantok lengyel várost, a nagymester pedig lakoma ürügye alatt magához hívatta a lengyel Drezdenka-grófság hűbérurát, a cécón leitatta s aztán okmányt íratott alá vele, amelyben átadta magát, jobbágyait és egész birtokát a németeknek.

Jaghiello király elégtételt kért Szantok kirablásáért és visszakövetelte Drezdenkát s mikor a nagymester minden sürgetésre süket maradt, megüzente neki a háborút és lovas követjei útján pecsétetes levélben szólította fegyverre a lengyel nemességet.

A hír estefelé ért Bogdaniecbe, mikor a fiatal pár és Mazko a sok vendég közt a kastély kertjében ülve beszélgettek. A lovagok fölugráltak, Mazko arca lángba borult, Zbiszko pedig a szolgálknak adott parancsot:

- Menjete a toronyba és kürtöljete... A többiek pedig siessenek Ksesznóba és a környéken is mindenütt híreszteljete el a jó ujságot.

- Éljen a háború! - kiabáltak az urak.

Mikor a vendégek elmentek, Zbiszko azt kérdezte a bátyjától:

- Nem volna kedved itthon maradni?

- Nekem?...

- A törvény megengedi, hogy az elaggott férfiak a nők és gyermekek védelmére otthon maradhassanak.

- Hallod-e, Zbiszko, ne beszélj nekem ilyen bolondokat! Hát hiába vártam eddig a halált?

Harmadnapra már indultak. Jaghienka, mikor elbúcsúzott férjétől, könnyezve mutatott négy apró gyermekére és így szólt:

- Ha ők nem volnának, térdre borulnék előtted és addig könyörögnék, míg magaddal vinnél engem is.

- Édes, hű hitvesem! - kiáltott föl Zbiszko boldogan.

Jaghienka megcsókolta férjét és fölfohászkozott:

- Mindenható Isten, hozd vissza őt épen és egészségben!

*

A háború kitört s az első, apróbb csetepatékban a keresztések győztek. A magyar és a cseh király közbelépésére fegyverszünetet kötöttek és a békéről tárgyaltak; de mivel a közvetítők a keresztések felé hajlottak, megint csak a fegyverhez nyúltak. Most már Vitold fejedelem hadai is egyesültek a lengyel sereggel; a német lovagok serege százezer emberből állott.

Jaghiello király át akart kelni a Drevenetz-folyón, de nem tudott rajta hidat veretni; letért hát Dsialdov felé s földúlván a rend dombrovi kastélyát, ott ütött tábor.

A két Bogdaniec sok régi ismerősével találkozott a lengyel lovagok közt, de leginkább mégis Tacevi Povalával barátkoztak, aki Zbiszkót szívből megszerette.

- Neked régi számadásod van a keresztésekkel - mondta neki - s remélem, hogy férfias elégtételt veszel rajtuk.

- Mindenesetre! - felelte Zbiszko.

E pillanatban egy feketeruhás férfi közeledett hozzájuk és már messziről kiabált:

- Isten hozott, Bogdaniec Zbiszko!

- Nini, de-Lorsch! - álmélkodott Zbiszko. - Hát te is köztünk vagy?

Összeölelkeztek, aztán de-Lorsch így szólt:

- Janush fejedelemmel, urammal, parancsolómmal jöttem.

- Istenemre, nem értelek. Hogyan lett Janush a te parancsolód? - csodálkozott Zbiszko.

- Hát úgy, hogy elvettem Ágnest, az öreg Dlugolasz leányát... Tudod, aki megcsúfolt azzal a madárijesztővel...

- Lám-lám!... Beszélj el csak, hogy esett?

De a lovag köszöntötte Mazkót s így felelt:

- Most nem... majd vacsora után. Jertek át hozzám; ott van Glava is, a hajdani csatlósod. Tőle tudtam meg, hogy itt vagytok. És ha meg nem bántalak - fordult Povalához - téged is alássan kérlek, tiszteld meg személyeddel a sátoromat.

A két Bogdaniec, de-Lorsch és Povala fölültek lovaikra és megindultak a táboron keresztül.

- Örülök, hogy te is velünk harcolsz - mondta Zbiszko de-Lorschnak - kár, hogy azelőtt a keresztéseket szolgáltad...

- Az szolgál, akinek fizetnek - felelte de-Lorsch büszkén - én pedig sohasem kaptam semmit a keresztésektől. S mikor tapasztaltam képmutatásukat és kegyetlenségüket, ott hagytam őket.

- Hát a lotharingiai birtokaid?

- Az öcsémnek adtam, aki jó pénzért megváltotta, én magam pedig Mazoviában vettem birtokot.

- Ez már derék! - mondta Zbiszko - hanem siessünk, mert vacsorára hívtál ugyan bennünket, de félek, hogy reggeli lesz belőle, ha így ballagunk csak.

A négy lovag megsarkantyúzta lovát és sebesen vágatott végig a táboron.

- Amióta megvan Lengyelország - szólt Mazko - még sohse volt együtt ekkora hadsereg.

- A rend összeszedte minden erejét - mondta Povala. - A keresztesek azzal kérkednek, hogy sem a római császár, sem a világ bármely más fejedelme nem tudna összegyűjteni akkora sereget, mint az övék...

- Mi is sokan vagyunk! - kilátott föl Zbiszko.

- Azért Jaghiello király mégis búsul, mert fáj a lelkének a tenger sok keresztény vér, ami itt kiontatik.

- Magam is azt hiszem, hogy amióta világ a világ, ilyen véres csatát nem vívtak - mondta Mazko.

E pillanatban hűvös szélroham támadt és szerteszórta a tábortüzek sziporkázó üszkeit, melyek pattogva szikráztak a levegőben.

- Hogy süvölt a szél! - mondta Zbiszko, belebujva a bundájába.

- Mintha csak haldokló emberek nyögése lenne! - szólt Mazko.

VII. FEJEZET.

Másnapra heves szélvihar támadt, úgy hogy föl sem lehetett ütni azt a sátort, melyben Jaghiello király a háború óta minden nap három misét hallgatott egymás után. Vitold fejedelem tanácsára elindult az egész sereg a keresztesek elébe.

Mint a lassan hömpölygő hullám, úgy áradt szét a síkon a lovak és emberek sokasága, a lándzsák és alabárdok erdeje s a nyomán támadó porfelleg sűrű oszlopokban szállt az ég felé. Mindenki tudta, hogy közeledik a szörnyű mérkőzés pillanata, de azt is érezte mindenki, hogy ez a háború szükséges és jogos s ez a meggyőződés bátorságot öntött a szívekbe.

Miután a sereg keresztülvágott a logdani és tannenbergi mezőségeken, a grünwaldi erdőség szélénél megállt pihenni. A hely nagyon alkalmas volt a táborozásra, mert a sereget sehonnan sem lehetett meglepni; jobbfelől a dombrovszki, balfelől a limbecki tó védte, szemközt pedig a beláthatatlan sík mező terült el.

Most fölállították a sátort, amelyben Visonok, a varsói apátúr a misét mondta. A király, Vitold és a mazoviai fejedelem bementek a tábori kápolnába.

A király szomorú volt. Valamikor, amikor még szentéletű hitvесе, a boldog emlékű Jadviga királyné nem térítette volt meg az egyedül üdvözítő hitre, a harcias, pogány Jaghiello, a kis Litvánia fejedelme minden alkalmat megragadott, hogy ujjat huzhasson a keresztesekkel s határtalan volt az öröme, mikor betörhetett a rend tartományaiba és megverhette a német lovagokat; de most, mint keresztény király s az egyesült Lengyelország uralkodója, visszaborzadt a keresztény vér ontásától, a háború és a pusztítás iszonyaitól.

Akik állandóan a közelében voltak, azt beszéltek, hogy sokat sír és imádkozik; azt is mondták, hogy egyre kéri Istent, tegyen békét a lengyelek és a keresztesek közt s a tanácsosai tudták

nagyon jól, hogy a béke érdekében hajlandó a rend minden jogos követelését teljesíteni. S ő maga remélte a békét; igazságos lelke nem akarta elhinni, hogy a keresztések az erőszak terére lépnek, ha megtagadja tőlük jogtalan követelésüket.

Mikor az első mise véget ért, melyet a király térdén állva hallgatott, rövid szünet következett. Jaghiello kijött a sátorból, hogy kiegyenesítse hajlott térdeit, de alig fordult egyet-kettőt, Zindarm lovag vágatva közeledett feléje s a lováról le sem szállva kiáltotta:

- Jönnék a németek!

Mindannyian megrendültek; a király elsápadt, de rögtön fékezte belső szorongását és elég nyugodtan mondta:

- Legyen áldott az Úr Jézus neve!

Vitold, akinek arca lángba borult a hírre, így szólt a királyhoz:

- Halasszuk a második misét későbbre...

Majd a lovagokhoz fordulva hangosan fölkiáltott:

- Lóra, urak!

A lovagok fölugráltak lovaikra, de a király csöndesen megrázta a fejét és így szólt:

- Ti menjete és készüljete... Én végighallgatom a második misét.

Mikor ennek is vége volt s a király kijött a sátorból, a maga szemeivel győződhetett meg, hogy a keresztések hadserege csakugyan közeledik. Grünwald és Tannenberg felől óriási porfelhő kavargott az ég felé s úgy tetszett, hogy az egész erdő megmozdul és lassan hömpölyög végig a síkon.

A király nézte egy darabig a hullámzó szemhatárt s azután odafordult az apátúrhoz:

- Miképen szól a mai evangélium? - kérdezte tőle.

- Az időben pedig szólott az Úr apostolaihoz, mondván: elmenvén, kereszteljete meg minden népeket... - felelte az apátúr.

A király fölsóhajtott:

- És ezen a szent napon leszen annyi derék vitéznek vérehullása!

*

A király testőrségét maga Zindarm válogatta össze a legelőkelőbb lovagok közül. A hatvanfőnyi elszánt, vitéz csapat vezére Sándor herceg volt, a plotzki fejedelem legidősebb fia, aki sok jeles lovagot győzött már le a tornákon.

A csatlósok föladták Jaghiellóra a remek vértet és elővezették paripáját, mely kényesen ficánkolt és vigan nyerített. Mikor a király fölült lovára, az arca egyszerre megváltozott; hirtelen kipirult, a szomorúságnak az árnyéka is eltűnt róla és fekete szemei vad tűzben villogtak... De ez csak egy percig tartott; mikor az apátúr fölemelte kezét s a kereszt jelével megáldotta a lovagokat, a király arca ismét elborult.

E közben a németek serege lassan közeledett a síkon és elhagyván Grünwaldot, Tannenberget, hosszú hadsorbba fejlődött, melynek jobbszárnyán a lovasság ügetett.

Akinek jó szeme volt, a sok zászló színét is megláthatta; csupa tarka selyemzászlót lengetett a szél s mindegyiken más-más kép vagy jelvény volt: a Boldogasszony képe, a szent kereszt, aztán keresztbe fektetett kardok, lándzsák, majd bivalyfejek, medvék, oroszlánok és szárnyas griffmadarak... S e zászlók körül ott táborozott fél-Európa lovagságának színe-java: olaszok,

dalmaták, bajorok, svájciak, burgundiak, angolok, skótok, spanyolok; egy szóval minden nemzet, amely az egyetlen üdvözítő hitet vallotta.

A lengyel lovagok józanabb része szorongva gondolt a közeli mérkőzésre; ez a szörnyű embersövénnyel, mely hömpölyögve közeledett a síkon, olyan volt, mint a megáradt tenger, mely mindent elsöpréssel fenyeget...

A keresztes lovagok nem támadhatták meg a lengyeleket, mert nagy részük még bent volt az erdőben, ahol sem lovon, sem gyalog nem lehetett harcolni. Ulrik nagymester, aki alig várta, hogy összecsaphasson a gyűlölt ellenséggel, hadi tanácsot tartott, hogyan ugrathatná ki a lengyeleket az erdőből.

Mindenki elmondta a véleményét, de a Gersdorfi grófét fogadták el.

- Követeket kell küldeni a királyhoz; vigyenek magukkal két kardot azzal az üzenettel, hogy a nagymester csatára szólítja föl a lengyeleket. Ha a mező szűk volna a két seregnek, a német sereg hátrább vonul, hogy a lengyelek kibujhassanak az erdőből.

A két követ el is indult a lengyel táborba. Hat kürtös lovagolt előttük, egyre fujva a kürtöt, hogy jelezzék a követség békés szándékát.

Jaghiello király szíve megdobbant a reménységtől és azonnal magához kérette Vitold fejedelmet.

- Hátha békét ajánlanak! - kiáltott föl elégedetten.

- Adná Isten! - sóhajtottak a papok reménykedve.

A követek a király elé érve, leszálltak acélhálóba bujtatott fekete lovaikról s tiszteletük jeléül meghajtván fejüket, az egyik így szólt:

- Ulrik nagymester csatára hívja fölségedet és Vitold fejedelmet. De mivel látja, hogy kevés a bátorságtok, ezt a két kardot küldi...

Ezzel letették a kardokat a király elé. Most a másik lovag így folytatta:

- A nagymester azt is megüzeni fölségednek, hogy hátrább megy a seregével, nehogy a fölségedé beszoruljon az erdőbe.

A lengyel lovagok fogcsikorgatva hallgatták ezt a szörnyű sértést, de hallgattak, mert a szó a királyé volt. És Jaghiello király fölnevezett az égre és szomorúan felelt:

- Kardunk van nekünk is elég, de elfogadom ezt az ajándékot, mint a győzelemnek biztos jelét, mit Isten küld nekem általatok. Most már az ő szent kezében van mindnyájunk sorsa, ítéljen köztünk s alázza meg a ti gögötöket.

Két nehéz könnycsepp gyöngyözött a király szemében, aki a keresztesek eltávoztása után azonnal parancsot adott, hogy a lengyel sereg vonuljon ki az erdőből a sík mezőre s álljon szembe a németek hadával.

A nagymester egy kis dombról nézte az erdőből kibukkanó lengyel sereget. Nem bírta levenni szemét a roppant tömegről, mely egyre özönlött kifelé a rengetegből és sötét foltokban terjedezett szét a térségen. A lándzsák erdeje, a sokszínű zászlók ezrei szakadatlanul, megszámlálhatatlan sorban következtek egymás után s a büszke, vakmerő nagymester szíve hirtelen elszorult a félelmetes hadsereg láttára...

Talán a sok ezer halottra vagy a töméntelen vérről gondolt, mely nemsokára patakban fog omlani a virágos mezőn... Talán nem az emberektől félt, hanem Isten szent haragjától, aki egyedül tartja kezében a győzelem mérlegét... Aki jutalmaz és büntet...

Most érezte először annak a roppant felelősségnek a terhét, melyet vállaira vett, mikor a csatát erőszakolta; s a felelősség tudatában az arca elsápadt, az ajkai reszkettek, a szemei pedig megteltek könnyel...

A keresztes lovagok megdöbbenve néztek rá.

- Mi bajod, uram? - kérdezték nyugtalanul.

Ulrik nem felelt, csak sírt tovább némán és könnyei csöndesen pörögtek le büszke, de szomorú arcán.

Lichtenstein Kuno csöndesen, de határozottan mondta:

- E percben arra volna szükségünk, uram, hogy bátoríts bennünket... Te pedig csüggedést öntesz a lovagok szívébe.

A nagymester megrázkódott. Hirtelen letörülte könnyeit és dörgő hangon kiáltott föl:

- Mindenki a helyére!

A keresztesek vágatva széledtek el; a nagykeresztesek ezredeik élére álltak és várták a jeladást. Ekkor hirtelen heves szélroham támadt; az erdő mintha megmozdult volna... ezrével hulltak a fákról az elsárgult lombok, a síkon nagy porfölleg szállt föl s kavargva röpi a keresztesek felé...

A kürtök hallgattak még mind a két részen s a várakozásnak ez a pillanata talán szörnyűbb és irtózatosabb volt, mint maga az ütközet.

A szél zúgva süvöltött végig a síkon; a halál angyalát vitte szárnyain s a két sereg szorongva nézett farkasszemet...

E pillanatban fölharsantak a litván kürtök s Vitold csapatai pusztító lavinaként rárohantak a német lovagokra; szokásuk szerint vad üvöltéssel forgatták lándzsáikat s egyenesen a keresztesek jobbszárnyára vetették magukat, ahol a nagymester volt.

Ulrik föltartotta kardját és Vallenrod lovag felé fordulva fölkiáltott:

- Vigyázz!... Én kezdem... Aztán ti következtek!...

Nagy keresztet szántott kardjával a levegőben s e jelre tizennégy ezred indult meg...

- *Gott mit uns!* - ordította Vallenrod, megsuhogtatva kardját.

A keresztesek lassan indultak el, de lépteik egyre szaporábbak lettek s mint a szikla, mely a hegyről lefelé gördülve egyre gyorsabban rohan s végre szédítő sebességgel zuhan a mélybe, úgy törtek a keresztesek is a litvánokra...

A két sereget még csak pár perc választotta el az összecsapástól; a lengyel sereg rázendítette a harci indulót, melyet szent Vencel szerzett... Százezer sisakos fej emelkedett föl az ég felé és százezer torokból tört ki a harsogó könyörgés:

Szent kegyelmed ótalmazzon minket,
Bocsáttasd meg szörnyű bűneinket, -
Ó, szűz Mária!...

A német sereg jobbszárnyán iszonyú harc kezdődött. A fegyverek csengése, a pajzsok tompa dübörgése, a paripák ijedt nyerítése és a sebesültek vad ordítása, káromkodása egybevegyült a szent énekkel.

A nagymester ezalatt ismét intett és most Lichtenstein Kuno húsz ezreddel indult a lengyel csapatok ellen.

Zindarm, akinek a homloka egy rosszul elhárított kardcsapástól vérzett, megcsóválta véres kardját a levegőben és döngő hangon kiáltott föl:

- Előre!...

A lengyel lovagok lehasaltak lovaik nyakára, megsarkantyúzták a horkoló, nyihogó állatokat s vad rohanással vágattak a németek elébe.

A litván csapatokat összetörte a keresztések rohama. A vasba öltözött lovagok, zsoldosok oszlopaikat mi sem tartóztathatta föl; a litvánok kardja, lándzsája eltompult, kicsorbult, összetört az acélpajzsokon, vérteken s a németek ércfala elsöpörte, legázolta a nem vétezett ellenséget.

A keresztések irtózatosan öldökölve osztották a halált: mint az aratók a fűben, ők is egész rendeket vágtak a litvánok soraiban. Oly örvény volt ez, amelybe Vitold hiába küldötte legjobb csapatait; egyik a másik után pusztult el s a tatárok, oláhok, besszarábok, litvánok halomszámra heverték szerteszét.

Lichtenstein ezredei nem voltak ily szerencsések; a lengyel lovagok kiállták a németek heves rohamát és Tacevi Povala rendületlenül állt köztük, mint a szirt a háborgó tengerben. Itt volt legszörnyűbb a dulakodás: ember ember ellen küzdött; a pajzsok, vértek csengve-bongva koccantak össze s a két sereg egymásra zudulásának szörnyű pillanatában oly roppanás hallatszott, mintha a ciklopszok valamelyike csapott volna le az üllőre szörnyű pörölyével.

A német lovagok tömegestől hullottak el s úgy látszott, hogy a lengyelek vad haragja orkánként tiporja le a keresztések ezreit. Itt volt legdúsabb aratása a halálnak; a tört lándzsák, kézből kivert kardok, csákányok össze-visszaröpdöstek a levegőben; a lovak patái dübörögve tomboltak az elesettek vértjén, pajzsán s meg-megcsúszva a sima vason, elestükben magukkal rántották lovagjukat is, aki ugyan nem kelt föl többé soha.

Lichtenstein ezredei ingadozni kezdtek, de ebben a válságos pillanatban segítségükre jöttek azok a zsoldosok, akik visszaszorították a litvánokat a limbecki tó partjáig. Ezek oldalt támadták meg a lengyeleket, mire Lichtenstein katonái újult erővel fordultak szembe a már lankadó lengyel csapatokra.

A harc még irtózatosabb erővel tört ki; németek és lengyelek megérezték, hogy itt a döntő pillanat, amelyben a csata sorsa eldőlt. Mind a két fél összeszedte hát minden erejét, hogy a másikat visszanyomhassa.

A győzelem mintha a németekre mosolygott volna; a lengyelek hadsora megbomlott... A keresztések torkából vad diadalordítás tört elő: a krakói zászlótartó elesett s a dicsőséges lobogó lehanyatlott a földre...

Ezer vaskeztűs kéz nyúlt a zászlóért, hogy elvegyék a lengyelektől. A németek ujjongtak örömlükben s azt hitték, hogy most már vége a csatának, a zászlóval együtt a lengyel sereg is elbukott... De nem úgy történt.

A lengyelek kétségbeesetten fölördítettek, mikor látták, hogy zászlójuk veszedelemben forog; de ez az ordítás új harcnak, vad, szilaj tusának a kezdetét jelezte. A kardok szikrázva csaptak össze, mind a két részről a legbátrabb, legvitézesebb lovagok rohantak egymásra s az átok, káromkodás rémítő zivaja egybevegyült a sebesültek szivetrázó sikoltásaival, a haldoklók hörgéseivel... Mintha csak a pokol valamennyi ördöge elszabadult volna láncairól.

És kisvártatva aztán a lengyelek ujjongó diadalordítása rázta meg a levegőt: a krakói zászlót visszavették a németektől s most újult erővel, ádáz dühvel rohantak ismét rájuk. A németek úgy hullottak, mint ősszel a legyek; körülfogva minden oldalról, a kétségbeesés erejével, bátorságával küzdöttek, de a győzelem reménye egyre jobban elhagyta őket...

A nagymester, aki tizenhat pihent ezredével egy kis dombon állt, látva a keresztetek ingadozását, elérkezettnek vélte a döntő pillanatot, amelyben pihent harcosainak halálos ölelésével agyonszoríthatja a már kifáradt és megtizedelt lengyel sereget. Intett hát kardjával s a tizenhat ezred, mint a forgósél, földet rázó rohanással zúdult le a lengyelekre...

De maskovitzi Zindarm szintén gondosan szemmel tartotta a csata folyását. A lengyel tartalékseregben volt néhány csapat, melyek egyike mindjárt a harc elején meghátrált és most szégyenében alig várta, hogy vérrel moshassa le ezt a gyalázatot. De a tartalék főereje a lengyel nemesek és jobbágyok serege volt; ez utóbbiaknak csak nyársaik, hosszú falándzsáik és élesre fent, egyenesre vert kaszáik voltak.

- Vigyázz! - kiáltott rájuk Zindarm, amint végigvágatott soraik előtt.

A jobbágyok letérdeltek, keresztet vetettek magukra és beleköptek kérges tenyerükbe... Ennek a zaját messzire meg lehetett hallani.

- Előre! - kiáltott föl Zindarm és kardjával a németek közelgő ezredeire mutatott.

- Előre! - ismétlé tízezer torok.

A jobbágyok egyszerre talpra álltak s a rajongás lángoló lelkesedésével zendítették rá a szomorú, áhitatos harci indulót:

Szent kegyelmed ótalmazzon minket,
Bocsáttasd meg szörnyű bűneinket, -
Ó, szűz Mária!...

Az éneklő sereg egyre gyorsuló menetben közeledett a keresztetek felé, akik szinte rohanva jöttek szemközt... Mikor már csak ötven lépésnyire voltak egymástól, a jobbágyok elhallgattak; a pillanatnyi csöndben fölhangzott maskovitzi Zindarm szilaj, dörgő parancsszava:

- Rajta, rajta!...

Tízezer torok harsogta utána:

- Rajta, rajta!...

És az ujjongás, a vad öröm e lángoló kitörése zúgva szállt az ég felé, mialatt a két sereg, mint a gátjaiból kitört folyó, ádáz, féktelen bosszúvágyal csapott össze.

A királynak szintén kedve jött belevegyülni a csatába, mikor látta, hogy minden embere harcol. Testőrei mindenáron le akarták beszélni erről, de Jaghiello nem hallgatott rájuk s megsarkantyúzta lovát, hogy belevágtasson a dulakodó embertömegbe. Jamunt herceg megrántotta a király lovának kantárszárát, hogy visszatartsa, de Jaghiello haragosan rárivallt és kardjával megfenyegette a vakmerőt.

Ugyane pillanatban történt, hogy Ulrik nagymester a pihent tizenhat ezredet rávetette a lengyelek seregére s egyenesen annak a dombnak tartott, ahol a király állott csekély kíséretével.

A király testőrei legott megérezték a fenyegető veszedelmet és hirtelen négyszöget formáltak uralkodójuk körül. A tizenhat német ezred élén maga a nagymester lovagolt; bő fehér köpönyege libegve röpdösött a szélben, mint az óriási ragadozómadár szárnya, mely prédájára csap.

A dombon álló kis csapatot nem tartotta érdemesnek arra, hogy összetűzzön vele, mert nem ismerte meg a királyt, hanem oldalt fordult és balfelől támadta meg a már úgylis szorongatott lengyeleket.

Az egyik lovag azonban megismerte Jaghiellót s megsarkantyúzván lovát, egyenesen nekivágatott. A király félrecsapta a lovag lándzsáját, Jamunt herceg leütötte fejről a sisakot s ekkor Jaghiello egy csapással kettészelte a lovag fődetlen fejét.

A német holtan fordult le lováról, melyet Jamunt legott megragadott. A keresztések oda akartak rohanni, hogy megbosszulják társuk halálát, de a nagymester hangosan rájuk kiáltott: «*Herum! herum!*» - s odamutatott a két birkózó seregre, ahol a csata sorsának el kellett dőlnie.

E pillanatban a lengyelek is észrevették a közelgő veszedelmet és rémülten ordítottak föl:

- A németek!... A németek!

A csata sorsa most állt a kockán. A nagymester azt hitte, hogy a tizenhat pihent ezred rohamával pozdorjává törheti a már úgyis lankadó lengyelek ellentállását. A németek csakugyan irtózatot pusztítottak véghez a lengyelek soraiban s úgy látszott, hogy mindent legázolnak gyilkos rohanásukban.

De ekkor rekedt, hörgő bosszúordítás, velőtrázó sikoltás hallatszott az erdő felől, mintha valami mesebeli szörnyeteg vijjogna a rég várt préda láttára. Zindarm kaszás parasztjai zúdultak rá a győzelem reményében ujjongó németekre.

És most a vadság iszonyú jelenetei következtek; a kaszák belekapaszzkodtak a sisakok gombjába, lerántották a német lovagok fejéről s a következő percben a parasztok valósággal emberfejeket arattak... A lovak, melyeknek inait messziről átvágták az éles kaszák, térdre roskadtak, maguk alá temetve lovagjukat vagy örült vágatással menekültek a holtak halmain át, sörényük pedig fölborzolva lobogott a szélben.

Egyidejűleg a verekedők jobbszárnyán hatalmas porfelhő kavargott fölfelé: a litvánok közeledtek, akik az imént meghátráltak a túlerő előtt, most azonban ismét összeverődtek és vágatva rohantak vissza a csatába.

A német lovagok megdöbbenve néztek össze; a remélt győzelem helyett a halál ijesztő réme jelent meg előttük... Most már csak arról lehetett szó, hogy minél drágábban adják el az életüket. Legtöbben leszálltak lovukról és kézbe fogva a hosszú egyenes kardot, a mindenre elszánt ember kétségbeesésével rohantak az ellenségre. Mások az önfeláldozás sikertelenségét látva, a menekülésre gondoltak.

- Mentsd meg magad, mester! - kiabáltak ezren.

De a bátor Ulrik büszkén, nemes hősiességgel kiáltott föl:

- Jaj volna nekem, ha gyáván itt hagynám ezt a mezőt, ahol annyian meghaltak értem!

S kicserélve eltört kardját, mint az orkán rohant a leghevesebben dúló harc közepébe...

E pillanatban ért oda a litván sereg és vad rohanással törte át a németek hézagos hadsorát... Ulrik több sebből vérzett, de mint a haldokló oroszlán, kétségbeesve védte magát és súlyos kardja véres barázdákat szántott a litvánok tömött soraiban. Majd egy messziről hajított buzogány nyakszirten találta s a nagymester elbukott, mint ahogy a százados faóriás kidől...

A litvánok eget verő örömujjongással rohantak rá.

A történelem sohasem jegyzett föl ennél véresebb és iszonyúbb mészárlást; még akkor sem volt ennyi halott és sebesült, mikor Attila hunjai összetörték a nyugatrómai birodalom haderejét; akkor sem, mikor Martell Károly egy lábíg levágta az arabok seregét...

A keresztések közül sokan a menekülés lehetetlenségét látva, lovaikról leugrálva térdre kértek kegyelmet...

De nem mind adta meg magát. Voltak, akik inkább meghaltak és utolsó lehelletükig küzdöttek. Fölütték sisakjuk rostélyát, egymást üdvözölték, köszöntötték s aztán hősiesen rohantak a halálba... A sebesültek arra kérték társaikat, hogy öljék meg őket, nehogy élve jussanak ellenségeik hatalmába...

Schönfeld gróf, a kegyetlen és dölyfös nagykeresztes azonban jobbnak tartotta a menekülést s úgy vágtatott a harcból kifelé, mint a nyúl, mikor a kopók üldözik. De Zbiszko az útját állta.

- Kegyelem! - könyörgött a keresztes.

Zbiszko már nem tarthatta vissza lesújtó kardját, mely keresztben átvágta a lovag sisakját és mély sebet ejtett az arcán. De az életét meghagyta s intett csatlósainak, akik a sebesült gróft megkötözve vitték hátra a többi foglyok közé.

Az öreg Bogdaniec az egész csata alatt mindig és mindenütt csak Lichtenstein Kunót kereste. A szerencse kedvezett neki, mert rátalált az erdőben, ahová Kuno többedmagával elmenekült a szörnyű vérfürdőből.

Mazko odaállt Kuno elé s felütve sisakja rostélyát, azt kérdezte:

- Lichtenstein Kuno, megismersz-e?

A német összerántotta szemöldökét és rekedten felelt:

- A plotzki udvarban találkoztam veled.

- Ott is - felelte Mazko - de előbb a krakói udvarban is találkoztunk, ahol könyörögtem hozzád, hogy ne kívánd az öcsém halálát... És te nem bocsátottál meg neki. Akkor meg esküdtem, hogy megverekszem veled.

Lichtenstein elsápadt, de azért büszkén felelt.

- Most már emlékszem... De most fogoly vagyok s nem szabad kardot rántanod rám.

- Lichtenstein Kuno, én nem vagyok gyáva orgyilkos és nem is rántok kardot fegyvertelen emberre, de ha nem akarsz, megverekedni, az első fára akasztatlak föl.

- Akkor hát rajta! - kiáltott föl Lichtenstein.

A két lovag vad elkeseredéssel csapott össze. Kuno ifjabb és fürgébb volt ugyan, mint Mazko, de ez viszont erősebb és higgadtabb... A páros harc nem tartott sokáig: Kuno leroskadtt és Mazko megadta a lovagnak a kegyelemdőfést.

*

A nap nyugovóra szállt s vele együtt áldozott le a német lovagrend hatalma és dicsősége.

Huszonkét nemzet fiai segítették a kereszteseket ebben a harcban, mely a rend teljes leveretésével végződött. A hetven német kapitány közül csak tizenöt maradt életben s a roppant síkon negyvenezer halott feküdt.

A rend zászlói mind a lengyelek kezébe kerültek s most ott heverték Jaghiello király lábai előtt, aki örömeiben könnyezve hálásan sóhajtott föl:

- Isten akarta így!

Majd megtalálták és odahozták Junghingen Ulrik nagymester holttestét is, melyet a rajta keresztül gázolt lovak eléktelenítve összetapostak.

A király letérdelt melléje s fölébe hajolva így szólt:

- Meghalt, mint hóshöz illik; tiszteljük a vitézséget holtában is.

És katonai pompával temettette el abban a keresztrel ékes köpenyegben, melynek hatalmáért küzdve elesett...

A sápadt hold lassankint fölkel és bevilágította a rémes, borzalmas csatamezőt. A lovak és katonák hullái halmokban heverték mindenfelé s e halmokból csípős, undorító, fehér gőz szállt föl...

Szent Brigitta jóslata tehát beteljesedett:

- Eljött a nap, melyen kihúzták a német lovagok fogait...

És eljött az a másik nap is, amelyen Malborg kapui megnyíltak a lengyel hadvezér előtt, aki uralkodója nevében elfoglalta a várost és a hozzá tartozó tartományokat, végig a Balti-tengerig.

Az igazság legyőzte a gonosztságot, mert ez volt Isten akarata...